COLECTIV

CRONICA UNUI TIMP ÎNCLINAT

(DESPRE OPERA LUI CONSTANTIN STANCU)

EDITURA SCRIB - 2017

COLECTIV

CRONICA UNUI TIMP ÎNCLINAT

(DESPRE OPERA LUI CONSTANTIN STANCU)

Editura Scrib - 2017

Argumentele de la Haţeg

NOI NU SUNTEM NOROI

Motto: „Întunecând întunericul,/ iată / porţile luminii"

Nichita Stănescu - *Haiku*

Eram *adolescent* şi mi se părea că iubesc poesia. Era un vis venit de departe, mai dinainte de naşterea mea, un vis trecut prin ninsori şi tăceri…. A venit o zi în care am cumpărat volumul de versuri cu titlul atât de transparent : `` *Măreţia frigului* `` de Nichita…

Adică Nichita Stănescu şi atunci a trebuit să iau lucrurile în serios. După ce am citit acel volum am înţeles cu adevărat că viaţa îmi va fi legată de poesie, că poesia mă va forma ca om şi că voi avea multe de învăţat din experienţa poetică şi că poesia îţi intră în trup ca sângele prin cordonul ombilical.

Titlul m-a intrigat, dar, ulterior, am înţeles măreţia acestuia. Adică omul este singur în univers şi de aici frigul interior, dar acest frig este măreţ pentru că reprezintă prezenţa divină, care te însoţeşte toată viaţa. Titlul volumului este relevant şi eliberator. Poesiile acelea au declanşat în viaţa mea o adevărată reacţie în lanţ. Am înţeles că poesia nu este un joc, poesia este revelaţie şi transformare interioară.

De câte ori ninge, îmi amintesc de Nichita.

Când este cald îmi amintesc de `` Măreţia frigului ``.

Ce păcat că poetul a plecat dintre noi în plină iarnă, aproape nespovedit, nemărturisit şi aproape neîmpăcat cu zăpezile eterne.

Tot în acea perioadă a vieţii mele am luat contact cu opera lui Constantin Brâncuşi, cu modul său de gândire şi atunci am înţeles că sfera se - împlinea şi ce sferă perfectă era dacă nu ar fi avut şi un colţ frânt …

Ei, da, atunci când te atinge infinita şi sfera are colţuri, iar cubul este rotund de atâta şlefuire cu sufletul… De la cei doi am învăţat totul, cum poţi deveni muritor, cum poţi călători în univers. Am învăţat mai multe de cât de la profesori, care îţi predau din rutină...

Aşa a fost să fie...pe vremuri de ninsoare …

Regret nespus că nu am îndrăznit să -l abordez pe marele poet atunci când eram la Bucureşti. E o lipsă de atingere care o simt dureros şi care nu se mai vindecă. Îmi imaginam că Nichita este etern şi toate trec

în afara poesiei. Dar Nichita a fost şi el om care totuşi a înviat şi va învia tot la al treilea poet din ţara asta...

Ghorghe Tomozei redă o mică anecdotă cu Nichita în albumul memorial apărut la Editura

`` Viaţa Românească `` în anul 1984 :

`` *... Cineva l-a supărat. Un scriitor care nu e chiar scriitor ci mai degrabă un trăitor în Mercedes, somtuos automobil despre care Nichita pretinde, călcând proverbul precum că ulciorul nu Mercedes la apă.*

- Lasă-l, bre, zic .

Nichita : îl las.

- Vai de capul lui, zic.

Nichita : Ascultă - ncoa, bătrâne : ăsta o să fie toată viaţa ministru, da ` noi o să fim poeţi toată moartea ! ``

Anecdota este dureros de reală. Cu zâmbetul pe buze poetul a intrat în eternitate, împăcat cu sine, cu fiinţa sa, cu rana lumii.

Ştiu un portret al poetului împreună cu iubita sa. E un portret perfect al perechii de îndrăgostiţi, care rămâne neschimbat, etern.

Cu `` *Măreţia Frigului* `` am înţeles că piatra îmi este verişoară şi am fost mirat toată adolescenţa, dar mi-am revenit ulterior, când am descoperit că `` *nimic nu-mi este altceva* `` şi apoi că pietrele vor vorbi, dacă noi, creştinii nu o vom face... De atunci am ştiut că *„unu ori unu fac neapărat unu, dar ulterior am aflat că `` numai tu şi cu mine / înmulţiţi şi împărţiţi / adunaţi şi scăzuţi / rămânem aceiaşi ...* ``

De drag de Nichita, am scris pentru ora de limba română, adolescent fiind şi pierdut între cuvinte, un mic eseu de vreo 20 de pagini, despre poesia modernă, pe care l-am citit asprului meu profesor, chiar la ora de limba română, într-o clasă de liceu unde munţii îţi intră pe fereastră, şi care, uimit, m-a lăsat să-l citesc până la capăt, aproape întreaga oră şi am avut şi am strania impresie că el, profesorul de modă veche, el care ne-a învăţat atâtea, învăţa împreună cu mine, lecţia de teoria relativităţii în poesia modernă română. A fost lucru cel mai plăcut pentru adolescentul din mine, care deveneam bărbat prin poesie ...

Când sunt trist, când sunt abătut, pun discul vechi editat cândva de `` *Electrecord* `` şi ascult vocea poetului chemându-ne la eternitate. E un disc mai vechi, ce face alianţă cu un pick - up şi mai vechi, dar vocea e nouă de fiecare dată şi parcă mi se adresează.

Proiectul lui Nichita de a scrie o poesie deschisă, o operă deschisă, trebuie urmat, e un proiect îndrăzneţ, care antrenează poet şi cititor, care face să se vadă duhul cuvântului, al cuvântului de la început de lume. Restul impune omului să ceară iertare cercului şi îngerului nevăzut, care te însoţeşte.

Nichita a avertizat poporul poeţilor şi pe „ activiştii suferinţei „ :

`` Nu-l vede nimeni pe poet. / Unii nu-l văd pentru că nu au vedere. / Alţii nu-l văd pentru că nu au inimă. / ...

Poetul nu este de băut, deci nu-l înţelegem ! / Poetul nu miroase cum floarea // Cum putem să-l înţelegem,/ cum putem să luăm ceea ce nu miroase ca floarea/ drept floare ? / ``

Acest avertisment este mereu actual, poetul nu este om politic, nu este consilier local, nici preot, dar are lucrarea sa, are revelaţia sa şi mereu primeşte mesaje pentru ceilalţi , pe care ceilalţi nu le vor recepta, nu le vor accepta, sunt mesaje care schimbă sufletul, lucrare mult mai importantă decât paşaportul nostru cel de toate zilele.

Cândva Nichita a trecut prin Ţara Haţegului, a trecut ca un zeu care merge pe jos prin propria viaţă. A prins harul acestor locuri, le-a pus într-o poesie puţină în felul ei, dar multă în spirit, mare cât bugetul unui oraş ca Haţegul, ca Hunedoara, pe zece ani împreună , dar cine să înţeleagă că poetul nu este lup şi nici frunză căzătoare ?...

La primirea premiului acordat la Struga, ca poet important, Nichita lăsa în testamentul său vorbitor şi fierbinte :

`` *Aici, în catedrala Sfânta Sofia, prin încoronarea unui om care visează şi gândeşte în limba română, se adevereşte, încă o dată, spiritualitatea plină de dor şi dumnezeiască a poporului român.* ``

Cu alte cuvinte : punct - cine poate înţelege va înţelege...

Totodată atunci Nichita mărturisea : `` *Să nu uităm însă naşterea cuvântului ca fiinţă vie care este produsul cel mai sublim al omului.* ``

Înainte de a pleca dintre noi Nichita a scris :

`` *Să ningă peste noi cu miei doar astăzi / să ningă inima din noi / Noi niciodată nu am fost noroi ...* ``, iar ultimul vers - `` plecat dintre ele - ``, repetat de trei ori, ca–ntr-o înviere, pentru că nu suntem noroi, noroi, noroi...

Opera poetului a fost ca un fel de învăţătura pentru fiul său rătăcitor prin cuvinte.

Poate aceasta este şi menirea poesiei, de a purifica cu duh curat ...

Haţeg, decembrie oricând

- Text publicat în revista „Provincia Corvina" - Hunedoara, 2003, redactor şef Eugen Evu

Note biobibliografice

- Numele : Stancu.
- Prenumele: Constantin.
- Data şi locul naşterii: 2 noiembrie 1954.
- Domiciliul: Haţeg, Judeţul Hunedoara, România.
- Studii: Facultatea de Drept Cluj Napoca, 1988.
- Starea civilă: căsătorit, soţia Rodica Stancu.
- Ocupaţia actuală : consilier juridic. Vechime în muncă peste 40 de ani.
- Membru al *Uniunii Scriitorilor din România*, Filiala Alba-Hunedoara din anul 2009.
- Redactor al revistei „Nova Provincia Corvina" – Hunedoara în perioada 2001 – iunie 2010.
- Redactor al revistei „Contraatac" – Adjud, redactor şef: Adrian Botez.
- Activitate literara:
- Debutul publicistic: septembrie 1981 (concomitent). Genul: poezie. Publicaţia: „Braşovul literar şi artistic „ – 1981; Revista „Orizont" – Timişoara, cu o prezentare de scriitorul I.V. Martinovici.
- Debutul editorial: Timişoara: Editura Facla, 1988 – editor d-ul Eugen Dorcescu, cu volumul *Fructul din fruct* – poezie, în antologia *Argonauţii.*
- Colaborările literare: „România Literară„; „Transilvania"; „Luceafărul"; „Orizont"; „Vatra"; „Orient Latin"; "Provincia Corvina"; „Ardealul Literar şi Artistic"; „Semne"; „Arca"; „Opinii Culturale"; „Obiectiv"; „Observator"– Munchen; "Cariatide"; „Reflex"; „Unu"; "Viaţa de pretutindeni"; „Citadela"; „Discobolul"; „Contraatac"; „Vatra Veche"; „Algoritm Literar";

„Viaţa Românească". „Boema"; „Feed Back"; „Astra blăjeană"; „Sintagme literare"; „Contemporanul".
- Revista electronică „Agero „ – Germania, redactor Lucian Hetco.
- Revista electronică „Reţeaua Literară".
- Revista „Vox Libris" – Biblioteca Judeţeană „Ovid Densuşianu" Deva.

- **Publicaţii**

Cărţi pe suport de hârtie

1. *Fructul din fruct* – în Antologia „Argonauţii", Timişoara: Editura Facla – 1988, redactor şef Eugen Dorcescu – debut.
2. *Păsările plâng cu aripi* – poezie, Timişoara: Editura Helicon, 1988, editor Ioan I. Iancu, antologie personală incluzând volumele: „Crini de nisip"; „Păsările plâng cu aripi„; „Dincolo de retina apei"- 122 de poeme.
3. *A privi cu ochii inimii (Poemele roadelor*) - Deva: Editura Polidava, 2002, Colecţia revistei „Provincia Corvina „ - redactor de carte Eugen Evu, poezie creştină.
4. *Pseudo-Imobiliaria - Afacerile lui Dumnezeu cu omul*, (eseu) Bucureşti: Ed. Carpathia Press - Bucureşti, eseu.
5. *Pomul cu scribi* – Timişoara: Editura Eubeea, 2006 - antologie de versuri perioada 1983 – 2006, peste 100 poeme, coordonator editorial d-na Nina Ceranu.
6. *Ecou de psalm* – secţiune în cartea de antologie de poezie creştină *Harfele Harului*, Deva: Editura Corvin, 2007, redactori Eugen Evu şi Ion Urda, în colecţia Biblioteca „Provincia Corvina".
7. *Poetul la castel* - cronică, eseu despre opera poetului Eugen Evu –Vulcan: Editura Realitatea Românească, 2010, consilier editorial Ştefan Nemecsek.
8. *Arhivele de la Haţeg: de la Neantia la Vâltoarea Sufletelor* - antologie neterminată despre operele scriitorilor din Haţeg, sau care au scris despre Haţeg – Vulcan: Editura Realitatea Românească, 2010 (carte premiată de Uniunea Scriitorilor din România, Filiala Alba-Hunedoara).
9. *Pe masa de operaţie*, roman, Râmnicu Sărat: Editura Rafet, 2011, director Constantin Marafet (carte premiată la concursul internaţional Titel Constantinescu, ediţia a IV-a).
10. *Dictatura toleranţei la Ştefan Nemecsek*, evocare, Târgu Jiu: Editura Măiastra , 2012.
11. *Greutatea gândului nerostit*, poezie, Vulcan: Editura Realitatea Românească, 2012.
12. *Cu fantezia pe fantezie călcând,* poezie, Sibiu: Editura Cenaclul de la Păltiniş, 2013.
13. *Etemenanki (Ultima săptămână),* poezie, Sibiu: Editura CronoLogia, 2014 (carte premiată de Filiala Alba-Hunedoara a Uniunii Scriitorilor din România).
14. *Lecţia de umor şi viaţă în opera lui Radu Igna,* (istorie literară), Sibiu: Editura Cronologia, 2014.
15. *Fructul din fruct (Adio, ne vedem pe străzile de aur)* – Antologie 1988 – 2015, versuri, Iaşi: Editura Princeps Multimedia, 2015.
16. *Geamantanul cu privire (texte după texte),* note literare, Râmnicu Sărat*:* Editura Rafet, 2015.
17. *Vadul Ars,* roman, Râmnicu Sărat: Editura Rafet, 2016.
18. *Adrian Botez: Ceasurile vechi bat mereu ora unu (Un român sub semnul Premiului Nobel pentru Literatură),* note literare, Râmnicu Sărat: Editura Rafet, 2017.

Cărţi în format electronic

1. *O călătorie cu Dumitru Hurubă în ţinutul zăpăciţilor de tranziţie (Lecturi de umor în vremuri triste*), iulie, 2010, cronică, eseu despre opera scriitorului Dumitru Hurubă, ebook – pe internet la www.scribd.com, sau www.costyconsult.wordpress.com.

2. *Lecţia discretă de umor şi viaţă în scrierile lui Radu Igna din Haţeg*, iulie, 2010, ebook – pe internet la www.scribd.com, sau www.costyconsult.wordpress.com.
3. *Arhivele de la Haţeg: de la Neantia la Vâltoarea Sufletelor*, o antologie neterminată despre operele scriitorilor din Haţeg, sau care au scris despre Haţeg – ebook, septembrie, 2010, pe internet la www.scribd.com, sau www.costyconsult.wordpress.com .
4. *Epistolă cu pană de înger din ţinutul Hunedoarei* – scurtă antologie neterminată despre operele scriitorilor din judeţul Hunedoara – ebook, decembrie, 2010, pe internet la www.scribd.com, sau www.costyconsult.wordpress.com.
5. *Apocalipsa poate începe pe strada Ciprian Porumbescu* (ziceri despre operele cărturarului Artur Silvestri) – ebook, aprilie 2011, pe internet la www.scribd.com, sau www.costyconsult.wordpress.com.
6. *Abisul de lângă noi sau O călătorie iniţiatică alături de Eugen Dorcescu*, mai, 2010, cronică, eseu despre opera poetului Eugen Dorcescu – pe internet la www.scribd.com, sau www.costyconsult.wordpress.com .
7. *Poet de bunăvoie*, ebook, august, 2010, cronică, eseu, despre opera poetului Ioan Evu, ebook – pe internet la www.scribd.com, sau www.costyconsult.wordpress.com .
8. *Dictatura toleranţei la Ştefan Nemecsek*, noiembrie,2010, cronici, note literare despre opera lui Ştefan Nemecsek, ebook – pe internet la www.scribd.com, sau www.costyconsult.wordpress.com .
9. *Cucerirea labirintului*, noiembrie, 2011, cronici, note literare despre scriitori români sau străini, texte de ieri pentru mâine, ebook – pe internet la www.scribd.com, sau www.costyconsult.wordpress.com.
10. *Aventura unui provincial pe cerul patriei: Constantin Marafet*, mai 2011, cronică, note literare, ebook – pe internet la www.scribd.com, sau www.costyconsult.wordpress.com.
11. *Ceasurile vechi bat mereu ura unu* (Adrian Botez şi literatura exilului în patria sa, limba română), cronici, note literare, texte despre opera lui Adrian Botez, octombrie 2011, ebook – pe internet la www.scribd.com, sau www.costyconsult.wordpress.com.
12. *Dimineaţa unui poet din oficiu* – Note literare la scrierile poetului Ioan Barb, ebook , februarie 2012– pe internet la www.scribd.com, sau www.costyconsult.wordpress.com.
13. *Nordul din poem la Dorina Brânduşa Landèn,* cronică, note literare, la cărţile poetei Dorina Brânduşa Landèn*,* ebook*,* noiembrie, 2012 - pe internet la www.scribd.com, sau www.costyconsult.wordpress.com.

- Redactor revista electronică de cultură, literatură şi teme practice:

„costyabc- hatzegworld, câteva cuvinte ca semn” , pe www.costyconsult.wordpress.com.; www.constantinstancuscrib.wordpress.com; www.arhiveliterare. blogspot.com.

- Membru „Reţeaua literară „ din octombrie 2009 – blog personal Constantin Stancu, coordonator Gelu Vlaşin, România.
- Cont Facebook, Costash Stacon

Note critice – studii, analize, comentarii

- Berca, Olimpia, *Note de lectură*, Paris (Timişoara): Editura Calameo, 2014.
- Berca, Olimpia, *Din literatura timişoreană*, Timişoara: Editura Mirton, 2015.

- Crăciun, Boris / Crăciun- Costin, Daniela, *Dicționarul scriitorilor români de astăzi*, Iași: Editura Porţile orientului, 2011.
- Colectiv (coordonatori Ioan Sebastian BARA; Marcela BALAZS; Florin DOBREI; Vasile IONAȘ; Ioachim LAZĂR; Liviu LAZĂR; Paulina POPA; Denisa TOMA), *Monografia județului Hunedoara (Personalități Hunedorene)*, Deva: Editura Emia, 2015, în colaborare cu Biblioteca Județeană „Ovid Densușianu" Hunedoara – Deva, p. 508.
- Dorcescu, Eugen*, Literatură și metafizică*, Paris (Timișoara): Editura Calameo, 2014
- Daradici, Ladislau, *Rezervor. Despre alcătuirea poemului* (critică literară), București: Editura eLiteratura, 2016, litera S, p.186.
- Evu, Eugen, *A treia carte a întâlnirilor*, Deva: Editura Corvin, 2009.
- Evu, Ioan, *Cartea consumatorului de poezie*, Iași: Editura Tipo Moldova, 2013.
- Holban, Ioan și colectivul, *Un dicționar al scriitorilor români contemporani*, vol. al II-lea, Iași: Editura Tipo Moldova, 2016, p. 511.
- Monica Grosu și Maria-Daniela Pănăzan, *Filigrane caroline. Antologie aniversară – Filiala Alba-Hunedoara a Uniunii Scriitorilor din România – 10 ani* -, Sibiu: Editura CronoLogia, 2016.
- Hurubă, Dumitru, *Cititorul de iluzii*, Timișoara, Editura Eubeea, 2010.
- Hurubă, Dumitru, *Scriitori din județul Hunedoara*, Deva: Vox libris nr. 2/ 2012.
- Hurubă, Dumitru, *Încă nu e totul pierdut*, Opera omnia – publicistică și eseu contemporan, Iași: Editura Tipo Moldova, 2014.
- Hurubă, Dumitru, *Scriitori contemporani din județul Hunedoara*, Opera omnia – publicistică și eseu contemporan, Iași: Editura Tipo Moldova, 2015.
- Igna, Radu, *Vocația culturală a Hațegului*, Deva: Editura Gligor Hașa, 2010.
- Nemecsek, Ștefan, *Literatura Hunedoreană (de la începuturi până în prezent*), Vulcan: Editura Realitatea românească, 2008.
- Aurel Pantea, Gabriela Chiciudean, Cornel Nistea, Mircea Stâncel: *DICȚIONAR-ALMANAH AL FILIALEI ALBA-HUNEDOARA A UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA*. Colecția revistei Discobolul, Editura Emma Books, 2016
- Ion Pachia-Tatomirescu, *Pagini de istorie literară valahă de mâine, vol. I-2014 (608 pagini B-5), vol. II-2015 (616 pagini B-5) și vol. III-2015 (632 pagini B-5),* Timișoara: Editura Waldpress, vol. al-II-lea.
- Lörinczi, Francisc-Mihai, *Condeiul de trestie*, note literare, Sibiu: Editura CronoLogia, 2016 (Eseu – Romanul *Vadul ars*, de Constantin Stancu).
- Pănăzan, Maria-Daniela, *Poezia religioasă românească. O istorie comentată*, Sibiu: Editura CronoLogia, 2013.
- Pănăzan, Maria-Daniela, *Spirale literare*, Iași: Editura Tipo Moldova, 2013.
- Silvestri, Artur, *Mărturisirea de credință literară*, București: Editura Carpathia Press, 2006.
- Ţic Miron, *De azi pe mâine*, București: Editura Amurg sentimental, 2007.
- Galetaru, Geo; Bitere, Silvia, redactori coordonatori, *Almanah Sintagme literare 2015*, Timișoara: Editura Eurostampa, 2015.

Reviste literare

Note literare, critica de întâmpinare, semne

- Arieșanu, Ion, Revista „Paralela 45", 1999, Timișoara (*Sub lupă – poeți din Hațeg*).

- Barb, Ioan, Revista „Algoritm literar", nr. 2/2011, Călan (*Un aristocrat al bucuriei).*
- Berca, Olimpia, Revista „Confluențe literare", 03.12.2012. Timișoara (*Greutatea gândului nerostit).*
- Botez, Adrian, Revista „Algoritm literar", nr. 9/2014, Călan; Revista „Starpress", aprilie, 2014, Râmnicu-Vâlcea; Revista „Omniscop", aprilie, 2014, Craiova (*Fără de scribul-poet cu revelație, nu există mântuire: Etemenanki – Ultima săptămână, de Constantin Stancu).*
- Botez, Adrian, Revista „Boema", nr. 2/2012, *(Ouroboros – de pe drumul „toiagului": Pe masa de operație, de Constantin Stancu)*, Galați.
- Botez, Adrian, Revista „Citadela", nr. 2/2008, Satu Mare; Revista „Nova Provincia Corvina", mai, 2008, Hunedoara *(A ieși dintre neuroni: Păsările plâng cu aripi, de Constantin Stancu).*
- Botez, Adrian, Revista „Citadela", nr. 2/2007, Satu-Mare *(Pomul cu scribi, de Constantin Stancu).*
- Botez, Adrian, Revista „Nova Provincia Corvina", ianuarie, 2011, Hunedoara; Revista „Art-Out", nr. 2/2011, USA; Revista „Boema", nr. 2/2012, Galați *(„Manageriatul" zăpezii – Arhivele de la Hațeg: De la Neantia la Vâltoarea sufletelor).*
- Botez, Adrian, Revista „Regatul cuvântului", nr. 36/2016 și Revista „Vatra veche", nr. 7/2016, Revista „ASLRQ" nr. 7/2016 – Quebeq, Canada, *Pasărea „Dodo", „Iarba reală" a lui Dumnezeu, și existențialismul contemporan: Romanul „Vadul ars", de Constantin Stancu.*
- Caragea, Ionuț, Revista Vatra veche, nr. 6/2017 - *Mesager și călăuză* (Fructul din fruct).
- Daradici, Ladislau, Revista „Sintagme literare", nr. 4/2014 *(Jocul creației și al credinței în labirintul nebănuit al vieții)*, Timișoara.
- Daradici, Ladislau, Revista „Contraatac", nr. 1/2013, Adjud; Revista „Orient latin", nr. 1/2013, Timișoara *(Constantin Stancu sau despre povara gândului nerostit).*
- Daradici, Ladislau, Revista „Nova Provincia Corvina", nr. 63/2012, Hunedoara (*Constantin Stancu – Pe masa de operație*).
- Daradici, Ladislau, Revista „Orient latin", nr. 1/2012, Timișoara; Revista „Algoritm literar", nr. 1/2011, Călan *(Despre trup și nu numai – sau elemente de lirică experiențială în poemele lui Constantin Stancu).*
- Daradici Ladislau, Revista „Reflex", nr. 1-6/2017, Reșița pp. 67-68 *(Vadul ars, un roman al tranziției).*
- Dorcescu, Eugen, Revista „Reflex", nr. 1-6/2010, Reșița, pp. 82-84, (*Poezia lui Constantin Stancu sau despre trans-imanență).*
- Evu, Eugen, Revista „Nova Provincia Corvina" – supliment autumnal, 2011 (*Sâmburele poetic al unui prozator*).
- Evu, Eugen, Revista „Nova Provincia Corvina", nr. 50/2008 (*Fișa de scriitor*).
- Evu, Eugen, revista „Provincia Corvina", octombrie 2002, Hunedoara (*A privii cu ochii inimii*).
- Evu, Eugen, Revista „Semne", decembrie 1998, Deva *(Păsările plâng cu aripi).*
- Evu, Ioan, Revista „Ardealul literar", nr. 3/2007, Deva (*Pomul cu scribi*).
- Evu, Ioan, Revista „Nova Provincia Corvina", februarie, 2007, Hunedoara *(Poeme de îmblânzit fiara din om).*
- Giorgioni,V. Remus, Revista „Hyperion", nr. 1-2-3/2016, *Fructul din fruct*, antologie (*Constantin Stancu, Po(e)mul cu scribi*).
- Giorgioni,V. Remus, Revista „Actualitatea literară", nr. 58/2016, *Geamantanul cu privire* – texte după texte, Editura Rafet, 2015.
- Giorgioni,V. Remus, Revista „Actualitatea literară", nr. 63, septembrie, 2016, *Vadul ars*, Editura Rafet, 2016.
- Holobâcă, George, Revista „Discobolul", aprilie-mai-iunie, 2009, Alba-Iulia *(Păsările plâng cu aripi, sau masca de fosfor a existenței).*
- Hurubă, Dumitru, *în Revista „Orizont", decembrie 1999, Timișoara (Păsările plâng cu aripi*).
- Igna, Radu, Revista „Discobolul", nr. ian.-feb.-mar./2009, Alba-Iulia (*Pomul cu scribi*).

- Igna, Radu, revista „Flacăra lui Adrian Păunescu”, nr. 11/2012, Bucureşti *(A fi în situaţia de a nu mai fi).*
- Lörinczi, Francisc-Mihai, Revista „Astra blăjeană”, nr. 1/2014 (*Hemografie abisală pe harfa revelaţiei*), Blaj.
- Marcu, Emilian, Revista „Convorbiri literare”, Iaşi, nr. 8/ mai 2017 Constantin Stancu, (*Fructul din fruct <<Adio, ne vedem pe străzile de aur>>, antologie 1988-2015,* Editura Princeps Multimedia, Iaşi, 2015, 210p. *Note bibliografice şi aparat critic* alcătuite de autor. Prefaţă semnată de Adrian Botez).
- Mocuţa, Gheorghe, în Revista „Arca”, nr. 7-8-9/2016, Arad, (*Retrospectiva Constantin Stancu* – Fructul din fruct / Adio, ne vedem pe străzile de aur).
- Pachia-Tatomirescu, Ion, Revista „Contraatac”, nr. 33/2014, Adjud; Revista „Actualitatea irlandeză”, iunie, 2014, Dublin (*De la cuneiforma „babelizare” la „scribocraţia” haosului doinitor);*Revista Onyx nr. 3-4/2015 (*Deznodământ cu litere de Turn Babel şi vecie marcată cu venin de sapienţial ens*).
- Pavel, Dan, Revista „Arca”, nr. 114/1999, Arad (*Păsările plâng cu aripi*).
- Pănăzan, Maria-Daniela, Revista „Astra blăjeană”, nr. 9/2013, Blaj; Revista „Vatra veche”, nr. 11/2013, Târgu Mureş (*Romanul de azi, metafora vieţii în ţesătura conştiinţei narative).*
- Pănăzan, Maria-Daniela, Revista „Discobolul”, nr. 184-185-186/2013, Alba-Iulia, pp. 194-200 *(Lirica religioasă a lui Constantin Stancu).*
- Rău, Petre, Revista „Boema”, nr. 7/2014 (*Rostirea până la capătul lumii*).
- Redacţia, responsabil de număr Cornel Nistea, Revista „Discobolul”, oct.-nov.-dec./2011, Alba-Iulia (*Fişa biobibliografică*).
- Stâncel, Mircea, Revista „Discobolul”, oct.-nov.-dec./2012 (*Greutatea gândului nerostit azi de poet*), Alba-Iulia.
- Sterom, Victor, Revista „Provincia Corvina”, octombrie 2004, Hunedoara (*A privii cu ochii inimii).*
- Stoe, Lăcrimioara, Revista „Astra”, nr. 3-4/2014, Braşov (*Note de lectură. Constantin Stancu, Etemenanki <<Ultima săptămână>>, Sibiu: Editura CronoLogia, 2014,* p. 41).

Referinţe critice

- Eugen Dorcescu - Revista „Reflex” nr. 1-6 /2010 – Reşiţa.

„Poezia lui Constantin Stancu, bine reprezentată, în întregul ei, de volumul antologic *Pomul cu scribi*, Editura Eubeea, Timişoara, 2006, are, drept strat semnificativ şi generativ bazal, transfigurarea, în accepţiunea biblică, nou-testamentară, a termenului. Lumea, în întregul ei, de la minerale la fiinţele vii, de la un orizont la celălalt şi de la cer la pământ, este, pentru ochiul inimii, pentru ochiul poetului (şi devine, pentru cititor, la contactul atent cu textul) altfel decât pare a fi, la prima vedere, continuând să fie, pentru simţuri, afect şi raţiune, ceea ce este ea în aparenţă. Această uimitoare şi minunată schimbare la faţă se petrece, desigur, sub puterea şi lucrarea tainică a harului, care, în fond, dezvăluie profunzimile existentului, transformând ceea ce este imediat perceptibil (lumea fizică) în semnificant al marelui şi misteriosului semnificat metafizic…”.

- Ion Pachia-Tatomirescu – *Pagini de istorie valahă de mâine*, vol. al II-lea, Timişoara: Editura Waldperss, 2015, p.p. 42 – 54, cronică la volumul *Etemenanki (Ultima săptămână*).

„Ars poetica stancuiană relevă, în ultimă instanţă, «...un cântec care schimbă lumea / cu sunete subţiri», pe când tace şi priveşte uimit cum îi «ard buzele **melodios**, / cum se evaporă umerii cu îngeri cu tot, / [...] / ...Şi la început a fost începutul, / la sfârşit e tot începutul, / până şi la mijloc e începutul… // Din această cauză cerul şi pământul / se cuprind într-un cântec, / şoaptă în furtună, // ţipăt pur / ca mintea din afara minţii…» (p. 28). Entropic – fie ca „mărime de stare a poeziei“, cu creştere în procesul de „ireversibilitate a metamorfozelor“, ori cu „constanţă“ în cursul „schimbărilor ireversibile“, fie indicându-se „cantitatea de informaţie“ din orizontul cunoaşterii metaforice prin raportare la „elementul mesajului transmis“ –, şi numai în «catedrala de frig» (mai ales în cea „din euro-nordul-celorlalţi“), **distanţa** «dintre chemare şi răspuns» **este numită de poet**, „după învăţătura bătrânului eremit“, drept **timp *melodios***; tot într-o astfel de misterioasă catedrală întemeiată de parnasienii fiordurilor de sub aurora boreală, dar trecută din anul 1965, al „marii explozii lirice“, în proprietatea paradoxiştilor, se constată chiar şi „absenţa de gamă majoră“: «E o absenţă melodioasă în catedrala de frig / şi eu o ştiu şi nu ştiu, / cântând am să mă eliberez de trup…» (p. 41), dacă „nimicul se sprijină“ «pe o infinitate de cuvinte...» (p. 47)”.

- Prof. doctor Adrian Botez - În scrieri despre prieteni, Revista electronică „Agero” – Germania, februarie 2008 şi revista „Nova Provincia Corvina”, 2009, la volumul *Pomul cu scribi*.

„ Ceea ce înlumină cu frumuseţe versul lui Constantin Stancu, din acest nou volum, este „seninătatea în patimă”: este evident că Poetul trăieşte nişte experienţe spirituale de mare anvergură (precum Marii Orbi-Proroci ai Vechiului Testament) şi, deci, de mare pătimire interioară – dar lecţia/implicita poruncă divină a înţeles-o: CALMUL SENIN este slăvire a Lui Dumnezeu – iar MÂHNIREA – păcat! Deci, un întreg volum, 168 de pagini – este un Întreg Munte de Nemâhnire Vizionară, de Scrisoare întru Dragoste, sub tălpile Lui Dumnezeu, tinzând/tânjind, neobosit, spre/după Dumnezeu: „acolo, în Retezat, poţi scrie o scrisoare de dragoste/direct pe tălpile lui Dumnezeu"(cf. p. 93), „mă prind cu ambele mâini de marginea cuvântului/şi urc spre răsuflarea ta, Doamne..."(cf. p. 70).

- Ladislau Daradici – epistolă de prieten pentru revista „Orient Latin”, nr. 4/2012.

„Remarcabil este, în cazul romanului ***Pe masa de operaţie***, rotunjimea şi relativa autonomie a părţilor, dincolo de cele trei planuri narative (şi care nu pot fi separate), secvenţele care compun istoricul bolii, povestea orbului Ilie sau destinul dramatic al celor cinci scriitori fiind foarte bine conturate. Prozatorul evită poetizările inutile şi nu-şi propune nici o clipă să fie, cu tot dinadinsul, un stilist. Luciditatea ideilor şi sinceritatea simţirii fac din aceste frumoase poveşti o triplă parabolă existenţială”.

- Petre Rău, în Revista „Boema" nr. 7/2014 (Rostirea până la capătul lumii), pp.12-13, cronica la volumul *Etemenanki (Ultima săptămână).*

„Am întâlnit o serie de poeme remarcabile, şi mă grăbesc să menţionez câteva: "Istorie", "Pământ şi gigabytes", "Sfârşitul lumii", "Camere melodioase pentru scribi". Am constatat totodată şi faptul că avem de-a face cu o titulatură a poemelor a cărei cheie nu am putut-o desluşi decât după parcurgerea completă a volumului. Dar poate că asta a fost şi dorinţa autorului, să fie un pic mai ermetic, ceea ce, nu pot să nu recunosc, în poezie prinde adesea. În plus, am remarcat şi utilizarea unor note de subsol (obsesie a autorului pentru claritate?), mai rar folosite în poezie".

- Maria-Daniela Pănăzan în *POEZIA RELIGIOASĂ ROMÂNEASCĂ. Analize şi comentarii estetice* – Sibiu: Editura CronoLogia , 2013. Pp 381-391.

„Volumul *Pomul cu scribi* (dedicat soţiei) este o capodoperă a genului. Revenind la studiul lui Eugen Dorcescu despre poezia religioasă pe care l-am evocat în această carte, volumele poetului Constantin Stancu se pretează interpretării evidente despre poetica dedicată Celui ce este Lumina lumii… Începând de la acest volum apărut la Editura Eubeea în 2006 şi până astăzi (în 2012), drumul poetic a lui Constantin Stancu e propriu şi fără nicio tăgadă – profund religios".

- Ladislau Daradici, *Între omul de carne şi omul de gând* în Revista „Convorbiri literare", noiembrie, 2015, p.179.

Etemenanki *(ultima săptămână)* este volumul de poeme al lui Constantin Stancu, publicat la Editura CronoLogia, Sibiu, în 2014. Etemenanki, ne explică autorul în preambul, reprezintă „clădirea platformei de temelie a cerului şi a pământului al cărei vârf ajunge în cer" sau „clădirea al cărei vârf este în cer" (limba sumeriană).

Premisa este ambiţioasă: dacă resursele planetei pentru un an se sfârşesc în septembrie şi dacă a existat o ultimă săptămână pentru Iisus în care a lăsat câteva principii esenţiale, cu toate că ştia că într-o vineri va fi dat la moarte, oare există o ultimă săptămână, în septembrie, pentru fiecare dintre noi? Astfel, septembrie va fi perceput ca o cumpănă, apogeu şi crepuscul (vezi *Septembrie cu ore moi*), când din zi şi an a mai rămas puţin („anul se sfârşeşte în luna septembrie"), iar „timpul cade în locul frunzelor/ şi copacii înnebunesc,/ zăpada e în alt veac,/ moartea nu este a noastră, e străină,/ dar o trăim flămânzi până la ultimul cer,/ până la ultima moarte din moarte."

- Remus Valeriu Giorgioni, câteva note pentru viitor, la volumul de versuri *Fructul din fruct (Adio, ne vedem pe străzile de aur)*; (Antologie 1998-2015), Iaşi: Editura Princeps Multimedia, 2015, în revista Hyperion, nr. 1-2-3/2016.

S-a mai spus de alţii - dar încerc şi eu, accentuând, să punctez câteva date esenţiale ale poeticii marca Constantin Stancu: poezia este pentru el metanoia, *Schimbarea inimii* (titlu emblematic de poem). Dacă autorul face distincţia necesară între scrib/scriptor şi poet – iar aici se cuvine menţionată aserţiunea inspirată a lui Eugen Evu – în poema citată "personajul liric" procedează ca masoreţii, care practicau un ascetism sever când era vorba de textul sacru. (Se zice că de fiecare dată când întâlneau în text Tetragrama se opreau din scris şi făceau o abluţiune, abia după aceea reluau lucrul.) "Scribul este scriptorul din vechime, cel care transcrie rece, sec, depersonalizat evenimente şi fapte diacronice, pe când poetul este un mesager al sufletului uman, spune cu mare îndreptăţire cunoscutul poet hunedorean amintit mai sus (subl.n.). Iar poetul nostru, în poemul citat, o reală artă poetică: "acesta, cititorul, şi mai ales scribul/ cel care s-a spălat pe mâini înainte de a scrie/ poemul acesta şi/ s-a îmbrăcat cu haine curate/ şi-a schimbat inima…".

- Prof. dr. Adrian Botez, în Revista Vatra veche, nr. 7/2016, cronica la romanul Vadul ars („*PASĂREA DODO*", „*IARBA REALĂ*" A LUI DUMNEZEU şi EXISTENŢIALISMUL CONTEMPORAN: ROMANUL „*VADUL ARS*", de CONSTANTIN STANCU**).**

„...Toţi criticii contemporani, obedienţi, concomitent, „***culturii politice***" valahe şi aberant-dictatorialei formule „***euro-atlantice***": „***political correctness***" ... - se pot da peste cap (ori chiar n-au decât să stea şi cu dosu-n sus...), de revoltă şi de invidie non-profesională...da, aceşti „***ciocoi ai condeiului***" pot striga, din fundul bojocilor: „***Să se răstignească Hristosul!***" **–** căci tot nu vor putea schimba realitatea: **CONSTANTIN STANCU** a realizat, prin romanul său, ***Vadul Ars***, cea mai valoroasă şi cea mai convingătoare (prin profunzimea semantică şi prin polisemantismul, tinzând spre infinit, al „***rosturilor***" şi direcţiilor de interpretare ale cărţii...) structură narativă parabolică, din epoca postdecembristă!

CONSTANTIN STANCU, cel puţin prin aceste două romane (***Pe masa de operaţie*** şi ***Vadul Ars***) este, deocamdată, câştigătorul cursei, pentru afirmarea romanului parabolic contemporan românesc. Depăşind, cu multe „***lungimi de barcă***", fireşte, toate „***postmodernismele***" valahe...încă la modă!"

TEXT ȘI CONTEXT ÎNTR-O LUME COMPLICATĂ

- **Eugen Dorcescu**

Poezia lui Constantin Stancu sau despre trans-imanenţă

Poezia lui Constantin Stancu, bine reprezentată, în întregul ei, de volumul antologic *Pomul cu scribi*, Editura Eubeea, Timişoara, 2006, are, drept strat semnificativ şi generativ bazal, **transfigurarea**, în accepţiunea biblică, nou-testamentară, a termenului. Lumea, în întregul ei, de la minerale la fiinţele vii, de la un orizont la celălalt şi de la cer la pământ, este, pentru ochiul inimii, pentru ochiul poetului (şi devine, pentru cititor, la contactul atent cu textul) altfel decât pare a fi, la prima vedere, continuând să fie, pentru simţuri, afect şi raţiune, ceea ce este ea în aparenţă. Această uimitoare şi minunată schimbare la faţă se petrece, desigur, sub puterea şi lucrarea tainică a harului, care, în fond, dezvăluie **profunzimile** existentului, transformând ceea ce este imediat perceptibil (lumea fizică) în **semnificant** al marelui şi misteriosului **semnificat** metafizic :

Legănătoare placentă între două lumi,

una care există, reală şi dureroasă,

legănătoare placentă care-mi primeşte fiinţa,

pot atinge viitorul cu tălpile,

primitoare cu trupul ce mi s-a dat,

unde mă obişnuiesc cu flacăra lui,

cu uitarea, cu fragilitatea lui, cu adevărul lui,

cu moartea lui în timp ce aflu acest adevăr...

Universul, viaţa se preschimbă, astfel, într-un metafizic **semn**, într-un infinit plin de substanţa divinului, a Divinităţii, infinit pe care eul cunoscător, iniţiat, trezit la Realitate (căci, aşa cum ni se spune în *Exodul 3, 14,* există o singură Realitate : « Eu sunt Cel ce sunt » sau : « Eu sunt Cel ce este » - versiunea Anania), începe, treptat, a-l contempla, a-l citi, al rosti, a-l tăcea, a-l scrie, a-l trăi :

Ai ales pentru mine ceea ce nu este de parcă ar fi,

mă ajuţi să văd clar cu trupul

ceea ce prin vederea cu ochiul nu se poate vedea,

mi-ai atins obrazul cu nevăzutul aer mişcător,

strig apoi şoptesc şi nevăzutul îmi răspunde

şi tu zâmbeşti, îmi atingi umerii

şi încep să merg între aceste două stări:

una văzută şi alta nevăzută...

Locul unde se află eul liric, acest areal interferent, această concomitenţă ontologică **aici-acolo**, acest teritoriu ce se găseşte **între** profan şi sacru, dar, de fapt, palpită în miezul lucrurilor (lucrurile, asemenea oamenilor, sunt transparente, 10, 18, 30 etc.) şi în intimitatea sinelui, poate fi numit, cred, **trans-imanenţă**:

...dar noi ne vedeam de-ale noastre, vorbeam într-o

limbă neştiută la serbarea poetului, schimbam

imperii pe o boabă de piper,

nici nu observam cum îngerul prefăcea apa din

paharele de sărbătoare în vin,

nici nu observam,

totul se-ntâmpla

dincolo...

Ori:

Ninge peste câmpia română,

sângele tânăr saltă spre cer,

ninge cu furie, totul devine alb,

e un fel de împăcare cu bunul Dumnezeu,

anotimpul îngheaţă în guşa păsării...

Sub aripa ei albă **infinitul ca o posibilitate finită**...(subl. n., E.D.)

Aici, în acest "infinit ca o posibilitate finită" (sintagmă memorabilă, ce dă măsura adâncimii, şi altitudinii, la care se situează meditaţia estetică a poetului), stăpânesc **lumina**, **albul** imaculat al **zăpezii** (ce transfigurează totul), **tăcerea** (formă privilegiată de comunicare, de supra-comunicare, cu sacrul, cu "cele ce sunt", după spusa iubitului meu prieten, mutat la Domnul, Mircea Ciobanu):

Nevoia de a sta zilnic de vorbă cu Dumnezeu,

dincolo de hărmălaia lumii,

oameni care se salută dar care nu se mai pot

cunoaşte,

vezi, din farurile autovehiculului radiază

în acelaşi timp lumina şi întunericul...

Dincolo, oamenii vorbesc,

dincolo, El tace...

sau:

Se strigă unii pe alţii,

de dincolo de viaţă, de dincolo de moarte...

Din stratul germinativ al **transfigurării** şi din arhitema **trans-imanenţei**, se desprind, ca într-o inflorescenţă mistică, o seamă de teme şi motive, pe care , aici şi acum, le menţionez doar, alăturându-le câteva succinte comentarii. Mai întâi, vom observa că, în poezia lui Constantin Stancu, străvechea, statornica luptă dintre carne şi spirit (consubstanţială omului duhovnicesc) pare a fi dispărut, ori, măcar, pare a fi fost depășită, fiind înlocuită chiar – fapt remarcabil, dar ne-explicit – cu **pacea dintre carne și duh**. Niciunde în text nu se poate găsi ecoul limpede al unei asemenea confruntări, cu tensiuniea ei subiacentă. Poate doar în aceste trei stihuri, intitulate **Potopul**, care evocă, indiferent de pretext, o dedublare tragică:

Plouă, plouă, apa intră în gândurile statuilor,

refuzul tău face din mine un sunet magic,

refuzul tău face din mine două fiinţe care se urăsc...

În genere, însă, **sufletul** (psyhe) (sinonim, poate, în viziunea autorului, cu duhul) rămâne într-o stare de blândă şi grea iluminare, într-un extaz al neîntreruptei aşteptări :

E târziu, prea târziu,

lucrurile dorm, se visează bărbaţi,

poate copii sau fecioare,

sufletul mă părăseşte ca un fruct copt prematur,

se aşează pe cheia de la intrare,

lângă mâna ta pregătită să bată la uşă...(**Iisus**)

Trebuie reţinută, apoi, **recuperarea (reabilitarea) metafizică a trupului** (passim), care, teologic vorbind, cum bine se ştie, nici nu e tot una cu **carnea**:

...mă ajuţi să văd clar cu trupul

ceea ce prin vederea cu ochiul nu se poate vedea...

Trupul (soma) este forma organizată a cărnii (sarx) (ca materie) şi sediu (cort, templu) al duhului (pneuma). Iar duhul este partea cea mai fină a sufletului (ceea ce justifică posibila sinonimie suflet – duh, pomenită mai sus).

O **dihotomie** există, totuşi, însă nu antagonică – anume **cea dintre trup şi gând** (nous, adică zona superioară a lui pneuma, care, la rându-i, cum spuneam, este partea cea mai epurată a lui psyhe):

Poate a fost cineva după arborii aceia,

sau poate eşti tu în partea nevăzută a lucrurilor,

acolo unde nu putrezeşte carnea şi

unde nu se pun margini între lumi,

iar dincolo

cauţi izvorul de început,

cauţi un răspuns deşi nu ştii întrebările,

priveşti peştele, piatra, apa,

strigi şi deodată ţi se răspunde:

"Gândul nu putrezeşte în creierul tău

aşa cum creierul putrezeşte

în timp ce gândeşti totul..." (**Totul**)

S-ar putea continua (şi ar trebui să se continue, şi, sunt sigur, se va continua, mai devreme sau mai târziu) explorarea acestei lumi artistice originale, bine articulate, armonios clădite. Deocamdată, eu am încercat să schiţez numai câţiva din pilonii ei, numai punctele de sprijin şi, eventual, aura unui univers liric, fascinat de "**cubul acesta perfect unde ne-am întâlnit**" (143) – cum numeşte poetul ambianţa trans-imanenţei sale. Să nu uităm că, în *Apocalipsa 21, 16*, Ierusalimul ceresc are înfăţişarea unui cub – "simbol al perfecţiunii" (Părintele Bartolomeu Anania).

19 aprilie 2010

24 mai 2016

Ladislau Daradici

Un poet prin excelență al valorii

În ultimii ani, tot mai mulți poeți se încumetă să-și alcătuiască antologii relevante pentru întreaga lor creație lirică. Dintre scriitorii hunedoreni i-aș aminti pe Mariana Pândaru, Raul Constantinescu, Ioan Barb, Miron Țic sau Ion Urda. Aceste antologii sunt binevenite pentru cei interesați de fenomenul poetic, un autor oferindu-ne astfel, după o întreagă carieră, propria selecție reprezentativă. Un aspect comun al acestor lucrări ține de numărul poemelor incluse, care rareori depășește o sută. În plus, deși reunesc titluri publicate la intervale considerabile, ele surprind prin echilibru și coerență, fiind puternic închegate ideatic și stilistic, creând impresia unor volume inedite.

Și iată că, după trei decenii de activitate pe tărâmul literelor, a venit rândul poetului, romancierului și criticului Constantin Stancu să ne propună propria sa antologie de autor. Intitulat *Fructul din fruct* (2015), lucrarea preia titlul grupajului de debut din volumul colectiv *Argonauții*, realizat și publicat în 1988 de Eugen Dorcescu (Editura Facla, Timișoara). Pe lângă ciclul de debut, antologia reunește poeme adăugite și revizuite din cărțile publicate între 1988 și 2015: *Păsările plâng cu aripi* (1988), *Pomul cu scribi* (2006), *Greutatea gândului nerostit* (2012), respectiv *Eteminanki* (2014). În plus, este inclus poemul introductiv *Argumentele antimateriei*, precum și alte zece lucrări nepublicate în volume (într-un ciclu final intitulat *Alte poeme*). Și pentru ca antologia, purtând un subtitlu demn de Socrate (*Adio, ne vedem pe străzile de aur*), să fie completă, aceasta cuprinde, în anexă, note literare, cronici și referințe despre lirica autorului, precum și câteva (sumare) date biobibliografice.

Despre lirica lui Constantin Stancu s-a scris mult în ultimele două decenii, subliniindu-se de fiecare dată robustețea, miza gravă și responsabilitatea liricii sale, precum și perspectiva aparte, prin excelență spirituală (estetică, filozofică și umană) a abordării fenomenelor lumii, atât cele prezente, cât și cele istorice, esențiale pentru devenirea noastră. Există o anumită detașare cu care *scribul* de la Hațeg abordează aceste aspecte, cu accent nu atât pe individual ori cotidian (s-a vorbit despre o anumită *obiectivare* în poemele sale), ci mai degrabă pe trăsăturile general-umane care și-au pus amprenta asupra evoluției noastre de-a lungul mileniilor, definindu-ne și astăzi.

Parcă indiferent față de curentele și experimentele ce au urmat modernismului, având ca notă comună *stranietatea, anxietatea, demistificarea, descompunerea, ironia* sau *perversiunea* (ca să amintesc doar câteva din trăsăturile definitorii ale literaturii postmoderne), poetul refuză tendințele demolatoare și livrești, construindu-și discursul pe un fundament incontestabil al valorii. Erudit și cu o

înțelegere aparte a lucrurilor, domnia sa este adeptul poemului statuar, cerebral, prin excelență estetic. Nefiind elegiac ori nostalgic și ridicându-se întotdeauna deasupra experiențelor existențiale proprii, poemul său s-a conturat încă de la debut într-un gest de maturitate reflexiv, caracterizat prin seninătate și împăcare, trecând pe nebănuite de la căutarea identității personale și colective, la faza conștientizării și permanentizării sentimentului declinului și al morții.

Astfel, Constantin Stancu nu a fost niciodată un poet al intimității, al marilor neliniști sau al exuberanțelor personale, ci mai degrabă un *poet filozof* și *istoric*, transformându-se, odată cu *Greutatea gândului nerostit* și *Eteminanki*, în ceea ce se poate considera un *poet/ scrib teolog* (în sens pur intelectual). Privind dinspre grupajul său de debut și până la recentele volume amintite - și mai cu seamă pretențioasa (și complexa) lucrare *Eteminanki* -, evoluția poetului se înscrie între elementul specific (și pur) *național* (vezi poeme ca *Toamnă latină, Țara Hațegului, Șoapta lui Manole, Cer de iarbă la Ponorici* etc.) și cel *universal* (*Facerea, Piramida ca trup, Depozitul de fluturi din Babilon, Memoria luminii, Flacăra verde și câmpia Șinear* sau *Singurătatea codului generic*).

Dintotdeauna, Constantin Stancu a fost același *poet cugetător*. Cu o aleasă cumpănire a lucrurilor, destinul, credința, creația și timpul sunt temele sale de căpătâi. Poemele sunt solid fundamentate ideatic, metafora fiind profund ancorată în spațiul cultural și, implicit, spiritual. De remarcat este și faptul că, deși între volume au trecut decenii, la nivelul expresiei diferențele sunt minime, poetul rămânând același versificator așezat și econom, înclinat spre o metafizică aparte a ideilor și fenomenelor, cu o anumită predilecție către parabolă. Abordarea se face exclusiv dintr-o perspectivă diacritică, dincolo de simboluri și imagini, poemele grăindu-ne întotdeauna despre Timp, fie că este vorba despre efemeritatea prezentului ori dimensiunea incomensurabilă a veșniciei.

În poemul-prolog intitulat *Antimateria pe raftul de sus*, poetul încearcă o posibilă istorie a călătoriei cuvintelor peste veacuri. Prin timp, slovele ajung la noi prin sacrificiul celor „mai iubiți" (scribii). Odată combinate, ele formează cărți (prin gravitația lor *imposibilă*), ca acestea, născute în „aburul răsuflării" noastre, să nu mai depindă la un moment dat de noi, avându-și propria lor poveste, propriul lor destin. Și dacă în vălmășagul veacurilor unele cărți dispar, în locul lor rămâne, de-a pururi, *antimateria*. În pofida timpului crud, netrăit, menirea omului este să-și asume viața, căutând frumusețea în lume, în oameni, inefabilul. Zborul păsărilor este plânsul lor, al nostru este însăși viața pe care avem datoria s-o trăim, așteptând ca, desprinzându-se de trup, ființa noastră să-și desăvârșească devenirea.

Un nivel consistent al poemelor este cel biblic, respectiv, mitologic. Pornit în căutarea divinității, ca în poemul *Labirint vertical* („Sunt prea efemer pentru a mai avea timp/ pentru ce-a fost și, Doamne, ce lumină în/ labirint!// Nu caut ieșirea, te caut pe Tine și labirintul urcă-n cer"), poetul însuși sfârșește prin a deveni un poem scris, de această dată, de Dumnezeu: „Scrie-mă, Doamne, repede, pe ceva, scrie-mă,/ nu refuza poemul care sunt în vârful degetelor Tale" (*Scriere*). Privind

miturile autohtone, Ana lui Manole rămâne un simbol al femeilor sacrificate de-a lungul istoriei, dar zidurile înalte vor cădea ele însele pradă acțiunii corozive a timpului, în urma lor rămânând câte o frescă veche în iarbă, pe care se odihnește un fluture (*Zid cu fereastră*). Pornit în căutarea acestor mărturii ale civilizațiilor de odinioară, poetul descoperă, în *Alfabet imponderabil*, „ciobul acoperit de lacrimi" pe care era imprimat și cea dintâi literă dintr-un „alfabet străin".

Dar alte și alte *urme* vor fi revelate de *scribul-arheolog* fascinat de această perpetuă revelație de identificare și regăsire a sinelui în amprentele spirituale ale veacurilor trecute, fie această imagine a unui cal pe o monedă veche (*Cal pe o monedă veche*), fie o lampă rămasă din alte timpuri la a cărei lumină se întrezăresc soldații din cele două războaie mondiale (*Lampa veche*). Alteori, un apus de soare pune în mișcare vechile gramofoane (*Desene pe asfalt*) sau, la o margine de drum, „o cruce veche de lemn" sfârșește prin a se transforma într-una *de carne*: „La margine de drum este crucea veche de lemn,/ sfântul o atinge cu palmele albastre,/ el știe că ploaia va destrăma lemnul,/ că arșița va răni lemnul/ și cu cât trec mai mulți oameni pe drumul acela/ cu atâta crucea de lemn se face de carne" (*Crucea de carne*).

Astfel, deși trăitor în prezent, pentru poet totul tinde spre trecut, un trecut devenit eternitate, omniprezent în lucrurile din jur, în însăși alcătuirea noastră. Spre acest trecut este îndreptată atenția sa, chiar conștient că, de cele mai multe ori, dintr-un mileniu sau un veac uneori mai rămân doar câteva „resturi" risipite prin piețele orașului: „Bate secolul al XX-lea și cinci minute în/ turnul primăriei și/ noi suntem în Piața Sfatului/ unde porumbeii ciugulesc resturile secolului/ risipit/ printre ziare murdare și coji de pepeni galbeni" (*La cinci minute după*).

În truda sa de redescoperire/ recuperare a istoriei, poetul își imaginează o *Mașină de făcut timp*: „Pui o monedă în bancomatul de restituit timp,/ alegi timpul pe care îl vrei,/ din trecut sau viitor,/ timpul trăit de alții sau murit de alții". Însă cea mai fidelă păstrătoare a *memoriei* rămâne lumina, căci „nimic nu se pierde în valul ei,/ nimic nu se câștigă în laptele ei./ E lumina care își aduce aminte de/ începuturile lumii și de obsesiile tale oranj sau mov,/ de insomniile galbene în care se odihnesc gutuii." Și asta, pentru că „lumina înflorește în brațele lui Dumnezeu/ ca un buchet de floarea-soarelui imens" (*Memoria luminii*).

Platon spunea că timpul este imaginea mobilă a eternității imobile. Comprimându-se, el ar face posibilă întâlnirea poetului cu sinele (într-un poem amintind de o celebră narațiune a lui Borges): „M-am întâlnit cu mine cel tânăr, chiar în dreptul ferestrei,/ priveam și nu mă sătura imaginea proaspătă,/ afară se făcuse toamnă, un arbore îmi făcea/ semne prin ninsoarea timidă. „Poetul nu se va opri însă aici, într-un final, întâmpinându-l „pe cel matur" care a fost, participând și la propria sa înmormântare (*Imposibila întoarcere*). Astfel, lirismul, într-un dozaj strict, devine un apanaj al ineditului ideii, impactul poemelor fiind prin excelență cerebral/ spiritual. Stancu nu vizează omenescul perisabil din noi, ci are ca punct de reper dimensiunea umană dintotdeauna, totul fiind raportat la același Timp, la parcursul nostru predestinat și multimilenar.

Închei cu acest *Sfârșit de veac în ninsoare*, poem relevant pentru lirica înaltă și consistentă (departe de a fi însă optimistă) a lui Constantin Stancu: „Albul zăpezii ar putea însemna o simplă naștere,/ te întorci cu fața spre timp, de parcă ar ninge cu timp,/ vine o vreme de sfârșit de an,/ de sfârșit de veac sau chiar de zi, un sfârșit al sfârșitului.../ După felul de a fi al oamenilor timpul se măsoară cu veacul,/ după starea Celui Preaînalt vremurile se măsoară/ cu viețile noastre, sau cu un singur cuvânt...// Învăluit în lumină ca floarea în mireasma ei,/ pe un drum care începe și se termină într-un alt secol,/ vine spre tine prietenul cel apropiat, fratele tău,/ cu picioare de foc peste zăpada neatinsă...".

Ladislau DARADICI

• Remus Valeriu Giorgioni

Remus Valeriu GIORGIONI

Constantin Stancu – PO(E)MUL CU SCRIBI

Unul din poeții neglijați, considerați sub cota valorică reală de critici este și Constantin Stancu de la Hațeg. Deși a debutat de timpuriu și promițător (prin concurs!) înainte de 1989, an de cotitură chiar și în literatură și a perseverat în continuare, critica literară contemporană cu noi procedează cu poeții *fără apartenență* ca maimuțoiul acela, simbol al Mafiei, care nu aude-nu vede-nu vorbește... Dar realitatea este că se și scrie mult în România noastră contemporană – mai ales poezie –, atât de mult încât e greu de aplicat o grilă valorică unică iar vocile autentice se estompează inevitabil, dacă nu se chiar pierd în vacarmul național general. Iar inflația de poezie incomodează canonul, mai cu seamă în situația când jocurile/locurile au cam fost făcute – distribuite – ocupate. (În canonul actual mai pot eventual penetra cei foarte tineri care sunt, cu toții extraordinari, (cvasi)geniali... Nimeni nu-și mai bate capul cu cei „rămași de căruță".)

Avem, așadar, în cazul de față un poet format, bine structurat, textele sale sunt fără cusur, din orice parte le-ai considera (este aproape imposibil, bunăoară, să „vânezi" o greșeală de tipar, lucru mărunt am putea zice, dar după noi simptomatic, de neneglijat; mai ales în zi de azi când puține edituri mai beneficiază de un corector profesionist plătit). Nici un cuvânt de prisos, viziuni închegate și unitare – iar viziunea dă măsura unui poet, mai mult decât stilul ales. Chiar dacă nu întotdeauna poemul închează un sens. Dar trebuie să ținem seama de faptul că poezia are logica ei aparte, mai cu seamă la fericiții care au reușit să-și delimiteze un areal propriu, să marcheze în câmpul vast al literaturii așa-numitul univers liric personal.

S-a mai spus de alții – dar încerc și eu, accentuând, să punctez câteva date esențiale ale poeticii marca Constantin Stancu: poezia este pentru el metanoia, *Schimbarea inimii* (titlu emblematic de poem). Dacă autorul face distincția necesară între scrib/scriptor și poet – iar aici se cuvine menționată aserțiunea inspirată a lui Eugen Evu – în poema citată „personajul liric" procedează ca masoreții, care practicau un ascetism sever când era vorba de textul sacru. (Se zice că de fiecare dată când întâlneau în text Tetragrama se opreau din scris și făceau o abluțiune, abia după aceea reluau lucrul.) „Scribul este scriptorul din vechime, cel care transcrie rece, sec, depersonalizat evenimente și fapte diacronice, pe când *poetul este un mesager al sufletului uman*, spune cu mare îndreptățire cunoscutul poet hunedorean amintit mai sus (subl.n.). Iar poetul nostru, în poemul citat, o reală artă poetică: „acesta, cititorul, și mai ales scribul/ cel care s-a spălat pe mâini înainte de a scrie/ poemul acesta și/ s-a îmbrăcat cu haine curate/ și-a schimbat inima..."

Poate că e un semn al predestinării faptul că la chiar pagina 100 a culegerii de față autorul a strecurat un final de poem antologic (sau, mă rog: un final antologic de poem), în măsură să dea seamă de întreaga poetică a hațeganului nostru: „Mamele poeților nasc imagini/ mamele dascălilor teme aburind în criza sinelui/ ***mama moarte naște poeme***..." (s.n.). Iată un postulat poetic de discutat – un text de analizat. Poemul se cheamă *Bicicleta lui Picasso* și îl evocă pe Nichita Stănescu, cel care a aplicat în poezie „legea negării negației", când a statuat strălucitorul haiku „întunecând întunericul/ iată/ porțile luminii". Iar *bicicleta* în chestiune este una furată și transfigurată: „miracolul poeziei ca o bicicletă furată de Picasso".

... Nu știm dacă o fi existând în biografia marelui pictor un asemenea amănunt, „accident biographic" picant, dar însăși compararea poeziei, a miracolului ei multimilenar cu un obiect atât de banal este un act de curaj. Iar curajul artistic este adeseori echivalentul talentului, al înzestrării – a se lua în considerare în acest sens doar avangarda! Dar poeziile lui C.S. conțin mult mai multe elemente șocante „desprinse din context", „ilogice". (Rămâne de discutat dacă în toate cazurile aceste elemente se supun logicii lirice intrinseci.) Deseori în poemele lui întâlnești câte-o bestie, un barbar; – bestia nu lipsește nici din acest poem, deși nu ni se sugerează la cine s-ar face aluzie: "... plus bestia de la

colțul străzii, care râde de poeții/ uitați...". Pentru subiectivitatea absolută a gândirii poetului materia este „precum o hemoragie în spirit". Aici se află probabil și cheia celor trei versuri din finalul poemului, cu care am început dezbaterea. În loc de oameni din carne și sânge, născ̆atoarele de poeți nasc imagini (esențe) – mamele „didactice" nasc temele viitorilor elevi ai fiilor lor, iar Mama Moarte... Ei, aici se încâlcesc firele exegetului, dialecticianului!

Nu știu dacă un alt poet, chiar dintre cei care execută în absolut poetica morții – un Aurel Pantea, bunăoară – a mai... declarat ceva asemănător despre moarte! Sau despre poezie în contextul morții. Nu știm nici dacă „moarte" în cazul de față înseamnă extincție, expiere, anihilare (precum jalnica expresie a unora, care nu cred în nimic: cutare a trecut „în neființă"!). Sau poate este moartea împărătească a Bibliei, ai cărei patriarhi n-au murit, ci, prin trecerea lor la cele veșnice, au – doar – adormit. Nu ne arogăm aici exclusivitate în problema interpretării – îți lăsăm ție, cititor atent și de tot nefățarnic plăcerea aceasta. Noi ne-am spus doar părerea: Mama Moarte naște poeme numai în regim de urgență. Cu gândul la moartea lui și a lumii, poetul se înțelepțește, se întristează cu acea întristare după voia lui Dumnezeu care „duce la căință". Își revizuiește verbul și atitudinea, pregătindu-se pentru marea înfățișare, Judecata de Apoi. (Dar nu judecata de apoi a poeților, cum ne place să credem, fiindcă poetul va da și el, alături de toți socoteală de „orice cuvânt nefolositor" care-i va fi ieșit din vârful peniței!)

... Haideți însă să revenim și să considerăm eticheta de poet religios pusă lui C-tin Stancu (etichetă care ni s-a aplicat nouă înșine, nu fără îndreptățire). Considerăm din nou justă și pertinentă remarca lui E. Evu, unul dintre cei mai avizați și informți exegeți ai confratelui hațegan, care afirmă că motivele biblice sunt în cazul său mai mult pretexte literare. Iar poemele manifest religioase sunt, din punctul de vedere al criticii de poezie *prea* (apăsat) religioase. Iată, probabil motivul pentru care nici n-au fost inserate în prezenta antologie. Oricum am lua-o, aceste motive sau doar pretexte constituie, pe alocuri, chiar sarea și piperul poemei. Iar un poem ca *Trupuri care ard* dezvoltă o viziune demnă de Nichita Stănescu: un copil ține pe umeri un adolescent, acesta un tânăr, apoi un om matur, un bătrân... Cel din vârful piramidei de trupuri prinde aripi de *vulture* și zboară pe deasupra asistenței (adunate probabil în „Piața Sfatului" din alt poem), până la cer. Suflarea fierbinte a copilului realizează propulsia acestui șir de trupuri „care ard", precum jetul unei rachete.

Uși de sânge. Cuvinte „pătate" de sânge...

Obsesia scrisului & scrierii este ominiprezentă în poemele lui C.S., pentru că poetul „se trage din neam de scribi" (*Taina scribului*). Din psalm el emerge, înlocuit fiind nu de sufletul/psihicul său ci chiar de taina sa – care se suprapune peste cea a poeziei: „Dumnezeu va arginta crinul pe nevăzute,/ ca într-un psalm din care *a ieșit scribul/* pentru *a intra taina scribului* (s.n.)"; „brusc, cuvintele au luat foc/ cenușa lor ne-a intrat în creier...". Scrisul atotdevorator constituie imensa teamă a scribului înghițit de propriul text, într-o lume în care „E o foame de scribi în univers încât vocalele au/ dinți,/ consoanele gheare, zicerea nevorează nezicerea!" (*Umbra scribului*). „Dumnezeu scrie cu degetul în carnea ta, în/ sângele tău..." (*Uși de sânge*). „Pete de sânge pe un cuvânt în care te zbați/ (...) / Animalul cel lacom prins este în lațul de mătase,/ cu ochii privește la ființa care se strânge-capcană" (*Pete de sânge pe un cuvânt*). Aceasta este latura postmodernă a poeziei lui Constantin Stancu, sigla de foc a apartenenței la generația optzeci (chiar dacă constituie un „exemplar" atipic al ei, precum subsemnatul).

Un poem enigmatic – un fel de „Inel cu enigmă", titlu de Mihai Ursachi – este *Cartea veche din care au fugit oamenii*. Pentru imaginația vizionară a poetului, pământul e ca o carte veche din care oamenii închiși în vers evadează prin brazdele primăverii, care acționează ca o rană a Terrei – poarta vie și vorbitoare dintre lumii, prin care ies oamenii la lumină: „Pe străzile flămânde mereu un semn, o minune/ în așteptarea oamenilor reali îmi caut loc/ de departe o voce, apoi altă voce...// Am așteptat această clipă care schimbă totul/ când oamenii ies din cartea veche, uitată/, precum din brazda deschisă/ la început de primăvară, ca o rană..." Cei pe care îi așteaptă poetul, să apară ***la porți*** în schimbul dintre lumi ("... porțile, un echilibru/ perfect între cele două lumi") sunt oamenii reali, a căror apariție „schimbă totul", ca o răsturnare de paradigmă.

În poemul *Câteva cuvinte* se produce comunicarea dintre om și Dumnezeu (în situația alienării speciei umane) – un demers creator: „Dumnezeu este cel mai accesibil, poți sta cu El de/ vorbă oricând/ oamenii nu se mai cunosc între ei de mult,/ o specie dispărută sub ochii porumbeilor, una/ care n-a rezistat cutremurului din cuvinte...". Omul s-a îndepărtat de om, de semenul său, pe când Dumnezeu este mereu aproape, gata *să facă lumea din nou*: „El însă are răbdare, sunt câteva cuvinte care/ puse unele lângă altele/ ar putea forma un trup de carne". (Se remarcă la C.S. cezura atipică: el frânge versul și poetica frazei când nu te aștepți.)

Chiar bun cititor de poezie, lecturând un poem vizionar, mereu ai senzația că-ți scapă ceva, simți o neîmplinire în suflet. Iar când un poet se și „ascunde" intenționat după copacii din pădurea poemului, eventualul lui interpret este tentat să mimeze actul critic, (să spună și el ceva de bun simț – dacă nu de bun gust!), iar exercițiul critic să se consume în gol. „Nu am murit, sunt îngropat în idee,/ au aruncat peste mine ultima lopată de zăpadă,/ ating rădăcinile stelelor,/ plante de apă pe un cer lichid..." (*Îngropat în idee*).

Totul este să posezi cheia, grila de interpretare: "... e bine în poem/ îl poți trage cu o cheie simplă/ *trebuie doar să ai cheia...*" (s.n. – poemul citat).

...Este o reacție normală ca, dacă nu reușești să prinzi firul, să găsești cheia unei poetici, să încerci a te eschiva: te ascunzi după „deget" – după cuvinte... Este și cazul unora din exegeții poeziei lui C. Stancu, iar autorul acestor rânduri nu dorește să cadă în capcană. De aceea se oprește aici, lăsând altora mai pricepuți îndemnul de a duce mai departe exegeza unei poezii plină de semne, încărcată de bonificații estetice, care merită tot interesul critic. (La lectura repetată a unora dintre poeme ne-am gândit că, probabil, dacă sub ele s-ar afla semnătura unui Ion Mureșan, Ioan Moldovan, Aurel Pantea, ar fi altfel considerate.)

Constantin Stancu, *Fructul din fruct*
(antologie 1998 – 2015),
Ed. Princeps Multimedia, Iași, 2015

- **Gheorghe Mocuța, Arca**

Gheorghe Mocuța

Retrospectivă Constantin Stancu*

ANTOLOGIA poetului din Hațeg reia titlul ciclului de debut, Fructul *din fruct* și are un subtitlu exotic, *Adio, ne vedem pe străzile de aur.* E cumva sugerată aici, prin această acoladă peste timp, întâmpinarea și despărțirea, de viață, de poezie, de meditație? Poezia lui Constantin Stancu e dăltuită într-un material preluat din memoria și conștiința unui creator mai degrabă discret și echilibrat care are simțul măsurii și al autocenzurii. El reușește prin aceste calități – care lipsesc în ultima vreme din peisajul publicistic – să ofere o imagine panoramică și esențială a poeziei sale, văzută ca o ieșire la lumină a părții abisale din om:

„Poesia nu rezistă nămolului din adâncul râului/ precum puietul de pește/ dansul ei între cuvinte nu se ridică la puterea/ peștilor abisali/ care transformă 100% întunericul în lumină./ Poesia între echilibru și memorie,/ își caută simetria în mandibulele iluziilor,/ migrează spre o altă viață, din altă zi.// Efemeră asemenea parti-

* Constantin Stancu, *Fructul din fruct, (Adio, ne vedem pe străzile de aur)*, antologie 1988-2015, Editura Princeps Multimedia, 2015

culelor care nu există/ nici o milionime de secundă, străbate totul de la/ un capăt la altul...” (*Poesia*)

Antologia de față cuprinde poeme alese din volumele: *Fructul din fruct*, 1988, *Păsările plâng cu aripi*, 1988, *Pomul cu scribi*, 2006, *Greutatea gândului nerostit*, 2012 și *Eteminanki (Ultima săptămână)*, 2014, închizând un arc de cerc de aproape 30 de ani de activitate literară, dacă ținem cont de întârzierea programată a debutului colectiv din celălalt regim. Interesant că primul poem din antologie, *Argumentele antimateriei*, un „poem de început” e un adevărat manifest care intră în logica unei creații lucide și mature. „Antimateria” e locul fără cărți din raftul de sus al bibliotecii și exprimă tocmai rostul cuvintelor, cu dialectica existenței, a alternării golului și plinului, în procesul creației:

„Nu înțeleg dacă voi putea trăi fără mână,/ fără ochi, fără umeri, fără coasta din care se nasc/ insomnii,/ antimateria a intrat adânc în mintea mea și/ mintea s-a făcut țăndări,/ ca un vas de sticlă pură în care/ sticlarul scăpase o lacrimă...”

Din al doilea volum reținem poemul titular, *Pomul cu scribi*, cu sugestiile sale desprinse parcă din imaginarul oriental:

„A înflorit pomul cu o mie de scribi,/ toți tineri, purtând în mâini albe coli nescrise,/ pleoapele noastre precum aripile,/ păsări carnivore se rotesc deasupra,/ ieri purtam un nume obișnuit,/ astăzi sunt deja un număr/ mâine voi fi o culoare,/ dar să credem în tăceri,/ există un limbaj al tăcerii,/ săpat pe muntele acesta născut de alba zăpadă.”

Sunt imagini care conduc spre „un limbaj al tăcerii", invocat simbolic, așa cum imaginea îngerului apărut în forfota din mijlocul orașului e de natură să extindă orizontul poeziei, ca discurs revelator și metafizic. Motivul tăcerii reapare în volumul *Greutatea gândului nerostit*, alături de alte simboluri aflate „sub autoritatea și spiritul Scripturilor" (cum se exprimă Olimpia Berca). Facerea e văzută ca rupere de trecut, ca o durere a despărțirii și îmbrățișării dintre elementul mineral și carne:

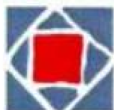
„Încerc să mă smulg dar tăcerea mineralului,/ mă ține legat încă de-nceput,/ carnea și mineralul nu se amestecă,/ dar va veni vremea de apoi/ când piatra va vorbi într-o limbă veche/ pe care a învățat-o cândva, demult, când literele/ i-au fost săpate în carnea ei de piatră/ chiar de mine, cel ceva fi o pată de sânge pe un/ cuvânt..."

Volumul *Eteminanki sau (Ultima săptămână)* se deschide cu un frumos poem despre *Memoria luminii* și continuă cu ipostaza comunicării absolute (Dumnezeu devine mai accesibil în aceste texte). Este poezia lui Constantin Stancu o lirică de tip religios, cum scrie un comentator? Răspunsul vine de la Ioan Evu care l-a citit cu mare atenție: „Poezia este inițiere, revelație, epifanie, iar aspirația spre sacralitate este pentru C. S. o condiție esențială. El simte permanent o primordială nevoie de protecție patern-divină, fără a luneca însă în capcanele misticismului... Personajele sau miturile biblice sunt numai pretexte prin care poetul își pune în scenă trăirile personale, caută și găsește răspuns propriilor sale interogații". Volumul se încheie cu o secvență din volumul de debut *Fructul din fruct* și cu un ciclu inedit, *Alte poeme*. Obsesia istoriei cetății, poemul dedicat Sarmizegetusei și imaginea finală a îngerului rătăcit în Bizanț, îi marchează viziunea liricii, atât de personală, a căutării sensului existenței sub blazonul „fructului din fruct": „morții sunt îngropați în țipătul noului născut". Iată un vers revelator pentru întreaga alchimie lirică a poetului din Hațeg.

Preocupat să confere un statut de cetate literară propriilor căutări și universului afectiv care le învăluie, unde ființa își află sălașul, Constantin Stancu e un nume de reținut, cu un discurs inconfundabil în poezia actuală.

ARCA

REVISTĂ DE LITERATURĂ, ESEU, ARTE VIZUALE, MUZICĂ
FONDATĂ ÎN FEBRUARIE 1990 LA ARAD
Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România
2016

CENTRUL CULTURAL JUDEȚEAN ARAD

Florica Bodiștean
Romulus Bucur
Constantin Butunoi
Călin Chendea
Radu Ciobanu
Onisim Colta
Crina Costea
Lucia Cuciureanu
Vasile Dan
Constantin Dehelean
Roxana Diaconescu
Petre Don
Andrei Ene
Marinela Fleșeriu
Vasile Filip
Josef Fulka
Alina Gherasim
Mariana Gunță
Petru M. Haș
Monica Rodica Iacob
Lera Keemen
Gheorghe Lazea
Ioan Matiuț
Ion Mierluțiu
Gheorghe Mocuța
Vlad Moldovan
Miruna Mureșanu
Carmen Neamțu
Iulian Negrilă
Felix Nicolau
Mircea M. Pop
Mircea Pricăjan
Giovanni Rotiroti
Lucian-Vasile Szabo
Horia Truță
Cornel Ungureanu
Ciprian Vălcan
Johannes Waldmann

Nr. 7-8-9 (316-317-318), 2016

Monica Grosu Maria-Daniela Pănăzan

Filigrane caroline

Antologie aniversară - Filiala Alba-Hunedoara a Uniunii Scriitorilor din România

10

Editura CronoLogia
Sibiu, 2016

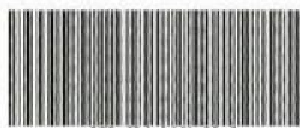

- **MARIA-DANIELA PĂNĂZAN**

Romanul de azi. **Metafora vieții în țesătura conștiinței narative**

De aceea le vorbesc în parabole, că ei văd fără să vadă, și aud fără să audă și nici să înțeleagă Matei 13,13).

M.M. Bahtin, în cartea sa *Metoda formală în știința literaturii,* spunea că pentru a crea un roman „trebuie să te deprinzi să observi viața, astfel încât aceasta să devină fabulă de roman, trebuie să înveți să observi conexiuni noi, mult mai profunde și mult mai ample precum și mersul vieții la scară mărită". Un astfel de observator al vieții interioare profunde, de mare finețe și desăvârșire artistică, este Constantin Stancu în scrierea romanului său *Pe masa de operație*, apărut la Editura Rafet în anul 2011. Dacă ar fi să îl parafrazăm în continuare tot pe M.M. Bahtin, care a analizat *Problemele poeticii lui Dostoievski*, romanul de față se încadrează în **problematica romanului polifonic**, în care eroul este construit ca *un glas* al autorului, o voce interioară trădând aspecte majore din biografia scriitorului.

Structura romanului poartă amprenta originalității. Alternarea planurilor narative dezvăluie o țesătură interioară a textului care ampretează esența rolului „măștilor" epice ale autorului. Eroul, văzut și revăzut în ipostaze ale conștiinței care traversează profunde perioade de metamorfozare ontologică, este un erou-narator aflat în situație-limită: pe un pat de spital, la un simplu control de rutină, află că suferă de cancer. Tema bolii care macină nu doar trupul ci și sufletul omului este tratată într-o manieră originală. Deși aparent eroul se abandonează în puterea Celui de Sus, neavând forța de a lupta, el recreează, de fapt, întreaga viață, renaște ca pasărea Phoenix. Lupta cu boala e un exemplu de trăire creștină, autentică, menită să reînvie sufletul și să reînnoiască forțele trupului care păreau aripi frânte. Construit pe mai multe voci, eroul-narator se dedublează în mod voit în personajul Ilie Roman, în „vecinul, aproapele", care la rândul lui este ipostaziat în biblicul orb care și-a recăpătat vederea. Liantul între aceste ipostaze epice distincte și totuși aceleași îl face tocmai tematica bolii: eroul-narator care suferă de o boală fizică (cancer) și Ilie Roman care suferă de o boală spirituală (lipsa vederii=lipsa luminii). Ei se completează reciproc în polifonia „vocilor" autorului care trăiește, plenar, fizic și spiritual, lipsa Luminii, a Cunoașterii, a Adevărului. Căutându-le se va redescoperi pe sine Om nou, renăscut, reînviat, precum în celebra parabolă biblică din Vindecarea celui fără vedere. De fapt, orbi amândoi, la propriu sau la figurat, au avut nevoie de minunea vindecării pentru a-și da seama cât de mare e puterea divină, cât bine poate să facă Dumnezeu oamenilor, pentru a-i reîntoarce la credință, la dragoste adevărată, la viață întru Hristos.

Romanul este însă și **un roman liric**. Pasaje întregi descriu, într-o viziune predominant lirică, sentimentele dominante ale unor suflete martore ale minunii divine. Narațiunea subiectivă, homodiegetică (despre eroul-narator), se pliază perfect peste narațiunea obiectivă, heterodiegetică (despre Ilie Roman). Între aceste două narațiuni se trasează planuri narative paralele, despre poeții Ghimel, Dalet, Het și Lamed, poveștile lor fiind țesute în structura epică ca legături între cele două planuri narative principale. Lirismul este o trăsătură definitorie a romanului: de exemplu, când vorbește despre reacția soției la aflarea veștii despre boală, naratorul afirmă: "*Vestea asta a fost ca o lovitură pentru soția mea, am simțit-o și am auzit-o cum reacționează, vorbele ei erau ca o rugăciune, ca o implorare, sunetul vorbelor ei erau un strigăt*". Vorbind despre rostul poetului în lume, aflăm că ei „*Așteaptă*

glasul divin, ceva ca un fulger, sau ca o furtună dar chiar dacă toate vin, în final glasul e altfel de cum cred ei, e mereu altfel, mi-a spus un preot, un fel de susur blând şi subţire care a trecut pe lângă peştera în care s-au închis şi au vrut să moară fără să-şi mărturisească toate poemele…". Aflat pe masa de operație, eroul-narator simte fiorul profund al rugăciunii: *„Mi-am propus ca la durere în loc să ţip, era şi inutil, să mă rog, să strig spre Dumnezeu, gândul meu era astfel spre Cel Prea Înalt, Cel Care Stă Pe Un Munte Înalt, adică, şi mă întrebam cum suna numele acesta în limba aceea veche, făceam un efort să-mi amintesc, era important pentru mine. Nu mi-am amintit imediat, dar până la urmă am realizat că numele era în mine* **–** *El Elion. Pe noptieră era Biblia şi o carte despre un poet, m-am gândit la ceea ce însemna asta pentru mine, ce putea să fie un poet într-o lume străină, ştiam că omul este opera de artă a lui Dumnezeu, că El scrisese în mine ceva, că eram purtătorul unui mesaj, că omul avea în el scris în carne, în oase, în mintea nevăzută atâtea, dar în faţa morţii devenea neputincios, pare că pierde mesajul acela preţios, că literele se topesc pentru totdeauna...*" În asemenea pasaje lirice se resimte marea admirație a scriitorului pentru poezia lui Nichita Stănescu. Pasajele lirice sunt stănesciene prin esența și mesajul lor adânc întipărit în memoria „glasului" epic care rostește, cathartic, rugăciunea vieții: *„Parcă eram adolescent şi mi se părea că iubesc poesia, adică cea cu s nu cu z, era un fel de alint pe care îl făceam venit de undeva, dar care suna mai blând, mai poetic, poesia ca poesie. Era un vis venit de departe, mai dinainte de naşterea mea, un vis trecut prin ninsori şi tăceri... După măreţia acelui frig de adolescent a trebuit să iau lucrurile în serios. După ce am citit acel volum am înţeles cu adevărat că viaţa îmi va fi legată de poesie, că poesia mă va forma ca om şi că voi avea multe de învăţat din experienţa poetică şi că poesia îţi intră în trup ca sângele prin cordonul ombilical... Munţii au intrat atunci pe fereastră cu adevărat... Aş vrut să plâng cu hohote pe patul de spital, mă simţeam singur, lacrimi nevăzute curgeau din ochii mei acolo în întuneric, aşteptând marea operaţie. Sperând, ce puteam face?* " Și exemple ar mai fi…

Romanul *Pe masa de operație* este însă **un roman religios**. În compoziția romanului regăsim câteva pasaje biblice preferate de scriitor prin care se anticipează caracterul religios al scrierii. Dar nu doar prin aceastea romanul este religios, ci în mod deosebit prin mesajele pe care le transmite. Pentru Constantin Stancu simbolistica biblică e esențială. El crede că *„Dumnezeu îşi scrisese numele în interiorul nostru, în trupul nostru încă de la facerea lumii, era semnătura lui acolo, noi traduceam în limbajul nostru de toate zilele efemerul, nu va rămânea nimic, aparent din toate acestea, dar ceea ce era important fusese gândit şi asta lăsa urme într-o lume nevăzută, poate cei de după noi vor putea recepta toate acestea şi nu se vor pierde pentru că la Dumnezeu nimic nu se pierde oricum.*" Conform propriei mărturisiri a autorului, romanul are ca punct de plecare *„scrierile vechi, solide şi pe ultimele descoperiri ştiinţifice, începând cu cea mai cunoscută scriere Sefer Yetzirach, dar şi pe analiza făcută de specialişti privind existenţa vieţii ca o formă desăvârşită de creaţie, având în spatele cortinei Creatorul. Vezi cartea Codul lui Dumnezeu de Gregg Braden. Astfel fiecare om are o valoare, iar modul în care ne relaţionăm în viaţă înseamnă un mesaj. Literele, la izvorul lor, aveau fiecare o semnificaţie, astfel că fiecare personaj al cărţii aduce un semn care se integrează într-un mesaj mai larg. Datorită păcatului omului lumea este bolnavă spiritual şi fizic, iar indivizii, prin relaţia cu lumea, sunt bolnavi şi ei nu ştiu de ce. Operaţia este una spirituală, a devenirii, în care putem fi incluşi dacă acceptăm eliminarea răului".*[1]

Despre ce litere e vorba? Am aflat, la o simplă căutare, fără a aprofunda tema, că numele unor personaje din roman sunt de fapt denumirile unor litere din alfabetul ebraic, fiecare având o semnificație lumească, una ezoterică și o valoare numerică[2]. Astfel, **Ghimel** înseamnă *cămilă* în sens obișnuit, lumesc, se referă la *natură* în sens ascuns, ezoteric și corespunde cifrei *3*. **Dalet** semnifică *ușa*, se referă la *autoritate* și are valoarea cifrei *4*. **Het** înseamnă

perete sau gard, *împărțire* în sens figurat și corespunde cifrei *8*. **Lamed** semnifică *ham sau bici*, simbolizează ideea de *sacrificiu* și corespunde valorilor numerice *12 sau 30*. Am putea adăuga aici și ultima literă din alfabetul ebraic, Tav, care apare și sub forma Tau, folosită de scriitorul Constantin Stancu ca titlu pentru ultimul capitol al cărții (*Epistola* având rol narativ de Epilog, așa cum *Boala nevăzută* este Prologul romanului). Așadar, **Tau / Tav** are semnificația de *cruce sau semn*, înțeles de *sinteză* și valoare numerică de *22 sau 400*. Desigur, m-am întrebat de unde ar proveni această preferință a autorului pentru scrierile vechi și mi-am spus că ea nu poate fi decât izvorul unei profunde însetări de cunoaștere, de încercare de a înțelege sensul vieții noastre și legătura noastră eternă cu Dumnezeu. Este, în structura polifonică a romanului, un dialog al sinelui cu sine, tipic stănescian, dar profund epic, reflectând tendințele romanului de azi, în care discursul romanesc se supune poeticului dar se definește ca un ansamblu plurilingual și plurivocal (cf. lui M.M. Bahtin). Metafora romanului este cronotopul literar-artistic care unește indicii spațiali cu cei temporali într-un ansamblu coerent care dă naștere unui nou tip de roman numit biografic.

Pe masa de operație este și **roman biografic** deoarece *religiosul îngurgitează biograficul* în esența sa de la *Facere/ Re-facere,* pentru că timpul biografic redă fidel imaginea omului ce-și parcurge **drumul vieții**. Constantin Stancu reușește, în mod miraculos, să asocieze numele personajelor din roman cu mesajele epice pe care dorește să le transmită după ce le filtrează prin sita timpului său biografic. Textul său este, dacă ar fi să-l parafrazăm și pe Roland Barthes, ***un text plural***, în care eroul este același și mereu altul. Eroul-narator, după spusele proprii, *„nu are nume, fiecare din noi poate fi cel aflat pe masa de operaţie. Personajele secundare au nume simbolice, pornind de la literele vechi ebraice, limbă în care a fost iniţial scrisă o bună parte din Scriptură (Vechiul Testament). În această limbă se exprimau pentru prima dată scribii şi are cuvinte speciale. În limba română nu există cuvinte echivalente pentru unele mesaje aşa cum o foloseau vechii scribi. Totodată numele Creatorului în limba ebraică veche era* ***YHWH,*** *iar fiecare literă din acest cuvânt are şi o valoare, valoare corespondentă în Tabelul lui Mendeleev, ceea ce arată că viaţa are la bază oxigenul, hidrogenul, carbonul, azotul şi că numele lui Dumnezeu este scris în chiar codul nostru genetic, prin compoziţie. Din acest motiv personajul principal nu are un nume, numele personal este umbrit de numele Creatorului pe care îl purtăm în codul genetic, iar pe de altă parte fiecare din noi este un bolnav. Am explicat în ultimele pagini din roman semnificaţia literelor sau numelor purtate de personaje. Extirparea unui rinichi este simbolică, Dumnezeu cercetează inima şi rinichii omului conform scrierilor sacre*”[3].

Dincolo de această explicație a autorului, aș dori să insist asupra unor sensuri epice profunde pe care le transmite scriitura autorului. Mai întâi aș insista asupra ideii că eroul-narator este un cititor al Bibliei. Mereu ne spune aceasta și ne dovedește că ne aflăm în fața unui cunoscător al textului sacru, așa că legătura cu alfabetul ebraic nu este deloc o întâmplare. În momentele de criză spirituală simte eliberarea prin lectura sacră, profund ancorată în gândirea și limbajului eroului: *„Priveam Biblia, o răsfoiam şi am rămas surprins să văd că* ***textele mele preferate, versetele acelea adânc scrise în mine****, erau subliniate cu pastă albastră de tatăl său,* ***parcă erau lucruri stabilite, auzite, văzute deja... M-a liniştit cititul versetelor****.*” Mai apoi, lecturarea Bibliei este *un modus vivendi* al naratoului / autorului. Înseamnă mod de a trăi, mod de a povesti, mod de a iubi: *„La Biblie nu se mai poate adăuga sau scădea nimic... Poţi să stai pe scaun, pe o bancă şi să asculţi ce se spune, să-i auzi pe ceilalţi... La cateheză şi profesorii învaţă, Biblia e un manual bun pe care merită să-l predai şi să înveţi din el, viaţa, dragoste...*”

Ghimel, Dalet, Het și Lamed sunt poeți. În aparență ei sunt prieteni ai eroului, în plan simbolic ipostaze epico-lirice ale acestuia, imagini în oglinda drumului vieții, reflectate biografic și trăite profund în plan religios. „Orbirea" lor este simbolică, renașterea lor este datorată poeziei. Salvarea prin poezie este tema preferată a dialogului cu „prietenii-poeți" prin care, de fapt, planurile narative acceptă intertextualitatea ca formă concretă de comunicare cu ceilalți. Ne întâlnim astfel cu autori preferați ai eroului: Nichita Stănescu, George Luis Borges, Sebastian Bach. Poezia și muzica pot salva sufletul unui artist. Mă opresc asupra celui mai interesant prieten, Lamed, care, fără voie, a devenit, în timpul lecturării romanului, poetul preferat. El este Poetul din Cetate, solidar cu timpul său, cu lecturile sale dar și cu societatea în care trăiește (*„Ştiu că se simte solidar cu toţi artiştii care suferă, iar cu poeţii cu mult mai mult, este în acelaşi copac cu scribi*" - NA[4]), el face legătura cu ultima frază din roman (el vrea să *„se retragă la ţară, ar dori o căsuţă la ţară, înconjurată de pomi şi oameni simpli*" – la fel cum eroul, în final, mărturisește că *„Mi-am propus să îmi schimb viaţa în urma acestui text, să mă retrag undeva la ţară, într-o căsuţă modestă, cu o grădină plină de pomi, cu fântână în curte, să îmi cultiv singur alimentele, verdeţurile*".) În intimitatea acestui poet te simți Acasă, în Frumusețe și Prietenie absolută: *„Simt în cameră o frumuseţe a duioşiei de parcă el face un salt de un veac pe aripa unui fluture, e în lume o ruptură cât un fir de mătase, dar până la urmă le adaugă parfumul esenţelor subţiri. Aş vrea să-i spun că punţile de legătură ale fulgerelor mentale ne leagă, dar parcă a spus-o într-un vers, mi se pare cunoscut, dar totuşi nu este*...". Lamed este simbolul sacrificiului suprem, „prin **LAMED**/Spânzuratul (Desăvârşirea. Sacrificiul. Trecerea. Crucificarea. Spiritul care se separă se materie) – se ajunge la **TAU** (numărul 21/22, ultima literă a Lumii: **Cheia Tarotului Lumii, de TREI ori ŞAPTE. ABSOLUTUL. Rezumatul întregii ŞTIINŢE UNIVERSALE**...)"[5].

Finalul romanului are un mesaj profund religios. Dumnezeu este sensul prim și ultim al vieții omului, El este Creatorul și Izbăvitorul, Cheia înțelegerii oricărui eveniment al vieții noastre efemere. Spre El ne întoarcem mereu, etern, fiindcă singura Salvare o găsim în credință. Iubirea lui Dumnezeu ne salvează, indiferent de profesie, de vârstă sau de naționalitate. Viața noastră este Darul Lui cel mai de preț. Suferința supremă a eroului (vindecat de cancer) este încă o mărturie a existenței divine. La fel ca și vindecarea lui Ilie. Purificare prin artă. Purificare prin suferință. Purificare prin boală.

În acest roman, deși având doar 103 pagini, regăsim fire narative profunde și multiple precum firele de la războiul de țesut, sensurile nu se epuizează oricâte lecturi ai face. Subterfugiu epic final, epilogul intitulat *Epistola*, în care aflăm că, de fapt, întreaga narațiune, cu toate meandrele ei, a fost scrisă de un anonim, care a lăsat manuscrisul lui Ilie Roman spre publicare, e o tehnică narativă interesantă. Această *voce din off*, care ne dirijează finalul narațiunii și oferă căi de interpretare a romanului, ne mărturisește doar că recunoaște stilul scriiturii și că a încercat să-i viziteze pe eroii din roman (ceea ce înseamnă că îi cunoaște!) dar că i-a fost foarte greu să realizeze aceasta, deoarece *„Treptat am înţeles că fiecare reprezenta o literă dintr-o limbă veche şi că era în joc un cuvânt, un mesaj, poate, pentru că literele apropiate, după cum oamenii se apropie în viaţă, pot forma un cuvânt, exact ca în prietenia dintre ei, legătura lor era secretul. M-am documentat puţin şi am înţeles că literele erau din proto-sinaitic, apoi am descoperit că e cam greu să afli câte ceva din toate acestea, trebuie să fii iniţiat.* ***Eram şi eu o literă, încercam să înţeleg, un semn, o valoare, o semnificaţie.*** *Trebuia să fac legăturile posibile, textul îmi oferea un culoar, aveam o deschidere, cumva.* Apoi am înţeles că fiecare literă semnifica ceva la început, *un bou, o casă, bumerangul, peştele, un om cu braţele ridicate, o proptea, o armă, un gard, palma mânii, toiagul, apa,*

şarpele, peştele, ochii, gura, o plantă, o maimuţă, cap, arc, semnul crucii. Acum semnele acestea pot fi la fel, chiar dacă aud cuvintele într-o manieră ciudată… ”

Un roman al experienței asumate. Un roman al sinelui despre sine care înțelege sensuri profund ontologice, un roman despre nădejde, solidaritate, boală, vindecare, credință, iubire. Un roman al Vieții înseși. O capodoperă.

Închei și eu retoric. *Dar care este preţul cu adevărat*? Și punctez, ca un fel de epilog, prin a recunoaște frumusețea unei scrieri deosebite în care „ființa care se povestește și care transmite, având vocația relatării și deținând rolul de povestitor-cronicar stabilit de comunitatea sa, este ***homo narrativus*** situat între zonele sacrului și ale profanului.”[6]

Maria-Daniela Pănăzan

[1] Constantin Stancu, http://reteaualiterara.ning.com/profiles/blogs/criticul-de-serviciu-pe-masa-de-opera-ie, accesat la 20 august 2013.

[2] Cf. http://www.diane.ro/2012/08/alfabetul-ebraic-simboluri-si.html, accesat la 19 august 2013.

[3] *Idem*, http://reteaualiterara.ning.com/profiles/blogs/criticul-de-serviciu-pe-masa-de-opera-ie

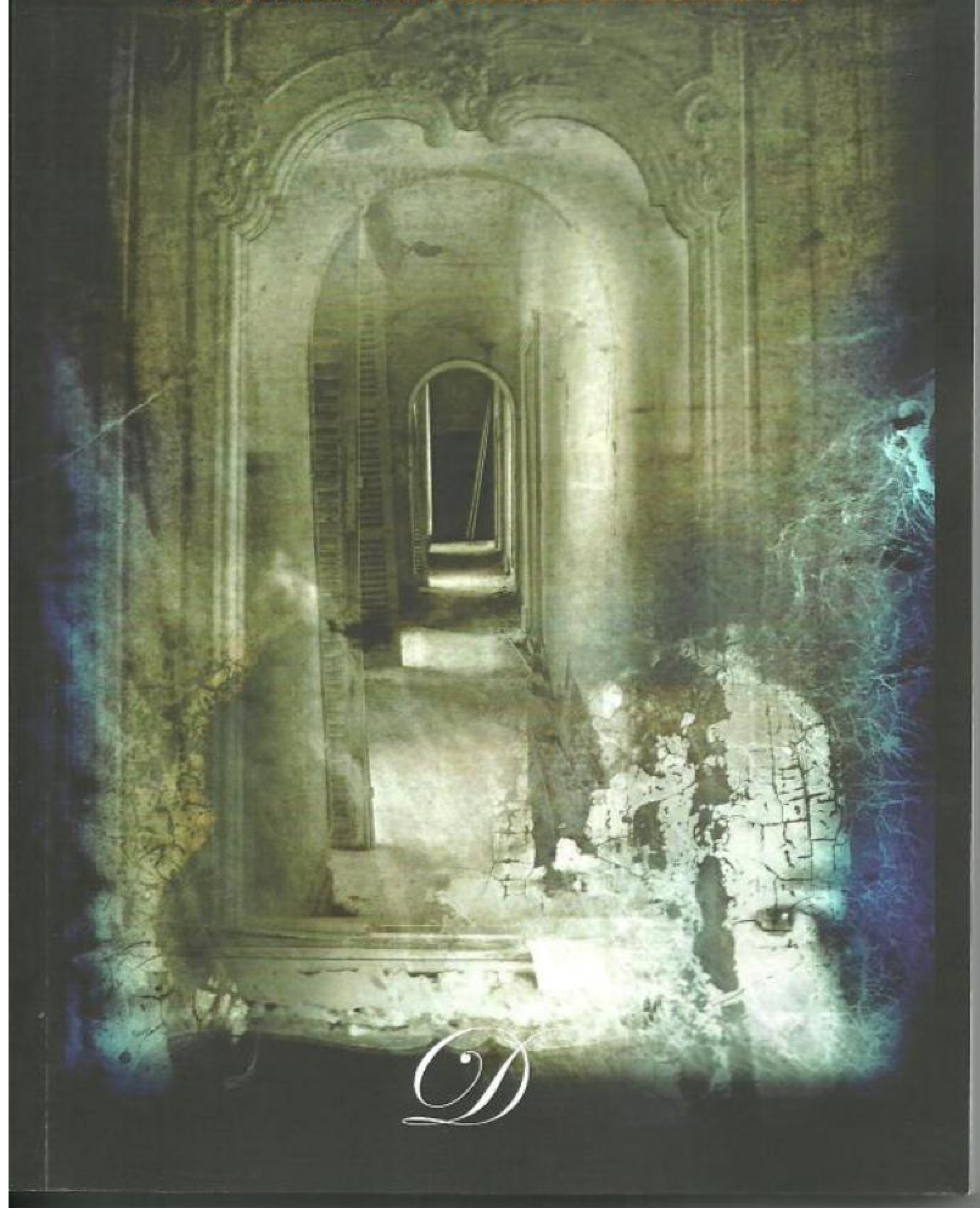
[4] ***Pomul cu scribi*** este titlul unui volum de versuri al lui Constantin Stancu (NA – MDP).

[5] Adrian Botez, http://reteaualiterara.ning.com/profiles/blogs/criticul-de-serviciu-pe-masa-de-opera-ie, accesat la 20 august 2013.

[6] Ion Vlad, *Aventura formelor. Geneza și metamorfoza „genurilor*”, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., București, 1996, p. 13

DICȚIONAR-ALMANAH LITERAR

AL SCRIITORILOR DIN FILIALA ALBA-HUNEDOARA A UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA

- **Note de Constantin Stancu, prezentarea**

Ultima săptămână, o carte despre viață

Scriitorul Constantin Stancu a împlinit în anul 2014 o vârstă rotundă, 60 de ani. A fost momentul în care şi-a prezentat viziunea sa despre lume, viață, artă, despre valorile care ar putea să ne dea sentimentul eternităţii dacă nu am fi în eroarea pe câmpia sângerie. Este viziunea scribului într-o lume a informaţiei care tinde spre informaţia totală. Fără viziune omul piere…

Cartea are la început câteva cuvinte despre lumea în care ne mişcăm cu grăbiți, este o carte a viziunii şi curajului, a rigorii lucidităţii…

Oamenii de ştiinţă au constatat că resursele plantei pentru un an se sfârşesc în luna septembrie.

A existat o ultimă săptămână pentru Iisus în care a lăsat lumii câteva principii esenţiale, cu toate că ştia că într-o vineri va fi dat la moarte, apoi a urmat duminica.

Era în aprilie, după calendarul modern…

Glasul *meilor* se auzea în cetate, începuse vremea sărbătorii…

Există o ultimă săptămână, în septembrie, pentru fiecare din noi?

Dictionar?

Etemenanki – „Clădirea platformei de temelie a cerului şi a pământului al cărei vârf ajunge în cer" sau Clădirea al cărei vârf este în cer" (limba sumeriană) - Dicţionar biblic, Editura „Cartea Creştină" – Oradea, 1995, p.119 (Babel, turnul – „poarta zeului").

Era necesar ca scriitorul să-şi explice titlul, pentru că face trimitere la valorile pe care oamenii le-au pierdut cumva la Turnul Babel, crezând că pot ajunge în cer…

În rest, temele care l-au marcat: limitele omului într-un univers enigmatic, la care poate avea acces prin contemplaţie, capacitatea artistului, a celui pasionat, pentru sacrificiul zilnic de a se depăşi, luciditatea de accepta limitele şi posibilitatea de a rămâne în paradigma celor curioşi şi curajoşi. Există o rigoare a lucidităţii, de veghe în lanul cu planete…

De ce ultima săptămână?

Iisus în ultima săptămână a lăsat câteva valori eterne pentru viaţa noastră, valori vechi, de început, pe care le-a remodelat şi le-a propus pentru ca noi să putem rezista în câmpia sângerie.

Există un argument pentru toate:

„Lumina îşi păstrează memoria,

nimic nu se pierde în valul ei,

nimic nu se câştigă în laptele ei.

E lumina care îşi aduce aminte de

începuturile lumii şi de obsesiile tale oranj sau mov,

de insomniile galbene în care se odihnesc gutui.

Lumina este aceeaşi ieri, azi şi mâine,

în prezenţa ei lumea se face încăpătoare,

cuvintele dau rădăcini subţiri şi

vocale discrete de clorofilă.

Lumina cuprinde totul,

prinde în coroana ei soarele miriapod şi

piatra pe care s-au scris cele zece porunci.

Lumina are degete delicate de brumă,

ne atinge trupurile imperfecte şi

ne prefacem în sfinţi,

dar nu vedem asta.

Lumina înfloreşte în braţele lui Dumnezeu

ca un buchet de floarea soarelui imens...

Prin timp lasă urme:

urechea lui van Gogh,

capul lui Caravaggio,

oul din care a fugit Brâncuşi,

formulele neînţelese în care s-au pierdut

oamenii de ştiinţă într-o eternitate relativă,

sau vitraliul pictat din marile catedrale

în care se zbat vrăbii cu aripi de diamant... (Memoria luminii)".

Deci, nimic în plus, nimic în minus...

Doar locul perfect în timp: *ultima săptămână*...

Maria-Daniela Pănăzan, editorul cărţii de faţă, în studiul *Poezia religioasă românească. Analize şi comentarii eseistice* – Editura CronoLogia – Sibiu, 2013, p. 381-391, scrise despre poezia lui Constantin Stancu

„Volumul *Pomul cu scribi* (dedicat soţiei) este o capodoperă a genului. Revenind la studiul lui Eugen Dorcescu despre poezia religioasă pe care l-am evocat în această carte, volumele poetului Constantin Stancu se pretează interpretării evidente despre poetica dedicată Celui ce este Lumina lumii... Începând de la acest volum apărut la Editura Eubeea în 2006 şi până astăzi (în 2013), drumul poetic al lui Constantin Stancu e propriu şi fără nicio tăgadă – profund religios".

- Hațeg, 27.08.2016, prezentarea romanului Vadul ars cu ocazia ZILELOR ORAȘULUI HAȚEG!

[gallery type="rectangular" ids="520,530,529,528,527,526,525,524,523,522,521"]

- **Ladislau DARADICI –**

Între omul de carne şi omul de gînd…

Etemenanki *(ultima săptămînă)* este volumul de poeme al lui Constantin Stancu, publicat la Editura CronoLogia, Sibiu, în 2014. Etemenanki, ne explică autorul într-un preambul, reprezintă „clădirea platformei de temelie a cerului şi a pămîntului al cărei vîrf ajunge în cer" (limba sumeriană).

Premisa este ambiţioasă: dacă resursele planetei pentru un an se sfîrşesc în septembrie şi dacă a existat o ultimă săptămînă pentru Iisus în care a lăsat cîteva principii esenţiale, cu toate că ştia că într-o vineri va fi dat la moarte, oare există o ultimă săptămînă, în septembrie, pentru fiecare dintre noi? Astfel, septembrie va fi perceput ca o cumpănă, apogeu şi crepuscul (vezi *Septembrie cu ore moi*), cînd din zi şi an a mai rămas puţin („anul se sfîrşeşte în luna septembrie"), iar „timpul cade în locul frunzelor/ și copacii înnebunesc,/ zăpada e în alt veac,/ moartea nu este a noastră, e străină,/ dar o trăim flămînzi pînă la ultimul cer,/ pînă la ultima moarte din moarte."

Volumul este conceput pe patru secţiuni: *Turnul Babel (I), Semn într-o lume de fosfor (II), Ultima săptămînă (III)* şi *Starea de veghe (IV)*. Dacă primele trei cuprind cîte un poem, ultimul conţine circa treizeci de titluri.

Constantin Stancu s-a consacrat prin volumele publicate în ultimii ani un poet religios care îşi fundamentează lirica pe cunoaşterea profundă a străvechilor mituri biblice. Simbolistica volumului depăşeşte şi de această dată pragul înţelegerii comune, semnificaţiile parabolelor copleşind prin varietate şi încărcătură semantică. Raportarea lor la destinul nostru se produce subtil, neofensator, învăţătura vechilor pilde şi imagini răzbătînd, mereu actuale, peste milenii.

Istoria continuă, pare să ne spună poetul, repetîndu-se, reluîndu-se cu destinul fiecărui individ, cu fiece nouă generaţie, însă noi refuzăm să învăţăm dintr-însa. Imaginea capetelor noastre ajungînd pe aceeaşi „tavă a Salomeii", în ciuda eforturilor medicilor care „au descoperit o tehnică de a transplanta/ capetele obosite pe trupuri tinere" este, pe cît de dezarmantă, pe atît de relevantă: sîntem trupuri în derivă, *oameni-de-carne*, pierzîndu-ne capetele, în aceeaşi neostenită ambiţie de a ne mima continuarea existenţei cu iluzia de a fi stăpîni pe propriile vieţi: „toţi cei reîntorşi pe trupuri tinere vorbesc între ei,/ au congresul lor, biserica lor,/ muzeul lor de tăvi de argint", în final nedeosebindu-ne cu nimic de cei care s-au ambiţionat cîndva a ridica Turnul Babel: „Unii ajung în vîrf/ şi-n plină orgie îşi amestecă trupurile între

ei,/ privesc de acolo, din înalt, cîmpia Şinear,/ lacrimile lor picură în cer şi/ şoptesc: etemenanki, etemenanki…" (*Flacăra verde şi cîmpia Şinear*...)

În viziunea poetică propusă de Constantin Stancu, revine apăsat această imagine a omului în divorţ cu trupul său, delimitarea dureroasă dintre carne şi spirit (întîlnită şi în volumele anterioare), trupul devenind doar o materie amorfă din care noi înşine vom putea, într-o zi, „înmuguri": „E o absenţă melodioasă în catedrala de frig/ şi eu o ştiu şi nu ştiu,/ cîntînd am să mă eliberez de trup…// E cîntecul pietrelor care visează/ celulele trupului meu,/ din care mă trag,/ din care am înmugurit…" (*Catedrala de frig*)

Povestea este istorie, de-acum. Se pare că mai întîi trebuie să sfîrşeşti pentru a (re)începe. Moartea cărnii prilejuieşte eliberarea şi devenirea spiritului („de carne sînt în căutarea cîntecului flămînd de carne" mărturiseşte poetul în *Cu vîrful aripii*). În cele din urmă, *omul-de-carne* ar trebui să devină *om-de-gînd*: „cînd oamenii mor, atunci începe totul:/ dintr-o rădăcină umilă/ se avîntă noile universuri, plus infinitul…/ Intră-n poveste cu toate slăbiciunile tale// fă-te gînd, omule de gînd" (*Calendare imperfecte*). De altfel, lumea întreagă în care ne amăgim că vieţuim este o lume de carne în care „trupurile îşi aleg orele din ceasul cel mare/ de pe zid şi/ nu înţeleg cine pe cine învinuieşte,/ cine este moştenitorul sau martorul,/ precis cel bătrîn ar dori să locuiască în trupul/ adolescentului,/ ei nu pot găsi echilibru între moarte şi moarte/ pentru că toţi au murit în clipa/ în care au intrat în carnea prezenţelor" (*Carnea prezenţelor*).

Astfel, fără a înţelege măcar, oamenii îşi pierd treptat identitatea, nici măcar morţii nefiind scutiţi de acest blestem în această lume în care zadarnic strigăm la stele, la arbori şi vecini (căci nu mai există oameni, nici vecini, nici măcar duşmani), ca în cutremurătorul poem intitulat *Singurătatea codului genetic*: „Individul acela e surprins,/ cineva i-a luat locul în mormînt,/ pe bucăţica aceea de pămînt/ pe care era atît de sigur şi atît de singur…" Şi abia atunci, în singurătatea morţii sale, realizează că totul începuse cu mult înainte, predestinat, chiar înainte de a se naşte: „A înţeles greu că era mort de multă vreme,/ îngropat în trupul său pînă la umeri,/ pînă la ochi, pînă la gînd…/ Aşteaptă ca cineva să-i scrie Apocalipsa pe frunte…/ Nimic în plus, nimic în minus,/ doar singurătatea codului genetic…"

Într-un poem, o tînără se simte „străină în trup străin", în altul scribul nădăjduind că se reîntoarce într-o altă fiinţă, uitînd că „nu te poţi baza pe trup" şi aşa mai departe.

Deşi religios, credinţa, după mine, însemnînd speranţă, se pare că, cel puţin în poemele din *Etemenanki,* Constantin Stancu nu ne acordă nouă, indivizilor, vreo şansă. Şi asta, pentru că am încetat să ne mai înţelegem între noi, nu ne mai cunoaştem, fiecare vorbind în felul său. Ar exista o cale, desigur, comunicarea cu Dumnezeu, fiind „cel mai accesibil,/ poţi sta cu El de vorbă oricînd" şi nu e nevoie decît de „cîteva cuvinte" care, „puse cap la cap/ ar putea forma un trup de carne" (*Cîteva cuvinte*). De altfel, cuvîntul/ vorba, devine motiv esenţial al volumului, căci dacă nimicul se sprijină „pe o infinitate de cuvinte" (*Sfîrşitul lumii*), şi raiul începe „cu un singur cuvînt" (*Nimicul înmugureşte*), profeţii care au scris în „cartea veche" sînt prefăcuţi în cuvînt (*Catedrale albastre*), însuşi scribul sfîrşind prin a fi înghiţit de propriile-i cuvinte (*Umbra scribului*). Imaginile se succed cu repeziciune: „un bărbat şi o femeie scriu istoria lumii" pînă se transformă în îngeri, un om scrie cu degetul pe nisip numele lui Moise, Dumnezeu scrie cu degetul în carnea şi sîngele nostru, poetul îşi scrie poemul „cuvînt cu cuvînt", acesta destrămîndu-se însă…

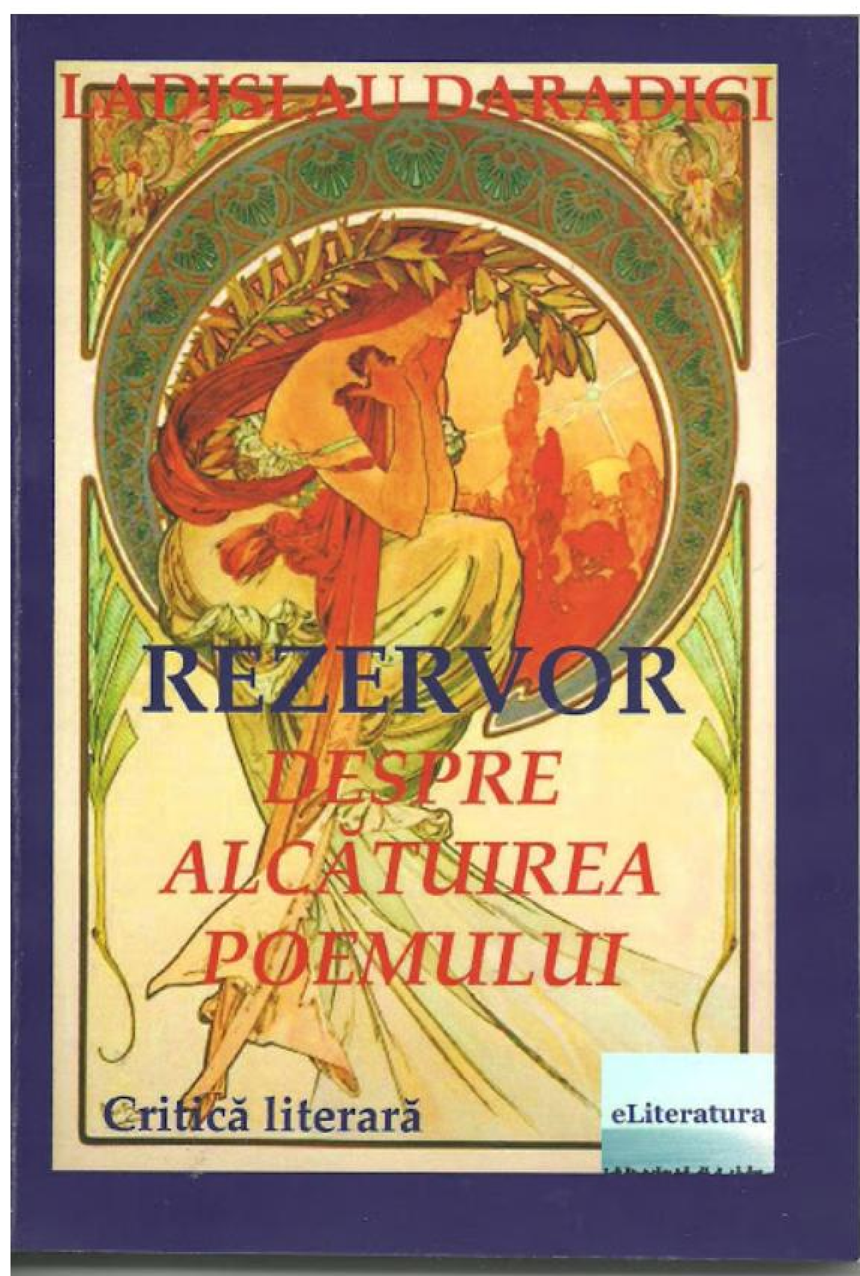
Un alt motiv este lumina, aproape blagiană, păstrătoare a memoriei („nimic nu se pierde în valul ei,/ nimic nu se cîştigă în laptele ei”), aducîndu-şi aminte atît de începuturile lumii, cît şi de obsesiile şi insomniile noastre: „Lumina este aceeaşi ieri, azi şi mîine,/ în prezenţa ei lumea se face încăpătoare,/ cuvintele dau rădăcini subţiri şi/ vocale discrete de clorofilă”. Lumina doar lasă urme, precum „urechea lui van Gogh,/ capul lui Caravaggio,/ oul din care a fugit Brîncuşi” (vezi poemul-argument *Memoria luminii*, cu care se deschide volumul).

Ca şi alcătuire, în unele poeme Constantin Stancu reia o formulă de-acum consacrată în alcătuirea pieselor sale: începutul constă în schiţarea unui fapt, a unei mici întîmplări care prilejuieşte şi, implicit, motivează devenirea, ramificarea poemului (sînt poeme arborescente, răsărind şi sprijinindu-se pe aceste acte lumeşti ca pe nişte rădăcini): „În seara aceasta s-a întîmplat ceva,/ am uitat caietul deschis pe masă,/ apoi am regăsit paginile scrise,/ un scris cumva cunoscut…” (*Istorie*); „Aventura începe/ după ce flăcăii au aruncat ultima fărîmă de pămînt/ peste mormînt” (în *Pămînt şi gigabytes*). Începuturile textelor devin, astfel, pretexte pentru ceea ce urmează. Alte poeme se deschid cu definiţii metaforice: omul e doar „umbra pe memoria sa” (*Diamantul*), întoarcerea acasă, „un ritual din care redescoperim numele dintîi al lucrurilor”, acestea conturînd aria tematică şi fixînd motivele ideatice pe care se vor clădi ulterior imaginile-idei. Dar există şi poeme prilejuite de note ale observaţiilor pe care le face scriitorul în „rătăcirile” de peste zi, posibile însemne dintr-un *pseudojurnal liric*: „Iarna s-a retras în nori,/ răspunsul meu nu a venit la chemarea glasului” (*Catedrala de frig*) sau „Pisica stă pe covor, tolănită,/ ne privea cu ochi sinceri” (*Secretul*) şi aşa mai departe.

Lumea noastră este „locul unde se poate întîmpla orice”, „nu mai avem timp”, „sîntem muritori în uniforme de aer”, mereu ne scapă ceva important şi din pricina asta nu ne zărim umbra „pe mîinile lui Dumnezeu”, preocupaţi de „sfîrşitul lumii”, ne scapă „adevărul miriapod”… Acestea fiind doar o mică parte din semnificaţiile din *Etemenanki,* această carte pe cît de dureroasă, pe atît de necesară.

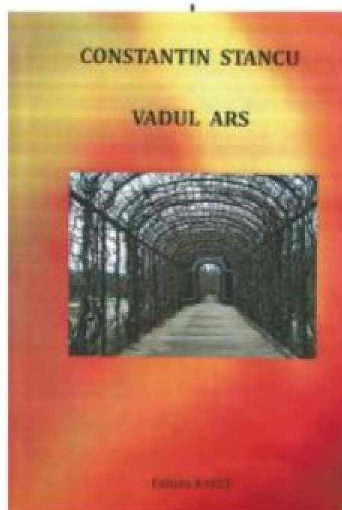
L-am rugat pe Constantin Stancu să-mi scrie cîteva cuvinte despre cum a început povestea acestui volum atît de grav, atipic, singular. Iată cuvintele domniei sale:

„Cartea reprezintă viziunea consolidată în mintea unui om la o anumită vîrstă (în cazul meu, 60 de ani). Fiecare, singuri sau în asociere cu alţii, construim turnuri pentru gloria zilnică, încercăm să-l prindem pe Dumnezeu de picioare, nu observăm că el a venit la noi, e în cîmpia sîngerie. Energii risipite care topesc resursele de orice fel mai repede, rămîne omul gol în faţa istoriei. Cartea este optimistă, există valorile care sînt prezentate în poemul care sparge povestea: ultima săptămînă a lui Iisus pe pămînt cînd, sub presiunea morţii iminente ca om, agresat de cei din jur, prin răspunsurile şi faptele sale, ne lasă valorile de care avem nevoie pentru viaţa noastră, acestea încep cu dragostea şi arată sensul, ieşirea de serviciu din istorie. Evidenţa acestei ultime săptămîni ne scapă, ar trebui să fie în aprilie, dar omul o găseşte în septembrie, luna în care resursele planetei şi plantei de pe această planetă, s-au epuizat pentru anul pe care tocmai îl trăim citind aceste poeme… Nimic deosebit, sînt ştirile noastre de fiecare zi, iar starea de veghe este soluţia… În loc să fim atenţi la mesaj, ne lăsăm prinşi în plasa cuvintelor care nu mai pot fi zicere… Poezia, misterul acestor zile…”.

- **LÖRINCZI FRANCISC-MIHAI**

ODISEEA TRANZIȚIEI ROMÂNEȘTI POSTDECEMBRISTE

Cu un realism elegant al condeiului, scriitorul Constantin Stancu alcătuiește un roman al tranziției românești în care gradat și retrospectiv, cronologic și expresiv, pornind din spațiul absidei interioare și extinzându-se până la metamorfozele mentalului colectiv, reconstituie într-un sistem rizomic orchestrația unei perioade meandrate a societății românești postdecembriste. Toate schimbările majore, fizionomia și evoluția perioadei, sunt țesute de autor în jurul unei localități monoindustriale din România, care nu este denumită, dar subînțeleasă prin indicația geografică, construind acțiunea în jurul unui mare combinat, *mastodontul*, care macină vieți și speranțe în vremea unei tranziții care, parcă, nu se mai termină, ci, mai mult, devine un continuum trăit și pe care se grefează vieți, situații, conflicte, de care se leagă speranțe, destine, iubiri. O poveste de dragoste, dar care nu se consfințește prin căsătorie, dintre *Ilie Talan* și *Ana Nor*, este liantul întregului angrenaj al vieții dintr-o localitate monoindustrială de după *aglomerația din decembrie, cum o numeau unii, acea revoluție repede pierdută*, când se încearcă reorganizarea combinatului, iar toate formele schimbării pe care le îmbracă aceasta, în lumea noii economii de piață, de la dorința de retehnologizare pe baza unei investiții străine și până la feluritele moduri de valorificare a combinatului, a fierului vechi, răscolirea haldelor de steril de către cei săraci, toate aceste afaceri sunt coordonate de persoane care au fost sau au ajuns la conducerea combinatului, directorul Ioan Ardelean, consilierul său de serviciu, Ilie Talan, Comisarul de Poliție, Sorin Militaru, prefectul Aurel Aurel, primarul, poreclit Butelie, un jurnalist pe nume Ioan Jude. Printre ei se rotește Bianca Drăguț, o chelneriță propulsată mai apoi în domeniul modei și al show-biz-ului, modelul promovării imaginii și, în același timp, consecința și eșecul divinizării unui fals idol, imaginea. Toți aceștia mânuiesc, ca niște păpușari iscusiți, frâiele mai multor afaceri dubioase, underground, și servesc unui grup de interese care se extinde până la minister, dovadă rețeaua alambicată, de tip mafiot, care se instalează o dată cu schimbarea unui model politic cu altul: *Cu siguranță afacerea fierului vechi era importantă, era o tăcere în mod oficial în acest domeniu, oficial și public se discuta despre afacerea de la Vadu Ars, în background era altceva.*

Într-o holarhie tentaculară viciile societății, metehnele, cutumele ei sunt așezate sub lupa scriitorului care face o analiză detaliată, fenomenologică a schimbărilor care au marcat anii tranziției. Directorul combinatului a fost ales să fie mesagerul unor idei pe care scriitorul vrea să le transmită: *Ion Ardelean s-a gândit la marile fenomene ale lumii: șocul viitorului, capitalismul primitiv, ciocnirea civilizațiilor, megatendințele. Lecturile sale erau frumoase, realitatea era dură. La partid îl apreciau pentru viziunea sa, pentru ideile sale moderne, dar lumea era în schimbare, o simțea pe pielea sa. Părea că țara nu fusese pregătită pentru capitalism. Investiția respecta toate regulile economiei de piață, dar se părea că deranjează pe cineva, nu înțelegea pe cine, până la urmă și opoziția putea beneficia de această dezvoltare a zonei și ei vor ajunge la putere… Da, dar dacă marele capital nu era de acord?* Această amprentare este realizată atât la nivelul general al cotidianului, dar privirea scrutătoare intră în interstițiile profunde de comunicare și control, de manipulare, urmărită până la limita de sus a sensibilului și intangibilului, coborând de asemenea și până la cel mai de jos strat al societății, pauper, pătrunzând în ițele ei sociale, de supraviețuire, de subzistență a săracilor zonei care trăiesc din furtul fierului vechi. Scriitorul reînvie un vechi personaj al orizontului local, *Față Neagră*, din literatură, acelui haiduc din rândul nobilimii îl contrapune pe actualul personaj, de joasă speță, șeful țiganilor și al haldei de steril implicit, zis și *Sandokan*, care își delimitează clar teritoriul, de unde adună, după o muncă istovitoare fierul vechi: *Aici eu sunt împăratul.*

Ilie Talan și Ana Nor sunt personajele în jurul cărora gravitează acțiunea romanului. În jurul acestei familii (nelegitime, cei doi trăiesc în concubinaj, și această formă de a trăi împreună fiind tot un efect și un act permisiv, volițional al tranziției, al tinerei democrații) autorul orânduiește viața unei comunități dintr-o localitate monoindustrială, cum este definită de scriitor, cu un loc special spre care gravitează acțiunea din carte, *Macarena*, un centru de alimentație publică, unde se leagă afaceri și loc de întâlnire pentru oameni pentru a-și spune păsurile. Ilie și Ana se iubesc, dar nu îndrăznesc să facă pasul decisiv, să se căsătorească. El este consilier al directorului uzinei, iar ea lucrează ca avocat de provincie: *se întâlneau destul de des, dar erau și zile în care nu se vedeau. Ilie Talan era mereu ocupat, dar iubirea era ceva serios pentru el. Ana simțea, era de acord, dar regreta că nu s-au căsătorit. Fiecare își dedicase viața, într-un fel, carierei. Fără bani tinerii nu puteau face mare lucru.[…] se obișnuiseră cu felul acesta vicios de viață. Erau de acord că familia era ceva important și că viața fără familie nu avea rost.* Timpul trece implacabil și relația lor se consumă în acest fel, între locul de muncă și un apartament numai al lor. Ei simbolizează oamenii tranziției, cu o viață nestatornică, timpul trăit mereu în grabă, cu puține momente de bucurie. O atmosferă cenușie ca aceea a ochilor tranziției în care toate par că se scufundă. Intimitatea familiei, micile fericiri, erau singurele care mântuiau, eliberau, destindeau ființa în zbaterea zilnică. Schimbările se derulau accelerat. Ana Nor primește un post bun și pleacă la lucru în Marea Britanie, iar Ilie rămânând singur acasă nu își mai găsește liniștea. Cade într-un fel de depresie și într-un final moare prin defenestrare. Se aruncă în gol de pe turnul de echilibru al *mastodontului* care l-a înghițit într-un fel. Se sinucide sau este ucis de către un alt personaj ambiguu al tranziției, de-

presiv, care de mai multe ori se urcă pe turnul înalt și amenință cu sinuciderea. Autorul lasă un nor deasupra acestui caz, care se închide repede. Ana Nor se întoarce acasă după moartea lui Ilie, dar nu își mai află rostul și după scurt timp pleacă iar în Marea Britanie. Este un exemplu fictiv, dar cutremurător prin faptul că prezintă matricea situației multor familii de azi, care aleg calea pribegiei, se destramă și lasă în urmă copii singuri în țară fără sprijin și afecțiune.

În romanul *Vadu Ars* autorul Constantin Stancu creionează o lume a tranziției românești dintre milenii, o perioadă pe care o și delimitează temporal, între 1991 și 2013. Din primele pagini se poate citi o notă și un dicționar, care se doresc a fi un îndreptar în înțelegerea mai clară a aspectelor majore pe care le urmărește scriitorul în roman, *un roman al tranziției*, având în centru *o localitate monoindustrială*, denumită în roman *Vadu Ars, modelată* de *industrializarea forțată și rigidă practicată în anii 1947-1989 în România. Oameni dependenți de o singură întreprindere, de resursele ei.* Din scheletul acestui mastodont au ciugulit ultimele bucăți de carne și au devorat totul până la nimicire, din visteria statului, îmbogățiții de carton ai tranziției. Megaliți industriali construiți iluzoriu. Unități gigant, prea mari pentru resursele reale ale regiunii. Lumea romanului este una a tranziției, când *mastodontul*, combinatul, a cărui funcționare, în pierdere, nerentabilă, este întreținută artificial, este scos pe platforma economiei de piață de forțe politice din noua gardă și prin conducerea combinatului mediază fel de fel de afaceri care să aducă profit unui cerc restrâns de persoane aservite politic.

Titlul romanului, *Vadu Ars*, apare explicat într-o pagină a cărții, *vremea când oamenii câștigă bani aici e un vad bun, curg banii.* Al doilea termen, *ars*, ar putea simboliza sfârșitul *mastodontului, afacerea s-a ars*, platforma industrială în paragină, arsă: *Ce atinge omul neinstruit, omul flămând, se duce de râpă.* […] *Vremea investiției a trecut, gândea Ilie, s-a dus, a ars.*

Limbajul este o modalitate de a satiriza, de a biciui o lume de o moralitate joasă și oameni lipsiți de educație, aflați în posturi de conducere, sărăcia limbajului și sărăcia sufletească. *Dă-l la mine* (referire la un apel telefonic), în alt loc *zău, e stas, merge și la case mai mari*, apoi *nouă nu ne mai pasă de cultură, doar de ale noastre*, sau în altă parte citim *le dau românilor gumă de mestecat pentru ochi* sau *E bun rău, șefule, zău, aici sunteți meseriaș.* Scriitorul surprinde în perioada dintre 1991-2013 fenomenul manipulării perfide prin mass-media, prin tehnică, o formă de sclavie modernă, o dinamită a secolului XXI utilizat de geniul răului, omul fiind *zeul consumismului.* Se practică otrăvirea populației cu informație, prin media excedentară, de proastă calitate (marcată prin promovarea divei Bianca Drăguț), presă de joasă ținută, promovarea subțirelului, manipularea maselor, influența politicului în economie, așadar imaginea societății de azi, una insalubră.

Problema furtului endemic este de asemenea dezbătută de scriitor. Acesta este o problemă majoră a societății, fiind efectul sistemului comunist. Este o maladie care nu poate fi eradicată ușor. Ea a fost inoculată unei societăți întregi: *Băieții deștepți* (iarăși o expresie des vehiculată în limbajul jurnalistic și media actuală) *au hotărât ca în Vadu Ars să autorizeze o firmă de recuperare a deșeurilor, s-a discutat la partid, știi tu… Ca să faceți bani pentru investiția din combinat trebuie să demolați parte din instalațiile vechi, e în plan, dar materialele trebuie să ajungă la firma asta de recuperare.[…] Cine va putea opri jaful? Vor da buzna peste instalațiile bune, vor tăia totul, vor rupe, vor face fier vechi și din utilajele noi, nemontate! […] E o cotă de contribuție ce trebuie pusă în mișcare, problema e că banii trebuie controlați.* Furtul este parte dintr-un lanț vicios mult mai extins care implică birocrația tentaculară, sfera politicului, afaceri ilicite cu statul, de unde și câștigurile fabuloase care au dat naștere unor miliardari de carton, campanii electorale care funcționează prin spălarea de bani, afaceri underground, emiterea unor ordonanțe de urgență la comandă: *cred că documente pot ajunge la ministru chiar azi, […] pe masa din încăpere era un dosar cu draft-ul ordonanței de urgență care urma să apară în monitorul oficial;* emiterea de autorizații false, închirieri ilicite, spălarea banilor: *trebuie să acoperim cumva două milioane de dolari*, dominanța centrului asupra provinciei, expertize ilicite…

Chiar dacă se vorbește despre descentralizare, aceasta există doar la nivel teoretic. Toate acestea se petrec într-un sistem de lojă și culoare kafkiene, în penumbră, întâlniri pe ascuns, afaceri încheiate fără transparență, dar cu unda verde dată de autor într-o formulare plastică: *Bătu cu mâna pe dosar ca pe spatele unui armăsar.* Atmosfera romanului este cea a tranziției omului incult, aflat în poziții de conducere, a omului descurcăreț, promovarea păcătoasă a căldicelului, a celor care se strecoară, se infiltrează, a alunecosului și pehlivanului. Oare torționarul și-a schimbat doar instrumentele de tortură? Mă întreb. Teama continuă să fie prezentă, frica de a fi ascultat de un serviciu de securitate invizibil: *Sper, domnule avocat, că nu suntem ascultați de urechi albastre*… Este vorba de o libertate limitată, se inoculează aparența libertății, o perfidă manipulare, încurajarea ușuraticului, a ziarelor de joasă speță, unde sunt promovate incultura, superficialul, poleiala. Experiența profesională a scriitorului în domeniul dreptului oferă concretețe și un credit de realism unor situații pe care le creează, imaginează, ori le derulează din experiența trăită, așa cum o explică al începutul romanului: *Narațiunea se bazează pe fapte trăite de unii, citite din ziare, aflate de alții de la televiziuni, intuite de alții, povestite, răstălmăcite, devenite legende. Mituri. Acei oameni au devenit oamenii tranziției.*

Constantin Stancu conturează un tablou panoramic al perioadei de tranziție, surprinzând aspecte care s-au derulat de-a lungul acestui interval, de la privatizări până la Caritas-ul clujean, *Fondul de Investiții Profitul*, de la micile afaceri locale, ilicite ori spălări de bani la nivel înalt, până la moravuri și cusururi sociale și păcate ale schimbării: nepăsarea, ignoranța, egoismul, invidia, răutatea, incultura, trândăvia, nivelarea omului cu tăvălugul. Toate pentru a satiriza o societate decăzută, degradată. Autorul pune sub obiectiv și conturează viața unor oameni devotați întreprinderii: violonistul Matei Iosif, *fostul inginer al combinatului, mare pasionat de muzică și arte. Cânta la vioară, avea ureche muzicală bună pentru instrument, dar și pentru utilajele din uzină. Iată viața ridicată la rang de artă.* Dincolo de profesie, bijuteria de a fi și a deveni ca om. Munca devine artă, nu obișnuință ca în cazul omului comun, care este repetitiv, nu creator și dedicat profesiei. Celălalt personaj care intră în prim plan este inginerul Steiner, care a plecat în Germania, unde și-a și găsit sfârșitul, iar acasă a rămas sora sa, Helga, care și ea a suferit deportarea în Rusia. Prin sufletul acestui

personaj feminin răsuflă rănile grele ale războiului şi ale tuturor relelor legate de acesta.

Autorul face o trecere panoramică peste ani, peste evenimentele, schimbările care s-au petrecut în societate şi efectele pe care le au astăzi, consecinţe ale acţiunii omului în anii înceţoşaţi ai tranziţiei: *doreau să mănânce capitalism pe pâine, erau flămânzi de succes, mai ales de cel facil. […] Puterea era un drog la care puţini puteau rezista. […] Circula în perioada aceea fabula, reală de altfel, că era mai bine să faci puşcărie doi ani, dar să rămâi la butoane, cu averea intactă, era metoda prin care mulţi câştigau ceva, alţii scăpau de pedeapsă, banii negrii deveneau albi, manipulatorii de bani ajungeau în consilii locale, în parlament, în consilii de administraţie. Copiii afaceriştilor de carton făceau studii în străinătate, familia continua odiseea. Darul perfect pentru un copil de bani gata era un loc în parlament*… În opoziţie cu liderii tranziţiei autorul aşază oamenii de rând, sărăcimea, iar ipostaza în care alege să prezinte această situaţia lor, este ziua de 1 noiembrie, ziua morţilor când: *işi aminti de puhoiul de lume care mergea in cimitirul din Vadu Ars cu flori, cu lumânări, cu multe coroane, cu mici cadouri. Cei săraci dădeau năvală, cerşeau, se milogeau să capete ceva, în acea zi nu mai furau din combinat, se duceau în cimitir. […] Noaptea unii veneau în cimitir şi furau tot ceea ce era de furat, […] toate apăreau în a doua zi în piaţă, în magazine, de parcă abia au sosit de la furnizori.* Scriitorul încearcă să sculpteze cu ironie fină realităţi dure ale zilelor noastre, practici ultime la care recurg cei săraci în lupta pentru supravieţuire. De-a lungul romanului apare ca un laitmotiv furtul şi ţuica, două branduri de ţară, care promovează latura obscură a acesteia. Scriitorul pune accent pe detalii, pe acele detalii care prind omul în capcana tranziţiei, a deşertăciunii, a manipulării fine. Alteori oamenii se prăbuşesc în hăţişurile superfluului, al kitch-ului, *mă omoară cu telenovelele şi cumpărăturile la second-hand.* Întâlnim cugetări de substanţă ascunse în jocuri stilistice şi fineţuri lingvistice: *Sunt mulţi „Caini" în vremea noastră*… Scriitorul atinge subtil problema liberului arbitru, al credinţei, al libertăţii de exprimare religioasă, comentează distincţia dintre libertate şi libertinaj. Pune pe tapet problematica catedralei mântuirii neamului. Face acest lucru prin imaginarea a două declaraţii în opoziţie, a presei şi a patriarhiei. Tratează problema culturii de joasă altitudine ori a celei din spaţiul ozonat, dar putred moral.

Cu un condei percutant, grav, apăsând pe hârtie cu durere, autorul face o radiografie a mediului scriitoricesc regional şi local, al angrenajului care îl pune în mişcare. Promovarea se face şi aici pe bază de interese. Clasa politică are şi în acest domeniu influenţă mare. Consiliile locale finanţează cărţile personalităţilor în funcţie de culoarea politică, nu după valoarea cărţilor scrise. Promovarea şi în rândul intelectualilor, a oamenilor de cultură se face pe bază de interese, de nepotism, competiţie de şleahtă… Cavalerismul onoarei nu mai există. Duelul nu îşi mai găseşte rostul. Moartea ar fi zadarnică. Este un mediu carnavalesc, cu măşti prea transparente, uşor caricaturale, care lasă să se întrevadă lipul. Tendinţe culturale noi modifică peisajul literar. Scriitorul atinge problema plagiatului, a diplomelor luate de-a gata: *diplome în toate părţile, sunt fabrici de diplome.* Chiar şi antrenorul de fotbal era pus pe linie politică: *a fost inspector la casa de cultură înainte, a făcut câteva cursuri, ştia că e necivilizat, bădăran, dar aşa este în fotbal…[…] până şi femeile de serviciu erau numite politic*…

Scriitor cu crez creştin, Constantin Stancu aşază pe acest fundament un peisaj industrial derulând imagini ale tranziţiei pe mai bine de două decenii, surprinzând fizionomii, caractere umane, decupând momente ale schimbărilor care s-au petrecut, reevaluând sub stare de conştiinţă şi conştientă un parcurs al memoriei care încearcă să recupereze un peisaj industrial în mişcare temporală, să creeze un fel de film al regiunii, prin trăirile oamenilor investind autenticitate evenimentelor. În derularea cinematografică a perioadei fiecare întoarceri în sertarele memoriei sunt tot atâtea popasuri de introspecţie şi meditaţie. Scriitorul se confundă uneori cu personajele, când cu unul, când cu altul. Totul este în mişcare. Autorul pune accent pe trecerea implacabilă a timpului: *lumea era în mişcare, lumea se schimba, timpul trecea repede, lumea se reinventa.* Un element autobiografic poate fi surprins prin formula: *Poate ajung pe masa de operaţie.*

Scriitorul surprinde probleme majore cu care se confruntă omenirea: cea a conflictelor interetnice, problema religiei, războaiele din lume, a migraţiei în Europa şi particular problematica emigraţiei românilor şi trage un semnal de alarmă: *Va fi un exod! Se va goli ţara!* Eu aş adăuga, că nu e o problemă. Îl vor umple alţii. Va fi preţul pe care îl vom plăti. Amarul.

Dar scriitorul are şi o alternativă: speranţa. Jude devine consilier de fonduri şi proiecte noi pentru a relua ciclul vieţii. E hotărât să se căsătorească. Paşii săi sunt determinanţi în acest sens. Scriitorul lasă o poartă deschisă spre cititor prin care îl invită spre subtilităţi de interpretare. Centrul creştin cu rol în clădirea spirituală a persoanei are în contrapondere şi un cabinet de psihologie care tratează bolile moderne pe care tranziţia începe să le lase asupra oamenilor, stresul modelează un alt fel de individ.

Afinitatea poetică a scriitorului o găsim în carte sub forma unor seminţe de frumuseţe şi sensibilitate. Scriitorul Constantin Stancu este un cultivator de frumos. Câteva detalii stau mărturie şi grăiesc despre frumuseţea naturii, a omului, în contrast cu marea uzină, cu poluarea şi estetica urâtului indusă de un parc industrial ajuns în paragină: *simţea mirosul florilor sădite pe marginea aleilor, câteva femei din localitate, care locuiau în zonă, au avut iniţiativă, le plăcea lucrul acesta, era obişnuinţa din vremurile când trăiau la ţară, femei preocupate să aducă frumosul mai aproape. […] Simţea şi aerul mlădiat de mirosuri alese venind dinspre pădurea de pe dealul din apropiere, asta îl înnebunea, era ceva special în provincie, acest aer unic.* În curtea uzinei stă fântâna, cu apă bună, care satură pe bogaţi şi pe săraci deopotrivă. Este apa vindecătoare: *fântâna săturase de sete multă lume, oameni bogaţi, miliardari, generali, oameni simpli*… Frânturile lirice vin să îmbogăţească şi să tămăduiască sufletele personajelor, Ilie şi Ana, doi oameni care se iubesc: *luna i s-a părut mai aproape în seara aceea […] Au intrat în noapte ca-ntr-o cetate.*

LÖRINCZI Francisc-Mihai

Odiseea tranziţiei româneşti postdecembriste

Cu un realism elegant al condeiului, scriitorul Constantin Stancu alcătuiește un roman al tranziției românești în care gradat și retrospectiv, cronologic și expresiv, pornind din spațiul absidei interioare și extinzându-se până la metamorfozele mentalului colectiv, reconstituie într-un sistem rizomic orchestrația unei perioade meandrate a societății românești postdecembriste. Toate schimbările majore, fizionomia și evoluția perioadei, sunt țesute de autor în jurul unei localități monoindustriale din România, care nu este denumită, dar subînțeleasă prin indicația geografică, construind acțiunea în jurul unui mare combinat, *mastodontul,* care macină vieți și speranțe în vremea unei tranziții care, parcă, nu se mai termină, ci, mai mult, devine un continuum trăit și pe care se grefează vieți, situații, conflicte, de care se leagă speranțe, destine, iubiri. O poveste de dragoste, dar care nu se consfințește prin căsătorie, dintre *Ilie Talan* și *Ana Nor*, este liantul întregului angrenaj al vieții dintr-o localitate monoindustrială de după *aglomerația din decembrie, cum o numeau unii, acea revoluție repede pierdută*, când se încearcă reorganizarea combinatului, iar toate formele schimbării pe care le îmbracă aceasta, în lumea noii economii de piață, de la dorința de retehnologizare pe baza unei investiții străine și până la feluritele moduri de valorificare a combinatului, a fierului vechi, răscolirea haldelor de steril de către cei săraci, toate aceste afaceri sunt coordonate de persoane care au fost sau au ajuns la conducerea combinatului, directorul Ioan Ardelean, consilierul său de serviciu, Ilie Talan, Comisarul de Poliție, Sorin Militaru, prefectul Aurel Aurel, primarul, poreclit Butelie, un jurnalist pe nume Ioan Jude. Printre ei se rotește Bianca Drăguț, o chelneriță propulsată mai apoi în domeniul modei și al show-biz-ului, modelul promovării imaginii și, în același timp, consecința și eșecul divinizării unui fals idol, imaginea. Toți aceștia mânuiesc, ca niște păpușari iscusiți, frâiele mai multor afaceri dubioase, underground, și servesc unui grup de interese care se extinde până la minister, dovadă rețeaua alambicată, de tip mafiot, care se instalează o dată cu schimbarea unui model politic cu altul: *Cu siguranță afacerea fierului vechi era importantă, era o tăcere în mod oficial în acest domeniu, oficial și public se discuta despre afacerea de la Vadu Ars, în background era altceva.*

Într-o holarhie tentaculară viciile societății, metehnele, cutumele ei sunt așezate sub lupa scriitorului care face o analiză detaliată, fenomenologică a schimbărilor care au marcat anii tranziției. Directorul combinatului a fost ales să fie mesagerul unor idei pe care scriitorul vrea să le transmită: *Ion Ardelean s-a gândit la marile fenomene ale lumii: șocul viitorului, capitalismul primitiv, ciocnirea civilizațiilor, megatendințele. Lecturile sale erau frumoase, realitatea era dură. La partid îl apreciau pentru viziunea sa, pentru ideile sale moderne, dar lumea era în schimbare, o simțea pe pielea sa. Părea că țara nu fusese pregătită pentru capitalism. Investiția respecta toate regulile economiei de piață, dar se părea că deranjează pe cineva, nu înțelegea pe cine, până la urmă și opoziția putea beneficia de această dezvoltare a zonei și ei vor ajunge la putere... Da, dar dacă marele capital nu era de acord?* Această amprentare este realizată atât la nivelul general al cotidianului, dar privirea scrutătoare intră în interstițiile profunde de comunicare și control, de manipulare, urmărită până la limita de sus a sensibilului și intangibilului, coborând de asemenea și până la cel mai de jos strat al societății, pauper, pătrunzând în ițele ei sociale, de supraviețuire, de subzistență a săracilor zonei care trăiesc din furtul fierului vechi. Scriitorul reînvie un vechi personaj al orizontului local, *Față Neagră*, din literatură, acelui haiduc din rândul nobilimii îl contrapune pe actualul personaj, de joasă speță, șeful țiganilor și al haldei de steril implicit, zis și *Sandokan*, care își delimitează clar teritoriul, de unde adună, după o muncă istovitoare fierul vechi: *Aici eu sunt împăratul*.

Ilie Talan și Ana Nor sunt personajele în jurul cărora gravitează acțiunea romanului. În jurul acestei familii (nelegitime, cei doi trăiesc în concubinaj, și această formă de a trăi împreună fiind tot un efect și un act permisiv, volițional al tranziției, al tinerei democrații) autorul orânduiește viața unei comunități dintr-o localitate monoindustrială, cum este definită de scriitor, cu un loc special spre care gravitează acțiunea din carte, *Macarena*, un centru de alimentație publică, unde se leagă afaceri și loc de întâlnire pentru oameni pentru a-și spune păsurile. Ilie și Ana se iubesc, dar nu îndrăznesc să facă pasul decisiv, să se căsătorească. El este consilier al directorului uzinei, iar ea lucrează ca avocat de provincie: *se întâlneau destul de des, dar erau și zile în care nu se vedeau. Ilie Talan era mereu ocupat, dar iubirea era ceva serios pentru el. Ana simțea, era de acord, dar regreta că nu s-au căsătorit. Fiecare își dedicase viața, într-un fel, carierei. Fără bani tinerii nu puteau face mare lucru.[...] se obișnuiseră cu felul acesta vicios de viață. Erau de acord că familia era ceva important și că viața fără familie nu avea rost.* Timpul trece implacabil și relația lor se consumă în acest fel, între locul de muncă și un apartament numai al lor. Ei simbolizează oamenii tranziției, cu o viață nestatornică, timpul trăit mereu în grabă, cu puține momente de bucurie. O atmosferă cenușie ca aceea a ochilor tranziției în care toate par că se scufundă. Intimitatea familiei, micile fericiri, erau singurele care mântuiau, eliberau, destindeau ființa în zbaterea zilnică. Schimbările se derulau accelerat. Ana Nor primește un post bun și pleacă la lucru în Marea Britanie, iar Ilie rămânând singur acasă nu își mai găsește liniștea. Cade într-un fel de depresie și într-un final moare prin defenestrare. Se aruncă în gol de pe turnul de echilibru al *mastodontului* care l-a înghițit într-un fel. Se sinucide sau este ucis de către un alt personaj ambiguu al tranziției, depresiv, care de mai multe ori se urcă pe turnul înalt și amenință cu sinuciderea. Autorul lasă un nor deasupra acestui caz, care se închide repede. Ana Nor se întoarce acasă după moartea lui Ilie, dar nu își mai află rostul și după scurt timp pleacă iar în Marea Britanie. Este un exemplu fictiv, dar cutremurător prin faptul că prezintă matricea situației multor familii de azi, care aleg calea pribegiei, se destramă și lasă în urmă copii singuri în țară fără sprijin și afecțiune.

În romanul *Vadu Ars* autorul Constantin Stancu creionează o lume a tranziției românești dintre milenii, o perioadă pe care o și delimitează temporal, între 1991 și 2013. Din primele pagini se poate citi o notă și un dicționar, care se doresc a fi un îndreptar în înțelegerea mai clară a aspectelor majore pe care le urmărește scriitorul în roman, *un roman al tranziției,* având în centru *o localitate monoindustrială*, denumită în roman *Vadu Ars, modelată* de *industrializarea forțată și rigidă practicată în anii 1947-1989 în România. Oameni dependenți de o singură întreprindere, de resursele ei.* Din scheletul acestui mastodont au ciugulit ultimele bucăți de carne și au devorat totul până la nimicire, din visteria statului, îmbogățiții de carton ai tranziției. Megaliți industriali construiți iluzoriu. Unități gigant, prea mari pentru resursele reale ale regiunii. Lumea romanului este una a tranziției, când *mastodontul*, combinatul, a cărui funcționare, în pierdere, nerentabilă, este întreținută artificial, este scos pe platforma economiei de piață de forțe politice din noua gardă și prin conducerea combinatului mediază fel de fel de afaceri care să aducă profit unui cerc restrâns de persoane aservite politic.

Titlul romanului, *Vadu Ars*, apare explicat într-o pagină a cărții, *vremea când oamenii câștigă bani aici e un vad bun, curg banii*. Al doilea termen, *ars*, ar putea simboliza sfârșitul *mastodontului, afacerea s-a ars*, platforma industrială în paragină, arsă: *Ce atinge omul neinstruit, omul flămând, se duce de râpă.* […]*Vremea investiției a trecut, gândea Ilie, s-a dus, a ars.*

Limbajul este o modalitate de a satiriza, de a biciui o lume de o moralitate joasă și oameni lipsiți de educație, aflați în posturi de conducere, sărăcia limbajului și sărăcia sufletească. *Dă-l la mine* (referire la un apel telefonic), în alt loc *zău, e stas, merge și la case mai mari*, apoi *nouă nu ne mai pasă de cultură, doar de ale noastre,* sau în altă parte citim *le dau românilor gumă de mestecat pentru ochi* sau *E bun rău, șefule, zău, aici sunteți meseriaș*. Scriitorul surprinde în perioada dintre 1991-2013 fenomenul manipulării perfide prin mass-media, prin tehnică, o formă de sclavie modernă, o dinamită a secolului XXI utilizat de geniul răului, omul fiind *zeul consumismului.* Se practică otrăvirea populației cu informație,prin media excedentară, de proastă calitate (marcată prin promovarea divei Bianca Drăguț), presă de joasă ținută, promovarea subțirelului, manipularea maselor, influența politicului în economie, așadar imaginea societății de azi, una insalubră.

Problema furtului endemic este de asemenea dezbătută de scriitor. Acesta este o problemă majoră a societății, fiind efectul sistemului comunist. Este o maladie care nu poate fi eradicată ușor. Ea a fost inoculată unei societăți întregi: *Băieții deștepți* (iarăși o expresie des vehiculată în limbajul jurnalistic și media actuală) *au hotărât ca în Vadu Ars să autorizeze o firmă de recuperare a deșeurilor, s-a discutat la partid, știi tu... Ca să faceți bani pentru investiția din combinat trebuie să demolați parte din instalațiile vechi, e în plan, dar materialele trebuie să ajungă la firma asta de recuperare.[...] Cine va putea opri jaful? Vor da buzna peste instalațiile bune, vor tăia totul, vor rupe, vor face fier vechi și din utilajele noi, nemontate! [...] E o cotă de contribuție ce trebuie pusă în mișcare, problema e că banii trebuie controlați*. Furtul este parte dintr-un lanț vicios mult mai extins care implică birocrația tentaculară, sfera politicului, afaceri ilicite cu statul, de unde și câștigurile fabuloase care au dat naștere unor miliardari de carton, campanii electorale care funcționează prin spălarea de bani, afaceri underground, emiterea unor ordonanțe de urgență la comandă: *cred că documente pot ajunge la ministru chiar azi, [...] pe masa din încăpere era un dosar cu draft-ul ordonanței de urgență care urma să apară în monitorul oficial;* emiterea de autorizații false, închirieri ilicite, spălarea banilor: *trebuie să acoperim cumva două milioane de dolari*, dominanța centrului asupra provinciei, expertize ilicite…

Chiar dacă se vorbește despre descentralizare, aceasta există doar la nivel teoretic. Toate acestea se petrec într-un sistem de lojă și culoare kafkiene, în penumbră, întâlniri pe ascuns, afaceri încheiate fără transparență, dar cu unda verde dată de autor într-o formulare plastică: *Bătu cu mâna pe dosar ca pe spatele unui armăsar*. Atmosfera romanului este cea a tranziției omului incult, aflat în poziții de conducere, a omului descurcăreț, promovarea păcătoasă a căldicelului, a celor care se strecoară, se infiltrează, a alunecosului și pehlivanului. Oare torționarul și-a schimbat doar instrumentele de tortură? Mă întreb. Teama continuă să fie prezentă, frica de a fi ascultat de un serviciu de securitate invizibil: *Sper, domnule avocat, că nu suntem ascultați de urechi albastre…* Este vorba de o libertate limitată, se inoculează aparența libertății, o perfidă manipulare, încurajarea ușuraticului, a ziarelor de joasă speță, unde sunt promovate incultura, superficialul, poleiala. Experiența profesională a scriitorului în domeniul dreptului oferă concretețe și un credit de realism unor situații pe care le creează, imaginează, ori le derulează din experiența trăită, așa cum o explică al începutul romanului: *Narațiunea se bazează pe fapte trăite de unii, citite din ziare, aflate de alții de la televiziuni, intuite de alții, povestite, răstălmăcite, devenite legende. Mituri. Acei oameni au devenit oamenii tranziției*.

Constantin Stancu conturează un tablou panoramic al perioadei de tranziție, surprinzând aspecte care s-au derulat de-a lungul acestui interval, de la privatizări până la Caritas-ul clujean, *Fondul de Investiții Profitul*, de la micile afaceri locale, ilicite ori spălări de bani la

nivel înalt, până la moravuri și cusururi sociale și păcate ale schimbării: nepăsarea, ignoranța, egoismul, invidia, răutatea, incultura, trândăvia, nivelarea omului cu tăvălugul. Toate pentru a satiriza o societate decăzută, degradată. Autorul pune sub obiectiv și conturează viața unor oameni devotați întreprinderii: violonistul Matei Iosif, *fostul inginer al combinatului, mare pasionat de muzică și arte. Cânta la vioară, avea ureche muzicală bună pentru instrument, dar și pentru utilajele din uzină. Iată viața ridicată la rang de artă.* Dincolo de profesie, bijuteria de a fi și a deveni ca om. Munca devine artă, nu obișnuință ca în cazul omului comun, care este repetitiv, nu creator și dedicat profesiei. Celălalt personaj care intră în prim plan este inginerul Steiner, care a plecat în Germania, unde și-a și găsit sfârșitul, iar acasă a rămas sora sa, Helga, care și ea a suferit deportarea în Rusia. Prin sufletul acestui personaj feminin răsuflă rănile grele ale războiului și ale tuturor relelor legate de acesta.

Autorul face o trecere panoramică peste ani, peste evenimentele, schimbările care s-au petrecut în societate și efectele pe care le au astăzi, consecințe ale acțiunii omului în anii încețoșați ai tranziției: *doreau să mănânce capitalism pe pâine, erau flămânzi de succes, mai ales de cel facil. [...] Puterea era un drog la care puțini puteau rezista. [...] Circula în perioada aceea fabula, reală de altfel, că era mai bine să faci pușcărie doi ani, dar să rămâi la butoane, cu averea intactă, era metoda prin care mulți câștigau ceva, alții scăpau de pedeapsă, banii negrii deveneau albi, manipulatorii de bani ajungeau în consilii locale, în parlament, în consilii de administrație. Copiii afaceriștilor de carton făceau studii în străinătate, familia continua odiseea. Darul perfect pentru un copil de bani gata era un loc în parlament*... În opoziție cu liderii tranziției autorul așează oamenii de rând, sărăcimea, iar ipostaza în care alege să prezinte această situația lor, este ziua de 1 noiembrie, ziua morților când: *își aminti de puhoiul de lume care mergea în cimitirul din Vadu Ars cu flori, cu lumânări, cu multe coroane, cu mici cadouri. Cei săraci dădeau năvală, cerșeau, se milogeau să capete ceva, în acea zi nu mai furau din combinat, se duceau în cimitir. [...] Noaptea unii veneau în cimitir și furau tot ceea ce era de furat, [...] toate apăreau în a doua zi în piață, în magazine, de parcă abia au sosit de la furnizori.* Scriitorul încearcă să sculpteze cu ironie fină realități dure ale zilelor noastre, practici ultime la care recurg cei săraci în lupta pentru supraviețuire. De-a lungul romanului apare ca un laitmotiv furtul și țuica, două branduri de țară, care promovează latura obscură a acesteia. Scriitorul pune accent pe detalii, pe acele detalii care prind omul în capcana tranziției, a deșertăciunii, a manipulării fine. Alteori oamenii se prăbușesc în hățișurile superfluului, al kitch-ului, *mă omoară cu telenovelele și cumpărăturile la second-hand*. Întâlnim cugetări de substanță ascunse în jocuri stilistice și finețuri lingvistice: *Sunt mulți„Caini" în vremea noastră*... Scriitorul atinge subtil problema liberului arbitru, al credinței, al libertății de exprimare religioasă, comentează distincția dintre libertate și libertinaj. Pune pe tapet problematica catedralei mântuirii neamului. Face acest lucru prin imaginarea a două declarații în opoziție, a presei și a patriarhiei. Tratează problema culturii de joasă altitudine ori a celei din spațiul ozonat, dar putred moral.

Cu un condei percutant, grav, apăsând pe hârtie cu durere, autorul face o radiografie a mediului scriitoricesc regional și local, al angrenajului care îl pune în mișcare. Promovarea se face și aici pe bază de interese. Clasa politică are și în acest domeniu influență mare. Consiliile locale finanțează cărțile personalităților în funcție de culoarea politică, nu după valoarea cărților scrise. Promovarea și în rândul intelectualilor, a oamenilor de cultură se face pe bază de interese, de nepotism, competiție de șleahtă... Cavalerismul onoarei nu mai există. Duelul nu își mai găsește rostul. Moartea ar fi zadarnică. Este un mediu carnavalesc, cu măști prea transparente, ușor caricaturale, care lasă să se întrevadă lipul. Tendințe culturale noi modifică peisajul literar. Scriitorul atinge problema plagiatului, a diplomelor luate de-a gata*: diplome în toate părțile, sunt fabrici de diplome.* Chiar și antrenorul de fotbal era pus pe linie

politică: *a fost inspector la casa de cultură înainte, a făcut câteva cursuri, știa că e necivilizat, bădăran, dar așa este în fotbal… […] până și femeile de serviciu erau numite politic…*

Scriitor cu crez creștin așează pe acest fundament un peisaj industrial derulând imagini ale tranziției pe mai bine de două decenii, surprinzând fizionomii, caractere umane, decupând momente ale schimbărilor care s-au petrecut, reevaluând sub stare de conștiință și conștientă un parcurs al memoriei care încearcă să recupereze un peisaj industrial în mișcare temporală, să creeze un fel de film al regiunii, prin trăirile oamenilor investind autenticitate evenimentelor. În derularea cinematografică a perioadei fiecare întoarceri în sertarele memoriei sunt tot atâtea popasuri de introspecție și meditație. Scriitorul se confundă uneori cu personajele, când cu unul, când cu altul. Totul este în mișcare. Autorul pune accent pe trecerea implacabilă a timpului: *lumea era în mișcare, lumea se schimba, timpul trecea repede, lumea se reinventa*. Un element autobiografic poate fi surprins prin formula: *Poate ajung pe masa de operație*.

Scriitorul surprinde probleme majore cu care se confruntă omenirea: cea a conflictelor interetnice, problema religiei, războaiele din lume, a migrației în Europa și particular problematica emigrației românilor și trage un semnal de alarmă: *Va fi un exod! Se va goli țara!* Eu aș adăuga, că nu e o problemă. Îl vor umple alții. Va fi prețul pe care îl vom plăti. Amarul.

Afinitatea poetică a scriitorului o găsim în carte sub forma unor semințe de frumusețe și sensibilitate. Scriitorul Constantin Stancu este un cultivator de frumos. Câteva detalii stau mărturie și grăiesc despre frumusețea naturii, a omului, în contrast cu marea uzină, cu poluarea și estetica urâtului indusă de un parc industrial ajuns în paragină*: simțea mirosul florilor sădite pe marginea aleilor, câteva femei din localitate, care locuiau în zonă, au avut inițiativă, le plăcea lucrul acesta, era obișnuința din vremurile când trăiau la țară, femei preocupate să aducă frumosul mai aproape. […] Simțea și aerul mlădiat de mirosuri alese venind dinspre pădurea de pe dealul din apropiere, asta îl înnebunea, era ceva special în provincie, acest aer unic.* Descrierea fântânii din curtea uzinei, cu apă bună, care satură pe bogați și pe săraci deopotrivă*:* Este apa vindecătoare*: fântâna săturase de sete multă lume, oameni bogați, miliardari, generali, oameni simpli…* Frânturile lirice vin să îmbogățească și să tămăduiască sufletele personajelor, Ilie și Ana, doi oameni care se iubesc: *luna i s-a părut mai aproape în seara aceea […] Au intrat în noapte ca-ntr-o cetate.*

- Adrian Botez

ROMANUL „VADUL ARS"

„PASĂREA DODO", „IARBA REALĂ" A LUI DUMNEZEU și EXISTENȚIALISMUL CONTEMPORAN LA CONSTANTIN STANCU

Încă din 2011, când își editase romanul ***Pe masa de operație*** (Ed. Rafet, Rm. Sărat, 2011, carte premiată la concursul internațional „***Titel Constantinescu***"), remarcasem calitățile de excepțional prozator „***creator de profunzimi abisale, parabolico-metaforice***" (în linia lui Jorge Luis Borges), ale lui **CONSTANTIN STANCU** – într-o vreme în care proza românească a intrat „***în colaps***" - ...

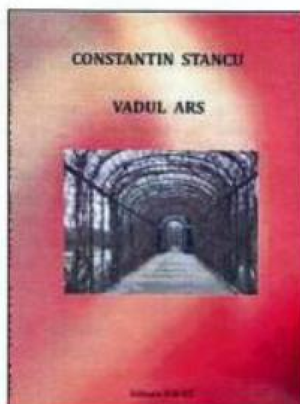
Roman său, ***Vadul Ars*** (Ed. Rafet, Rm. Sărat, 2016), dovedește, din plin, că subsemnatul nu s-a înșelat asupra excepției, întru ale prozei românești contemporane - excepție numită **CONSTANTIN STANCU**.

Cartea este structurată pe XXXII (!) de „***paliere narative***"/capitole, adăugând sau reluând mesajele unor personaje (aflate, majoritatea, în plin vârtej involutiv moral-spiritual!) – capitole prin care tema capătă variațiuni, schimbări ale unghiului de viziune – reușindu-se o adevărată frescă interioară a mentalului unei țări, al unui **spațiu** (în speță, România... **dar aceasta numai pentru credibilitatea unei demonstrații extrem de minuțioase și curajoase**, făcută în zona „***descinderii spre infernalitate***"!), aflate/aflat în plină implozie moral-spirituală, din pricina doborârii tuturor reperelor existențiale interioare: omenie, credință, loialitate, stabilitate armonios-creatoare etc.

Romanul pare, la prima vedere, un roman social, realist. În realitate, pe măsură ce este citit și, apoi, recitit - romanul lui **CONSTANTIN STANCU** devine **o parabolă a convertirii cosmosului în haos, prin prăbușirea sistemului axiologic interior-uman**.

Localitatea „***Vadul Ars***" e un topos metaforic, ca și „***pasărea Dodo***":

1-„***Vadu Ars – localitate monoindustrială, modelată de industrializarea forțată și rigidă, practicată în anii 1947-1989, în România. Oamenii dependenți de o singură întreprindere, de resursele ei***" – cf. p. 6;

2-„***În oceanul Indian, pe insula Mauritius, a trăit o pasăre ciudată: pasărea dodo, personajul Dodo. Era cam mare, nu zbura, grea, cam la 20-25 kg, se trăgea din lumea porumbeilor. Așa era firul ei. Prin anul 1507, niște portughezi au ajuns la țărm, erau multe păsări, era frăția Dodo, ca să zic așa. Frăția a dispărut fără soluție, pasărea nu mai există. S-au făcut defrișări, câinii și alte animale de casă au dat năvală în zonă, vânătoarea păsării, cuiburile ei deranjau pe oamenii de bine, apoi totul s-a topit, lanțul nu s-a putut susține. Prin anii 1690, mai era pomenită, apoi, nimic! În 150 de ani, în contactul cu omul, pasărea a dispărut. Ce atinge omul neinstruit, omul flămând, cuceritorul, ca să zic așa, se duce pe apa sâmbetei... Apoi alte istorii, cu animale... Dacă în natură, și natura este o forță, se petrec dispariții, cu atât mai mult în lumea noastră, a oamenilor mo-derni..." (fragment din roman)*** – cf. p. 5.

Se sugerează, în mod subtil, că „***omul flămând, cuceritorul***" („***omul modern***") a ajuns la stadiul ultim, acela de epuizare creativă și de apogeu distructiv... și, deci, că **omul** ar putea să nu fie unica specie (biblică), prin care lumea să se împlinească în...lumi: pot apărea, mereu, noi specii „***conducătoare-cuceritoare***", care să-și transforme „***foamea***" în...**autofagie**!

Dar această parabolă despre „***arderea***" șanselor de umanitate și de recosmicizare ale omului (metafora „***șansei***" este „***vadul***", locul de **trecere/salvare/depășire a unui obstacol**, interior sau exterior: „***Vremea investiției s-a dus, a ars***" – cf. p. 135, sau: „***trece timpul și noi ne ardem***" – cf. p. 190) demonstrează și altceva:

1-„***a schimba***" nu este, legic, niciodată, garanția binelui, a restaurării paradisului uman. Dimpotrivă, „***a schimba***" poate, foarte ușor, să devină sinonimul îmbolnăvirii grave a organismului socio-spiritual („***În lume apăreau boli, alte mișcări de oameni dintr-un loc în altul; cu alte motive, alți învingători***" – cf. p. 90 - de fapt, alți **Cavaleri ai Apocalipsei**...) – sinonimul **cancerului**, al proliferării haotice și fatale/letale, a unor celule bolnave:

-„***Cancerul e o boală caracterizată printr-o diviziune necontrolată a unui grup de celule, care au capacitatea de a invada alte țesuturi din organism, fie prin creștere directă în țesuturi adiacente, prin invazie, sau prin migrația celulelor spre locuri mai îndepărtate în organism, se ajunge la metastază. (...) Bătrânii îi zic RAC***" (s.n.) – cf. p. 206. „***Rac***", adică **involuție fatală/letală** a moral-spiritualității umano-divine. E simptomatic că fascinanta frivolă, Bianca Drăguț, moare de cancer/**RAC**: Bianca Drăguț este tocmai personajul care, la restaurantul „***Macarena***" („***buricul neo-infernalității***" **Vadului Ars**...), deține, ca-ntr-un seif uman (pentru eternitate rămas misterios, prin moartea ei...) secretele sufletelor tuturor personajelor din Vadul Ars („***Împreună cu Bianca murea o lume...multe secrete se duceau împreună cu ea...Nu se va ști niciodată ce era în sufletul ei...***" – cf. pp. 205-207) – dar și face legătura între diversele paliere social-umane, între diversele caractere umane

2-„***a fi liber***" presupune cea mai severă asumare existențială, iar nu inconștiență distructiv-haotică (de „***bețiv***", ajuns să-și „***strige personalitatea în întuneric***"!) - inconștiență care duce, ireversibil, la **starea de noapte/înnoptare a Duhului**: „***Era târziu, deja. Se înnoptase... Întunericul era destul de intens, lui Ilie*** (n.n.: **Talan** – greoi, precum „***boul de jug***", dar, prin urmare, stabil și loial umanității din el, chiar și în regimul catastrofic mundan...o „***pasăre Dodo***" nefericită, **deși el ar dori să asigure fericirea tuturor**...) ***i s-a părut ciudată, acea zonă era așa de slab luminată, dar era o zonă mai puțin interesantă, era vorba de cultură, nu de politică, sau afaceri...În aerul →***

Vatra Veche, nr. 7 / 2016

nopții, străbătea glasul unui bețiv: ÎȘI STRIGA PERSONALITATEA ÎN ÎNTUNERIC" (s.n.) – cf. p. 120.

3-„*a schimba*" poate foarte ușor deveni sinonimul lui „*a corupe infernalo-plutonic*", a distruge spiritualitatea, în favoarea forței oarbe și brutale, care întâi aneantizează exteriorul, pentru ca, ulterior, să devină forță suicidară (**anomia** nu poate duce decât, întâi, la **stadiul entropic-haos** și, apoi, în final, la **neant**... la „*smulgerea șinelor*" și dispariția „*semnelor*" **Marelui Drum Existențial**): „***Banii aduceau putere, automobile frumoase, poziție în societate, influență, angajați care te lingușeau, care stau dependenți de tine. Deveneau un fel de dumnezei pentru ei și asta însemna putere. Puterea era un drog la care puțini puteau rezista, era drogul perfect atât în capitalism, cât și în orice fel de societate (...). O parte din combinat se ducea, se rupea, oamenii erau puși pe liber, urma un alt destin: meseriași de excepție, ingineri, specialiști, erau lăsați ÎN CĂDERE LIBERĂ***" (s.n.) – cf. pp. 121-122. În această situație, se atinge stadiul apocaliptic, când „***se zice binelui, rău – și răului, bine!***": „***Moartea este subiectul care aduce mulți bani!***" – cf. interviul luat de **Ioan Cristache**, lui **Bebe Apostol**.

Visătorii-vizionarii onești - „***păsări Dodo***", precum **Ilie Talan**, sunt excluși de la festinul infernalității entropice: „***Nu contează, Ilie, ești un visător, atât, un visător. Cei care visează vor plăti un preț mare, așa a fost dintotdeauna, așa va fi, în continuare...***" (afirmă **Ana Nor**, iubita lui **Ilie Talan**...care chiar se dăruiește „***norilor***"-informului acestei lumi destructurate moral-spiritual...) – cf. 124. Și, într-adevăr, amanta lui **Ilie Talan**, **Ana Nor**, are dreptate, în felul ei: fostul consilier al directorului uzinei-„***pasăre Dodo***" va sfârși... - ...de fapt, își va reîncepe existența, într-un nou ciclu (imposibil de vizualizat de monștrii acestui stadiu terestru degenerativ...), asimilat fiind de **pământul-Mamă Geea**, intrând în „***unicul anotimp***" al stadiului extra-mundano-paradisiac: „***Trupul lui a mai stat pe pământ, inert, fără viață, mai multe ore – l-a încălzit soarele, păsările au zburat peste el, mineralele din pământ i-au primit sufletul...La Vadul Ars era un singur anotimp...***" (cf. p. 158).

Iubirea autentică/iubita autentică nu există, în romanul lui **Constantin Stancu** (**Bianca Drăguț**, cea misterioasă și frivolă, **Ana Nor**, amanta lui Ilie Talan, **Angela Pop**, amanta lui **Ioan Jude** ...sunt mai curând niște fantoșe, care apar doar în momentele de criză spirituală și hormonală ale bărbaților, conținuți în zona lor de proximitate...) - deci, nici măcar pentru **Ilie Talan-„*visătorul*"**! - ci numai ca formă/mijloc de evadare temporară, iluzorie, dintr-o realitate absurdă și revoltătoare...

Ioan Jude, jurnalistul scriitor, devine, în finalul romanului, din fostul jurnalist curajoso-agresiv (de fapt, „***orientat***", către senzaționalul bine plătit!), din „***afaceristul cu spirit***" (scrie doar pentru bani, „***gâdilând***", cu efemeride literare, stil „***colecția submarinul Dox***", „***libidoul***", josnic și penibil, al maneliștilor socialo-aculturali! - ...dar „***dezvoltă***" și alte afaceri, „***pe picior***"!), din aparent „***asimilatul/ adaptatul la infern***" – devine ***raisonneur***-ul și „***judele***"-judecătorul (dacă nu cu funcție **soteriologică**, măcar cu funcție **alertiv-ultimativă**, pe fondul unui **penetrant vizionarism...de „*ultimă oră*"**!), asimilatorul adâncimilor semantice ale parabolei lumii -„***pasăre Dodo***" (povestită de personajul echivoco-proteic **Ioan Hora**) – parabolă oferită nouă, tuturor „***oamenilor moderni***", ca „***temă acasă***" ultimativă, de către eruditul (etern meditativ, asupra temeliilor lumii și asupra legilor cosmico-divine, precum și a efectelor încălcării Nomos-ului Cosmico-Divin!) **CONSTANTIN STANCU**.

Întâlnindu-l **Ioan Jude** pe **Ioan Hora** (la prima vedere, cei doi „***ioani***" și-ar fi, unul altuia, alter-ego-uri...în realitate, vom vedea, imediat, că nu este decât o nouă iluzie, creată de Marele Iluzionist-Satana, la orice final de lume...cu scopul aducerii deznădăjduirii, deci a pierzaniei spirituale, fie și în ultima clipă existențialo-mundană, în conștiința omului dezasamblat/demontat spiritual și scindat, la modul schizofrenic...), un creștin evanghelic, trăiește două experimente succesive:

1-Ioan Hora îi oferă atât o nouă imagine, a unei alte variante posibile de stabilizare nomotică a lumii (subminată, însă, mereu, de „***guvernul lumii***", care „***trage cu tunul în satele-cercuri ale stabilității***"!) - cât și parabola „***păsării Dodo***" - sfârșită prin concluzia judicioasă: „***Omul trebuie să reînvețe totul. A pierdut multe... Centrul***" [n.n.: se sugerează, prin topica frazei și virgulă, faptul că esența autodistrugerii lumii este pierderea **CENTRULUI EI – DIVINUL!**], ***ne-am implicat pentru a ne întâlni aici. E un mod de viață. Oamenii au nevoie de Dumnezeu, nu o spun, dar o au...Acută nevoie. Au existat prin anii treizeci comunități în Brazilia, care s-au grupat și au făcut sate. Guvernul a tras cu tunul în colibe, în șandramalele lor; și aveau de toate, dar nu a convenit celor puternici... Se înțelegeau, se ajutau, conflictul era exclus. Cu tunul au tras, doreau să lichideze comunitățile care le stăteau în cale...***".

Imaginea unei variante (tolstoiste (3) de soluționare spirituală a apocalipsei lumii este interesantă: prin centrul său evanghelic re-unificator și restaurator nomotic (...centru care este situat extra-sanctuaric, extra-eclezial), totul pare a-și fi redobândit locul și rostul, **Ioan Hora** definind, foarte critic (dar just!), dintr-un **adăpost-interior existențial** (precar încropit), **exteriorul-lume pierdută** în anomie și schizofrenie a conștiinței: „***Oamenii nu prea mai au răbdare, vor totul acum! Intră în laț*** (n.n: lațul **CONSUMISMULUI ATOTÎNROBITOR**!) ***și nu mai au soluții, nu pot ieși din capcana personală. Își ipotechează viața pe zeci de ani! Au dreptul să știe tinerii, oamenii se duc acolo*** (n.n.: la Centrul Evanghelico-tolstoist) ***să socializeze, să se închine, deși nu o declară, apoi dependența de tehnologie... Multe probleme...Copiii sunt afectați, se pare că o parte a creierului nu se mai dezvoltă, calculatorul le blochează voința, nu mai simt durerea, nu le mai au cu sentimentele curate...Ceva îi marchează***" (n.n.: Apocalipsa vorbește despre „***marca-pecetea***" Anti-Hristului!);

2-dar **Ioan Jude** constată că **Ioan Hora** (deși emite judecata de valoare absolută, exprimată, însă, în termeni șovăielnici...puși sub semnul particulei adverbiale „***cam***": „***Ce e de la om se cam topește, ce e de la Dumnezeu, rămâne!***" – cf. p. 214) - era, de fapt, un individ extrem de bine adaptat la lumea socială anomică: era perfect pus la punct cu birocrația și se „***mula***" uluitor de bine, pe această formă perversă de moarte →

spirituală.

Finalul romanului restabileşte, însă, prin ochii lui **Ioan Jude**, autenticitatea nomos-ului cosmico-divin, cu valenţe soteriologice – şi „îndepărtarea de cameleonismul tip **Ioan Hora**:

„Jude se îndepărtă de Ioan Hora, o luă spre ieşirea din centrul acela. Mergea şi se gândea. Mintea intră într-o febră profundă, incontrolabilă.

Adevărul trebuia să fie profund... Îi reveni în faţa ochilor iarba aceea sintetică, ea imita bine iarba naturală. Privi spre dealul vede din apropiere, iarba reală îi mângâia ochii. Se încărca de energie privind iarba. Învingătoare, de neoprit..." – cf. p. 215.

Da, doar **Iarba Verde/REALĂ**, a **Lui Dumnezeu-Cel-Veşnic-Viu**, mai poate salva această lume socio-umană, intrată pe calea neagră a entropizătrii finale.

Victoria **IERBII VERZI A LUI DUMNEZEU** (opusă „***lumii sintetice***", artificializate prin completa debusolare şi degenerare a sistemului de valori!) este singura speranţă că „***pasărea Dodo***" (exterminată de suicizii oameni, infectaţi de răul-entropie, de răul anti-nomotic, de răul-trădării şi făţărniciei cvasi-infinite!) - poate re-deveni **FRĂŢIE COSMICĂ!**

CONSTANTIN STANCU a realizat, prin romanul său, ***Vadul Ars***, cea mai valoroasă şi cea mai convingătoare (prin profunzimea semantică şi prin polisemantismul, tinzând spre infinit, al „***rosturilor***" şi direcţiilor de interpretare ale cărţii...) structură narativă parabolică, din epoca postdecembristă!

CONSTANTIN STANCU, cel puţin prin aceste două romane (***Pe masa de operaţie*** şi ***Vadul Ars***) este, deocamdată, câştigătorul cursei, pentru afirmarea romanului parabolic contemporan românesc. Depăşind, cu multe „***lungimi de barcă***", fireşte, toate „***postmodernismele***" valahe... încă la modă!

PROF. DR. ADRIAN BOTEZ

Constantin Stancu, ***Vadul Ars***, Editura Rafet, Rm. Sărat, 2016.

[1] -Numărul literelor-hieroglife ale alfabetului ebraic, în care forma lumii se converteşte în înţelepciunea lumii... prin care se sugerează sfericitatea-împlinire a lumii, a spiritului, dar şi ...ajungerea la finalul unei „***lumi-Dodo***"...legic, reiterative!

[1] - **Tolstoism** – Lev Tolstoi, genialul scriitor şi gânditor rus, vedea rezolvarea problemei sociale în „***împăcarea dintre mujic şi moşier***". După părerea lui Tolstoi, aşa cum reiese din operele scrise şi, în special, din povestirea „***Dimineaţa unui moşier***", mujicul trebuie să dea ascultare, mai departe, boierului - iar acesta din urmă, credincios „***principiului autodesăvârşirii***", trebuie să dea dovadă de generozitate faţă de fratele-mujic şi să facă tot ce-i stă în putinţă pentru a-i îmbunătăţi viaţa. Pentru Tolstoi, **feudalismul nu constituia un rău social**; era şi el de acord că trebuie înlăturat cu orice preţ, dar asta nu din motive de ordin politic sau social, ci spiritual. **El nu vedea în feudalism o piedică în calea dezvoltării fireşti a Rusiei, ci izvorul chinurilor morale ale nobilimii**.

Pentru înlesnirea apropierii dintre ţăran şi moşier, Tolstoi considera că pasul de început trebuie să fie făcut cu ajutorul răspândirii culturii în popor. În acest scop el înfiinţează la Iasnaia Poliana o şcoală, întemeindu-şi un sistem propriu de educaţie liberă, „***ce avea la bază metoda conversaţiei libere cu şcolarii***". În scopul răspândirii principiilor sale pedagogice, Tolstoi înfiinţează revista „***Iasnaia Poliana***", având drept colaboratori pe învăţătorii şcolilor din împrejurimi.

Melania Cuc, *Ispita*

- **Adrian Botez**

POETUL-MESAGER CĂTRE DUMNEZEU ŞI NON-PLICTISUL APOCALIPTIC: *„FRUCTUL DIN FRUCT”*

(Adio, ne vedem pe străzile de aur), (antologie 1988-2015), de CONSTANTIN STANCU[1]

Când un Poet îşi alcătuieşte o antologie, îşi recapitulează, de fapt, viaţa şi crezurile cele întru eternitate. Îşi revelează spaţiul „***concentraţionar***”, întru Revelaţie, **al Duhului-Sine Spirituală/Supra-Eu Divin**.

Cazul lui **CONSTANTIN STANCU în faţa *„timpului ieşit din timp”***! El chiar are atât de multe de recapitulat (din efectele parashabdice ale „***vinului/visului***” său poetic şi profetic!), încât fiecare volum scris, de-a lungul perioadei 1988-2015, a reprezentat, pentru noi (...noi, observatorii **Institutului Seismologic al Cuvântului Daco-Valaho-Român**!), o autentică şi nostalgică antologie secvenţială. Plină, fiecare **carte de versuri constantinstanciană –** plin, fiecare stih **constatinstacian** - de **Otrava Cea Rară**...de „***Piatra-Care-Fierbe***”!

El, **CONSTANTIN STANCU**, a recapitulat ciclice omeniri terestre (istorice şi anistorice, de la **Mistica Geneză** şi de la **Turnul Babel** - până la **Kali Yuga** actuală!), în volumul **Etemenanki (Ultima Săptămână) –** ...cum, oare, atunci, să nu simtă, **cu necesitate** (acum şi în fiece zi a vieţuirii sale, încă în vizibilul terestru), boarea veşniciei (rece şi sibilinic-vaticinară!), trecând prin inima-i de **Scrib Sacru** şi **Taumaturg-al-Cuvintelor**, ca o **Bună Vestire**... - ...melancolizată, sinergic, de „***Proiectul Răstignirii Cosmice şi Soteriologice***”...dar şi (concomitent!) ca un **Centru al Focului Eternizator de FRUCT DIVIN** („***Lumină din Lumină, Fruct adevărat din Fruct adevărat***”?!

Autorul ne anunţă, încă dinainte de începerea retrospectivei epopeice propriu-zise a **Scribului Sacru**, că volumul de faţă (208 pagini, conţinând 93 de poeme, repartizate, inegal, în 7 secţiuni, în funcţie şi de cele cinci volume antologate, din care au fost selectate, dar adaugând şi două noi secţiuni, la extremele volumului: **Argumentele antimateriei**/p.7 – un poem, respectiv **Alte poeme**/pp. 127-139, în număr de 10 – la care se adaugă **Referinţele critice** şi **Notele biobibliografice**) „***include poeme adăugite şi revizuite, din perioada 1988-2015, din cărţile:* 1- Fructul din fruct** (debut, în Antologia „***Argonauţii***”)-1988 (11 poeme); **2-Păsările plâng cu aripi –** 1988 (32 de poeme); **3-Pomul cu scribi**-2006 (17 poeme); **4-Greutatea gândului nerostit**-2012 (9 poeme); **5-Etemenanki (Ultima Săptămână)** -2014 (10 poeme). ***Sunt incluse şi poeme nepublicate în volum, din ciclul* Alte poeme*, precum şi poemul de început,* Argumentele antimateriei**”.

Noi, „***seismologul de serviciu***”, cel care am urmărit, pe rând şi la timpul lor, creşterea şi revărsarea magmelor astrale, din fiecare vulcan-volum, la timpul „***erupţiei***” respective (**vulcano-florale!**), ne plimbăm, acum, prin antologia lui **CONSTANTIN STANCU**, precum zeii, prin **Grădina Hesperidelor**, din **Sfânta Hiperboreea**...: ne oprim şi ne amintim parfumul unei flori vulcanice regăsite, în Livada Hristos-Domnului... - ...ne uimim, din nou, de „***pathosul expresiv-corolian***” al altei flori vulcanice, pe care aproape o uitasem...Totul este

frumos, ba, acum, parcă şi mai frumos, decât în zilele „***erupţiei***” propriu-zise - pentru că sunt **selectate**, spre „***fixare fotografică spectaculară***”, întru expunere antologică, precum într-un muzeu-panopticum – **NUMAI** „***momentele paroxistice***” ale diferitelor grade, ale diferitelor ore astrale ale „***erupţiilor***”, acum trecute...!

POETUL şi **POEZIA** au rămas (cum era şi firesc, pentru unul dintre cei mai mari **Taumaturgi Parashabdici** contemporani, ai daco-valaho-românilor – făuritor deplin al „***melodiei neştiute de/început de vremuri***”!) preocuparea majoră a lui **CONSTANTIN STANCU** – pentru că poemul cel mai frumos, închinat **Cosmicului Mesager al Oamenilor** către zei şi al zeilor către oameni - **s-a păstrat**, la loc de cinste: „***El mesager fără ştire,/dar cu permisiunea păsărilor migratoare/şi, vai, păsările nu lasă urme în aer, când se-nalţă,/nu vedem pe ce se sprijină, dar au atâta viaţă şi/ viaţa lor se aseamănă cu melodia neştiută de/început de vremuri...//El, poetul mesager, păstrându-se curat într-un/timp ce aluneca spre putrezire,/într-un trup ce putrezeşte (...)/fragil ca o pasăre pe vreme de furtună,/fragil ca un ochi ce poate fi locuit/de vederea cu inima***” – cf. **Schimbarea inimii**, pp. 38-40, extras/reluat din vol. **Pomul cu scribi**-2006.

Poetul „***rămâne curat***” (se conservă întru **Originaritatea Duhului**!) şi păstrează sau reface, în lumea terestră (după caz!) **Vibraţia Originară/Parashabda**, chiar şi înfruntând timpul istoric al „***putrezirii***” – şi nu împotriva firii, ci tocmai respectând **Firea Originară**, păstrată în „***Pasărea Migratoare***” (simbol al **Sufletului Transcens**) şi în „***Viziunea/Vedere***” a **Ochiului Inimii** (sediul Sufletului).

De ce face această „***slujbă***”, ca rezonanţă la „***lumea zeilor***”? Pentru că el este **Mesagerul** – pentru că El „***urcă pe scările de piatră spre cer,/şi piatra rezistă şi vorbeşte folosind cuvintele/poetului,/el, care aduce vestea naşterii unui om,/a naşterii poemului şi/a naşterii din oul unui tril***” – deci, pentru că el are în posesie, ca **Har** şi **Armă Spirituală** contra „***putrezirii***” istorice (a Căderii!) cea mai rezistentă parte a **Zidirii-întru-„*Tril*”-ARMONIE COSMICĂ** – „***Piatra Cuvântului***”, ca **Piatră Unghiulară A Zidirii**, ca **Piatră-Cristal-Care-Fierbe**, învăţătoare a tuturor **Pietrelor/Credinţelor Lumii**.

„***Piatra este punctul de pornire. Dacă nu înţelegi acest lucru, n-ai început încă să înţelegi. Căci ţelul este în fiecare dintre paşii tăi***” – cf. **J.L. Borges**, ***Roza lui Paracelsus***, p. 344, în vol. **Cartea de nisip**.

Dar şi pentru că El, **SCRIBUL**, **Mesagerul Zeilor şi Oamenilor**, în egală măsură, este:

1-Hermes al...hermeneuticii atot-legătoare, zămislitoare (la modul „***trismegistic***”!) de **Punţi Regal-Mistice şi Hristice**, întru **Răstignirea Atotîmbrăţişătoare**, este

2-menit a fi **Hristosul-Manole al Autosacrificiului pentru Construcţie**, dar şi

3-Hristos-Taumaturg şi **Suprem Pontif/Pontifex/Făcător-de-Poduri-Celeste**, ale **Rugăciunii-SCARĂ – Taumaturg** care are menirea de a trasgresa lumea, întru „***antimateria***” („***degetele mele au întâlnit antimateria/care luase locul acelor cărţi dispărute,/mâna s-a topit, anihiltă în golul acela de pe/raft...***”, cf. **Antimateria pe raftul de sus**, p. 8) - „***antimateria***” **Nevăzutului Paradis-Stare de Originaritate/Dimineaţă a lumii/Nou Ierusalim al Cuvântului Reaflat-Noua Cetate Parashabdică**, „***arsă***” (la modul alchimic!) de păcat: „***el, care nu se lasă cuprins de cutremur, /dar în el cad toate:/dimineaţa, cuvintele, păsările, cetatea, poemul/acesta, cititorul şi, mai ales, scribul/cel care s-a spălat***

***pe mâini înainte de a scrie/poemul acesta şi/s-a îmbrăcat cu haine curate,/şi-a schimbat inima...*" – cf. idem, p. 40.

De observat că autorul sugerează (ba chiar impune, la modul hristic!), **Soteriologia Cuvâtului**: pe nesimţite, **Poemul Scribului Sacru**, citit de „***oarecarele***" uman, îl re-introduce pe omul căzut (şi anonim prin inutilitate!), în **Liturghia Numelui/Cuvânt Izbăvitor şi Identificator întru Eternitate**!

Scribului-Poet „***într-o dimineaţă i s-a spus că/trebuie să pună semn lucrurilor,/apoi oamenilor,/brusc, cuvintele au luat foc,/cenuşa lor ne-a intrat în creier***" – cf. **Taina scribului**, pp. 102-103, extras/reluat din vol. **Etemenanki (Ultima Săptămână)**; adică, **Scribul-Poet** este **Noul Adam**, re-făptuind ce a făptuit, la poruncă divină, după **Prima Săptămână Cosmică** (de fapt, **UNICA**! – **PARADISUL**, cum afirmă şi **Borges**, este **Singurul Adevăr – Creat şi Creator**: „***Crezi, oare, că e cu putinţă să trimiţi ceva în neant? (...) Crezi, oare, că divinitatea putea să creeze un spaţiu care să nu fie Paradisul? Crezi, oare, că prăbuşirea constă în altceva decât în a ignora tocmai faptul că ne aflăm în Paradis?***" – cf. **Jorge Luis Borges**, idem, p. 345).

ORIGINARUL SCRIBULUI DACO-VALAH este o **Cetate de Foc – Cetatea Cuvântului Uitat**, dar (...sub condiţia acceptării **Forţei Cosmice A Pietrei-Credinţă**!) mereu prezent, **hristico-resurecţional**, întru „***eterna reîntoarcere***" întru **Eroismul Cetăţii Duhului** („***Cetatea Lui Dumnezeu***" augustiniană), ca extragere din „***realitatea căzută***" („***leproasă***", fără de lumină...), întru „***realitatea Heruvilor Iubirii-Lumini de Fulger-Revelaţie***" („***Ei/eroii sunt îmbrăcaţi în ochi,/totuşi realitatea ca un fulger***"): **SARMIZEGETUSA** (cf. **A fost o cetate**, p. 133, ciclul **Alte poeme**) – „***Consoanele vor fi mineralele, pustiul, locul de/unde încep toate (...)/Ideea va străbate piatra pentru a se întrupa (...)/Infinitul trece prin urechea profetului (...)/Eroii care nu s-au născut au rezistat*** ".

Iubirea este **Mântuitoare-întru-Originar**, este **Lumina-Arcă** (cf. **Pe umeri ducând curcubeul**, p. 131, **Alte poeme**: „***Lumina a deschis fereastra,/era lumina dintâi, a deschis-o spre Arcă***"), este Iubirea-ca-Androginitae-întru-Originaritate, întru Resurecţionala Primăvară Eternă, „***captivă***" întru **Eternitatea Paradisiacă**: „***iar zâmbetul ei este rece/precum zăvorul dimineţii de martie.///grăbită de parcă ar avea două trupuri în care stă/captivă***", cf. **O aştept în timpul carnivor**, p. 117, din vol. **Fructul ca fruct**.

...În încheiere, voim a insista, o clipă, asupra „***cărnii metafizice***" a poemului care deschide **Antologia** constantinstanciană: **Antimateria pe raftul de sus**, p. 7. Atmosfera spirituală este a **Bibliotecii Babel** borgesiene („***El primero: La Biblioteca existe ab aeterno***"), dar mult umanizată, prin **Iubirea Hristică**, întru **Cuvântul Etern-Reziditor** şi „***ucigaş de Moarte***" („***piloţii morţi în zbor***" sunt, de fapt, fâpturile umano-divine care şi-au revelat Identitatea Transgresată, singura adevărată...): „***Cuvintele se ţin de mână în mii de cărţi scrise pe hârtie,/papirus, lut, metal, în electronii nervoşi care se/cabrează,/în aerul înalt cu aburul răsuflării tale (...)/Cuvintele îmbrăţişate formând cărţi/prin gravitaţia lor imposibilă,/fără să ţină cont de noi,/până într-o zi...//Unele au zburat, alte cărţi au murit cum mor/piloţii în zbor (...)***".

Ceea ce ne preocupă, din acest poem, este viziunea complet diferită de cea biblică, a Lumii de Dincolo – „***vas de sticlă pură***", în care „***sticlarul scăpase o lacrimă***": „***acolo***", în „camera ***cărţilor tăcute***", nu e o **zonă de fericire**, ci..."***rafturi***" (mai de sus, mai de jos...): „***Pe un perete, în camera cărţilor tăcute/a rămas un loc gol, pe raftul de sus,/un loc fără cărţi,/am***

întins mâna dreaptă, sau poate cea stângă,/era un gest de îndrăgostit irecuperabil,/degetele mele au întâlnit antimateria/care luase locul acelor cărţi dispărute,/mâna s-a topit, anihilată în golul acela de pe/raft...//Nu înţeleg dacă voi putea trăi fără mână,/fără ochi, fără umeri, fără coasta din care se nasc insomnii,/antimateria a intrat adânc în mintea mea şi/mintea s-a făcut ţăndări”.

„***Sticlarul***” lumii celeilalte nu mai stă „***întru cuvânt***”, ci întru **Supremul Cuvânt – TĂCEREA LUMINII/LUMINĂRII**: „***sticla***” înseamnă **permisivitatea/transluciditatea Revelaţiei**, a acelui „***apocalipsis***”-**Viziune Ioanică –** prin care ni se comunică: „***Acolo sunt RAFTURI INFINITE! - iar nu binaritatea, cu care v-a obişnuit terestricitatea voastră, întru vizibil, opusă <<antimateriei>> Misterului Suprem***”!

„***Rafturi***”, adică diverse **niveluri spirituale de înscriere întru dumnezeire** - niveluri în care, încă de pe Pământ, ne-am pregătit (dac-am făcut-o!), ne-am creat şansa de a „***locui***” întru Duh...

Tot e bine dacă suntem/am fi primiţi în „***rafturi***”, adică nu suntem/n-am fi „***scuipaţi din gură de Dumnezeu***” – „***corigenţi***” fiind noi la **Viaţa-Trăire-Acceptare şi Participare-Activă-la-Testul-Spiritual-al –Vieţii-Terestre**! „***A fi în raft***” înseamnă, deci, a-i fi dat un răspuns Lui Dumnezeu (...poate nu cel mai bun, dar, măcar, e semnul că n-ai rămas surd la chemarea Lui!) – înseamnă a fi fost, cât de cât, interesat de experimentul terestru al vieţii...adică, de **TESTUL DIVIN**, prin care ne-am fixat, singuri, într-un anume stadiu spiritual – „***raft***”.

Iată cum, printre sclipirile de geniu ale **Recapitulării Epopeii Cuvântului**, întru Lume – cititorul unei **Antologii** are, în acest caz (creat de **CONSTANTIN STANCU**!), prilejul de a pregusta **noutăţi vizionar-spirituale**...**ÎNCORDĂRI DE LIRĂ** - ”***apocaliptice***”/revelate, până-n ultima clipă!

Este ceva de luat aminte (**LEGIC!**), pentru orişicare **Poet-Scrib**, care va mai năzui a-şi întocmi „***bilanţul***” Logos-ului său terestru: **NU PLICTISI! - nici cu a ta Viaţă şi nici cu Moartea-ţi! - ...atât pe Cititor, cât şi pe Dumnezeu!**

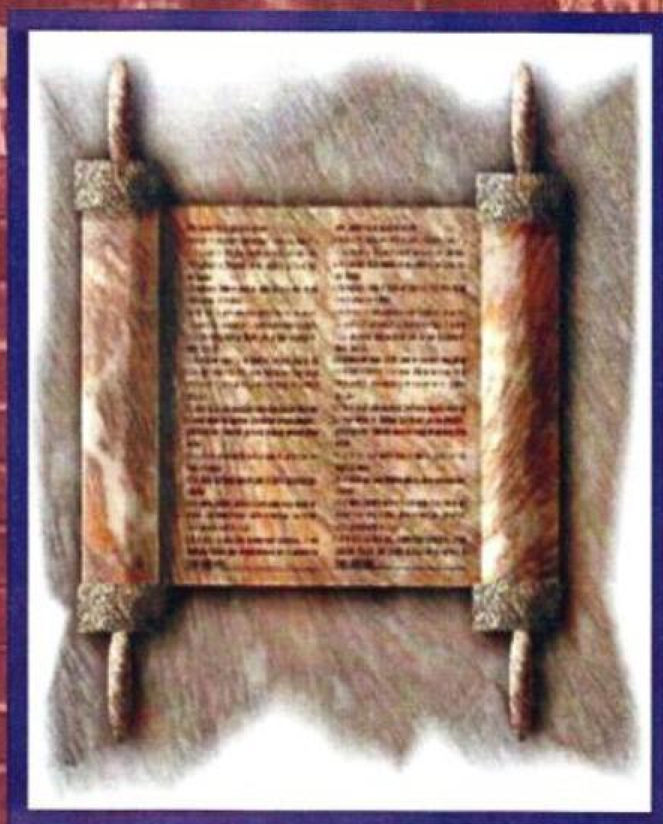
Căci „***SCRIBUL***” cărţii de faţă ne-a „***ţinut în priză***” (**miraculos!**), de la prima la ultima sa pagină, aşa-zis „***antologică***” – de fapt, „***scrisă cu sânge***”, iar nu cu „***trecere de vreme şi de vorbe***”!

prof. dr. **Adrian Botez**

[1] - **Constantin Stancu**, *Frunctul din fruct* **(antologie 1988-2015**), Editura Princeps Multimedia, Iaşi, 2015.

Sursa: Adrian Botez, 2015

Ioan HOLBAN
- coordonator -

UN DICȚIONAR AL SCRIITORILOR ROMÂNI CONTEMPORANI
II

OPERA OMNIA
DICȚIONAR

TIPO MOLDOVA

Proiect administrat de dr. Roxana Alexandra Costinescu

Coordonator:

Ioan Holban

Redactor: Aurel Ștefanachi

Coperta: Andrei Ștefanachi

Redactori consultanți:

Arcadie Suceveanu - președintele Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova

Cassian Maria Spiridon - președinte al Uniunii Scriitorilor, Filiala Iași

Aurel Pantea - președinte al Uniunii Scriitorilor, Filiala Alba

Radu Ioan Văcărescu - președinte al Uniunii Scriitorilor, Filiala Sibiu

Leo Butnaru - președinte al Uniunii Scriitorilor, Filiala Chișinău

Calistrat Costin - președinte al Uniunii Scriitorilor, Filiala Bacău

Corneliu Antoniu - președinte al Uniunii Scriitorilor, Filiala Sud-Est

Emilian Marcu

Marius Chelaru

Icu Crăciun

Florentin Popescu

Tudor Nedelcea

Mihai Stan

Dionisie Duma

Sterian Vicol

Ovidiu Dunăreanu

Ioan Barbu

Gheorghe Glodeanu

Săluc Horvat

Emil Lungeanu

Editura Tipo Moldova

,

E-mail: office@tipomoldova.ro

www.tipomoldova.ro

- **Emilian Marcu**

Constantin Stancu, *Fructul din fruct adio, ne vedem pe străzile de aur), antologie 1988-2015,* Editura Princeps Multimedia, Iaşi, 2015, 210p. *Note bibliografice şi aparat critic* alcătuite de autor. Prefaţă semnată de Adrian Botez.

„Poezia nu rezistă nămolului din adîncul rîului/ precum puietul de peşte,/ dansul ei între cuvinte se ridică la puterea peştilor/ abisali/ care transformă 100% întunericul în lumină", spune Constantin Stancu în unul din poemele sale din antologia Fructul din fruct, antologie editată la editura ieşeană Princeps Multimedia, poem în care mai constată, cu emoţie lirică remarcabilă, cum că: „Poesia între echilibru şi memorie,/îşi caută simetria în mandibulele iluziilor,/ migrează spre altă viaţă, din altă zi". În fond, în acest poem el riscă şi o definiţie a poesiei, cea care se caută pe sine, dar caută şi poetul, ea „migrînd asemenea fetei/ morgana, mereu spre o altă viaţă din altă zi", lăsînd impresia că, în fond, totul este fantasmă şi aspiraţie deşartă. Pornind cu poezia de la idei simple, Constantin Stancu introduce cititorul „în marea nebuloasă a nevăzutului din cuib", unde se formează întregul, să putem astfel trece de „limita clipei/ ca săgeata prin ficatul porumbelului". Şi totul se întîmplă *„în seara aceasta, cînd lumina palid/ roşiatică a unor petale de trandafir"* cînd mesajul a schimbat fondul paginii în roşu,/ cuvintele s-au deplasat spre roşu, risipindu-se prin cameră, apoi prin oraş pînă la marginea lumii, în ceea ce el numeşte, cu o modestie nedisimulată, Istorie. În poemele din această antologie a sa, din acest *Fruct din fruct* există o continuă stare de agitaţie, pentru că poetul simte că „toate orele, toate timpurile, toate veacurile/ adunate sau împărţite,/ scrise sau nescrise vor dura altfel decît/ viaţa noastră"… Despre poetul Constantin Stancu s-a scris cum că ar scrie o poezie religioasă, dar eu aş spune că poezia este religioasă în limitele căutării esenţei, a căutării acelui fruct din fruct, a miezului fundamental al existenţei umane, a căutării straturilor suprapuse peste gînduri din cuvintele nerostite pentru că deşi un gînd cade la marginea oraşului, eternitatea începe cu prima nerostire. Eugen Dorcescu scrie despre poezia lui Constantin Stancu: „Lumea, în întregul ei, de la minerale la fiinţe vii, de la un orizont la celălalt şi de la cer la pămînt, este, pentru ochiul inimii, pentru ochiul poetului (şi devine pentru cititor, la contactul atent cu textul) altfel decît pare a fi, la prima vedere, continuînd să

fie, pentru simţuri, afect şi raţiune, ceea ce este în aparenţă". Poezia lui Constantin Stancu este un autentic dialog cu sinele, încercînd să dezvăluie profunzimile existentului, determinînd cititorul să devină parte activă în procesul de creaţie spre a decoda ceea ce se rosteşte prin vers.

Emilian Marcu, Revista „Convorbiri literare", nr. 8 /mai 2017 – **Vitrina cărţilor**

- Note de Constantin Stancu, *Pe masa de operaţie, roman,* Editura Rafet, 2011.

Constantin Stancu, prefaţa

Câteva schiţe literare ale autorului

1. Noutatea viziunii asupra existenţei.

În romanul *Pe masa de operaţie* viziunea se bazează pe scrierile vechi, solide şi pe ultimele descoperiri ştiinţifice, începând cu cea mai cunoscută scriere *Sefer Yetzirach*, dar şi pe analiza făcută de specialişti privind existenţa vieţii ca o formă desăvârşită de creaţie, având în spatele cortinei Creatorul. Vezi cartea *Codul lui Dumnezeu* de Gregg Braden. Astfel fiecare om are o valoare, iar modul în care ne relaţionăm în viaţă însemnă un mesaj. Literele, la izvorul lor, aveau fiecare o semnificaţie, astfel că fiecare personaj al cărţii aduce un semn care se integrează într-un mesaj mai larg.

Datorită păcatului omului lumea este bolnavă spiritual şi fizic, iar indivizii, prin relaţia cu lumea, sunt bolnavi şi ei nu ştiu de ce. Operaţia este una spirituală, a devenirii, în care putem fi incluşi dacă acceptăm eliminarea răului. Mesajul se găseşte şi în volumul de versuri semnat de Aurel Pantea *Negru pe negru*, într-un poem de început interesant, care porneşte tot de la textele vechi… Acolo lumina se stinge în momentul actului de cunoaştere…

Personajul principal nu are nume, fiecare din noi poate fi cel aflat pe masa de operaţie. Personajele secundare au nume simbolice, pornind de la literele vechi ebraice, limbă în care a fost iniţial scris parte bună din Scriptură (Vechiul Testament). În această limbă se exprimau pentru prima dată scribii şi are cuvinte speciale. În limba română nu există cuvinte echivalente pentru unele mesaje aşa cum o foloseau vechii scribi. Totodată numele Creatorului în limba ebraică veche era **YHWH,** iar fiecare literă din acest cuvânt are şi o valoare, valoare corespondentă în Tabelul lui Mendeleev, ceea ce arată că viaţa are la bază oxigenul, hidrogenul, carbonul, azotul şi că numele lui Dumnezeu este scris în chiar codul nostru genetic, prin compoziţie. Din acest motiv personajul principal nu are un nume, numele

personal este umbrit de numele Creatorului pe care îl purtăm în codul genetic, iar pe de altă parte fiecare din noi este un bolnav. Am explicat în ultimele pagini din roman semnificaţia literelor sau numelor purtate de personaje.

Extirparea unui rinichi este simbolică, Dumnezeu cercetează inima şi rinichii omului conform scrierilor sacre. Vedeţi şi analiza făcută romanului de Adrian Botez, scriitor, critic literar, om de cultură.

Orbirea este boala lumii moderne, omul modern are ochi dar nu vede, are aparate de a plonja în microcosmos sau macrocosm, dar nu vede.

Explicaţia ar putea continua, dar mă opresc, dacă aţi fi lecturat romanul dar, mai ales, ultimele pagini, aţi fi înţeles mesajul.

2. Coerenţa construcţiei epice sau incoerenţa ca modalitate literară de prezentare a mesajului.

Romanul se desfăşoară pe trei planuri cu legătură între ele. Planul celui operat, aflat pe masa de operaţie. Planul lumii reale în care a trăit personajul principal şi care îi cauzează boala. Planul din vis care se materializează ulterior în personajul continuator al construcţiei romanului, ca mod de a depăşi boala. Dacă personajul anonim dispare (a fost operat), existenţa este continuată de omul din vis, ca expresie a „naşterii din nou" din punct de vedere spiritual, respectiv operaţia a reuşit, iar omul cel nou continuă altfel viaţa, mai aproape de natură, acceptând plata preţului...

Poetul exprimă omul dornic de viaţă, aflat la limita existenţei, pasibil de a ajunge pe masa de operaţie.

Poeţii au nume simbolice, dar accesibile pentru că sunt purtători de mesaj prin viaţa lor. Vezi viaţa poetului Nichita Stănescu sau Lucian Blaga. În subtext se înţelege acest lucru. Finalul dezleagă misterul, fiind explicit, la fel ca în vechile cărţi apocaliptice…

Am optat pentru un roman scurt, specific vremurilor moderne, cititorii câţi mai sunt, nu au timpul necesar, li se oferă doar esenţa. Un tânăr studiază până la treizeci de ani: facultate, masterat, studii aprofundate, specializare şi nu are timpul necesar lecturilor masive. Se trezeşte la treizeci de ani fără familie, fără copii, apoi urmează ciclul, mult întârziat, acesta este şi motivul pentru care romanul este sintetic…

3. Expresivitatea limbii române utilizate.

Romanul este scris într-o limbă simplă, dar nu simplistă. Poate oricine înţelege povestea, dar gradul de acces la mesaj este gradat, cine înţelege simbolurile, înţelege mesajul final. Am

utilizat limbajul simplu al vechilor scrieri, dar în background este un metalimbaj. Pentru asta e nevoie de înţelege simbolurile, cărţile vechi, scopul pentru care a fost creat omul, mesajul final… Cu alte cuvinte mesajul este mai complicat, limbajul este direct şi simplu.

Ca să mă explic: J. L. Borgese are o povestire simplă, un om stă pe o bancă, iar alături este un tânăr, tânărul de lângă el este omul acela la o altă vârstă. Limbaj simplu, mesaj elevat.

Atenţie!

În paralel, din studiile făcute public rezultă interesul scăzut al cetăţeanului român pentru lecturi.

Peste jumătate dintre romani nu au citit nici măcar o carte in anul 2012, arata un sondaj realizat de Institutul Roman de Studii Sociale (IRSS) la comanda postului TVH 2.0.Cei care au răspuns la sondaj au citit 5 sau peste 5 cărţi, 21% au terminat de citit 1-2 cărţi, iar 11% au citit 3-4 cărţi in 2012.

- **Petre RĂU**

Rostirea până la capătul lumii

[Contantin Stancu - Etemenenki (Ultima săptămână), Editura CronoLogia, Sibiu, 2014]

Volumul de versuri "Etemenanki (Ultima săptămână)", întrucâtva insidios i apocaliptic intitulat, semnat de Constantin Stancu a apaş ut la editura CronoLogia din Sibiu în anul 2014. Spun oarecum apocaliptic intitulat pentru că eu chiar la apocalipsă am crezut că face trimi-tere titlul, înainte de a desfăşura cartea.

Explicația pentru acest titlu este însă plasată de autor în chiar cuvântul de început al volumului, denumit „Câteva cuvinte". Aflăm astfel că: "Oamenii de ştiinţă au constatat că

resursele planetei pentru un an se sfârşesc în luna septembrie. / A existat o ultimă săptămână pentru Iisus în care a lăsat lumii câteva principii esenţiale, cu toate că ştia că într-o vineri va fi dat la moarte, apoi a urmat duminica… / Etemenanki - „Clădirea platformei de temelie a cerului şi a pământului al cărei vârf ajunge în cer" sau "Clădirea al cărei vârf este în cer" (limba sumeriană) - Dicţionar biblic, Editura „Cartea Creştină" -Oradea, 1995, p. 119 (Babel, turnul - „poarta zeului")".

Personal cred că nu era necesară această notă de clarificare, luând în considerare că unele nuanțe pe care le întrevăzusem inițial mi-au fost cumva atenuate, dar și varietăți de sensuri noi, pe care aveam să le descopăr de-a lungul lecturii, care nu prea au ceva în comun cu cele la care face referire explicația.

În creația poetică a autorului (și mă refer doar la cea prezentă în actualul volum) se produce un contact direct al eului liric cu lumea înconjurătoare, prompt şi cu acuitate, încât reflectarea acesteia ia uneori accente care nu par să fi trecut prin filtrul raţiunii poetice şi canoanelor artistice. Dar asta poate fi o falsă impresie, e posibil ca la Constantin Stancu materialul folosit să se afle întotdeauna sub control. Pentru că, nu rareori descoperim un realism în care poetul se simte implicat şi mereu responsabil, du-blat de o hipersensibilitate şi o nostalgie de care el, poetul împătimit, nu reușește să se lepede nici atunci când o face cu ostentație: "Trec pe această potecă, nu-i a mea, / dar o fac să fie a mea, / ajung acasă și camera fără de uși și ferestre / se deschide miraculos, / intră în ea pruncul, adolescentul, flăcăul, bărbatul matur, bătrânul / sunt prezențe în prezența continuă… " (Carnea prezențelor).

Am întâlnit o serie de poeme remarcabile, și mă grăbesc să menționez câteva: "Istorie", "Pământ și gigabytes", "Sfârșitul lumii", "Camere melodioase pentru scribi". Am constatat totodată și faptul că avem de-a face cu o titulatură a poemelor a cărei cheie nu am putut-o desluși decât după parcurgerea completă a volumului. Dar poate că asta a fost și dorința autorului, să fie un pic mai ermetic, ceea ce, nu pot să nu recunosc, în poezie prinde adesea. În plus, am remarcat și utilizarea unor note de subsol (obsesie a autorului pentru claritate?), mai rar folosite în poezie.

Mai puțin obișnuit ar fi însă faptul că foarte des versurile din volum sunt terminate prin virgulă (,), ca și cum trecerea la versul următor nu ar avea nevoie de respirație și ar fi neapărată nevoie de acest semn de punctuație ca să confirme asta. La fel de straniu, de remarcat că mai toate poemele din volum se termină cu puncte de suspensie (…), sugerând că ar fi întreruperi în șirul gândirii/vorbirii, dând vaga senzație că niciun poem nu ar spune tot ce are de spus până la capăt.

Dintr-o oarecare imperfecţiune de aranjare a textelor în pagină, cartea ar putea părea că nu prezintă o anumită organizare. Dar asta iarăși e numai o impresie, întrucât în fundal vom descoperi că această rânduială există și este chiar una consistentă.

Retorica pendulează între ludicul expresiei, în special prin jocuri de cuvinte care nuanţează importanţa ideii: "fă-te gând, omule de gând… " şi interacţiuni metaforice care controlează coerenţa.

Din lungul poem "Cauți locul perfect: e ultima săptămână" spicuim versurile următoare, demne de remarcat: "Cerul este umbra gândurilor / pe obsesia mineralelor, / acolo începe polenul luminii… " (Cauți locul perfect: e ultima săptămână).

Totodată, în izul aproape inconfundabil ca de rășină adulteră dintr-o pădure seculară, trecând și peste o micuță coliziune sonică, în poemul “Ritual” (unul dintre poemele cele mai bune, după părerea mea) versul final se detașează de toate celelalte și se încuviințează pe sine: “Până la urmă cineva va zice o vorbă, și va fi ziua dintâi… ”, chiar dacă vocabular lăuntric este unul prea restrâns: “Pentru ce mă urâți? / Pentru că sunt proprietar peste puține cuvinte, / dar și voi ați putea fi, dar nu le vreți”.

Poetul, ajuns la maturitatea creației, îşi a-sumă un rost şi o anumită responsabilitate artistică şi chiar socială, observând discret, dar categoric, materializarea ideii că suntem dependenți de tot ceea ce ne înconjoară, chiar și de visele care ne consumă cealaltă parte a existenței noastre: “Materia precum o hemoragie în spirit, / suntem dependenți de cenzor, de magistrat, de copist, / plus femeile cu o mie de sâni, / compensând cei o mie de ani de singurătate” (Bicicleta lui Picasso).

Într-un poem sublim în cvasitotalitatea lui, “Sfârșitul lumii”, eul liric ne atrage atenţia asupra fragilităţii timpului, în pas cu tot mai desele senzații ale deșertăciunii. Graba omului în mileniul trei, limitele umane într-un univers deloc descifrabil, la care putem avea acces doar prin contemplaţie, sacrificiile zilnice, inclusiv cele pentru creație ș.a. sunt tot atâtea teme pe care Constantin Stancu le îmbrățișează, bântuit de metafore și de îngrijorarea inevitabilei descompuneri de mâine: “Nu mai avem timp! / Îmi spune academicianul, / vine sfârșitul lumii și / trebuie să stabilim / variantele și opțiunile în care lumea se va duce… ” (Sfârșitul lumii).

Poetul este un etern căutător de nostalgii. Omul însă, după ce se lasă o vreme îndelungată adulat, pare să rămână definitiv închis între paginile unei cărţi: “Cărțile, nesfârșitele cărți / citite într-o viață de om, cerşind alte vieți / pentru a învăța că sunt limite, pentru a se deprinde cu pustiul, cu nisipul, / cu micile vietăți care trec neobservate / dar marchează cu veninul lor eternitatea.” (Cărțile).

Universul poetic al lui Constantin Stancu - cel puțin din ce ne oferă acest volum - este unul deloc uşor digerabil, creația sa urmând în mare parte o tentă filosofică neomodernistă și tinzând spre nuanțe mai greu accesibile. Dar nu e nici prea dificil să-i descifrezi sen-surile ascunse ale viziunii și curajului abordării, să între-vezi rigoarea și luciditatea. Satisfacția lecturii este asigurată după ce cifrul a fost întrucâtva intuit și descifrat.

Poetul îşi alege cu atenţie momentele când prezintă, cu sobrietate, ca pe nişte răni deschise dezamăgirile și neputințele umane: “Păsările s-ar întoarce în prima zi a creației, / dar le împiedică aripile. /… / Omul s-ar întoarce la Dumnezeu, / dar îl împiedică trupul… ” (Despre filosofi sau cărătorii de bagaje).

Fără a purta neapărat grija unei unități structurale a volumului, autorul se prezintă în postura de creator mărturisitor și ne expune viziunea sa despre viață, cu precădere despre o lume în care se manifestă pregnant scepticismul, o lume a crasei mediocrități, a invaziei imposturii și a anchilozării societății. Și toată drama trăirii se bazează pe o culme a aceea că fiecare lucru are un sfârșit, chiar și dacă acesta ar putea însemna un alt început: “Aventura începe / după ce flăcăii au aruncat ultima fărâmă de pământ / peste mormânt, / cu sunetul acela surd / din care au fugit miracole.” (Pământ și gigabytes). Autorul observă o lume care se metamorfozează permanent sub ochii lui, o lume aflată într-o con-fuzie de valori, căreia îi sesizează limitele și simte nevoia de a-i descifra incoerenţa.

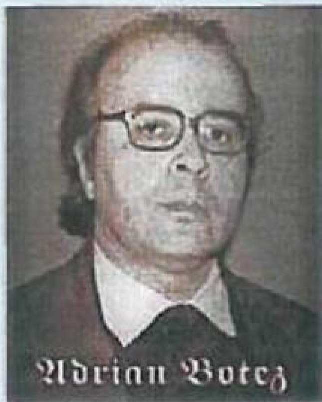
Poetul, când cade în latura reflexivă, se vrea un fin iluzionist al actualităţii, trudind să scoată de sub mânecă poezia vieții de zi cu zi, ca s-o dăruiască cititorilor. El înregistrează astfel substraturi variate din lumea faptelor cotidiene, cultivând partea gravă din imaginea realului, prin oglindiri subtile, fără a diminua acuitatea percepţiilor. În fapt percepţiile alcătuiesc substanţa din care se modelează metaforele, acolo unde acestea se susțin şi ideatic: "Noi doi și cel de-al treilea, nevăzutul din cuib, / formăm întregul, / așa trecem de limita clipei, / ca săgeata prin ficatul porumbelului…"(Istorie).

Fără tonalităţi grave evidente, poezia lui Constantin Stancu rămâne o poezie a căutării şi a nostalgiei, o poezie bine strunită ideatic, cu versuri îndrăzneţe şi rafinate, o rostire până la capătul lunii. Volumul de versuri "Etemenanki (Ultima săptămână)" poate fi o poveste de viață, una consistentă, declamată iterativ la infinit.

Revita Boema, nr. 7/2014, p. 12

....

Revista Regatul cuvântului

„PASĂREA DODO", „IARBA REALĂ" A LUI DUMNEZEU și EXISTENȚIALISMUL CONTEMPORAN: ROMANUL „VADUL ARS", de CONSTANTIN STANCU[1]

Încă din 2011, când își editase romanul *Pe masa de operație* (Ed. Rafet, Rm. Sărat, 2011, carte premiată la concursul internațional *„Titel Constantinescu"*), remarcasem calitățile de excepțional prozator *„creator de profunzimi abisale, parabolico-metaforice"* (în linia lui Jorge Luis Borges), ale lui **CONSTANTIN STANCU** – într-o vreme în care proza românească a intrat *„în colaps"* - ... parcă scriitorii de azi ar fi uitat și să povestească, și să facă introspecție/ analiză introspectivă, și să construiască dialoguri credibile, și să construiască o narațiune metaforico-parabolică – și, mai ales, să dea un mesaj fundamental (prin importanță și urgență existențială) unui text.

Noul său roman, *Vadul Ars* (Ed. Rafet, Rm. Sărat, 2016), dovedește, din plin, că subsemnatul nu s-a înșelat asupra excepției, întru ale prozei românești contemporane - excepție numită **CONSTANTIN STANCU**.

Cartea este structurată pe XXXII de *„paliere narative"*/capitole, adăugând sau reluând mesajele unor personaje (aflate, majoritatea, în plin vârtej involutiv moral-spiritual!) – capitole prin care tema capătă variațiuni, schimbări ale unghiului de viziune – reușindu-se o adevărată frescă interioară a mentalului unei țări, al unui **spațiu** (în speță, România...**dar aceasta numai pentru credibilitatea unei demonstrații extrem de minuțioase și curajoase**, făcută în zona *„descinderii spre infernalitate"*!), aflate/aflat în plină implozie moral-spirituală, din pricina doborârii tuturor reperelor existențiale interioare: omenie, credință, loialitate, stabilitate armonios-creatoare etc.

Romanul pare, la prima vedere, un roman social, realist – despre lumea/*"faună"* românească postdecembristă. În realitate, pe măsură ce este citit și, apoi, recitit - romanul lui **CONSTANTIN STANCU** devine **o parabolă a convertirii cosmosului în haos, prin prăbușirea sistemului axiologic interior-uman.**

Localitatea *„Vadul Ars"* este un topos metaforic, ca și *„pasărea Dodo"*:

1-*„Vadu Ars – localitate monoindustrială, modelată de industrializarea forțată și rigidă, practicată în anii 1947-1989, în România. Oamenii dependenți de o singură întreprindere, de resursele ei "* – cf. p. 6;

2-*„În oceanul Indian, pe insula Mauritius, a trăit o pasăre ciudată: pasărea dodo, personajul Dodo. Era cam mare, nu zbura, grea, cam la 20-25 kg, se trăgea din lumea porumbeilor. Așa era firul ei. Prin anul 1507, niște portughezi au ajuns la țărm, erau multe păsări, era frăția Dodo, ca să zic așa. Frăția a dispărut fără soluție, pasărea nu mai există. S-au făcut defrișări, câinii și alte animale de casă au dat năvală în zonă, vânătoarea păsării, cuiburile ei deranjau pe oamenii de bine, apoi totul s-a topit, lanțul nu s-a putut susține. Prin anii 1690 mai era pomenită, apoi, nimic! În 150 de ani, în contactul cu omul, pasărea a dispărut. Ce atinge omul neinstruit, omul flămând, cuceritorul, ca să zic așa, se duce pe apa sâmbetei...Apoi alte istorii, cu animale...Dacă în natură, și natura este o forță, se petrec dispariții, cu atât mai mult în lumea noastră, a oamenilor moderni..." (fragment din roman)* – cf. p. 5.

Se sugerează, în mod subtil, că *„omul flămând, cuceritorul" („omul modern")* a ajuns în stadiul ultim, acela de epuizare creativă și de apogeu distructiv...și, deci, că **omul** ar putea să nu fie unica specie (biblică), prin care lumea să se împlinească în...lumi: pot apărea, mereu, noi specii *„conducătoare-cuceritoare"*, care să-și transforme *„foamea"* în...**autofagie**! *„Pasărea Dodo"* devine, din **topos mental uman – mithos universal**, etern reiterativ, atât în *„greutate"*-echilibru relativ, cât și în ...sinucidere.

Dar această parabolă despre *„arderea"* șanselor de umanitate și de recosmicizare ale omului (metafora *„șansei"* este *„vadul"*, locul de **trecere/salvare/depășire a unui obstacol**, interior sau exterior: *„Vremea investiției s-a dus, a ars"* – cf. p. 135, sau: *„trece timpul și noi ne ardem"* – cf. p. 190) demonstrează și altceva:

1-*„a schimba"* nu este, legic, niciodată, garanția binelui, a restaurării paradisului uman. Dimpotrivă, *„a schimba"* poate, foarte ușor, să devină sinonimul îmbolnăvirii grave a organismului socio-spiritual (*„În lume apăreau boli, alte mișcări de oameni dintr-un loc în altul; cu alte motive, alți învingători"* – cf. p. 90 - de fapt, alți **Cavaleri ai Apocalipsei**...) – sinonimul **cancerului**, al proliferării haotice și fatale/letale, a unor celule bolnave:

-*„Cancerul este o boală caracterizată printr-o diviziune necontrolată a unui grup de celule, care au capacitatea de a invada alte țesuturi din organism, fie prin creștere directă în țesuturi adiacente, prin invazie, sau prin migrația celulelor spre locuri mai îndepărtate în organism, se ajunge la metastază. (...) Bătrânii îi zic RAC"* (s.n.) – cf. p. 206. *„Rac"*, adică **involuție fatală/letală** a moral-spiritualității umano-divine. Este simptomatic că fascinanta frivolă, Bianca Drăguț, moare de cancer/**RAC**: Bianca Drăguț este tocmai personajul care, la restaurantul *„Macarena" („buricul neo-infernalității"* **Vadului Ars**...), deține, ca-ntr-un seif uman (pentru eternitate rămas misterios, prin moartea ei...) secretele sufletelor tuturor personajelor din Vadul Ars (*„Împreună cu Bianca murea o lume...multe secrete se duceau împreună cu ea...Nu se va ști niciodată ce era în sufletul ei..."* – cf. pp. 205-207) – dar și face legătura între diversele paliere social-umane, între diversele caractere umane - de la proteiformele și, până la urmă, informele personaje **Sorin Militaru**, comisarul de poliție, ajuns primar...sau **Ion Ardelean**, directorul subminativ al propriei uzine...sau **Ion Jude**, ziaristul-scriitor, care are cel mai sinuos parcurs, dintre personajele cărții... – și până la tragicul **Ilie Talan**, iubitorul de dreptate și de raționalitate cosmică, sfârșind zdrobit de **pământul-Mamă Geea**, în pântecul căreia a intrat toată **UZINA-MAMELĂ VITALĂ A LUMII**, de unde se *„alăptează"* și *„drepții"*-antecesorii *„revoluționari"*, care vor/voiau să păstreze un echilibru cosmic, fie și relativ, prin retehnologizarea/reorientarea existențială a **uzinei-lume**... – dar și *„ne-drepții"*, adică aceia care fură tot fierul uzinei, pentru a-l preface în bani rapid câștigați...ucigând **SURSA VIEȚII-UZINA!** - ...neținând cont, firește, că, de fapt, prin *„fierul vechi"* (în care au lăsat să se prăbușească **mama-uzină**), adică prin **fierul corupt de exercițiul infernal milenar**, se integrează, perfect, în *„derdelușul"* fatal al lui **Kali Yuga, Vârsta Neagră**...ultima etapă involutiv-umană, extrem de scurtă, care duce la dispariție lumea...*"noua lume"*, transformată într-o *„pasăre-personaj Dodo"*!

2-*„a fi liber"* presupune cea mai severă asumare existențială, iar nu inconștiență distructiv-haotică (de *„bețiv"*, ajuns să-și *„strige person*

[1]-Constantin Stancu, *Vadul Ars*, Editura Rafet, Rm. Sărat, 2016.

Nr. 36/2016

alitatea în întuneric"!) - inconștiență care duce, ireversibil, la **starea de noapte/înnoptare a Duhului**: ***„Era târziu, deja. Se înnoptase... Întunericul era destul de intens, lui Ilie*** (n.n.: **Talan** – greoi, precum ***„boul de jug"***, dar, prin urmare, stabil și loial umanității din el, chiar și în regimul catastrofic mundan...o ***„pasăre Dodo"*** nefericită, **deși el ar dori să asigure fericirea tuturor**...) ***i s-a părut ciudată, acea zonă era așa de slab luminată, dar era o zonă mai puțin interesantă, era vorba de cultură, nu de politică, sau afaceri...În aerul nopții, străbătea glasul unui bețiv: ÎȘI STRIGA PERSONALITATEA ÎN ÎNTUNERIC"*** (s.n.) – cf. p. 120.

3-„***a schimba***" poate foarte ușor deveni sinonimul lui ***„a corupe infernalo-plutonic"***, a distruge spiritualitatea, în favoarea forței oarbe și brutale, care întâi aneantizează exteriorul, pentru ca, ulterior, să devină forță suicidară (**anomia** nu poate duce decât, întâi, la **stadiul entropic-haos** și, apoi, în final, la **neant**... la ***„smulgerea șinelor"*** și dispariția „***semnelor"*** Marelui Drum Existențial): ***„Banii aduceau putere, automobile frumoase, poziție în societate, influență, angajați care te lingușeau, care stau dependenți de tine. Deveneau un fel de dumnezei pentru ei și asta însemna putere. Puterea era un drog la care puțini puteau rezista, era drogul perfect atât în capitalism, cât și în orice fel de societate (...). O parte din combinat se ducea, se rupea, oamenii erau puși pe liber, urma un alt destin: meseriași de excepție, ingineri, specialiști, erau lăsați ÎN CĂDERE LIBERĂ"*** (s.n.) – cf. pp. 121-122. În această situație, se atinge stadiul apocaliptic, când ***„se zice binelui, rău – și răului, bine!": „Moartea este subiectul care aduce mulți bani!"*** – cf. interviul luat de **Ioan Cristache**, lui **Bebe Apostol** (bucureștenizatul care sună, mereu, din „***capitala de județ"***...pentru tot soiul de ***„antamări"*** și aranjamente, care de care mai dubioase și mai „***cu substrat"***...mafiotic!...**Bebe-**„***GURU, mai pe scurt"***[cf. p. 189]...o imagine „***modernizat-reactualizată"*** a dracului-Chirică!), devenit, din Hermes-ul/Arielul lumii, dezintegratorul spiritual al **lumii-**„***pasăre Dodo"***...

Iată și consecințele anomiei: ***„Banul fascina, nu mai erau reguli, sau au fost amânate intenționat. Se putea citi în ziare de accidente, de morți, calea ferată era smulsă, semnele industriale, tot ce era metalic dispărea peste noapte, lumea era în cădere. (...) Era o prăpastie între două epoci, nu era criză, era o prăpastie. Tranziție? Ce tranziție? Era saltul peste epoci, golul era sub noi, cine îl umple, când va trece vremea? Oare ce va fi în Vadul Ars? – gândea Ilie"*** – cf. p. 157. Ce va fi, după arderea șanselor existențiale? Dispariția și... **Adevărata Revoluție**... - căci cuvântul ***„revoluție"*** nu înseamnă ***„schimbare"***, ci **revenire/reîntoarcere la stadiul inițial/ORIGINILE SACRALE.** Eventual, numit/e „***paradis"***... dar și „***re-integrare cosmico-mioritică"***!

Visătorii-vizionarii onești-„***păsări Dodo"***, precum **Ilie Talan**, sunt excluși de la festinul infernalității entropice: ***„Nu contează, Ilie, ești un visător, atât, un visător. Cei care visează vor plăti un preț mare, așa a fost dintotdeauna, așa va fi, în continuare..."*** (afirmă **Ana Nor**, iubita lui **Ilie Talan**...care chiar se dăruiește ***„norilor"***-informului acestei lumi destructurate moral-spiritual...) – cf. 124. Și, într-adevăr, amanta lui **Ilie Talan, Ana Nor,** are dreptate, în felul ei: fostul consilier al directorului uzinei-„***pasăre Dodo"*** va sfârși... - ...de fapt, își va reîncepe existența, într-un nou ciclu (imposibil de vizualizat de monștrii acestui stadiu terestru degenerativ...), asimilat fiind de **pământul-Mamă Geea**, intrând în „***unicul anotimp"*** al stadiului extra-mundano-paradisiac: ***„Trupul lui a mai stat pe pământ, inert, fără viață, mai multe ore – l-a încălzit soarele, păsările au zburat peste el, mineralele din pământ i-au primit sufletul...La Vadul Ars era un singur anotimp..."*** (cf. p. 158).

Iubirea autentică/iubita autentică nu există, în romanul lui **CONSTANTIN STANCU (Bianca Drăguț**, cea misterioasă și frivolă, **Ana Nor,** amanta lui **Ilie Talan, Angela Pop,** amanta lui **Ioan Jude** ...sunt mai curând niște fantoșe, care apar doar în momentele de criză spirituală și hormonală ale bărbaților, conținuți în zona lor de proximitate...) - deci, nici măcar pentru **Ilie Talan-**„***visătorul"!*** - ci numai ca formă/mijloc de evadare temporară, iluzorie, dintr-o realitate absurdă și revoltătoare, cu care personajele (cele care mai au un rest de conștiință, de responsabilitate și de luciditate...dar și o hipersensibilitate, care face din **Ilie Talan** un personaj teribil de vulnerabil!) nu se pot adapta, o realitate ca „***lume pe dos"***/lume tiranico-„***ubu"***-escă, de care fug, pentru că nu află, în ele, forța de a o înfrunta, de a se lupta, **până la capăt,** pentru re-instaurarea nomos-ului sacru...

Ioan Jude, jurnalistul scriitor, devine, în finalul romanului, din fostul jurnalist curajoso-agresiv (de fapt, „***orientat"***, către senzaționalul bine plătit!), din „***afaceristul cu spirit"*** (scrie doar pentru bani, „***gâdilând"***, cu efemeride literare, stil ***„colecția submarinul Dox"***, „***libidoul"***, josnic și penibil, al maneliștilor socialo-aculturali! - ...dar ***„dezvoltă"*** și alte afaceri, „***pe picior"***!), din aparent ***„asimilatul/ adaptatul la infern"*** – devine ***raisonneur***-ul și „***judele"***-judecătorul (dacă nu cu funcție **soteriologică**, măcar cu funcție **alertiv-ultimativă**, pe fondul unui **penetrant vizionarism...de** ***„ultimă oră"***!), asimilatorul adâncimilor semantice ale parabolei lumii-„***pasăre Dodo"*** (povestită de personajul echivoco-proteic **Ioan Hora**) – parabolă oferită nouă, tuturor ***„oamenilor moderni"***, ca ***„temă acasă"*** ultimativă, de către eruditul (etern meditativ, asupra temeliilor lumii și asupra legilor cosmico-divine, precum și a efectelor încălcării Nomos-ului Cosmico-Divin!) **CONSTANTIN STANCU.**

Întâlnindu-l **Ioan Jude** pe ***Ioan Hora*** (la prima vedere, cei doi „***ioani"*** și-ar fi, unul altuia, alter-ego-uri...în realitate, vom vedea, imediat, că nu este decât o nouă iluzie, creată de Marele Iluzionist-Satana, la orice final de lume...cu scopul aducerii deznădăjduirii, deci a pierzaniei spirituale, fie și în ultima clipă existențialo-mundană, în conștiința omului dezasamblat/demontat spiritual și scindat, la modul schizofrenic...), un creștin evanghelic, trăiește două experimente succesive:

1-Ioan Hora îi oferă atât o nouă imagine, a unei alte variante posibile de stabilizare nomotică a lumii (subminată, însă, mereu, de ***„guvernul lumii"***, care ***„trage cu tunul în satele-cercuri ale stabilității"!***) - cât și parabola ***„păsării Dodo"*** - sfârșită prin concluzia judicioasă: ***„Omul trebuie să reînvețe totul. A pierdut multe...Centrul*** [n.n.: se sugerează, prin topica frazei și virgulă, faptul că esența autodistrugerii lumii este pierderea **CENTRULUI EI - DIVINUL!**], ***ne-am implicat pentru a ne întâlni aici. E un mod de viață. Oamenii au nevoie de Dumnezeu, nu o spun, dar o au...Acută nevoie. Au existat prin anii treizeci comunități în Brazilia, care s-au grupat și au făcut sate. Guvernul a tras cu tunul în colibe, în șandramalele lor; și aveau de toate, dar nu a convenit celor puternici... Se înțelegeau, se ajutau, conflictul era exclus. Cu tunul au tras, doreau să lichideze comunitățile care le stăteau în cale..."***. Deci, răul este printre noi, îl purtăm cu noi, lângă noi, ***„îl alegem"... "democratic"*** pe diavol, și el ne guvernează cu tunul stricător de cercuri stabil-armonioase! - și ne subminează orice încercare de re-facere a Armoniei Paradisiace, aici, pe Pământ...

Imaginea unei variante (tolstoiste[2]) de soluționare spirituală a apocalipsei lumii este interesantă: prin centrul său evanghelic re-unificator

---

[2]. **Tolstoism** – Lev Tolstoi, genialul scriitor și gânditor rus, vedea rezolvarea problemei sociale în ***„împăcarea dintre mujic și moșier"***. După părerea lui Tolstoi, așa cum reiese din operele scrise și, în special, din povestirea ***„Dimineața unui moșier"***, mujicul trebuie să dea ascultare, mai departe, boierului - iar acesta din urmă, credincios ***„principiului autodesăvârșirii"***, trebuie să dea dovadă de generozitate față de fratele-mujic și să facă tot ce-i stă în putință pentru a-i îmbunătăți viața. Pentru Tolstoi, **feudalismul nu constituia un rău social**; era și el de acord că trebuie înlăturat cu orice preț, dar asta nu din motive de ordin politic sau social, ci spiritual. **El nu vedea în feudalism o piedică în calea dezvoltării firești a Rusiei, ci izvorul chinurilor morale ale nobilimii.**

Pentru înlesnirea apropierii dintre țăran și moșier, Tolstoi considera că pasul de început trebuie să fie făcut cu ajutorul răspândirii culturii în popor. În acest scop el înființează la Iasnaia Poliana o școală, întemeindu-și un sistem propriu de educație liberă, ***„ce avea la bază metoda conversației libere cu școlarii"***. În scopul răspândirii principiilor sale pedagogice, Tolstoi înființează revista ***„Iasnaia Poliana"***, având drept colaboratori pe învățătorii școlilor din împrejurimi.

şi restaurator nomotic (...centru care este situat extra-sanctuaric, extra-eclezial), totul pare a-şi fi redobândit locul şi rostul, **Ioan Hora** definind, foarte critic (dar just!), dintr-un **adăpost-interior existenţial** (precar încropit), **exteriorul-lume pierdută** în anomie şi schizofrenie a conştiinţei: ***„Oamenii nu prea mai au răbdare, vor totul acum! Intră în laţ*** (n.n: laţul **CONSUMISMULUI ATOTÎNROBITOR!**) ***şi nu mai au soluţii, nu pot ieşi din capcana personală. Îşi ipotechează viaţa pe zeci de ani! Au dreptul să ştie tinerii, oamenii se duc acolo*** (n.n.: la Centrul Evanghelico-tolstoist) ***să socializeze, să se închine, deşi nu o declară, apoi dependenţa de tehnologie... Multe probleme...Copiii sunt afectaţi, se pare că o parte a creierului nu se mai dezvoltă, calculatorul le blochează voinţa, nu mai simt durerea, nu le mai au cu sentimentele curate...Ceva îi marchează"*** (n.n.: Apocalipsa vorbeşte despre ***„marca-pecetea"*** Anti-Hristului!);

2-dar **Ioan Jude** constată că **Ioan Hora** (deşi emite judecata de valoare absolută, exprimată, însă, în termeni şovăielnici...puşi sub semnul particulei adverbiale ***„cam": „Ce e de la om se cam topeşte, ce e de la Dumnezeu, rămâne!"*** – cf. p. 214) - era, de fapt, un individ extrem de bine adaptat la lumea socială anomică: era perfect pus la punct cu birocraţia şi se ***„mula"*** uluitor de bine, pe această formă perversă de moarte spirituală (***„birocraţia e necesară, că aşa e pe lume, acte, aprobări, situaţii")***, precum **cameleonul** sau **palaţa depersonalizată**, mândră că devine centrul atenţiei **derizorii** a membrilor unei lumi **derizorii**...era perfect nepăsător la provenienţa banilor pentru ***„centru"***...primea bani-donaţii ***„fără miros"***, de la americani, ***„de prin toate ţările" („Am bani, vor veni din toate ţările, unii sunt curioşi, alţii, mă rog...")*** - iar culmea cameleonismului lui **Ioan Horea** este sesizată şi parabolizată/ metaforizată de **CONSTANTIN STANCU** prin ***„iarba artificială/ sintetică"*** a tuturor spaţiilor şi terenurilor ***„centrului": „Jude... privi iarba sintetică, bobiţele de cauciuc din iarbă, totul părea la locul lui..."*** – cf. p. 212.

Finalul romanului restabileşte, însă, prin ochii lui **Ioan Jude,** autenticitatea nomos-ului cosmico-divin, cu valenţe soteriologice – şi îndepărtarea de cameleonismul tip **Ioan Hora:**

„Jude se îndepărtă de Ioan Hora, o luă spre ieşirea din centrul acela. Mergea şi se gândea. Mintea intră într-o febră profundă, incontrolabilă. Adevărul trebuia să fie profund...Îi reveni în faţa ochilor iarba aceea sintetică, ea imita bine iarba naturală. Privi spre dealul vede din apropiere, iarba reală îi mângâia ochii. Se încărca de energie privind iarba. Învingătoare, de neoprit..." – cf. p. 215.

Da, doar **Iarba Verde/REALĂ,** a **Lui Dumnezeu-Cel-Veşnic-Viu,** mai poate salva această lume socio-umană, intrată pe calea neagră a entropizătrii finale: da, **Iarba Verde/REALĂ**, a **Lui Dumnezeu-Cel-Veşnic-Viu,** prin modelul ei de afirmare plenară, ca model al luptei pentru **Adevărul-Viaţă** - ***„Eu sunt Calea, Adevărul şi Viaţa***!", se autodefineşte Hristos-Dumnezeu... - ...prin modelul vigorii sale auto-constructive şi reiterativ-existenţiale, cosmico-divine – **după modelul arhetipal al Coloanei Brâncuşiene!**) – ne poate re-aduce la originile sănătoase/însănătoşitoare de fiinţă, replasându-ne într-un ***„egou-fără-egoism"*** – **NE POATE, DECI, *„REVOLUŢIONA"*,** în autenticul sens al acestei vocabule latineşti!

Această lume socio-umană, care pare, de mult, intrată în ultimii ani ai ceea ce ocultismul şi antroposofia numesc **„KALY YUGA"** - se arată ochilor noştri cumplit debilizată şi, aparent, ireversibil destructurată, dez-energetizată, la toate nivelurile (mai ales la cel al Logos-ului: de observat cum un politician, în discursul său către alegători, foloseşte exact aceleaşi expresii degradat-golăneşti, ca şi analfabetul-***„lider al romilor"***, Faţă Neagră: ***„Votaţi-mă! I-AM RUPT!"*** – s.n. – cf. p. 107)!

Victoria **IERBII VERZI A LUI DUMNEZEU** (opusă ***„lumii sintetice"***, artificializate prin completa debusolare şi degenerare a sistemului de valori!) este singura speranţă că ***„pasărea Dodo"*** (exterminată de suicizii oameni, infectaţi de răul-entropie, de răul anti-nomotic, de răul-trădării şi făţărniciei evasi-infinite!) - poate re-deveni **FRĂŢIE COSMICĂ!**

...Toţi criticii contemporani, obedienţi, concomitent, ***„culturii politice"*** valahe şi aberant-dictatorialei formule ***„euro-atlantice": „political correctness"*** ... - se pot da peste cap (ori chiar n-au decât să stea şi cu dosu-n sus...), de revoltă şi de invidie non-profesională...da, aceşti ***„ciocoi ai condeiului"*** pot striga, din fundul bojocilor: ***„Să se răstignească Hristosul!"*** – căci tot nu vor putea schimba realitatea: **CONSTANTIN STANCU** a realizat, prin romanul său, ***Vadul Ars***, cea mai valoroasă şi cea mai convingătoare (prin profunzimea semantică şi prin polisemantismul, tinzând spre infinit, al ***„rosturilor"*** şi direcţiilor de interpretare ale cărţii...) structură narativă parabolică, din epoca postdecembristă!

CONSTANTIN STANCU, cel puţin prin aceste două romane ***(Pe masa de operaţie şi Vadul Ars)*** este, deocamdată, câştigătorul cursei, pentru afirmarea romanului parabolic contemporan românesc. Depăşind, cu multe ***„lungimi de barcă"***, fireşte, toate ***„postmodernismele"*** valahe...încă la modă!

Octavian D. Curpaş
Phoenix, Arizona

"Portrete din cioburi" - Iubirea ce menţine aprinsă flacăra vieţii

În "Portrete din cioburi" Ligia Seman reia teme din cărţile sale precedente şi compune un roman arborescent, în două volume. Cartea sa este o analiză a eşecului şi triumfului în dragoste, o poveste despre convertirea la Dumnezeu, o istorie de familie, dar şi fresca unei lumi, a societăţii româneşti de dinainte şi după momentul Decembrie 1989. În construcţia sa, romanul "Portrete din cioburi" îmbină componente de roman creştin, roman de dragoste, de moravuri, politic, etc. Romanul poate fi privit şi drept unul intelectual.

Ligia Seman şi lumea din romanele sale

Ligia Seman este o prozatoare română creştină de valoare. Ligia Seman debutează în anul 1995 cu romanul "Funiile dragostei", urmat de "Handicapul conştiinţei" (1999), "Tragedie şi triumf" (2004) şi " Domnind peste împrejurările vieţii" (2006) – ultima, un volum de eseuri cu adresabilitate feminină, îmbinate cu psihoterapie, propunând soluţii biblice. Primele două cărţi menţionate prezintă pe lângă experienţa creştină a personajelor, şi o poveste de iubire bine conturată, ce aduce un plus de umanitate şi dă o notă romantică naraţiunii.

- **Lăcrămioara Stoe**

Constantin Stancu: *Etemenanki (Ultima săptămână)*, Sibiu, Editura „CronoLogia", 2014, 64 p.

Perceput ca *un poet religios profund* (Lőrinczi Francisc-Mihai), Constantin Stancu pare a fi un autor nedreptăţit de critica selectivă.

Numele său este ignorat de dicţionarele literare cu pretenţii exhaustive (*Dicţionarul general al literaturii române*, *Dicţionarul biografic al literaturii române*, *Dicţionarul scriitorilor români de azi*) şi sintezele literare din ultimii ani, acelea cu aplecare programatică asupra scriitorilor neglijaţi de critica de întâmpinare, cum este excelenta cercetare *Literatura română. Dicţionarul autorilor români contemporani* (Editura „Arial", 2013) realizată, cu multă

acribie bibliografică, de Alina Kristinka. O situaţie paradoxală (dar nu unică), dacă se are în vedere că bibliografia de autor a lui Constantin Stancu însumează peste 20 de titluri: poezie, proză, eseistică (unele în „format clasic", altele doar pe suport electronic), iar scriitorul (ca membru al Filialei Alba Iulia a Uniunii Scriitorilor din România) este activ implicat în viaţa literară şi culturală a zonei: redactor al revistelor „Nova Provincia Corvina" şi „Contraatac" şi colaborator permanent la reviste transilvănene de prestigiu: „Discobolul", „Vatra Veche", „Ardealul Literar şi Artistic" şi altele, după cum reiese şi din bogatul aparat critic, aşezat de autor la finalul cărţii *Etemenanki (Ultima săptămână)*.

Un titlu ce se cere decodificat nu atât prin asociere cu celebrul zigurat mesopotanian dedicat zeului Marduk (sec.VI, în. Hr.), ci în sensul mai larg (chiar decât acela specificat în nota de subsol a poeziei introductive, *Câteva cuvinte* – p. 5) al cuvântului (*Templul Creării Cerului şi Pământului* – v. DEX-ul) preluat din sumeriană.

O accepţiune capabilă să aproximeze „ars poetica" lui Constantin Stancu: *„Poezia lui Constantin Stancu are drept strat semnificativ şi generativ bazal,* ***transfigurarea*** (s.n.), *în accepţiunea biblică, nou testamentară, a termenului. Lumea, în întregul ei, de la minerale*

la fiinţele vii, de la orizont la celălalt şi ***de la cer la pământ*** (s.n.) *este... altfel decât pare a fi... continuând să fie, pentru simţuri, afect şi raţiune, ceea ce este ea în aparenţă"* (Eugen Dorcescu, în „Reflex", nr. 1-6/ 2010). Iată, aşadar, o posibilă „cheie" pentru citirea corectă a poemului de mai largă întindere care dă subtitlul cărţii : *Ultima săptămână*, p. 12-17. Discursul liric, deşi alimentat de câteva motive din *Noul Testament* (parabola smochinului,

Cina cea de taină, dramaticul – ca *În Grădina Ghetsimani* a lui V. Voiculescu – presentiment al morţii, Învierea etc.) se constituie,în final, într-o revelaţie a condiţiei poetului : *„Poetul/ aruncăsubstanţe/ în dreapta cuvintelor şi/ pregăteşte jarul..."* (op.cit., p. 17).

O manieră (din păcate, pândită uneori de calofilie) care face diferenţa între Constantin Stancu şi alţi autori contemporani de poezie religioasă: Paul Aretzu, Daniel Pişcu (cu acele

excepţionalepoeme în proză din *Piaţa Sfatului*, Editura „Fundaţia Culturală – Ideea Europeană", 2011), Ioan Pintea sau Florin Caragiu, Zorica Laţcu Teodosia, Mihaela Doina Vlasin etc. Şi sunt destule poezii (*Calendare imperfecte* – p. 19, *Câteva cuvinte* – p. 21, *Statuile plâng cu sfinţi* – p. 50 ş.a.) capabile să susţină observaţia, dar mai importantă

este constatarea ca *Entemenanki. Ultima săptămână* oferă cititorului şi posibilitatea să ia act despre o diversificare a registrelor de expresie ale poeziei lui Constantin Stancu. De la oemele

în care autorul manifestă preocuparea (postmodernă?!) pentru revelarea raportului dintre autor şi text (*„...vocalele au dinţi,/ consoaneleghiare,/ zicerea înghite nezicerea"* – *Umbra Scribului*, p. 27 ;*„scrie într-o vreme când nimeni nu citeşte"* – *Orbirea*, p. 43) la textele dedicate unor prieteni: *Bicicleta lui Picasso* şi *Uşi de sânge* (lui Aurel Pantea), *Ritual* (lui Cornel Nistea), *Amprenta* (lui Marian Drăghici). Un poem cu totul remarcabil este *Gura ierbii*: *„Brusc,Dumnezeu trimite iarba/ să acopere nimicurile zilei:/ piroanele, trestia*

subţire/ picăturile de sânge/ ştergarul alb/ lemnul din care se fac mereu cruci şi/ juguri pentru animale.../ ...şi iarba este atât de fragedă/ pentru că nu-i pasă de noi,/ suntem muritori în uniforme de aer,/ ea se înalţă spre cer nemuritoare şi/ duce ficatul nostru în gura

ei verde..." (p. 26).

Lăcrămioara Stoe

Revista „Astra" nr. 3-4/2014- Braşov, p. 41

- **Dumitru Hurubă**

Scriitori hunedoreni – Constantin Stancu

Pagina bibliofilului, o rubrică de Dumitru Hurubă, în Vox Libri, revista Bibliotecii judeţene „Ovid Densuşianu" Hunedoara-Deva

Cu conştiinţa împăcată spun că încă un poet român a fost nedreptăţit de timp şi de conjunctura politico-comunistă, când valorile se cerneau prin sita unei cenzuri mânuite cu destulă abilitate

de indivizi care, eventual,erau apreciaţi activişti de partid, dar nici într-un caz pricepuţi într-ale literaturii. Având „origine sănătoasă”sau profesii paralele cu creaţia artistică, acei diriguitori-călăi ai culturii, de fapt, au hotărât printr-o simplă semnătură – deseori cam hieroglifică – soarta multor oameni-creatori.

Că poetul Constantin Stancu a fost, din acest punct de vedere, o victimă este mai presus de orice îndoială, iar acest prim volum de versuri cu un titlu-metaforă: (*Păsările plâng cu aripi*, Editura Helicon, Timişoara, 1999) poate dovedi oricând şi oricui că autorul cărţii vine să adauge grupării de poeţi hunedoreni încă un nume care nu poate fi şi nu trebuie ignorat…

Parafrazând în sensul cel mai frumos zicerea caragialiană „simţ enorm şi văz monstruos”sau, altfel spus, contactul poetului cu lumea înconjurătoare se produce spontan şi cu atâta acuitate, încât reflectarea acesteia în poezie ia, uneori, accente care nu par să mai fi trecut prin filtrul raţiunii poetice și al canoanelor artistice. Însă avem de-a face cu o falsă impresie – la Constantin Stancu se află întotdeauna sub control materialul folosit, precum în cazul versurilor: „Arborii se zvârcolesc în somnul verde, / prin insomnia mugurilor/se strigă unul pe celălalt, / se aprind cei peste care nu a nins, – / ard cu flacără transparentă, / cum numai în unele dimineţi / este mâna ta// (Insomnia din muguri, pag. 38); sau, şi mai elocvent, din acest punct de vedere, este începutul poeziei Ecou de toamnă

(pag. 45): „Un strop de târziu m-a străbătut, / s-a prelins de-a lungul oaselor, / parcă un ochi mi-a traversat fiinţa, / greu ca un glonte, / efemer ca un fluture de cripton, / cald precum sângele jertfei.”//

În imediata apropiere a unui realism în care poetul se simte implicat şi întotdeauna responsabil, se află efectul unei hipersensibilităţi şi a unei nostalgii de care el nu poate scăpa nici atunci când doreşte cu tot dinadinsul:„Mă rog de voi să fiţi frumoşi, / să mai pornim jocul acela din copilărie / când ridicam orașe de zăpadă / pe un sentiment de nord, / acolo se întorceau păsările călătoare / amăgite de anotimpul secret.”// (Anotimp secret, pag. 50), sau: „Numai iarba adoarme în picioare, /gândurile ei vegetale, / e timpul să te chem în inima mea, / să te ghemuieşti într-un ventricul, /să te încălzeşti ca într-un pântec, / să fii copila naivă, / să te mire fuga sângelui spre nefiinţă, /ca o planetă/spre marginea timpului.”// (Ca o planetă , pag. 75).

Ce-ar mai fi de remarcat la Constantin Stancu? Un soi de lejeritate a discursului poetic, posibilă consecinţă a unui îndelungat exerciţiu de creaţie care, în context, iată că justifică,însă din alt unghi, acest debut târziu. Privind din acest punct de vedere problema, apariţia prezentului volum de versuri poate fi considerat un câştig important pentru autor…

Pentru că,ajuns la maturitate artistică, el își asumă, pe drept, un rost şi o anumită responsabilitate artistică şi chiar socială, observând discret, dar categoric, materializarea ideii că „Viitorul este o floare de câmp/crescută din sânge tânăr, / viaţa – / brazdă udată de lacrimi,

/ un os al soarelui pe care creşte/carnea ideii, / copacul din faţa ferestrei este orb, / vântul aduce ornice în sângele femeilor, / ziua moale atârnă de-un colţ / în afara timpului.”// (Carnea ideii, pag.122).

Dar, vorbind despre discursul poetic, să nu cădem în capcană: poezia lui Constantin Stancu nu este una în universul căreia se pătrunde uşor, ci mai degrabă aş spune că avem de-a face cu o creaţie modernist-filozofică, doar ceva mai greu accesibilă. Însă, odată descoperit codul, satisfacţia întâlnirii cu adevărata poezie o simţim ca pe o victorie perfect compensatoare. Schimbând totalmente registrul vocii sale poetice, Constantin Stancu semnează un volum de creaţii (A privi cu ochii inimii: poemele roadelor, Editura Polidava, Deva, 2003) în care liricul a fost sacrificat aproape în întregime în favoarea unor ode-imnuri cu pronunţat caracter religios. Surpriza e cu atât mai mare cu cât, pare-se, pentru autor contează mai puţin, în contextul ideii, valoarea artistică decât mesajul în sine al textelor. Utilizând versul clasic,în mod normal mai potrivit abordării versurilor de o asemenea factură, el a clădit poem după poem pe un fundament clar-biblic şi cu trimiteri concrete la capitole, evanghelişti sau epistole. Este o experienţă deloc uşoară, ba aş îndrăzni să spun că această schimbare de„macaz liric” presupune un efort al intelectului absolut impresionant.

La apariţia volumului său de debut, *Păsările plâng cu aripi* , scriam: „Ce-ar mai fi de notat la Constantin Stancu ? Un soi de lejeritate a discursului poetic – posibilă consecinţă a unui îndelungat exerciţiu de creaţie (…)”, adevăr continuat şi în această nouă carte a sa. Cu atât mai mult şi mai dificil având în vedere că aveam de-a face cu creaţie pe temă dată, iar aceasta, aleasă de el, are anumite rigurozităţi, anumite canoane-responsabilităţi unde divagaţiile pot abate lucrurile de la ideea de bază. E ceva mai greu, fiindcă se observă grija obsesivă pentru ca mesajul religios,asemenea unei luminoase chemări spre cele sfinte, spre Creatorul însuși, să fie perceput,înţeles corect şi, de ce nu?, asimilat. În acest scop, permanenta grijă a poetului nu este de a înveşmânta ideea în artistic, ci de a transmite informaţia corect şi, normal, eficient pentru a fi înţeles ca un mijlocitor cât mai fidel al trimiterilor Creatorului prin intermediul zicerilor biblice.

Aşadar, citind această nouă carte a lui Constantin Stancu, vom descoperi o cu totul altă faţă a poetului, într-o creaţie în care efortul şi dorinţa reuşitei în tema propusă se simt în fiecare poem. Ceea ce trebuie apreciat ca atare…

DICȚIONARUL SCRIITORILOR ROMÂNI DE AZI

(din România, Basarabia, Bucovina de Nord, Banatul sârbesc, Europa Occidentală, Israel, America)

de
Boris Crăciun şi
Daniela Crăciun-Costin

Iaşi, 2011

- **IOAN EVU**

CONSTANTIN STANCU – Poeme de îmblânzit fiara din om *

După zece ani de la debutul editorial cu Fructul din fruct, în volumul colectiv intitulat „Argonauţii" (Editura Facla, 1988), după lungi ezitări datorate unei autocenzuri interioare ce rezultă din caracterul perfecţionist al personalităţii sale, Constantin Stancu publică la editura Helicon "Păsările plâng cu aripi". Titlul volumului este o metaforă în sine, o definiţie a ars poetica autorului.
Constantin Stancu face parte din stirpea poeţilor pentru care scrierea poemului semnifică un exerciţiu expiator. Sentimentul tragismului existenţial dublat de conştientizarea dureroasă a propriilor limite ontice stau la geneza poeziei sale. Fiecare vers e o ofrandă, un pas spre mântuire, dar şi un prag al cunoaşterii iniţiatice.
Conştient că arta este un apanaj al calităţii nu al cantităţii, poetul haţegan posedă abilitatea de a exprima indicibilul, grăuntele de inefabil al inspiraţiei: „În continentul ivit peste zăpada fierbinte/ în lava ce acoperă urmele paşilor/ în ţipătul stins care abia mai aminteşte de Manole/ în continentul ivit peste alba eternitate/ străbătut de înalta tensiune a mugurilor/ am descoperit un ciob smălţuit de lacrimi/ era acolo prima literă dintr-un alfabet străin" (Alfabet imponderabil)
Există în majoritatea poemelor o permanentă nevoie de comunicare iscată parcă din teama de a nu rămâne nimic neexprimat, nimic nemărturisit, tăcerea poate fi uneori un alter ego al morţii.
Sentimentul iubirii împărtăşite, dar şi gustul trădării, obsesia trecerii şi aspiraţia spre veşnicie îşi află locul fie în poeme de largă respiraţie, concepute simfonic, fie în versuri scurte, axiomatice.
Dacă o bună parte din poeţii generaţiei sale îşi construiesc universul liric pe complicate jocuri lexicale şi spectaculare demolări sintactice, Constantin Stancu este partizanul poeziei trăirii nemijlocite: „Contactul direct cu pământul te încarcă de eternitate"…
Autorul pune mare preţ pe memoria sa afectivă. Odată izbucnită freatic din substraturile fiinţei aceasta poate constitui pretext poetic: „Iubeşte-n mine ceea ce este de iubit/ până mai avem timp/ până mai avem iarnă/ un vulture se zbate în creier/ un şarpe se târăşte prin vene/ până la inima mea" (Memoria cea de toate zilele)
Decodând vechi inscripţii „amorţite-n creierul de nisip al pietrei" deasupra cărora „iarba creşte ca o galaxie", poetul opune universului aleatoriu al cotidianului un spaţiu construit din cuvinte, capabil să ofere speranţă. Suficienţa agresivă şi atotştiutoare îi repugnă autorului nostru; el preferă îndoiala fecundă ca prag al cunoaşterii şi iluminării. De remarcat abilitatea poetului de a gândi în metafore, versurile au strălucirea adamantină a lacrimilor pietrificate: „Un strop târziu de toamnă m-a străbătut/ s-a prelins de-a lungul caselor/ parcă un ochi mi-a traversat fiinţa/ greu ca un glonte/ efemer ca un fluture de cripton/ cald precum sângele jertfei." (Ecou de toamnă)
Fără a râvni la omniprezenţă orgolioasă în paginile revistelor literare, fără a supralicita editorial – conform sloganului grafoman: „anul şi cartea" – Constantin Stancu îşi tipăreşte volumele la intervale de timp relativ mari. Răbdarea şi tenacitatea, specifice ardeleanului, cu care-şi construieşte universul semantic, îi asigură poetului haţegan o ascensiune constantă pe firmamentul unei lirici esenţializa(n)te.
Nimic gratuit, nimic superfluu în discursul său liric. Seriozitatea, aş spune, gravitatea poetului ce trudeşte la scrierea versului – într-un veac „tot mai puţin" – ne trimite cu gândul la înaintaşi iluştri, la texte vechi, la lecturi bine asimilate din varii domenii, tradiţionale, moderne sau

postmoderne.
Deşi, uneori, de inspiraţie livrescă, poezia aceasta nu este ezoterică. Dimpotrivă, încearcă, să descifreze un „alfabet al tăcerii". Pentru că poetul ştie că-n aparenta muţenie a cuvântului scris vieţuieşte intact spiritul uman dintotdeauna.
Din perspectivă lirică, semantica scribului are o conotaţie ironică, depreciativă. Scribul este scriptorul din vechime, cel care „transcrie" rece, sec, depersonalizat, evenimente şi fapte diacronice, pe când poetul este un mesager al sufletului uman, de natură imponderabilă. În poezia lui Constantin Stancu, scribul e întrezărit ca rod/semn al căutărilor şi frământărilor poetice. Prin vers, ca act intuitiv dar şi ca unul de conştiinţă, spiritul depăşeşte fatum-ul terestricităţii umane şi transcende spre o lume a esenţelor sacre.
"Pomul cu scribi", evocat în poemul liminar al cărţii, este arborele ce face să rodească simbolicul fruct al cunoaşterii, cel prin care poetul ia cunoştinţă despre propria-i trecere, asumându-şi multiple interogaţii ontologice: „A înflorit pomul cu o mie de scribi,/ toţi tineri, purtând în mâini albe coli nescrise,/ pleoapele noastre precum aripile,/ păsări carnivore se rotesc deasupra,/ ieri purtam un nume obişnuit,/ astăzi sunt deja un număr,/ mâine voi fi o culoare"…
Forţa de penetrare, cu care poezia se reîntoarce în timp, dar şi înlăuntrul fiinţei, e impresionantă. Atent la distorsiunile vremii în care vieţuieşte, la seismele şi furtunile interioare – fără însă a se lăsa pradă dimensiunilor alienante ale acestora – Constantin Stancu scrie poeme de îmblânzit fiara din om.
Poemul său e o perpetuă privire înapoi dar şi o scrutare îndrăzneaţă a condiţiei dramatic-umane. Cu toate acestea, atmosfera degajată este una psalmică. Revolta are surdină. Chiar şi atunci când versul pare supus unor pendulari între real şi imaginar, între certitudine şi incertitudine, sentimentul e unul de împăcare, de acceptare pioasă, hristică a „limitelor" umane: „Am primit totul,// un strop de ploaie în care fusese închis cerul,/ am primit totul plus o mie de ani de pace,/ mi s-a luat totul,/ spălat de vânt printre resturile cetăţii,/…/ voi muri cândva,/ poate curat ca firul de nisip,/ poate murdar ca bobul de piper"… (Iov).
Poezia este iniţiere, revelaţie, epifanie, iar aspiraţia spre sacralitate este pentru Constantin Stancu o condiţie esenţială. El simte permanent o primordială nevoie de protecţie patern-divină, fără a aluneca însă în capcanele misticismului… Personajele sau miturile biblice sunt numai pretexte prin care poetul îşi pune în scenă trăirile personale, caută şi găseşte răspuns propriilor sale interogaţii: „Pe vârful muntelui,/ înconjurat de instinctele vântului,/ de animale sălbatice,/ pregătit să intri în alt veac,/ auzi pulsul stelelor/…/ câteva păsări îţi pregătesc memoria/ pentru lipsa de gravitaţie/…/ acolo, în singurătatea universului" (Avraam)… Lipsa de gravitaţie sugerează desprinderea de avatarul cotidian şi evadarea în imponderabil, în diafan.
Fără tehnologii lingvistice sofisticate, fără artificii lexicale gratuite, discursul poetic e viu, convingător. Dorinţa de a se situa prin poezie deasupra mundanului, într-un spaţiu unde cuvintele germinează firesc în lumină, îl defineşte pe Constantin Stancu drept poet orfic. Preocupat de căutarea fibrelor sale ereditar-ancestrale, el încearcă să recupereze, prin poezie, parte din paradisul dăruit omului la naştere sa. O posibilă imagine, transfigurată, a poetului şi a misiei sale, este cea a copilului, din poemul-parabolă intitulat "Trupuri care ard": „Un copil ţinea pe umerii firavi un adolescent,/ iar acesta ţinea pe umerii săi de argint/ un tânăr frumos cu un chip de diamant,/ tânărul ţinea la rându-i pe umeri un om matur,/ cu un chip de aur,/ care şi el ţinea pe umerii săi pe cel bătrân,/ cu părul atins de vremuri,/ şi toţi cei din piaţa oraşului se mirau/ cum putea un copil să ţină pe umeri atâtea trupuri,/ cum puteau picioarele sale firave,/ neînvăţate cu mersul adevărat, să aibă atâta putere…"
Din cele concluzionate mai sus şi din versurile citate, s-ar putea crede că poemele lui Constantin Stancu nu au aderenţă la realul cotidian/social… Vin să invalideze această concluzie eronată poeme ca: Ştiri lichide, Politicon, Culoarea care se sinucide sau

Măcelarul… Iată o imagine decupată la modul frust dintr-o realitate nu mai puţin agresivă: „Cu mâinile pline de sânge,/ cu pantofii stropiţi de sângele animalului,/ cu haine mirosind a moarte,/ se apropie de calculator pentru ritualul de seară./ Apasă tastele cu tandreţe, ca un pianist, calculează profitul zilnic – ţipătul de durere/… / Lângă carcasa calculatorului, toporul plin de sânge…”.
Volumul "Pomul cu scribi" cuprinde 168 de pagini. Mai precis, cât două-trei plachete de versuri! Nefiind împărţit în secţiuni distincte – poemele sunt scrise în perioade de timp şi în „registre” diferite – a trebuit să recurgem la o lectură piezişă a lui… Dar, la urma urmei, opţiunea îi revine autorului şi trebuie respectată ca atare. Fapt ce nu ne împiedică să afirmăm că ne aflăm în faţa unui poet în plină maturitate, a cărui evoluţie constantă pe verticală e tot mai evidentă.

* Constantin Stancu – Pomul cu scribi (Editura Eubeea)

- Ladislau Daradici

Jocul creației și al credinței în labirintul nebănuit al vieții

(sau o triplă parabolă a existenței umane)

LADISLAU DARADICI

Romanul lui Constantin Stancu, *Pe masa de operație*, a apărut la Editura Rafaet, în 2011, el obținând Premiul „Octavian Mo-șescu" la a IV-a ediție a Festivalului Interna-țional „Titel Constantinescu". Volumul a fost editat în cadrul proiectului „Scriitori râm-niceni pentru literatura română", inițiat de Asociația „Renașterea râmniceană".

Se întrepătrund, în acest roman, trei povești existențiale înțelepte și cuminți, ca trei ape line prelingându-se spre matca ace-luiași fluviu al (pe)trecerii omului în această lume, cititorul descoperind o triplă parabolă a rostului și sensului devenirii noastre. Sunt povești semnificative și alese despre viață și moarte, despre redescoperirea credinței și, implicit, despre iluzia izbăvirii prin artă și ratare.

Cea dintâi surprinde impactul unei boli trupești în existența individului – personaj anonim, putând fi oricare dintre noi – descoperirea unei tumori deviind cursul (aparent) firesc al unei vieți, răvășind des-tine. Semnificația este clară: răul există în noi, în fiecare. Poate invizibil, poate doar ascuns. Purtăm în permanență în noi, cu noi, în trupul nostru fragil și vremelnic, posibile „erori" genetice ori „pietre" (la fiere, la rinichi), „vestigii" din istoria noastră „nevăzută". Iar când ni se aduce la cunoștință că da, răul se află și în noi, reacția noastră e întotdeauna aceeași: „părea că nu vorbește despre mine, ci despre o altă persoană", mărturisește naratorul-personaj, „credeam că era o eroare, poate o confuzie, ceva, o greșeală în univers".

În esența sa, povestea devine, astfel, un act prin excelență experiențial, iar faptele sunt relatate, în cronologia lor, cu naturalețe și resemnare. Toate secvențele acestui plan epic (Boala nevăzută, Moartea ca un fel de naștere, Misterul frigului, Pâinea cea de toate zilele) sunt structurate pe o schemă narativă clasică, convingând prin onestitatea rostirii, înțelepciunea abordării și o sensibilă „poezie" a trăirilor.

Pacientul este un bărbat matur, inteli-gent, cult și, în ciuda acceptării senine realită-ții, nu-și pierde nici o clipă speranța. În plus, nu este singur, soția fiindu-i în permanență alături. Este o întâmplare aproape banală, pentru noi, cei bombardați zi de zi, pe toate canalele, de tone de dezastre/ nenorociri, însă devastatoare pentru un cuplu de oameni liniștiți și care n-au greșit cu nimic nimănui. Valoarea acestei confesiuni constă în sinceritatea dezarmantă a relatării, în ade-vărurile general umane pe care le transmite și care sunt, de fapt, și ale noastre. Simbolis-tica secvențelor este complexă și profundă. După operație, de pildă, acceptându-și noua stare, în încercarea de a se obișnui cu „asimetria ființei" (pierde un rinichi), prima dorință a pacientului este de a bea apă de la fântână (obsedat de imaginea oamenilor simpli din Ardeal aplecându-se peste marginea fântânii, ridicând găleata). Soția va fi cea care îi va aduce apa „pură" de fântână (apa vieții pentru un trup bolnav, dar și a speranței, pentru un suflet îndoit).

Cea de-a doua poveste constă în rela-tarea unui vis de către același pacient (pe cale de vindecare): „visul m-a cuprins ca norul"; „era cald în visul meu..." Prin intermediul visului, îl vom cunoaște pe Ilie Roman, un inginer care și-a pierdut vederea, acum cerșind, duminică de duminică, în apropierea bisericii (adus acolo de familie). O poveste „rotundă", în zece părți, la fel de bogată în simboluri, până și titlurile secven-țelor fiind elocvente în acest sens: Mila, Păcatul, Firul de busuioc, Martorii etc.

„Apropierea" orbului de biserică devine o parabolă a vindecării omului prin credință, dincolo de miracolul propriu-zis săvârșit de cei doi străini, contând apropie-rea – lăuntrică, de această dată – de Dumne-zeu. Pentru că va rămâne la latitudinea sa dacă

Remarcabile sunt, în cazul romanului *Pe masa de operație*, rotunjimea și relativa autonomie a părților, dincolo de cele trei pla-nuri narative (și care nu pot fi separate), sec-vențele care compun istoricul bolii, povestea orbului Ilie sau destinul dramatic al celor cinci scriitori fiind foarte bine conturate. Prozatorul evită poetizările inutile și nu-și propune nici o clipă să fie, cu tot dinadinsul, un stilist. Luciditatea ideilor și sinceritatea simțirii fac din aceste frumoase povești o triplă parabolă existențială.

- **Daniel Marian**

DANIEL MARIAN

Constantin Stancu
Sursa şi reflexia imaginii îmbrăcate în idee

Se face o zi de binevenită linişte dar una lucrătoare prin deschiderea chingilor cerurilor, iar pământul cât de furnică în univers, e lăsat să respire în voie. Incurs, excurs, parcurs şi recurs înspre definirea esenţei. Lucrurile nemijlocite în gândire poartă în sine aripa subtilă care să le facă veşnice. Dacă ne spune *Cartea Sfântă* cum la început a fost *Cuvântul*, acesta nu a fost deloc conjunctural cum nici fabricat vreodată ci subfiind deopotrivă cu subînţeles.

Se deschide prima aşteptată poartă, aceea a luminii. Acea entitate care nu are dimensiuni decât alegorice, interpretarea fizică având loc doar ca mijloc de raportare la umila realitate în faţa adevărului intrinsec. Întocmai cum spune **Constantin Stancu** în **„Etemenanki" (*Ultima săptămână*).**

În fapt, nevoia de *Argument* aduce după sine în calcul nu concretul concept în sensul de desigur, ci **„Memoria luminii"**, care e altceva, da: „Lumina îşi păstrează memoria,/ nimic nu se pierde în valul ei,/ nimic nu se câştigă în laptele ei./ E lumina care îşi aduce aminte de/ începuturile lumii şi de obsesiile tale oranj sau mov,/ de insomniile galbene în care se odihnesc gutui..." Curat detaşat de intenţia idealizării, aflăm acel precis perpetuu care face legătura între idee şi substanţă. Deşi teoria undă-corpuscul ar fi visul matematic, deci încă neexistând, pare-se că o împrejurare fericită ne poate aduce aproape. E scăparea din relativitate? Posibil: „...Lumina este aceeaşi ieri, azi şi mâine,/ în prezenţa ei lumea se face încăpătoare,/ cuvintele dau rădăcini subţiri şi/ vocale discrete de clorofilă..." Atitudinea este una peisagistică, paşii către gândirea ei prielnică, sunt de o culoare anume, nu contează care dar venită din largul potrivitul spectru, imaculată: „...Lumina cuprinde totul,/ prinde în coroana ei soarele miriapod şi/ piatra pe care s-au scris cele zece porunci." Deîndată ce atinsă într-o întâmplătoare fulgurare, credinţa vine tiptil dar hotărât din dorinţa binelui. Într-un fascicul miraculos: „Lumina are degete delicate de brumă,/ ne atinge trupurile imperfecte şi/ ne prefacem în sfinţi,/ dar nu vedem asta.// Lumina înfloreşte în braţele lui Dumnezeu/ ca un buchet de floarea soarelui imens..." Şi totuşi, unde încremeneşte lumina, dacă chiar e voie – în valori greu de descifrat şi niciodată de reprodus: „Prin timp lasă urme:/ urechea lui Van Gogh,/ capul lui Caravaggio,/ oul din care a fugit Brâncuşi,/ formulele neînţelese în care s-au pierdut/ oamenii de ştiinţă într-o eternitate relativă,/ sau vitraliul pictat din marile catedrale/ în care se zbat vrăbii cu aripi de diamant..."

Acesta pe care am încercat să-l radiografiez, este dincolo de început, un poem drept pilon pentru ceea ce se întâmplă mai departe. Cu **„Turnul Babel"**, **„Semn într-o lume de fosfor"**, **„Ultima săptămână"**, **„Stare de veghe"**, mersul cărţii devine unul şuierător, e o dezlănţuire cum ar fi o locomotivă independentă de vreun tren, prin acele viaducte fragmentate de tunele, din munţi.

Ar fi mult notabil, dar perfect aici văd cum se reordonează lumea: „Brusc, Dumnezeu trimite iarba/ să acopere nimicurile zilei:/ piroanele, trestia subţire, picăturile de sânge,/ ştergarul alb,/ lemnul din care se fac mereu cruci şi/ juguri pentru animale...// ...şi iarba este atât de fragedă/ pentru că nu-i pasă de noi,/ suntem muritori în uniforme de aer,// ea se înalţă spre cer nemuritoare şi/ duce ficatul nostru în gura ei verde..." **(Gura ierbii).**

Astfel de justa/contrapunere, în descriptivitatea clară, ar fi fost interzisă prin diverse epoci. Acum, ea deschide orizonturi. Toate, luminoase! De aceea, nu ocoliţi nicidecum poetul, pentru că vă poate arăta frumuseţea însăşi a înţelesului!

Adriana Tomoni
De la necuprinsele taine la meşteşugul literelor aranjate în alfabetul sufletului

Pornind aşa cum e firesc, mai întâi sfios, după care cu deplină hotărâre, întocmai din profunzimea realităţii dar deopotrivă căutând transparenţa acesteia uneori destul de încăpăţânată cu noi, are loc introspecţia care poate duce la râvnitele răspunsuri în cele din urmă găsindu-se în comuniunea fiinţei umane cu universalitatea.

A te petrece **„În siajul cuvintelor"** presupune asumarea până la împlinirea în maturitate cu tot riscul ca dincolo să nu mai fie nimic, destinaţiile putând fi doar imaginative, de fapt apanajul dorinţelor; altfel spus, spendoarea în sine o constituie drumul! **Adriana Tomoni** transcrie ceea ce trăieşte în imediat precum şi în după caz rememomare sau fin intuitiv.

-

Sursa şi reflexia imaginii îmbrăcate în idee (Constantin Stancu)

Se face o zi de binevenită linişte dar una lucrătoare prin deschiderea chingilor cerurilor, iar pământul cât de furnică în univers, e lăsat să respire în voie. Incurs, excurs, parcurs şi recurs înspre definirea esenţei. Lucrurile nemijlocite în gândire poartă în sine aripa subtilă care să le facă veşnice. Dacă ne spune *Cartea Sfântă* cum la început a fost *Cuvântul*, acesta nu a fost deloc conjunctural cum nici fabricat vreodată ci subfiind deopotrivă cu subînţeles.

Se deschide prima aşteptată poartă, aceea a luminii. Acea entitate care nu are dimensiuni decât alegorice, interpretarea fizică având loc doar ca mijloc de raportare la umila realitate în faţa adevărului intrinsec. Întocmai cum spune **Constantin Stancu** în **„Etemenanki" (*Ultima săptămână*).**

În fapt, nevoia de *Argument* aduce după sine în calcul nu concretul concept în sensul de desigur, ci **„Memoria luminii",** care e altceva, da: „Lumina îşi păstrează memoria,/ nimic nu se pierde în valul ei,/ nimic nu se câştigă în laptele ei./ E lumina care îşi aduce aminte de/ începurile lumii şi de obsesiile tale oranj sau mov,/ de insomniile galbene în care se odihnesc gutui…" Curat detaşat de intenţia idealizării, aflăm acel precis perpetuu care face legătura între idee şi substanţă. Deşi teoria undă-corpuscul ar fi visul matematic, deci încă neexistând, pare-se că o împrejurare fericită ne poate aduce aproape. E scăparea din relativitate? Posibil: „..Lumina este aceeaşi ieri, azi şi mâine,/ în prezenţa ei lumea se face încăpătoare,/ cuvintele dau rădăcini subţiri şi/ vocale discrete de clorofilă…" Atitudinea este una peisagistică, paşii către gândirea ei prielnică, sunt de o culoare anume, nu contează care dar venită din largul potrivitul spectru, imaculată: „… Lumina cuprinde totul,/ prinde în coroana ei soarele miriapod şi/ piatra pe care s-au scris cele zece porunci." Deîndată ce atinsă într-o întâmplătoare fulgurare, credinţa vine tiptil dar hotărât din dorinţa binelui. Într-un fascicul miraculos: „Lumina are degete delicate de brumă,/ ne atinge trupurile imperfecte şi/ ne prefacem în sfinţi,/ dar nu vedem asta.// Lumina înfloreşte în braţele lui Dumnezeu/ ca un buchet de floarea soarelui imens…" Şi totuşi, unde încremeneşte lumina, dacă chiar e voie – în valori greu de descifrat şi niciodată de reprodus: „Prin timp lasă urme:/ urechea lui Van Gogh,/ capul lui Caravaggio,/ oul din care a fugit Brâncuşi,/ formulele neînţelese în care s-au pierdut/ oamenii de ştiinţă într-o eternitate relativă,/ sau vitraliul pictat din marile catedrale/ în care se zbat vrăbii cu aripi de diamant…"

Acesta pe care am încercat să-l radiografiez, este dincolo de început, un poem drept pilon pentru ceea ce se întâmplă mai departe. Cu **„Turnul Babel"**, **„Semn într-o lume de fosfor"**, **„Ultima săptămână"**, **„Stare de veghe"**, mersul cărţii devine unul şuierător, e o dezlănţuire cum ar fi o locomotivă independentă de vreun tren, prin acele viaducte fragmentate de tunele, din munţi.

Ar fi mult notabil, dar perfect aici văd cum se reordonează lumea: „Brusc, Dumnezeu trimite iarba/ să acopere nimicurile zilei:/ piroanele, trestia subţire, picăturile de sânge,/ ştergarul alb,/ lemnul din care se fac mereu cruci şi/ juguri pentru animale…// …şi iarba este atât de fragedă/ pentru că nu-i pasă de noi,/ suntem muritori în uniforme de aer,// ea se înalţă spre cer nemuritoare şi/ duce ficatul nostru în gura ei verde…" **(Gura ierbii).**

Astfel de justa/contrapunere, în descriptivitatea clară, ar fi fost interzisă prin diverse epoci. Acum, ea deschide orizonturi. Toate, luminoase! De aceea, nu ocoliţi nicidecum poetul, pentru că vă poate arăta frumuseţea însăşi a înţelesului!

- **ADRIAN BOTEZ**

„MANAGERIATUL" ZĂPEZII. *ARHIVELE DE LA HAŢEG: DE LA <<NEANTIA>> LA <<VÂLTOAREA>> SUFLETELOR*[1], de CONSTANTIN STANCU

...Rafinatul întru ale sfintei evanescenţe **POESIS**, cărturarul şi Orfeul haţegan, **CONSTANTIN STANCU**, scrie, de data aceasta, o carte cu totul specială, prin care dovedeşte că până şi zăpezile Poetului şi Poeziei şi Scribului Vaticinar trebuie „managariate", stocate şi protejate în **ARHIVELE SUFLETULUI LUI DUMNEZEU**, pentru a nu fi luate de ...noaroaiele vremurilor şi ale lumii imunde.

Arhivarul îndrăgostit, până la delir, de Nichita, îl şi citează pe Înger, în acest sens: „***pentru că nu suntem noroi, noroi, noroi***..." (cf. ***În loc de sfârşit***, p. 142). Şi aduce aminte despre definiţiile evanescenţei POESIS, date de Înger: „*Ascultă-ncoa, bătrâne: ăsta o să fie toată viaţa ministru, noi o să fim poeţi toată moartea*"; şi: „*Poetul nu este de băut, deci nu-l înţelegem!/Poetul nu miroase cum floarea//Cum putem să-l înţelegem,/cum putem să luăm ceea ce nu miroase ca floarea / drept floare?*" (Idem, p. 140-141).

Şi chiar aşa este, după vorba Îngerului: Poeţii şi Scribii Vaticinari, aceste făpturi spectrale, de la Marele Hotar privind şi văzând ceea ce nimeni nu vrea să vadă, Acel Solemn şi Transgalactic „***DINCOLO***" – trebuie strânşi, cu grăbire, într-o rezervaţie, pentru ca nu cumva corzile **LIREI** lor să se strecoare printre degetele Ne-Atenţiei Umane Instituţionalizate întru Satana - şi să se scufunde, înapoi, complet şi definitiv, în Calea Cea Fără de Întors, în Lumina

Unică şi cu Unic Sens – atunci când vor băga de seamă că nimeni din această sărăcită de Duh lume nu priveşte într-aceeaşi direcţie cu ei...

Constantin STANCU asta face: se grăbeşte benefic, să-i protejeze de strecurare din orbirile lumii, pe cei de-o fiinţă şi de-o umbră cu el. Şi asta, pentru că spaţiul pe care-l „manageriază" este unul teribil de predispus scurgerii spre Miracolul Razelor Lunii: **ŢARA HAŢEGULUI**. Acolo pe unde s-au scurs, spre Lumina Fără de Amurg – Regii Daci, în frunte cu Boirebista şi Decebal...

Cartea de Primă Arhivă a Ţării Haţegului (*„O Ţară din Ţara*" Românilor, cum îmi scrie autorul, în fulguranta şi misteroasa lui dedicaţie...) are, deocamdată, 144 de pagini, şi conţine:

1-o **Prezentare a Duhului Autorului**, în traducerea celestă a altor Luminescente Duhuri: Eugen Evu, Dumitru Hurubă, Radu Igna, Ioan Evu. Apoi:

I-În loc de Introducere în Miracolul Ţării Haţegului: ***Fruct Parguit din Iubire*** **–** în care Constantin STANCU dezvăluie ceea ce Gligor HAŞA a crezut că poate fi dezvăluit oamenilor greu cuvântători şi neînceput înţelegători (în lucrarea sa, *„pârguită din iubire"*, ***Minuni şi enigme în Ţinutul Hunedoarei***), din Eternul Miracol al Haţegului (**Capitala de Miracol a României**): Urieşii, Oceanul Primordial, Femeia Dacică a lui Solomon, Crăişorii...

II-Argument – Peisajul cultural Haţeg – în care lămuririle le dă poemul ***Ştergerea Memoriei*** (citată din volumul ***Pomul cu scribi***, de Constantin STANCU): în clipa „aceea", în „acea" diminaţă a Expresiei Ultime a Voiei Lui Dumnezeu, Cuvintele vor trece, pe nesimţite, la *„viaţa lor secretă"*; Poezia Supremă, vorba Îngerului, este **Marea Călătorie**...

III - Arhivele A-Texte, pretexte, gânduri ale autorului – toate, texte date spre luminare solar-lunară în acest veac XXI – între 2001 şi 2010 (publicate în princiara ***Provincia Corvina*** sau în ***Nova Provincia Corvina***, cea iscată, între nou şi vechi, sub unghiul de trudă şi sub cel de zbor al Meşterului Eugen Evu!). Şi încep să se înşiruie „sectoarele/pavilioanele" şi „sălile/camerele" şi „rafturile" **Arhivei Haţegane**, deocamdată, prin cuvântul Călăuzei Constantin STANCU, care ne prezintă Logos-ul şi Duhurile Logos-ului Locului: recenziile (**CĂRŢILE *„IN NUCE"*!!!**) la ***Aventurile în marele refuz***, la ***Neantia***, la ***Neviaţa lumii*** şi ***Heralzii tăcerii***, de Raul Constantinescu – apoi la ***Ca să fii stea*** şi ***Arhivele iubirii***, de Iv Martinovici (*„Nu am fost un admirator înfocat al poesiei scrise de acest scriitor, dar i-am admirat opera, am stimat-o şi am înţeles că Poeţii fac parte din acest popor sacru, în căutarea oracolului de la Delfi*") **–** ...după care se înşiruie, pe-ntâiul raft, alte miracole orfice: recenziile la ***Spinii florii de colţ***, de Dănuţ Vrăncilă, la ***Ei mi-au programat moartea***, la ***O călătorie enigmatică*** şi **Apus de mileniu**, de Petre Dugulescu – urmând să pâlpâie alţi zori, cei vaticinari, ai lui Gligor Haşa: recenzia la ***Haţeg – Adevărata Sarmizegetusa***.

...Şi, iar, Poeţii Evanescenţei Stelare: recenzii la ***Alb pe Alb*** şi la ***În căutarea vechiului castel***, de Ionel Amăriuţei, la ***Imersiune posibilă*** („*acest volum este legitimaţia pentru realizarea imersiunii în propriul destin...*”), de Felix Rian, la ***Magnetul care adună suflete***, de Ionel Drăgănescu...şi, iar, recenzii la un alt Scrib Vaticinar (dar şi meşteşugar de crochiuri ale cvasi-realităţii prezente...) al Haţegului: Radu Igna, din ***Vocaţia culturală a Haţegului*** („*Eu cred că viaţa noastră are un sens atunci când luptăm împotriva uitării*”), din volumul de schiţe şi nuvele ***Armonia Snack-Bar***, ***Lazăr nu mai vine*** („*Deşi pare uşor ironic în scrierile sale, autorul, de fapt, este trist – este tristeţea unei generaţii care a ratat sosirea, deşi avea o şansă extraordinară, în decembrie 1989, este tristeţea profesorului (...) care îşi vede elevii căzuţi în tranşeele vieţii...*”), sau din romanele ***Valea Proscrişilor*** şi ***Condamnat***, din miniromanul ***Nimic deosebit în timpul serviciului meu*** şi în „*fotografia unei jertfe umane*”, din ***Vâltoarea***...

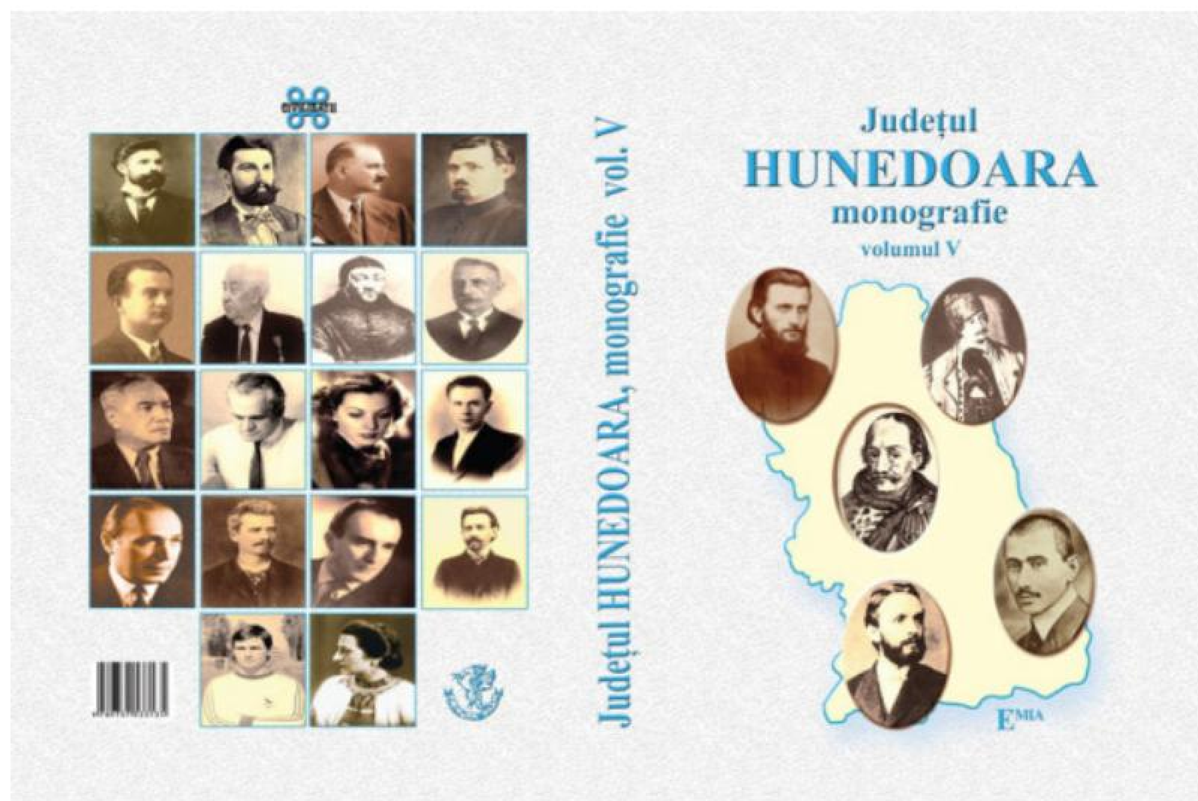
III - Arhivele B - Cronici şi texte ale prietenilor despre scrierile lui CONSTANTIN STANCU. Aici, Scribul Îngerilor-ca-Păsări-care-Plâng-cu-Aripi îşi „stochează”, spre Neuitare, fotografiile/fotocopiile Poeziei sale – fotografii/fotocopii eoliene făcute de Eugen Dorcescu (***Poezia lui Constantin Stancu sau despre trans-imanenţă***), Ioan Evu (***Păsările care plâng cu lacrimi*** şi ***Poeme de îmblânzit fiara din om***), Dumitru Hurubă (***Poeme despre roadele inimii*** şi ***Responsabilitatea actului de creaţie***), Radu Igna (***Alfabetul tăcerii***), Eugen Evu (***Păsările plâng cu aripi***: „*Metafora, strălucitor filigran omniprezent, are acea rară prospeţime, acea originalitate care cucereşte şi penetrează prin vibraţie rezonantă cosmic, orice blindaj, orice prejudecată. De oriunde am cita, calitatea unei acute conştiinţe poetice este revelatorie. Constantin Stancu se poate bucura că, în cazul său, răbdarea anilor, care pe cei mai mulţi îi învinge, a înflorit şi mai viu, confirmând o înzestrare aparte, dublată de luciul cizelării cu un înalt simţ al valorii estetice şi morale*”), Al. Florin Ţene (***Păsările plâng cu aripi***), Nicolae Uţică (***Pomul cu scribi***), Ion Arieşanu (***Sub lupă: Poeţi din Haţeg***), Ioan Barb (***Un aristocrat al bucuriei***), Victor Sterom (***A privi cu ochii inimii***: „*Toate poemele de aici reprezintă o asumare afectivă şi reflexivă a existenţei, concepută ca o eternă trecere prin vămile telurice, înspre cerul cerurilor. Autorul pare fascinat nu de realitatea imediată, ci mai degrabă de umbra luminoasă a realităţii viitoare pe care o simte tot mai profund, cu toată fiinţa cutremurată de teamă, dar şi de împlinire*”), Miron Ţic (***Pomul cu scribi – Poezii***), George Holobâcă (Constantin Stancu: ***Păsările plâng cu aripi, sau Masca de fosfor a existenţei***), Adrian Botez (***Orbul care vede fulgerul zăpezii: Pomul cu scribi, de Constantin Stancu*** şi ***A ieşi dintre neuroni – spre pasăre: Păsările plâng cu aripi, de Constantin Stancu***).

...Fireşte, Arhiva se va înmulţi, Ţara din Ţară-HAŢEGUL nu-şi va pierde Îngerii, ci şi-i va înmulţi cu Lumină Sfântă...Şi asta, de-a pururi, până la Trâmbiţarea de Întoarcere în Paradis!

Deocamdată, Arhivarul Extatic Constantin STANCU stă într-un cot şi zâmbeşte stelelor sticlind din Primul Raft, gata umplut... – şi se vor umple altele, şi altele, iar munca Sacrului Lucrător al Lui Dumnezeu şi al Zăpezilor Veşnice, de peste toate noroaiele lumii, va da rod înmiit!

3 februarie 2011 ***Adrian Botez***

[1] - Constantin Stancu, ***Arhiva de la Haţeg: De la Neantis la Vâltoarea Sufletelor***, Ed. Realitatea Românească, Vulcan, 2010.

- **OVIDIU VASILESCU**

Când păsările plâng cu aripi

…în sfârşit, am citit *PASARILE PLANG CU ARIPI*, si am bucuria sa va spun că putini poeți m-au impresionat atât de plăcut.

Am o reverberație continua si tresar sub nefirescul din: dar va veni o zi / in care va sângera si carnea umbrei?!!, asociație de idei magistrala, sau: Cade o frunza/ octombrie si-a pictat/ autoportretul pe ea!!! Super. Vine apoi in memorie "glasul vânzătorului de fructe/ care-si vinde primele mere de aur!?!... mai mult decât frumos.

În sfârşit, am vorbit doar de câteva finaluri de poezii dramatice, intr-o atmosfera solemna, uneori grea, sufocanta, atmosfera de dincolo de diurnul obișnuit, completat de imagini dintre cele mai îndrăzneţe, frumos colorate cu asociații de idei moderne, frumoase si tămăduitoare.

M-am desfătat cu o poezie calda, uneori ușor disperata, vaga, așa ca mai toata viețuirea noastră.

Totul de la un capăt la celălalt vibrează, tremura si sângerează discret așa... ca o pânza in care ne purtam sufletele spre a le dărui celor din jur si noi sa rămânem singuri așa cum ne vrea destinul.

Ar fi multe de spus.

Simt nevoia unei desprinderi din cercul acela de foc, in care ard versurile dv., ca un rug pregătit pentru cel mai onest om, dar care trebuie ars.

OVIDIU VASILESCU

- Constantin Stancu, *PĂSĂRILE PLÂNG CU ARIPI*, Timişoara: Editura HELICON, 1998

Daniel MARIAN

Sursa și reflexia imaginii îmbrăcate în idee

Constantin Stancu

Etemenanki

(Ultima săptămână)

Se face o zi de binevenită liniște dar una lucrătoare prin deschiderea chingilor cerurilor, iar pământul cât de furnică în univers, e lăsat să respire în voie. Incurs, excurs, parcurs și recurs înspre definirea esenței. Lucrurile nemijlocite în gândire poartă în sine aripa subtilă care să le facă veșnice. Dacă ne spune *Cartea Sfântă* cum la început a fost *Cuvântul*, acesta nu a fost deloc conjunctural cum nici fabricat vreodată ci subfiind deopotrivă cu subînțeles.

Se deschide prima așteptată poartă, aceea a luminii. Acea entitate care nu are dimensiuni decât alegorice, interpretarea fizică având loc doar ca mijloc de raportare la umila realitate în fața adevărului intrinsec. Întocmai cum spune **Constantin Stancu** în „**Etemenanki**" (***Ultima săptămână***).

În fapt, nevoia de *Argument* aduce după sine în calcul nu concretul concept în sensul de desigur, ci „**Memoria luminii**", care e altceva, da: „Lumina își păstrează memoria,/ nimic nu se pierde în valul ei,/ nimic nu se câștigă în laptele ei./ E lumina care își aduce aminte de/ începuturile lumii și de obsesiile tale oranj sau mov,/ de insomniile galbene în care se odihnesc gutui..." Curat detașat de intenția idealizării, aflăm acel precis perpetuu care face legătura între idee și substanță. Deși teoria undă-corpuscul ar fi visul matematic, deci încă neexistând, pare-se că o împrejurare fericită ne poate aduce aproape. E scăparea din relativitate? Posibil: „... Lumina este aceeași ieri, azi și mâine,/ în prezența ei lumea se face încăpătoare,/ cuvintele dau rădăcini subțiri și/ vocale discrete de clorofilă..." Atitudinea este una peisagistică, pașii către gândirea ei prielnică, sunt de o culoare anume, nu contează care dar venită din largul potrivitul spectru, imaculată: „...Lumina cuprinde totul,/ prinde în coroana ei soarele miriapod și/ piatra pe care s-au scris cele zece porunci." Deîndată ce atinsă într-o întâmplătoare fulgurare, credința vine tiptil dar hotărât din dorința binelui. Într-un fascicul miraculos: „Lumina are degete delicate de brumă,/ ne atinge trupurile imperfecte și/ ne prefacem în sfinți,/ dar nu vedem asta.// Lumina înflorește în brațele lui Dumnezeu/ ca un buchet de floarea soarelui imens..." Și totuși, unde încremenește lumina, dacă chiar e voie - în valori greu de descifrat și niciodată de reprodus: „Prin timp lasă urme:/ urechea lui Van Gogh,/ capul lui Caravaggio,/ oul din care a fugit Brâncuși,/ formulele neînțelese în care s-au pierdut/ oamenii de știință într-o eternitate relativă,/ sau vitraliul pictat din marile catedrale/ în care se zbat vrăbii cu aripi de diamant..."

Acesta, pe care am încercat să-l radiografiez, este dincolo de început, un poem drept pilon pentru ceea ce se întâmplă mai departe. Cu „**Turnul Babel**", „**Semn într-o lume de fosfor**", „**Ultima săptămână**", „**Stare de veghe**", mersul cărții devine unul șuierător, e o dezlănțuire cum ar fi o locomotivă independentă de vreun tren, prin acele viaducte fragmentate de tunele, din munți.

Ar fi mult notabil, dar perfect aici văd cum se reordonează lumea: „Brusc, Dumnezeu trimite iarba/ să acopere nimicurile zilei:/ piroanele, trestia subțire, picăturile de sânge,/ ștergarul alb,/ lemnul din care se fac mereu cruci și/ juguri pentru animale...// ...și iarba este atât de fragedă/ pentru că nu-i pasă de noi,/ suntem muritori în uniforme de aer,/ / ea se înalță spre cer nemuritoare și/ duce ficatul nostru în gura ei verde..." (**Gura ierbii**).

Astfel de justa/contrapunere, în descriptivitatea clară, ar fi fost interzisă prin diverse epoci. Acum, ea deschide orizonturi. Toate, luminoase! De aceea, nu ocoliți nicidecum poetul, pentru că vă poate arăta frumusețea însăși a înțelesului!

Vasili Perov - *Pe mormânt*

- **Ion PACHIA-TATOMIRESCU**

Deznodământ cu litere de Turn Babel şi vecie marcată cu venin de sapienţial ens

Prim-văzător al „cuantelor de foame“ la nenumăraţii scribi din universul / cosmosul nostru cel de toate zilele, cel ce observă mai întâi că **scribocraţia*** a produs nişte „mutaţii genetice în text“ (inclusiv în cel poetic), „mutaţii“ potrivit cărora „vocalele au dinţi“, consoanele-s înzestrate cu gheare lipicioase, cu aderenţă mai ales la „sub-harduita“ sticlă de tele-ecran, într-o alarmant-aneantizatoare măsură («zicerea înghite nezicerea»), este admirabilul poet bine temperat-paradoxist, **Constantin Stancu** (născut în zodia Scorpionului, la Haţeg-Dacia, în 2 brumar 1954, licenţiat al Facultăţii de Drept din Cluj-Napoca, în 1988, debutant, în toamna anului 1981, cu poezii publicate aproape „în acelaşi timp“ de revista ***Orizont*** din Timişoara şi de periodicul ***Braşovul literar şi artistic***, cu debut editorial colectiv – prin ciclul de stihuri ***Fructul din fruct*** – în antologia ***Argonauţii***, întocmită de Eugen Dorcescu, în urma concursului naţional pentru tinerii condeieri fără volum, organizat de Editura Facla, în 1988, membru al Uniunii Scriitorilor din 2009), **a cărui operă lirică încoronează** (între anii 1998 – 2014) volume de marcă „de refluxgeneraţionist val“ (sau de „Generation of the Deep Clearness“): ***Păsările plâng cu aripi*** (Timişoara, Editura Helicon, 1998), ***A privi cu ochii inimii – poemele roadelor*** (Hunedoara, Editura Polidava, 2002), ***Pomul cu scribi*** (Timişoara, Editura Eubeea, 2006), ***Greutatea gândului nerostit*** (Vulcan, Editura Realitatea Românească, 2012), ***Cu fantezia pe fantezie călcând*** (Sibiu, Editura Cenaclului de la Păltiniş, 2013), la care s-a adăugat, în prezentul florar, şi volumul de sub lupa noastră critică, ***Etemenanki – Ultima săptămână*** * (2014).

Critica literară – care a întâmpinat volumele de poeme publicate până acum de Constantin Stancu ***(supra)***, sau „ante-***Etemenanki***“, evident, dinspre valorile estetice incontestabile ale liricii contemporane – evidenţiază în „esenţialele buchetului“: «Ceea ce înlumină cu frumuseţe versul lui Constantin Stancu [...] este „seninătatea în patimă“; este evident că poetul trăieşte nişte experienţe spirituale de anvergură (precum Marii Orbi-Prooroci ai ***Vechiului Testament***) şi, deci, de mare pătimire interioară – dar lecţia / implicita poruncă divină a înţeles-o: **calmul senin** este o slăvire a lui Dumnezeu iar **mâhnirea**[-i] păcat !» (Adrian Botez, în revista ***Noua Provincia Corvina***, 2009); «Poezia lui Constantin Stancu [...] are, drept strat semnificativ şi generativ-bazal, transfigurarea, în accepţiunea biblică, non-testamentară, a termenului. Lumea, în întregul ei, de la minerale la fiinţele vii, de la un orizont la celălalt şi de la cer la pământ, este, pentru ochiul inimii, pentru ochiul poetului [...], altfel decât pare a fi, la prima vedere, continuând să fie, pentru simţuri, afect şi raţiune, ceea ce este ea în aparenţă. Această uimitoare şi minunată schimbare la faţă se petrece, desigur, sub puterea şi lucrarea tainică a harului...» (Eugen Dorcescu, în revista ***Reflex***, nr. 1 – 6 / 2010 / ***Literatură şi ideologie***, Editura Calameo, 2014); referitor la poezia lui Constantin Stancu a mai scris o serie de poeţi, critici, editori: Ladislau Daradici, Ioan Evu, Dumitru Hurubă, Lorinczi Francisc-Mihai, Maria-Daniela Pănăzan ş. a.

Vrednic-atentul poet ce poartă şi robă de critic, Adrian Botez, este deja autorul primei cronici, ***Fără de scribul-poet-în-revelaţie, nu există mântuire...***, despre volumul de poeme, ***Etemenanki (Ultima săptămână)***, de Constantin Stancu, intrată în „planetarul circuit“ literar de prier-florar-2014, graţie câtorva reviste online de cultură – ***Starpress*** (ISSN 1844 – 7546), ***Armonia*** (din 14 aprilie 2014), ***Omniscop*** (Craiova, ISSN 2069 – 8674, 16 aprilie 2014) etc. – cronică din care reţinem pentru Distinsul Receptor de Poezie cele privitoare la stancuian-

etemenankiana structurare şi la vectorizare autentică în orizontul cunoaşterii metaforice: «Cartea lui Constantin Stancu (un calofil şi filocalic strălucit, un bijutier perfect) are 64 de pagini, împărţite astfel: 1. ***Câteva cuvinte***, prin care autorul nu doar că explică sensul şi etimologia cuvântului ***etemenanki***, ci sugerează, de fapt, şi temele abordate în cartea care acum se deschide – principala temă fiind aceea a **roţii / rotirii / ciclicităţii implacabile, infinit-deschise**, a existenţei cosmico-fiinţiale, dar această temă principală îşi subsumează, printre altele, tema lansată de multă vreme, dar neprimind, până acum (cel puţin) chip poetic, **a Muntelui Sacru, cu doi versanţi** (**Religia** şi **Cunoaşterea Ştiinţific-Raţională**), **Piscul** semnificând împăcarea şi resintetizarea spirituală a celor două forţe ale Cunoaşterii, întru Dumnezeu-Atoatecreatorul [...] – chiar şi acest ***Cuvânt înainte*** are ritmicităţi şi dispuneri, semantice şi formale, de stihuire liturgică. ***[Etemenanki] Ultima săptămână*** este, de fapt, **prima săptămână, eterna / originara săptămână, „temelia Creaţiei", săptămâna cea mistic-„meree"**, paradisiacă, fără măsurare, fără de ceas...; 2. un argument – intitulat ***Memoria luminii***; 3. şi **patru părţi** notate cu cifre romane (punând ***Vechiul Testament*** sub semnul şi stăpânirea spirituală a ***Noului Testament*** / ***Crucii*** prin care geneticul (moştenirea genetică) este / va fi dominat(ă) de **Spirit** / al cincilea element al Crucii Umane): **I**. **Turnul Babel** (***Flacăra verde şi câmpia Şinear***); **II. Semn într-o lume de fosfor** (***Septembrie cu ore moi***); **III**. **Ultima săptămână** (***Cauţi locul perfect: e ultima săptămână...***); **IV**. **Starea de veghe** ([ce] conţine 31 de poeme, fiecare fiind un microcosmos poetico-liturgic [...]). Dintr-o privire fugară asupra titlurilor, se observă obsesia lui Constantin Stancu pentru **Scrib,** pentru **Construcţia Divină** („***catedrala albastră***"). Ceea ce nu se observă, la o primă privire fugară, este reinterpretarea mitului **Turnului Babel** (pus în relaţie cu Creatorul-Om-Năzuitor-spre-Dumnezeul-său, dar şi cu Însuşi Dumnezeu). **Turnul Babel**, la Constantin Stancu, nu mai apare ca o rezultantă a tendinţelor arogant-luciferice, din spiritualitatea lumii umano-terestre, ci ca [...] **Legitimată**, de Însuşi Dumnezeu, Năzuire spre Cer / Originaritate [...]».

Deosebit de interesant este şi ceea ce scrie **criticul Constantin Stancu –** în epistola de „autorecomandare" pusă între coperta celui de-al şaselea volum al său de poeme, ***Etemenanki (Ultima săptămână)***, şi prima-i pagină, cea cu autograful către subsemnatul, din plicul pe care l-am primit în 22 mai 2014 –, între altele, **despre poetul Constantin Stancu**: «Volumul de versuri redă limitele omului în faţa universului, vremurile pe care le trăim, cuvintele care s-au spus într-o săptămână din aprilie cu îngeri, memoria luminii şi uitarea cea de toate zilele, întoarcere la rigoarea primelor cuvinte şoptite şi [la] luciditatea scribilor sub entropia haosului melodios. Din provincia mea de cuvinte...».

Imediat „lămuririi" celor legate de „misterele" din mitonimul / toponimul asiro- / sumero-babilonian, **Etemenanki,** răsărit în titlul de pe-o copertă de carte valah-lirică de azi, vom cerceta dacă nu cumva, cel de-al VI-lea volum de poeme al lui Constantin Stancu se comportă aidoma unei „rachete cosmice în trei trepte" – în zborurile sale întru „cucerirea" priveliştii de Poezie de pe rază de ciclopic telescop –, trepte desemnate în epistolă cu mult-magnetizator-fermecătoare „sintagme": 1) **cuvinte rostite / rostuite *într-o săptămână de-april' cu îngeri***; 2) **revenirea (celest-acvatic-primordială) *la rigoarea primelor cuvinte şoptite* întru „Geneză"**; 3) ***luciditatea scribilor sub entropia haosului melodios.***

Etemenanki. În „deschiderea" volumului, Constantin Stancu întâmpină Distinsul Receptor cu ***Câteva cuvinte***, într-adevăr lămuritoare nu numai din punct de vedere lirico-semantic-sincretic, ci şi întru „fixarea" **unităţii de loc** (arie şi relief de orizont metaforic) şi **a unităţii de** poematic **timp**. Simbolul părelnic-dominator de orizont metaforic, polivalent-misteriosul simbol din centrul „galaxiedric" al textelor stancuiene este **Turnul Babel**, desemnat de sumerologi „cu aproximaţie cuneiformă" dinspre limbile sumeriene / asiro-babiloniene, cu

„intermedieri“ persane etc.„ prin mitonimul şi deopotrivă toponimul **Etemenanki / *E.temen.an.ki*** *(„bază“ la* ***Câteva cuvinte*** *– p. 3 – şi la „poemul-cheie“,* ***I. Turnul Babel – Flacăra verde şi câmpia Şinear***..., p. 9 sq.), simbol brumat de epoci cu potoape şi cu atlantide, extras în litera articolului lexicologic de poetul Constantin Stancu dintr-un ***Dicţionar biblic*** (de Oradea, 1995, p. 119): «Clădirea platformei de temelie a cerului şi a pământului al cărei vârf ajunge în cer» – v. ***infra*** **fig. a** şi **fig. b** – / «Clădirea al cărei vârf este în cer», ori – în litera majorităţii dicţionarelor străine: «name of the large temple tower in Babylon, also known as the **Tower of Babel**. Its Sumerian name **E-temen-an-ki means**...».

Cele patru fotografii „cardinale“ pentru **Turnul Babel / Etemenanki**, surprinzând „macheta centrului asiro-babilonian“ în oglindirea arheologilor şi a arhitecţilor de astăzi, pe baza dezvelirii ruinelor dintre fluviile Tigru şi Eufrat, de sub o „plapumă“ părelnic-etern-conservatoare a vestitei civilizaţii antice, în grosime de şaisprezece metri de nisip deşertic, dar surprinzând şi „zboruri“ ale Zeiţei-Gaie, divinitate celest-ascensională / descensională a morţii şi reînvierii, „zboruri“ fixate de cele mai vechi „picturi“ rupestre şi arhaic-parietale cu păsări-zeităţi din Eurasia – mai exact, **(c)** din Dacia-România (Peştera Chindiei / Gaura Chindiei, de pe malul Dunării de la Pescari, în amonte de Orşova, din orizonturile cultural-rupestre al anilor 10 000 şi 8 000 î. H.) şi **(d)** dintr-un „templu“ mezolitico-neolitic din orizontul anului 7500 î. H. încoace, descoperit în Anatolia-Turcia (Catal Hüyük) – sunt reproduse pentru Distinsul Receptor din două motive:

1) pentru a-şi lega curcubeul privirii „sugestiv-dezlegătoare de mister“ de o imagine a **Turnului Babel / Etemenanki** (**a**) şi de **fotografia de pe coperta volumului de poeme** – având, nu întâmplător, în prim-plan, o parte dintr-un gard, alta dintr-o grădină din „spatele“ unei jumătăţi de case tradiţional-pelasge > valahe, şi, pe fundalul celest, **în lumină bej-movie, central, „piramida“ unui vârf de munte carpatin“** (probabil, făcută de poet, la Haţeg / Sibiu, „ziguratul“ din zarişte putând fi „cucuionul“ [„cogaionul“ > „guguionul“ > Gugu ?] piatră al Sarmisegetusei Religioase / Administrativ-Militare, ori un vârf de Făgăraş), cu „inducţie lirico-semantic-sincretică“ şi „proiecţie“ / „pro-jetare“ a Eroului poematic, nu în pelasg->valah-eternele Valea Galbenă şi Valea Plângerii, ci într-un „relief cu zigurat autohton-spiritual“; pentru „verosimilitatea conexiunii noastre“, Distinsul Receptor poate afla o incontestabilă „bază de date“ în două lucrări mai vechi ale noastre: ***Mihai Eminescu şi mitul etnogenezei dacoromâneşti*** (Timişoara, Editura Aethicus, 1996 – capitolul ***Panorama civilizaţiei arhetipale asiro-babiloniene...***, pp. 11 – 14) şi ***Istoria religiilor*** (Timişoara, Editura Aethicus, 2001; vol. I, ***Din paleolitic / neolitic, prin Zalmoxianism, până în Creştinismul Cosmic...***, cap. ***Cultul craniului / capului***, pp. 193 – 224); simbolica de pe copertă şi conţinutul poematic din volumul ***Etemenanki...***, de Constantin Stancu, **sugerează „babilonizarea“ lumii**, indiferent dacă-i vorba de cea creştină, sau dacă-i de altă religie, indiferent că-i pornită din Pelasgimea > Valahimea bazinului dacic-sacrului fluviu al planetei, **Dunărea** (Donares > Dun-Ăre[s], „casa zelui războinicilor, Ares-thracul“), ori din Babilonimea dintre fluviile Tigru şi Eufrat;

2) pentru a-şi lega (peste ere / spaţii) curcubeul privirii „sugestiv-dezlegătoare de mister“ de o imagine a ***Turnului Babel / Etemenanki*** (**b**) ce, în profil, nu-i altceva decât „capul Găii“, zeitate ascensională / descensională (***supra***, **fig. c** şi **fig. d**), cea care, după moarte, transportă întru reînviere la Tatăl-Cer cele două capete de soţie şi de soţ, de pereche „re-editând“ pe pământ perechea edenică; reînsufleţite, capetele „perechii“ ***soţie – soţ*** sunt readuse în această lume a templului Gaiei, ***Etemenanki*** (picturile rupestre, după cum s-a mai spus, ***supra***,

reprezentând înaripata zeiţă-Gaie, s-au conservat dintre orizonturile anilor 10 000 şi 8 175 î. H., în Peştera Chindiei din Clisura Dunării, comuna Pescari-Dacia, de-aici luându-şi sacrul zbor către alte spaţii culturale euro-asiatice, nu invers, mai întâi, în orizonturile unităţii culturale / civilizatorii, euro-central-balcano-anatoliene", **Old European Civilization**, după Marija Gimbutas, apoi, „la o săritură de iepure şchiop", între fluviile etemankiene, Tigru şi Eufrat, ori, pe direcţia Dunărea de Jos / Dacia – Masagaetia – Caucaz – Moesopotamia Asiro- / Sumeriană).

În viziunea poetului, simbolul **Etemenanki**, guvernat de atotcuprinzător-cosmica ***memorie a luminii*** («Lumina îşi păstrează memoria, [...] / îşi aduce aminte de / începuturile lumii şi de obsesiile tale oranj sau mov, / de insomniile galbene în care se odihnesc gutui. // Lumina este aceeaşi ieri, azi şi mâine [...] // Lumina cuprinde totul [...] // Lumina înfloreşte în braţele lui Dumnezeu» – ***Argument / Memoria luminii***, p. 7), simbol „[atot]cuprinzător" şi de **Patrie-Dacie" Creştin-Cosmică** (graţie neuitării din şcolile „oralităţii culte" ale Zalmoxianismului, graţie neuitării din fibrele fiinţării Pelasgului > Valahului), are o uimitoare polivalenţă lirico-semantic-sincretică alimentată de mustul, de sevele pământului pe care s-a născut întru fotonică nemurire; flacăra edenic-verde a Daciei are perenitate / eternitate ca de „grădină a Maicii Domnului" (cum ne încredinţa în Bucureştii / România luminosului april-2009 şi Papa Ioan-Paul al II-lea), în vreme ce antic-edenica flacără verde din Câmpia Şinear, câmpia dintre Tigru şi Eufrat, a intrat în dunele deşertice, cu Turnul Babel cu tot.

Şi Dacia – partea din Dacia Nord-Dunăreană ce se numeşte România – este nedeşertizată încă în întregime, ca Şinear-Câmpia, dar rămâne ameninţată de „etemenankizare" deoarece şi aici, pe pământul naşterii eroului poematic, „încurcatu-s-au limbile zidarilor de zigurat", „limbi ale migratorilor, ale scursorilor imperiale etc." («unele capete mai clipesc [...] / altele vorbesc într-o limbă numai de ei ştiută»), deoarece şi aici, mai ales aici, în Dacia naşterii sale, „trădările de Neam / Patrie se ţin lanţ de-aproape 2000 de ani", „religiile s-au ghiveciuit infernal" etc. – chiar şi pe Valea Sarmisegetusei cercetată zilnic de ochii poetului din Haţeg.

Acuitatea percepţiei lirice a istoriei neamului său Pelasg > Valah, biblică percepţie dinspre „păgân-sângerosul dans al Salomeii" («Până la urmă toate capetele / vor ajunge pe o tavă a Salomeii, / capetele bărbaţilor...»), dinspre dansul cu tava capetelor tăiate, este prezentă în „orice loc / timp", şi în antichitatea asiro-babiloniană, şi în contemporaneitatea „programatic-haotizată" de „clanuri", de mafii etc., din România-i natală.

Bărbaţii – a se citi conducătorii de Ţară / Popor, „vârf-piramidalii" – „nu ştiu nimic despre satanica dansatoare cu capete tăiate, puse pe tava thanatică": «Unele capete mai clipesc din ochi obosiţi, / [...] / **altele trupul şi-au pierdut la Torda**, / unele memoria gri» (s. n, p. 9).

Distinsul Receptor ştie că pelasgo->valaho-dacic-anticul toponim, **Toridava** („sacra cetate cu turn dac de veghe"), din centrul Daciei Nord-Dunărene, adică din **Arutela > Arudela > Arudeal > Ardeal** (sau din **Transilvania**, rebotezare incert-barbar-asemantică, adică „[ţinutul] de peste pădure / păduri", că astfel vrut-au evmezicele imperii să numească din nou aria intracarpatică, prin „vitrege istorii", unul dintre medievalele state valahe, azi „euroregiune" din U. E., „rebotezare" făcută de **scribii** străini de Pelasgime > Valahime întru diminuarea conştiinţei naţionale a încă marelui Popor Pelasg > Valah – a se reţine că vocabula **scrib** are frecvenţă „specială" în textele stancuiane), **Toridava > Turidava**, toponim devenit în evul mediu al Valahimii, **Torda** ce**,** în lucrarea legilor fonetic-valahe (de „închidere" a lui ***-O-*** în ***-U-***), este astăzi **Turda** Daciei / României.

Torda > Turda, se relevă, prin ***„memoria“ luminii*** poetului, chiar din istoria tragică a regelui („ales al Poporului“) / domnului („alesul“, sau „unsul“ Dumnezeului) Valahimii, **Mihai Viteazul**, cel trădat şi decapitat mişeleşte în noaptea armatei sale de eroi, cantonată în Câmpia **Turzii**, în 9 august 1601, pentru că, în ciuda imperiilor evmezice, în anul 1600 d. H., a făurit **re-Unirea parţială a Valahimii din** („ţările de râuri / munţi“, adică din) **provinciile Daciei Nord-Dunărene** (nu din **Dacia Burebistană / Regaliană**, despre a cărei parte dintre Dunăre, peste Peninsula Balcanică, peste Marea Thracică / Egee, peste Frigia Troiană etc., până în Capadochia / „capul Dochiei / Daciei“, adică despre **Dacia Sud-Dunăreană**, adică despre **Pelasgimea > Valahimea sud-dunăreano-anatoliană**, istoricii mancurţi, ori, cum s-ar zice cronicăreşte, istoricii „cu blană de iepure la spate“ tac mâlc, nu scriu vreun cuvânt).

Dincoace de „versul **Tordei**“, mai în „valea textului poematic“, Distinsul Receptor găseşte „şnapse străvezii“ în realităţile noastre de la Revoluţia Valahă Anticomunistă din Decembrie 1989, în România „postrevoluţionar-decembrist-babilonizată“, în societatea / economia noastră „polidirecţional-haotizată“, ori „melodios-haotizată“ de bătrâni / tineri mancurţi-decidenţi / conducători neostalinişti / neopaukerişti, proletkultişti ş.a., încât îndureraţii din Valahime, ale căror lacrimi „cad în cer“, invocă „în deşertică şoaptă“, ***Etemenanki, Etemenanki***: «Medicii au descoperit o tehnică de a transplanta / capetele obosite pe trupurile tinere, / aşa că se organizează periodic câte o revoluţie, / tineri curajoşi ies în stradă, în faţa tancurilor, / cu trupuri fragile de sticlă, / privesc glonţul în ochi, / [...] // Toţi cei pe trupuri tinere vorbesc între ei, / au congresul lor, biserica lor, / muzeul lor de tăvi de argint. // Într-o zi Dumnezeu i-a adunat şi i-a pus / să construiască Turnul Babel / şi de atunci, ei duc fericiţi cărămizi din pământ roşu / tot mai sus, mai sus. // Unii ajung în vârf / şi-n plină orgie îşi amestecă trupurile între ei, / privesc de acolo, din înalt, câmpia Şinear, / lacrimile lor picură în cer / şi şoptesc: etemenanki, etemenanki...» (***I. Turnul Babel / Flacăra verde şi câmpia Şinear...***, p. 9 sq.).

Convergenţă lirico-semantic-sincretică, temperat-modernist-paradoxistă, întru cele relevate mai sus, au mai toate poemele acestui volum al lui Constantin Stancu. Însă „Ariadna liricii stancuiane“ – după cum s-a mai spus ***(supra)*** – mai are de acompaniat Distinsul Receptor de Poezie pe „trei meridiane“.

„Primul meridian“ este cel desemnat prin sintagma: ***Cuvinte rostite / rostuite „într-o săptămână de-april' cu îngeri“***. După „distihuirea“ problemei fundamentale a planetei de azi – «Oamenii de ştiinţă au constatat că **resursele planetei / pentru un an se sfârşesc în luna septembrie**.» (s. n.) –, accentul „înainte-cuvântătorului“ cade creştineşte, evidenţiind pentru Distinsul Receptor în ce constă ***ultima săptămână*** la care se face privire încă din titlu, dincoace de ***Etemenanki***: «A existat o ultimă săptămână pentru Iisus în care a / lăsat lumii câteva principii [...] / Era în aprilie, după calendarul modern... / Glasul mieilor se auzea în cetate...», spre a „închide“ simetric şi sub semnul interogaţiei „sfârşitul resurselor planetei“: «Există o ultimă săptămână, în septembrie, pentru / fiecare din noi?» (p. 5). Amplul poem, ***Cauţi locul perfect: e ultima săptămână…*** (pp. 12 – 17), conjugă la un mod liric inconfundabil **principiile lăsate de Iisus Hristos în „ultima săptămână“ întru „locuirea“ fiecărui *ens* de către acestea, dar nu în luminos april', ci în luna răpciune, a Sfintei Marii**; în ultima săptămână – suntem încredinţaţi de eroul poematic stancuian – trebuie să intri în cetate «ducând ziua pe umeri, / împins de vântul răsăritului», trebuie „să vorbeşti tare“, să calci «în picioare monezile de aur / pe care este imprimat chipul» de împărat / dictator, trebuie să stai «în trupul tău ca în Templu», spre a te metamorfoza în «tainică flacără, / [în] lujer de crin care arde...», apoi trebuie să ieşi din Templu spre a privi «la cei care cumpără adevărul, dragostea, dreptatea lor, libertatea lor, / conştiinţa cu bani de argint, / [la

cei] care cred că ştiu preţul corect în piaţa de sclavi», ori la cei ce «îşi schimbă trupurile moarte în trupuri de aur»; în „ultima săptămână“ trebuie „să-ţi plăteşti impozitele“, să te rogi «în camera ta, închis ca-ntr-o celulă», spre a putea «iubi cerul senin, fără icoane, / mieii ducând diamante în gura lor neatinsă de iarba otrăvitoare»; mai trebuie învăţată de către fiecare dintre noi «tehnica subtilă a morţii», mai trebuie vizitată văduva locuitoare «pe-o monedă veche, ca-ntr-un palat, / întinsă pe cearşaful de argint al zilei», spre a constata că şi «cerul este umbra gândurilor / pe obsesia mineralelor», unde «începe polenul luminii», unde «s-a murit totul, / sub greutatea măslinilor / care poartă în coaja lor mesajul», spre a constata că şi «bibliotecile ca pântecul femeilor însărcinate, / pregătite[-s] să nască», în vreme ce poetul «aruncă substanţe / în dreapta cuvintelor şi / pregăteşte jarul».

„Al doilea meridian“ este cel desemnat prin sintagma: ***Revenirea (celest-acvatic-primordială) la puterea / „rigoarea“ Cuvântului Întâi (adică întrupător de Geneză)***. Un loc aparte în economia acestui volum de poeme al lui Constantin Stancu îşi face şi **mitul *Cuvântului***. Reamintim Distinsului Receptor că **mitul *Cuvântului primordial, al Unicei Limbi a Începuturilor***, planetar în arhaitate, ca și în spaţiul pelasgo->valaho-dac / thrac (dacoromân), ca şi în spaţiile culturale / civilizatorii, sumerian, ebraic etc., îndeosebi, „uşor hermetizat“, ca în ***Biblie*** (***Evanghelia după Ioan*** – «La început era Cuvântul şi Cuvântul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvântul»), spaţii unde se mai întrezăresc „fragmente“ / „miteme“, aşadar, **mitul *Cuvântului primordial*** s-a conservat aproape „integral“ într-o arie spirituală laterală / izolată a planetei, ***aria Eschimoşilor Alaskani***. Potrivit „mitului integral“ al ***Cuvântului Primordial,*** puterea ***de „Geneză“ / „Facere“*** a vorbei din gura lui Dumnezeu s-a transmis primilor oameni încât **semnificantul**, în funcţie de „închipuirea“ rostitorului (şi închipuirea lucrului – după cum, de altfel, relevă şi William James – face respectivul lucru imaginat în timpul T-1 să fie ceva mai mult în „realitatea“ timpului T-2, adică respectivul lucru închipuit „este mai mult decât înainte de a fi imaginat“), deci **semnificantul** „se materializează“, devine „palpabil“ / „material“ **semnificat –** şi această „realitate“ din orizontul cunoaşterii metaforice nu poate servi decât în chip benefic lui **homo creator**. Potrivit paradoxismului ontologic al Logosului / Limbii, întâlnit mai întâi la Nichita Stănescu (autorul celebrului poem, ***Omul-Fantă***, din volumul ***11 elegii***, apărut în anul 1966, dar şi al volumului ***Necuvintele***, din 1969, ***necuvinte*****, adică „vorbele“ / „verbele“ Fant-Omului / Omului Fantă, cel alcătuit din „antimaterie“**, evident, deloc „pe înţelesul“ pelicanilor-critici-literari proletkultişti / post-proletkultişti, sau neoproletkultişti, creatori / lansatori ai vocabulei peiorative la adresa-i, cea de „nichitisme“), ***Materia decurge din Cuvânt*** (am tot relevat acest adevăr istoric-literar din 1972 încoace şi-l mai rostesc „în puterea Cuvântului dintâi“, până când plesni-vor guşile doldora de peşti şi de batracieni ale majorităţii pelicanilor şi cocostârcilor-critici-de-poezie din Dacia / România, pentru că **paradoxismul** nu s-a născut în America, ori altundeva, ci aici, în Sfânta Literatură Valahă).

La Constantin Stancu, ***mitemele Cuvântului se constelează într-un poliedric-original chip al bucuriei divine a catharsis-ului***, **cu „nimicul ce înmugureşte“**, **cu vocabule-„berline“** în care eroul poematic se poate plimba o noapte, ori o eternitate («Cuvinte locuite de călători, / doar pentru o noapte, / doar pentru o eternitate, / doar pentru o singurătate… // Spre munte, spre mare, / spre cuvânt sau precuvânt, / raiul începe cu un singur cuvânt, / dar cine să mai creadă că / nimicul înmugureşte? », p. 23), **cu „catedrale albastre“**, unde-i «profetul prefăcut în cuvânt» (p. 29), **cu un soi aparte de jertfă ana-manolică de zidire în Poem** (căci «Poemul se destrăma în timp ce poetul îl scria, / cuvânt de cuvânt, / săreau în aureola zilei atomii, / celulele poemului, / [...] / Dă atenţie cuvintelor, îmi spunea necunoscutul din poem, / fii atent la cuvinte, / la restul materiei inteligente din poem…», p. 35), **ori în istoria unei lumi ale cărei statui «plâng cu sfinţi»**, ale unei lumi cu edenică pereche – unde Ea «pune un

cuvânt», El «pune un alt cuvânt» şi «Dumnezeu le uneşte cu sânge, / le zideşte cu sânge» (p. 50), **cu semnificanţi călători pe aripi de negru înfipte în gâturi sub care-s guşi cu pene roşii** («cuvintele călătoresc pe aripi de rândunică, / ajung la urechile scribului şi / el schimbă sunete pe cuvinte / ca pe o tarabă în piaţa de flori...», p. 37), **cu un soi aparte de cuvinte** care nu se mai întrupează – fiecare în parte –, nici nu mai „lasă în urma lor un trup“, ca la Nichita Stănescu, după puterea dintâi a Cuvântului, ci, supoziţional / condiţional-optativ, prudent, «puse cap la cap / ***ar putea forma un trup de carne***» (p. 21) etc.

„Al treilea meridian“ este cel desemnat prin sintagma: *„Luciditatea“ ecriturii, „entropia“ şi „haosul melodios“*. Nobleţe de „calm“ / „solar“ cogaionic are luciditatea ecriturii lui Constantin Stancu, de vreme ce vede **poet-bărbatul** drept rândunica ce «duce în ciocul ei / săgeata otrăvită» şi «apoi se odihneşte / pe streaşina Templului», **făcând «parte din ornamentele de aur ale cerului»** (p. 25). Dar ecritura nu înseamnă la acest poet doar „cuvinte puse cap-la-cap“, adică „potrivite cuvinte“, „formând un trup“, ci şi aspectul tehnic al compoziţiei adaptate la „muzica sferelor“, de unde şi circumscrierea / iţirea în texte a unui epitet, ***melodios***, ce dintotdeauna se conectează armoniei cosmice.

Ars poetica stancuiană relevă, în ultimă instanţă, «...un cântec care schimbă lumea / cu sunete subţiri», pe când tace şi priveşte uimit cum îi «ard buzele **melodios**, / cum se evaporă umerii cu îngeri cu tot, / [...] / …Şi la început a fost începutul, / la sfârşit e tot începutul, / până şi la mijloc e începutul… // Din această cauză cerul şi pământul / se cuprind într-un cântec, / şoaptă în furtună, // ţipăt pur / ca mintea din afara minţii…» (p. 28). Entropic – fie ca „mărime de stare a poeziei“, cu creştere în procesul de „ireversibilitate a metamorfozelor“, ori cu „constanţă“ în cursul „schimbărilor ireversibile“, fie indicându-se „cantitatea de informaţie“ din orizontul cunoaşterii metaforice prin raportare la „elementul mesajului transmis“ –, şi numai în «catedrala de frig» (mai ales în cea „din euro-nordul-celorlalţi“), **distanţa** «dintre chemare şi răspuns» **este numită de poet**, „după învăţătura bătrânului eremit“, drept **timp *melodios***; tot într-o astfel de misterioasă catedrală întemeiată de parnasienii fiordurilor de sub aurora boreală, dar trecută din anul 1965, al „marii explozii lirice“, în proprietatea paradoxiştilor, se constată chiar şi „absenţa de gamă majoră“: «E o absenţă melodioasă în catedrala de frig / şi eu o ştiu şi nu ştiu, / cântând am să mă eliberez de trup…» (p. 41), dacă „nimicul se sprijină“ «pe o infinitate de cuvinte...» (p. 47). Dar nu numai **melodios timp** există, ci şi **spaţiu melodios** (spaţiu-capcană în care poetul mai respiră «prin poeme ca Iona în chitul său» – p. 32, spaţiu de Fată Morgană etc.), „Turn Babel“, palat / labirint reverberant, camere ***melodioase***, fără / cu **Prinţ** şi **Scribi** ce «aleargă pe coridoare lungi, strigă, / se cheamă unii pe alţii – / ecou labirintic într-un palat / în care s-au rătăcit mulţi. // Se opresc, brusc, uimiţi: / Prinţul este manuscrisul, / [...] // Prinţul ieşea din camerele melodioase, / ei, scribii, nu înţelegeau, / fiecare se străduia să-şi amintească / limba în care au rostit primele cuvinte, // prin arterele lor curge cerneala nemuririi, / plângeau cu lichide cuvinte… » (p. 47); **scribul** – cel ce satisface «foamea de scribi din univers», cel cu umbra-i «pe cuvintele sale nescrise» –, în ultima instanţă a textului, se declară „monovalent-potenţial“: «Atât pot face: scriu textul / cu un stilet vechi pe tăbliţă de pământ uscat, / apoi textul mă înghite…» (p. 27); cauza-i analfabetismul „polivalent-potenţial“, faptul că scrie «într-o vreme când nimeni nu citeşte» (43). Fie poet, fie scrib, ori, în general, **ens** din orizontul cunoaşterii ştiinţifice / metaforice, întotdeauna «s-ar întoarce la Dumnezeu, / dar îl împiedică trupul», pentru că-ntotdeauna «îi scapă ceva important, / [şi] din cauza aceasta nu-şi vede umbra / pe mâinile lui Dumnezeu» (p. 46).

Totuşi, poetul Constantin Stancu trebuie să se bucure etern, fiindcă în amiaza acestei duminici prime de cireşar eu văzui umbra volumului ***Etemenanki (Ultima săptămână)*** chiar între cei cinci fluturi de pe mâna dreaptă a lui Dumnezeu (citind).

(Această **ultimă cronică de carte beletristică**** de la Piramida Extraplată... datează din 1 iunie, 2014)

____

* A nu se pierde din vedere că tocmai astăzi, 1 cireşar 2014, s-a născut cuvântul **scribocraţie**, „bolduitul" şi ***supra***, chiar în sensul giratoriu al „academic-adormitei lexicologii" contemporane.

** Constantin Stancu, ***Etemenanki (Ultima săptămână)***, poeme, Sibiu, Editura CronoLogia (ISBN 978–606–93497–5–5), 2014.

- **LŐRINCZI FRANCISC-MIHAI**

Hemografie abisală pe harfa revelaţiei

Ca prolog voiesc să încep cu avertismentul poetic *„Atenţie! Sus se lucrează! Nu ne rămâne decât o Cale spre Viaţă, cu atenţie sporită în rugăciunea pe care Duhul ne-o dăruie*.”[1]

Un poet religios profund, Constantin Stancu[2], sondează straturile adânci ale fiinţei, redefinind starea de a scrie poezie religioasă. Întreg orizontul poetic cuprinde vibraţii de esenţă ale fiinţării, iar sensibilitatea traversează de la un capăt la altul compoziţia poetică. Profunzimea trăirii este dublată de reverberaţii literare şi teologice fundamentale.

Poetul prelucrează diferite teme şi motive religioase ale creştinismului, iar formele de comunicare sunt psalmii, rugăciunea ca esenţă a trăirii frumuseţii şi sensibilităţii la o altitudine sufletească înnobilatoare, filtrează prin sine materia, pentru ca dincolo de poezie să ajungă doar o stare binecuvântată, care să poarte omul înapoi spre ţinuta preadamică. Scrierea poeziei religioase este o stare diferită de a scrie, a lăsa totul şi a o lua de la capăt, *prin revelaţia particulară totul capătă sens, pentru restul e nebunie chiar dacă eşti academician sau profesor universitar*. Poetul construieşte un univers nou, al stărilor care prin revelaţie pot să conducă spre o treaptă dincolo chiar de poezie, de naştere a doua oară, o trezire într-o altă dimensiune, aceea a desăvârşirii. Este un univers al stărilor interioare redimensionate şi pregătite pentru o construcţie, un edificiu poetic nou, cu amprentare divină profundă.

Volumul de poezii cuprinde la final un eseu intitulat *Poezia religioasă, o stare*..., în care nuanţele şi interpretările de fineţe despre poezia mistico-religioasă realizate de Eugen Dorcescu sunt analizate prin ascultarea cuvintelor cu urechea auzirii fine de dincolo de ţărmuri a curgerii nisipurilor de aur prin clepsidra sufletului şi aceste comentarii întregesc parcursul poetic al volumului şi constituie un suport şi un aport pentru înţelegerea subliminală, printr-un efort care transcede cenuşa cuvântului.

Toate reverberaţiile fiinţei se coagulează în această forţă suprapoetică care transcende imaginarul şi doar revelat devine un stadiu de înnoire al omului, o cale de apropiere de Dumnezeu, după ce s-a parcurs iniţial drumul Dumnezeu-om: *când ajungi să realizezi acest lucru important lumina devine orbitoare, iar cuvintele nu mai transportă lumea spre lume, ci, iată, cerul spre om şi creează posibilitatea traseului om-cer*. Eul liric utilizează diferite tonalităţi poetice, dar toate nuanţele converg spre religiosul purificat. Gândurile profunde se nasc în linişte şi singurătate, nu în zgomot: *Ce libertate când totul este îngăduit*! Marele dar al liberului arbitru este de o covârşitoare semnificaţie şi responsabilitate morală creştină: „Dumnezeu este, pentru că este libertatea (Berdiaev). Astfel, existenţa libertăţii este un argument pentru existenţa lui Dumnezeu, căci o lume în care binele ar fi obligatoriu şi ar exista numai el, ar fi o lume fără Dumnezeu, un mecanism fără libertate; ar fi o lume a despotismului nelimitat. Unde nu este libertate, nu este răspundere, domneşte tirania. Mântuitorul Hristos ne-a dat ultima şi singura libertate autentică: libertatea în bine, libertatea în iubire, libertatea în adevăr, libertatea harică, libertatea mântuitoare.”[3]

Poetul Constantin Stancu invită la simplitate şi la recunoaşterea magiei unicităţii, a patternului divin în tot ceea ce ne înconjoară şi trăieşte în noi, definindu-ne superioritatea prin trăirea religioasă, dată nouă prin sacrificiul Mântuitorului: *Să cunoaştem încă o dată lucrarea, / Pescuirea minunată să ne întărească, / Să-nvingem păcatul, valul, marea, / Prin Iisus, cel ce vrea să ne găsească... // Pe mal, în dimineaţa luminată, / Era jăratic, peşte şi pâine, pregătite, / Eram chemaţi la prânz de-ndată, / La o părtăşie în cele sfinte...*

Este ardere continuă pe un rug al credinţei pentru a se mistui ceea ce nu aparţine de viaţa creştină şi de a ne ridica la demnitatea precreaţiei, prin scriere religioasă. Itinerariile spirituale trasate şi urmate de poet sunt reverberante pentru trăirea adevărat creştină: *E înţelepciune, e o taină vie, / Adunaţi sub Cortul Său Ceresc, / Să creştem ca mlădiţe-n vie, / Pentru cei ce plâng şi ce iubesc...* Desăvârşirea se poate realiza doar prin Cuvânt, nu prin cuvinte, Cuvântul care te restructurează şi te naşte din n(ou): *Învirea este reală pentru că este posibilitatea de a continua să exişti într-o altă dimensiune prin graţia lui Dumnezeu.* Experienţa personală a scriitorului în ceea ce priveşte trăirea religioasă şi metamorfozarea prin atingerea sa cu aripă divină este dovada grăitoare a sublimării stilistice şi la nivel spiritual: *O, îmi poţi deschide poarta, / Eşti iertător şi bun şi drept, / O aud pe Maria, o aud pe Marta / Şi-un vultur mi se zbate-n piept! // Un risipitor copil, iertat, / Spălat în suflet şi-n carne, / Îţi mulţumesc că m-ai purtat: O, iartă-mă, iartă-mă, Tu, Doamne...* Reţeaua de simboluri şi motive pe care le utilizează poetul sunt din vasta reţea a imaginarului creştin, personalizate de eul liric la nivelul hipertextualităţii. În unele dintre poezii se face trimitere la textul biblic, la versetul viei care ne hrăneşte din seva vieţii.

Poezia lui Constantin Stancu cheamă sufletele la împărtăşire lirică, „*eu vă supun doar unul câte unul, / ca ' ntr 'un poem, cuvânt dup cuvânt*” [4]. Citeam pe un colţ de calendar: curăţia nu este o problemă de mediu, ci de atitudine, la care aş adăuga ...şi de altitudine. Pentru că se află în sfera unei libertăţi atât de mari, încât abia dacă o putem prinde cu mintea noastră scundă. De aceea, poetul recomanda nu demult *a privi cu ochii inimii: poemele roadelor* – *Din ceruri a venit la noi / să ne ridice din aspru noroi*[5].

Poemele au o încărcătură lirică sublimă, un ciorchine stilistic, păstrând rigoriile limbajului religios, un text poetic expresiv privit din prisma stilisticii, o poezie a sufletului, prin confesiune lirică sinceră şi trăire reală a darului divin: *E umbra ce mă atinge acum, / Vorbeşte când tace sau trece, / E aurul călător din drum, / E porunca ultimă din cele zece.*

Mă opresc asupra unei poezii care m-a prins în mrejele sale, intitulată *Domnul pe un zid făcut la cumpănă*, miresme lirice din arborele biblic Amos 7:7. Cum ne măsurăm fiecare zidul pe care îl construim? Este el drept sau strâmb? Cuvântul lui Dumnezeu este cumpăna cu care ar trebui să ne verificăm zidul pe care îl creştem, fiecare după putinţă, ca pe un aluat lăsat la dospit, pentru a fi pus apoi în cuptor şi de a da pâinea gustoasă, după ardere în cuptorul vieţii: *Pe un zid făcut la cumpănă, / Pe un zid ce nu mai cade, / Stă Domnul şi ţine în mână / Cumpăna vie, ce tainic mai arde...*

Ca epilog scriu versurile poetului din poemul *Lucrurile de Sus*: *După lucrurile de sus umblaţi, / Căutaţi-le cu fiinţa toată, / Iubiţi-vă blând, fiţi fraţi, / Căci Împărăţia în inimi se arată!*

LŐRINCZI FRANCISC-MIHAI

[1] Dinu Virgil, *Exerciţii de suflet, Pastile provoca(n)te*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 200, p.9.

[2] Constantin Stancu, *Cu fantezia pe fantezie călcând*, Editura Cenaclul de la Păltiniş, Sibiu, 2013.

[3] Ilarion V. Felea, *Religia iubirii*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2009, p. 271.

[4] Valeriu Anania, *Poeme*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2006, p. 197

[5] Constantin Stancu: *A privi cu ochii inimii: poemele roadelor*, Editura Polidava, Colecţia revistei "Provincia Corvina", 2002, p. 67.

- **Ladislau Daradici:**

CONSTANTIN STANCU SAU DESPRE POVARA GÂNDULUI NEROSTIT

După ***Păsările plâng cu aripi*** (1998), ***A privi cu ochii inimii*** (2002) şi ***Pomul cu scribi*** (2009), iată că poetul Constantin Stancu ne surprinde cu un nou volum de versuri, intitulat ***Greutatea gândului nerostit****, o lucrare aşezată, înţeleaptă în ideatică şi strălimpede în expresie, cu o simbolistică răzbătând mult dincolo de rotundul (parcă palpabil) al poemelor. Gândite într-un crescendo al împlinirii, cele trei secţiuni ale cărţii îşi amplifică, progresiv, nu doar dimensiunea, dar şi semnificaţiile: *Aripile* (7 poeme), *Poemul* (15 poeme), respectiv, *Călătoria* (25 de poeme).

Cheia pătrunderii înţelesurilor este oferită prin cele trei motouri de început (ca un prag necesar), cel dintâi din ***Biblie***, *Romani 14:19* („Aşadar, să urmărim lucrurile care duc la pacea şi zidirea noastră...”), urmând două secvenţe din poeme semnate de J. L. Borges, cea dintâi despre prezent (considerată o „particulă fugară a trecutului”), iar ultima despre ceea ce numea scriitorul argentinian „cel mai grav dintre păcatele/ pe care le poate comite un om”: faptul că nu a fost fericit.

Aflat parcă într-o permanentă tentativă de redescoperire a esenţelor primordiale, motivele lui Stancu sunt grave, ancorate solid în ancestral (poemele constituind doar metafore în metafora

întregului), o serie de titluri fiind relevante în acest sens: *Cetatea, Cheia cetăţii, Cartea veche cu oameni, Depozitul de fluturi din Babilon, Formele de început, Piramida ca trup* etc.

Coordonatele liricii nu se abat de cele din volumele anterioare: o aparentă simplitate a construcţiei şi a rostirii însăşi (parcă învăţând „lecţia" aceluiaşi Borges de a se exprima cât mai simplu despre lucruri, oricât de complexe ar fi), o fragilitate a simţirii (ca un *tremur* de suflet, abia bănuit), o înţelepciune a resemnării, dar şi o capacitate singulară de desluşire a misterelor/ adevărurilor universului existenţial. Vorbind despre creaţia lui Constantin Stancu, nu vei putea face abstracţie de dubla dimensiune intrinsecă a acesteia: cea morală (ca atitudine existenţială) şi cea culturală (bazată pe o largă erudiţie), aproape descurajatoare pentru neiniţiaţi.

Ca model existenţial, poetul ne apare ca un veşnic peregrin al destinului, aflat într-o permanenţă căutare de semne şi simboluri, de certitudini ori „puncte de sprijin" în această existenţă care pare ireală („să ne strigăm pe nume,/ cu glas tare,/ poate va răspunde cineva în locul nostru/ şi ne va convinge că suntem reali...", căutând drumul spre casă sau aducând un elogiu „omului simplu" (cel care, „abia trezit de mirosul fânului uscat/ în care a căzut tot cerul verii,/ îşi cheamă animalele spre adăpătoare/ în aerul rece al iernii").

„Drumul" cel bun/ *calea dreaptă* poate fi pretutindeni, „o cale invizibilă care trece prin cai şi oameni,/ un drum care urcă în arbori,/ o potecă ce atinge frunza, polenul,/ o potecă spre ziua de mâine,/ spre cel nenăscut..." (*Poteca*) Destinul nu e decât o rătăcire, un drum care nu duce nicăieri, iar şansa de a percepe/ înţelege „glasul abia şoptit" (*dinspre pustie*) este perceperea ei „cu inima". (*Glasul*)

Poetul călătoreşte „pentru a duce mesajul la prieteni", într-o ţară care începe „din cuvintele nerostite". Poemele ne sălăşluiesc în sânge, închise „în taina curgerii de la inimă la gând", noi înşine suntem un liant al devenirii, preluând semnele universului şi transmiţându-le mai departe, ca o mediere între viaţă şi moarte, ca în poemul *Dincolo*: „Lemn ars în pădure,/ cu miros de fulger geamăn,/ prin flacăra ta ardem,/ şi flacăra ce izbucneşte din trupurile noastre/ ca un steag/ ne leagă de cenuşa dimineţii viitoare..."

Constantin Stancu nu scrie nemotivat, dincolo de versurile sobre, evitând cu siguranţă de maestru artificiile gratuite, descoperim la fiecare lectură alte şi alte înţelesuri. În tot acest parcurs existenţial, omul rareori reuşeşte să înţeleagă semnele călăuzirii sale „ca pe o hartă veche, uitată..." spre *casă*, continuându-şi căutarea existenţială („îmi caut patria în plin ocean,/ caut sensul dintâi,/ caut ziua aceea pierdută între un pământ şi alt pământ." (*O umbră pe valuri*)

În acelaşi timp se desluşeşte şi un sentiment straniu de viaţă netrăită, de eşuare în angoasa prezentului, de substituire a trăirii prin izolare (în „camera de sus"), prin aşteptare zadarnică şi perpetuă căutare („te caut zadarnic, oraşul îşi acoperă mirajul/ cu tentacule albastre..."), în cele din urmă, în locul vieţii trăite poetului mai rămânându-i apropierea fidelă de cuvinte: „mă întorc la cuvintele care îşi arată consoanele de fosfor,/ care dau sens acestei zile în care aş vrea să te găsesc..." (*Camera de sus*)

Poetul este obsedat de păsări, de cocorii zburând spre ieri sau spre mâine ori alte migratoare trecându-i prin trup în căutarea genezei cuvintelor, aşteptând să-i crească aripile („umerii sunt pregătiţi de mult,/ de la facerea lumii,/ mă dor puţin în locul unde vor înmuguri primele aripi"). În poemul *Taina cocorilor* există o legătură ascunsă între aceste înaripate şi oameni

(cocori şi ei, cum spunea Arghezi, „zburând *înlăuntru")*: „Înţelepciunea lor este zborul,/ chiar şi cu o singură aripă străbat aerul rece al dimineţii/ sprijinindu-se de cealaltă parte/ în gândurile nemărturisite ale oamenilor".

Poeme devin, deseori, sculpturale, mai întâi putând fi contemplate cu ochii minţii, apoi pătrunse, relevate, într-o strofă abundă „formele de început" ale primăverii, culorile răzbat dincolo de lucruri, vioreaua nu este decât o „fiinţă de pământ cu memorie violet", telefonul „plânge în tăcerea lui albastră", „culoarea albă a florii de spin se pierde în sângele jertfei", în urma cocoşului de la muzeu (care anunţă timpul) rămâne doar „un ecou verde"...

Constantin Stancu este impresionat de oamenii care vin sau pleacă în gara unui oraş rămas parcă într-un *alt secol*, de lucrurile simple tăinuind marile adevăruri. Un motiv care răzbate este şi cel al îngerului („intru în psalm/ cum intră îngerul între aripi", ne întoarcem către cel „ce ne trimite distanţa reală dintre două vorbe" asemenea îngerului), poetul însuşi pregătindu-se în final pentru cea din urmă metamorfoză: „Au să-mi crească aripi,/ umerii sunt pregătiţi de mult,/ de la facerea lumii,/ mă dor puţin în locul unde vor înmuguri primele aripi". (*Trecere*) Dar revin, în acelaşi timp, şi motive mai vechi ca trupul – piramidă ori cetate „de carne", drumurile care sfârşesc prin a nu duce nicăieri, oraşul hrănindu-se cu iluziile locuitorilor sau în care cântă „greieri de sticlă pentru copiii de plastic", cetăţile peste care plouă cu „armuri lichide", neistovita căutare a esenţelor, a „sensului dintâi".

Unele poeme se menţin în zona sferei livreşti, prinse ca în chilimbar în alchimia procesului de creaţie: "Poemul care nu vine să dea bună dimineaţa,/ s-a pierdut pe drum..." (*Poemul*), „La ieşirea din vers,/ porţile vii vorbesc precum oamenii..." (*Cartea veche cu oameni*), „Acest poem e în sângele tău,/ închide-l în taina curgerii de la inimă la gând..." (*Zbor*); altele se reduc la esenţe: „Ţipăt tăcut,/ ca imaginea sfântului/ pe cuvintele tale..." (*Ţipăt*)

Ca şi în volumul ***Pomul cu scribi***, o greutate aparte dobândesc poemele construite pe parabole, pe anecdotica concretă a existenţei, pe acele „întâmplări" umane a căror simbolistică ne nuanţează clipele, iubirile, aducerile aminte. Deseori, ele sunt structurate pe un model baroc, bazându-se pe reluarea, ca fundament al ipotezei, a unor procedee (repetiţii, comparaţii ori înşiruiri de elemente mai mult sau mai puţin eterogene), ca în *Poteca* sau în *Ziua eternă*: „Ca apa rece dimineaţa printre degetele nesigure,/ ca umbra ce nu va mai fi în acelaşi loc niciodată,/ ca punctul pierdut în ecou,/ ca trupul unic al femeii, rupt din trupul tău/ aşa a fost ziua de ieri,/ acum captivă în ochiul martorului..."

Prin recentul său volum, Constantin Stancu îşi reconfirmă statutul de poet matur, cu o gravitate a ideii şi o siguranţă a expresiei care îl fac inconfundabil în peisajul liricii noastre contemporane.

*Constantin Stancu, ***Greutatea gândului nerostit,*** Editura Realitatea Românească, 2012

- **Ladislau Daradici:**

PORTRETUL POETULUI LA MATURITATE

(sau fascinaţia parabolei în lirica lui Constantin Stancu)

Într-un poem publicat în volumul ***Pomul cu scribi*** (2009), Constantin Stancu ne vorbeşte despre un înger care stă în mijlocul unui oraş, printre maşini şi oameni, făcând „măsurători": „Verifica întinderea oraşului/ verifica inimile celor care intrau în oraş/ şi nu se făcuseră transparenţi,/ măsura vremea şi timpul exact/ şi sentimentele celor care treceau pe acoperişurile caselor/ ca simpli pietoni, atingând aerul,/ până ce aerul se făcea albastru…" Iar după această secvenţă (plastică şi narativă deopotrivă), poetul ne conduce cu abilitate către finalitatea demersului său: „Am strigat îngerului şi/ el mi-a arătat lungimea pură a vieţii lui/ în vieţile primite în dar,/ avea exact lungimea perfectă/ la care nu se mai putea adăuga nimic..."

Poemul se intitulează *Unitatea de măsură*...

Este doar un exemplu prin care ni se relevă taina frumuseţii liricii lui Constantin Stancu, acest flux de sinceritate şi înţelepciune, ca o aplecare gravă, smerită, asupra adevărurilor existenţiale fundamentale. O certitudine a nevoii noastre de empatie, de credinţă...

După lectura romanului său experienţial (***Pe masa de operaţie**,* 2010), o triplă parabolă structurată pe aceeaşi problematică a destinului, creaţiei şi credinţei, (re)descoperirea poemelor bazate pe semne, simboluri, alegorii nu mai constituie o surpriză. Faptul că în numeroase dintre poeme *„se întâmplă ceva"* cu scopul de *„a semnifica altceva"* le transformă, pe nebănuite, în tot atâtea parabole ale destinului, cu rădăcini prelungindu-se în religie, mitologie, cultură în general, prilejuind perspective inedite şi complexe de comprehensiune a universului lăuntric ori exterior (Ricoeur considera că, în timp ce simbolurile te pun pe gânduri, parabolele îţi schimbă percepţia despre lume).

În întreaga mea adolescenţă, mintea şi sufletul meu s-au nutrit din parabole. Printre cele dintâi se afla cea a cuielor bătute de un tată într-o uşă de lemn, de câte ori fiul său îi îndurera sufletul. Într-o zi, decis probabil să se îndrepte, flăcăul ia un cleşte şi scoate cuiele, chemându-şi tatăl şi arătându-i că în uşa bătrână n-a rămas nici măcar un cui. Bătrânul îl priveşte doar învins, întrebându-l: „Dar găurile?"

Poate dacă n-aş fi citit această parabolă (şi altele o mie...), n-aş fi devenit scriitor. Pentru că începând de atunci – şi nu aveam încă zece ani – n-am făcut decât să devorez cărţile, „vânând" practic astfel de poveşti şi astfel de semnificaţii. De la *Capra cu trei iezi* la *Robinson Crusoe*, de la *Bătrânul şi marea* până la *Ciuma*, *Ullyse* ori povestirile intenţionat „simplificate" ale lui Jorge Luis Borges, n-am făcut decât să caut sensuri şi semnificaţii. Descoperindu-le în romanul şi în poemele lui Constantin Stancu, simt bucurie şi împlinire; îmi dau seama că este unul dintre scriitorii care mi se adresează ***şi mie***.

Chiar şi începuturile „aventurii" sale lirice se bazează, alături de semne/ simboluri, pe nuclee narative care, în timp, vor dobândi treptat-treptat consistenţa parabolei.

În poemul *Alfabet imponderabil* din volumul ***Păsările plâng cu aripi*** (1998), după o enumeraţie amintind de construcţiile gotice („În continentul ivit peste zăpada fierbinte,/ în lava ce acoperă urmele paşilor,/ în ţipătul stins care abia mai aminteşte de Manole,/ în continentul ivit/ peste alba eternitate, străbătut apoi de înalta tensiune/ a mugurilor...”), poetul relevă „misterul” care nouă, cititorilor, ne prilejuieşte o serie de deschideri culturale (să ne amintim doar de *El Aleph*, celebra nuvelă a lui Borges): „am descoperit un ciob zmălţuit/ cu lacrimi,/ era acolo prima literă/ dintr-un alfabet străin,/ mă cutremur şi încerc să aflu:/ de unde ştiam/ că era prima,/ nu ultima?!...”

În acelaşi volum sunt incluse o serie de poeme bazate pe astfel de simboluri (*Lampa veche, Zid cu fereastră, Castelul, Crini de nisip, Ţipăt de nisip, Trandafirul de nisip, Anotimp de nisip, Celălalt anotimp, Pod de piatră, Mersul pe ape, O pendulă pe marginea mării* etc.), constituindu-se în tot atâtea metafore pentru concepte, idei, fără a deveni încă parabole. Apar însă secvenţele narative, ca de pildă în *Ursul cu trei capete*, o frumoasă poveste a dăinuirii prin timp şi legendă („de la începutul timpului,/ de dinainte de apariţia vieţii”), chiar a noastră, a oamenilor: „Ursul cu trei capete/ urcă încet muntele,/ aproape seamănă cu bunicul,/ doarme-n colibe,/ aproape de cer,/ ursoaica soseşte după/ ce-au trecut ploile imponderabile,/ clatină din capul ei sălbatic./.../ se gândeşte la anotimpurile necesare/ îşi ţine tâmplele în labele mari,/ îşi priveşte genunchii/ până se fac de piatră...”

În evoluţia liricii poetului, tendinţa spre parabolă devine evidentă, poemele amintind tot mai mult de statui sonore, închegându-se parcă într-o imagine sferică, completă (le poţi “vedea” cu ochii minţii, le poţi “pipăi” cu palmele sufletului). Ramificându-se din câte un sâmbure epic, monologul liric e brodat în jurul acestei “minuni” pe care o întâlneşte poetul, împărtăşind-o. Anecdotica e doar sugerată, pretext însă pentru construcţii ideatice şi de trăire complexe.

În poemul *Pâinea*, este surprinsă legătura indisolubilă dintre generaţii, copii, părinţi, vii şi morţi, în veşnica „scurgere” a timpului şi a vieţii, o dimensiune existenţială a anticului „totul curge, nimic nu rămâne neschimbat” (*panta rhei*) aparţinându-i lui Simplicius din Cilicia: „Se strigă unii pe alţii,/ de dincolo de viaţă, de dincolo de moarte,/ bărbatul caută un punct de spijin,/ totul trece în copii,/ nimic nu rămâne,/ este o scurgere mereu spre cel mai bătrân,/ cel care ne-a pus pâinea cea de toate zilele pe masă…” Poemul se lasă contemplat aidoma unei complex statuar de trupuri şi suflete, sprijinindu-se pe milenara certitudine a *Cinei-celei-de-taină* care dă sens şi certitudine întregii arhitecturi: “La Cină, pâinea alunecă în cuvânt…”

În *Pomul cu scribi* (poemul care dă şi titlul volumului), Constantin Stancu îşi imaginează acest arbore (în mitologia noastră mărul e singurul pom prezent, considerat un arbore al vieţii şi al înţelepciunii) “înflorit” cu o mie de scribi, poeţi “tineri, purtând în mâini albe coli nescrise”, însuşi poetul considerându-se în rândul acestei armii de anonimi (“ieri purtam un nume obişnuit,/ astăzi sunt deja un număr,/ mâine voi fi o culoare,/ dar să credem în tăceri,/ există un alfabet al tăcerii,/ îngropat în muntele acesta născut de alba zăpadă...” Un astfel de “pom cu scribi” este realizat în romanul ***Pe masa de operaţie***, în care naratorul, făcând o serie de vizite unor poeţi, consemnează cu amărăciune durerile şi amăgirile lor, sângerările unor destine răvăşite, înscrise sub semnul unei genialităţi iluzorii.

Un alt poem “sculptural" (amintind parcă de *stâlpul vieţii*) este şi *Trupuri care ard*, în care un copil ţine pe umerii firavi un adolescent, care ţine pe umeri un tânăr, urmând un om matur şi, în cele din urmă, un bătrân, “iar bătrânul acela şi-a desfăcut braţele/ ca pe aripi de vultur şi a alunecat în zbor,/ se ridica peste cei ce priveau/ şi nu înţelegeam că între cer şi pământ/ e o

cale aşa de scurtă,/ doar trebuie să-ţi desfaci braţele ca pe aripi,/ să-ţi pregăteşti mintea şi inima,/ să priveşti în sus şi să te laşi împins/ de suflarea copilului/ care stă sub şirul acestor trupuri în echilibru fragil,/ şi care, în urma celui ce zboară,/ ard…”

Constantin Stancu recurge şi în alte lucrări la această “suprapunere” a imaginilor aceluiaşi element provenit din timpuri diferite: un fluture se zbate prins, pe sticla ferestrei, în propria imagine - “era o luptă inegală între fluture şi imaginea fluturelui” (*Fluturele*), într-un alt poem el însuşi întâlnindu-se, într-un moment de cumpănă (“afară se făcuse toamnă,/ un arbore îmi făcea semne prin ninsoarea timidă”) cu sinele mai tânăr (precum Borges, în *Celălalt*), apoi cu sinele matur, dar şi cu “cel nenăscut”, în cele din urmă participând, desigur, la propria înmormântare... (*Imposibila întâlnire*)

În *Anotimp de nisip*, este surprinsă transformarea, prin sarcină, a femeii, părăsirea “anotimpului de nisip”, a sterilităţii, şi intrarea în noua condiţie, menire, împlinire a propriului rost. Parabola e elocventă: “Femeia încerca să iasă din stâncă,/ avea picioarele reci, minerale,/ străbătute de un anotimp de nisip,/ la tâmple îi îngheţase timpul,/ gândurile prime o dureau ca rănile”, urmând, desigur, descătuşarea, împlinirea prin sarcină: ”când izbuti să se lepede/ încet de stânca în care înmugurise,/ îşi simţi pântecul fierbinte:/ ştia acum cum era când/ rămâi însărcinată.”

Numeroase alte lucrări sunt o dovadă a celor afirmate (*Ştiri lichide, Inima soldatului, Cumpăna, Crucea de carne, Peisaj în mişcare, Insecta, Prima ninsoare* etc.), prin poemele sale, Constantin Stancu făcând dovada unei maturităţi artistice semnificatrive, devenirea liricii sale, dinspre simboluri spre parabolă fiind evidentă (începând cu volumul ***Păsările plâng cu aripi***, urmând apoi ***Fructul oprit, A privi în ochii inimii*** şi culminând cu volumul ***Pomul cu scribi***).

Constantin Stancu este un prieten, atent la lumea în care trăieşte, cu viziune spre viitor...

- **Olimpia Berca**

“Greutatea gândului nerostit”

Poet, eseist, prozator, Constantin Stancu este, în viaţa cultural-artistică a arealului hunedorean, o prezenţă dintre cele mai importante, atât prin frecvenţa apariţiilor editoriale, cât şi prin autoritatea comentariilor sale critice.

După debutul în poezie, în volumul colectiv *Argonauţii*, Facla, 1988, a rămas fidel oarecum Timişoarei, dar formaţia sa, ca om de litere, şi afinităţile sale estetice sunt legate de spaţiul unde vieţuieşte – Deva, Haţeg, Petroşani, Vulcan – şi unde îşi scrie poemele ori numeroasele articole dedicate unor confraţi: Dumitru Hurubă, Radu Igna, Ioan Evu, Ioan Barb etc.

De curând, Constantin Stancu a oferit spre lectură cititorilor săi o nouă carte de stihuri – *Greutatea gândului nerostit*, Editura Realitatea Românească, Vulcan, 2012 –, cuprinzând 45

de poezii, distribuite în trei secţiuni: *Intrarea în psalm, Poemul şi Călătoria*. Se reţine, de îndată, legătura foarte limpede dintre titlu şi enunţ, ceea ce arată o activă conştiinţă artistică, aplecarea spre asumarea reflexivă, spre analiza actului poetic.

Poezia lui Constantin Stancu e plasată, în cea mai mare parte a ei, sub autoritatea şi spiritul Scripturilor, din care preia motive şi simboluri.

Viziunea asupra lumii şi chiar modul în care poetul frazează discursul, cu grija de a pune permanent o surdină tonurilor mai dure, mai fruste, construind, printre altele, perifraze şi analogii, ne conduc spre aceeaşi sursă.

În centrul recentei plachete, se situează fiinţa, atât în postura ei empirică, în contact direct cu realitatea materială ("...cum să scrii poemul în miezul zilei/ când unii oameni mănâncă bucate gustoase,/ le înghit cu poftă, le curge unsoarea pe barbă pe piept,/.../...cum să scrii poemul când telefonul plânge/ în tăcerea lui albastră şi/ rândunelele îşi fac cuib la colţul ferestrei/ între zidul care leagă nordul de sud şi /zidul care leagă estul de vest,/cum să-l scrii, / mai bine îl trăieşti..".), cât şi în condiţia sa ideală, aceea de entitate spirituală. A doua ipostază a omului este cea de făptură aparţinând inimii, adâncurilor nedescoperite şi tăcerii, unde gândul şi intuiţia întâlnesc misterul divinităţii. Aceste tărâmuri sunt, în viziunea lui Constantin Stancu, şi locurile în care sălăşluiesc poezia şi creatorul ei – poetul, "bărbatul fără trup": "Aşteaptă pe fragede poteci fiinţa ta geamănă,/ jumătatea pierdută la naştere, / fii răbdător, / nu provoca ninsoarea, / nici albul până când vine el în ochiul tău/ neînvăţat cu lumina,/ eliberat din tăcere...// O, anotimp, ca o cuşcă de aur/ în care l-ai prins,/ anotimp în care locuieşte/ bărbatul fără de trup...".

Astfel se înfiripă şi rămâne în memoria cititorului o imagine originală, aceea a creatorului de text artistic, ins dual, "fiinţă geamănă", a cărui existenţă este mereu bănuită, care revine de-a lungul întregului discurs şi pe care eul liric o aşteaptă să se ivească "din tăcere" .

Dincolo, aşadar, de unitatea fundamentală a universului, scriitorul percepe dualitatea lumii empirice, existenţa ei între contrarii şi puncte cardinale, între "timp şi netimp", între "a fi şi a nu fi". În ansamblul acestor polarităţi, poetul se închipuie a fi, el însuşi, o îngemănare de dubluri, omul material ce tânjeşte după fiinţa "geamănă", după fiinţa spiritului, cealaltă identitate, "jumătatea pierdută la naştere", "bărbatul fără trup". În asemenea metafore, ce exprimă noema biblică a sfâşierii eului după cădere, găsim profunzimea gândirii poetice a lui Constantin Stancu, capacitatea sa de a transpune meditaţia în imagini, chiar dacă, uneori, aceste insule de lirism adevărat sunt pândite de ezitările unor poetizări ori de tentaţia stilului sentenţios.

În paralel, la fel de productiv în planul retorici poetice, apare, cu o mare recurenţă, termenul tăcere, ce înglobează sensuri multiple. Mai întâi, cum s-a văzut, concretizat, înseamnă locul unde se ascunde geamănul, apoi, în accepţiune abstractă, reluat şi prin sinonimul "cuvânt nerostit", stare de aşteptare a declicului poetic ori formă de comunicare cu sacrul ("Intru în psalm/ cum intră îngerul între aripi,/ apoi tac,/ aşteptând minunea"), sau: "Am tăcut,/apoi am realizat că eram /flacăra unui cuvânt..." şi "e mai comod, e mai frumos,/ îşi spune scribul şi/ intră în cuvântul nerostit...".

Poet de factură spiritual-metafizică, ce trăieşte acut realitatea permanentei treceri şi drama omului care şi-a pierdut, prin cădere, eternitatea, sensibil la jocul contrariilor, în care sunt prinşi muritorii, şi la tristeţea funciară a celui ce ştie că este mereu străbătut de "o falie" care-l face să trăiască două existenţe : "într-una am fost fără să ştiu,/în vremea de astăzi sunt,/ dar îmi pierd trupul prin zboruri joase de păsări/ neştiute..". Poet ce simte cu ochii şi e capabil să transpună în cuvânt frumuseţea adâncă a paradoxului de a fi veşnic, deşi este trecător ("Ca apa rece dimineaţa printre degetele nesigure,/ ca umbra ce nu va mai fi în acelaşi loc niciodată,/ ca punctul pierdut în ecou,/ ca trupul unic al femeii,/ rupt din trupul tău,/ aşa a fost ziua de ieri,/ acum captivă în ochiul martorului"), Constantin Stancu este unul dintre cei care cred "că dealul poate fi mutat/ şi cetatea poate fi alta...".

Timişoara, 1 Decembrie 2012

- **Ladislau Daradici:**

DESPRE TRUP ŞI NU NUMAI

(sau elemente de lirică experienţială în poemele lui Constantin Stancu)

Dacă în volumele anterioare ale lui Constantin Stancu se simte încă o dimensiune livrescă, intenţională a creaţiei, unele poeme constituindu-se în exerciţii oarecum neutre pe marginea unor metafore şi simboluri, în ***Pomul cu scribi*** putem vorbi deja de un lirism de o intensitate aparte, cu o componentă experienţială puternică. Practic, dintr-un "gest premeditat", iscat dintr-o motivaţie mai ales intelectualizată, lirica poetului a devenit expresia unui cataclism lăuntric care i-a răvăşit fiinţa. Implicit, poezia sa, ca expresie a subiectivităţii, s-a înnobilat astfel prin "sângerare lăuntrică", devenind *semnificativă*. Este ceea ce constata Emil Cioran în urmă cu multe decenii şi anume, că "experienţele subiective cele mai adânci sunt şi cele mai universale, fiindcă în ele se ajunge până la fondul originar al vieţii."

Dintr-o poezie a simbolurilor şi a semnelor de întrebare (culturale, existenţiale etc.) fireşti, creaţia lui Constantin Stancu s-a propulsat pe o nouă treaptă, cea a durerii şi a permanenţei sentimentului morţii, secondată şi de acea nevoie a naturii umane de a nu lăsa nespuse „învăţăturile" destinului tău, într-un moment în care ai conştientizat că azi încă exişti, iar mâine ai putea să fii doar o amintire. Una e să înveţi de la alţii, să citeşti şi să spui, alta e să trăieşti... Sau, ca să rămânem fideli lui Cioran, el credea că *o singură experienţă trăită până la margini* poate "nulifica" *toate bibliotecile din lume*...

Se pare că Stancu *a trăit* (în solitudine, derută şi, poate, disperare). Destinul i-a pus la încercare şi trupul, şi sufletul. Şi când a înţeles că i se mai oferă o şansă, a grăit din nou, de data asta "rostirea" încărcându-se de înţelepciunea amară a spaimelor şi nedumeririlor sale. Şi

dacă până în acest moment el absenta, practic, din propriile poeme, brodând impersonal împrejurul unor teme, motive şi simboluri ca în *Aflabet imponderabil, Cal pe o monedă veche, Lampa veche, Desene pe asfalt, Zid cu fereastră* (ca să citez doar primele cinci titluri din ***Păsările plâng cu aripi***), în romanul ***Pe masa de operaţie*** sau în poemele din ***Pomul cu scribi*** rostirea este un “rod” ales al răvăşirii de sine, expresia unor trăiri intense, cu nebănuite sensuri şi implicaţii. Pentru că atunci când suntem ameninţaţi cu dispariţia fizică, repercusiunile se răsfrâng şi asupra *fiinţării*, a existenţei noastre spirituale; este momentul în care lirica poate deveni *experienţială*.

Poate că aceasta este explicaţia faptului că *trupul* apare ca unul din motivele esenţiale ale poemelor (lipsind cu desăvârşire din volumele anterioare). Îmi voi structura această “încercare” asupra poeziei lui Stancu din perspectiva acestui motiv, infinit mai complex şi mai semnificativ decât ar părea la prima vedere.

Pentru poet, trupul (acest purtător terestru al fiinţei) este o “catedrală de carne” primită la naştere, o “armură a sângelui”, însă un înveliş atât de fragil încât “cu prima ninsoare vei urca în cer”, desprins din acest ambalaj, dar păstrându-i proiecţia, tiparul, ca într-o succesiune de holograme, păşind “pe fiecare fulg în cădere,/ Doamne, din trupul cel tânăr/ se ridică alte trupuri, uşoare...” (*Eterna reîntoarcere*)

Naşterea noastră se săvârşeşte întotdeauna între două lumi, dintre care una “reală şi dureroasă”, dar primitoare totuşi cu trupul ce ni se dă, şi-n acest loc, trecerea noastră nu e decât o redescoperirea continuă a propriului trup, o permanentă acomodare la metamorfozele acestuia, în cele din urmă chiar o acceptare a dispariţiei sale: “unde mă obişnuiesc cu flacăra lui,/ cu uitarea, cu fragilitatea lui, cu adevărul lui,/ cu moartea lui în timp ce aflu acest adevăr...” (*Naşterea*)

Cercul vieţii este unul “de aur”, prin el iniţiindu-ne în marele adevăr al existenţei, şi anume, că doar prin moarte ne putem înţelege şi desăvârşi destinul, practic fiind obligaţi să vieţuim cu conştiinţa acestei revelaţii. Într-o zi, te naşti “cu semnul vieţii pe frunte”, în altă zi iubeşti “cu semnul dragostei pe mâna dreaptă”, în cele din urmă sosind şi ziua în care vei muri, “cu toate că nu ai un organ al morţii în corpul tău”, acest lucru fiind necesar “ca să te întâlneşti cu pomul vieţii tale,/ cu securea din rădăcina pomului tău,/ cu fructul proaspăt al pomului tău” şi aşa mai departe. (*Cercul de aur*)

Viaţa este privită asemenea unei călătorii în care, dincolo de „mişcarea” propriu-zisă a trupului dintr-un timp în altul, contează cu adevărat aventura existenţială a *fiinţei*, a spiritului: “Privirea va călători de la început la sfârşitul acestui cuvânt,/ trupul va trece dintr-o vreme în altă vreme,/ vei cunoaşte o patrie şi o altă patrie,/ vei călători de la o făgăduinţă spre altă făgăduinţă,/ căutând cuvântul rostit şi uitat, de început,/ numai pentru a te cunoaşte pe tine,/ sau doar ochii se vor mişca/ de la începutul la sfârşitul cuvântului,/ dincolo de cuvânt… ” (*Călătoria*)

Omul îi aparţine veşniciei, purtându-şi trupul vremelnic, iar trupul, la rându-i, “unic precum veşnicia”, purtându-l prin piatră, prin tăcere, cu el, recunoaşte poetul, “voi simţi gustul nisipului,/ voi intra prin poarta deschisă a sângelui necesar,/ voi călători dintr-o adolescenţă în alta,/ voi intra în dragoste ca flacăra în lumină”. (*Trupul*) Poetului nu-i poate scăpa nici „misterul” sălăşluirii fiinţei noastre în trup, a însufleţirii acestui înveliş de carne, trupul fiind „ca o petală sub instinctul pur al gheţii”, fragilitate şi frumuseţe, ascunzând aceeaşi forţă ca

cea care „urcă prin firul de iarbă,/ prin picioarele de cristal ale tigrului,/ prin inscripţiile vechi,/ aceeaşi forţă care preface piatra în cuvinte...” (*Germinare*)

Într-un poem intitulat *Minunea* şi dedicat lui Nichita Stănescu este surprinsă neîndurarea cu care ne purtăm cu trupul nostru, “cu gesturi neînţelese ne răzbunăm pe trup,/ de parcă am avea mai multe trupuri de rezervă,/ iar după al treilea trup am învia definitiv...// O, după al treilea cer se produce minunea...” (*Minunea*) În *Foamea de lumină*, “pierderea umbrei” readuce trupul în starea iniţială, “o scoică din care alunecă albastru,/ veacul acesta, foamea de lumină, poemul...”, într-un alt poem dedicat lui Adi Condrea, în care “uneori trupul o ia razna spre o altă toamnă”, însăşi inima va cădea împreună cu frunza şi “va pluti prin aerul zilei” până la picioarele lui Dumnezeu. (*Scrierea minunii cu trupul*)

Odată cu tristeţea aducătoare de “frig” (acest însemn nemilos al apropierii de moarte), vine şi vremea când trupul ar trebui schimbat pe unul mai tânăr, poetul sfătuindu-ne: “îmbracă-l în altceva mai bun,/ astrul zilei s-a frânt în milioane de oglinzi,/ ninge peste capetele noastre cu imagini din alt timp...” (*Ninge cu oglinzi*) În *Frig* (o metaforă *specială* a morţii), poetul surprinde fragilitatea liniei vieţii, „curmătoarea” (cea din urmă dintre ursitoare) putând să-i pună capăt oricând, chiar înainte de naştere: „În această lume prin care trecem,/ poţi să te opreşti pe o frunză-n cădere,/ poţi locui în lacrima statuii,/ e frig,/ îngheaţă visele în cel nenăscut…”

“Dezbrăcarea” fiinţei de trup (“de tristeţi trecătoare, de părinţi, de femeia mea”) devine treptat un exerciţiu necesar, ca o repetiţie involuntară pentru marea desprindere, lăsându-te însă tot mai vulnerabil şi transformându-te, în cele din urmă, într-o ţintă uşoară “legănându-se în luna plină” pentru cei din jur. (*Ţinta de hârtie*)

În momentele de cumpănă, omul va rămâne complet singur cu trupul său, fiinţa sa evoluând însă chiar și în timp ce carnea putrezeşte (*Singurătatea poetului*), într-un alt poem, *Vers rătăcit de îngeri*, răzbătând obsesia nemurii în pofida destrămării fizice: „Gândesc la neputrezire,/ deşi chiar acum trupul meu se destramă/ ca o imagine în apa râului,/ îmi doresc neputrezirea/ şi aerul se face oglinzi în dimineaţă,/ descopăr o altă zi în această zi,/ viaţa mea este adevărată chiar la etajul nouă,/ privesc peste cetate,/ toate străzile duc undeva,/ numai una duce la neputrezire,/ o rază de soare luminează cămaşa poetului,/ ca un vers rătăcit de îngeri...”

În cele din urmă, va veni negreşit şi o vreme când trupul, acest „imperiu de lut”, devine ceva greoi, rece, străin, căutând în zadar „inima pierdută”: „Ca un strop de mercur,/ curge trupul tău pe treptele dimineţii,/ e ceva greu în acest trup,/ ceva care mai caută inima pierdută,/ ca o bucată de gheaţă se rostogoleşte/ imperiul acesta prin imperii de sânge...” (*Dizolvarea imperiilor*)

Dar poate cel mai complex poem despre trup (şi nu numai) din ***Pomul cu scribi*** este *Pierderea trupurilor*, în care fiinţa spirituală ar reveni de dincolo de moarte pentru a se teme, a se bucura şi a iubi, dar din păcate şi-a pierdut, de-acum, „învelişul”: “Aş putea îngheţa peste pietre reci,/ dar mi-am pierdut trupul în plină ninsoare,/ aş putea înmuguri ca un verset nerostit,/ dar trupul meu s-a dus ca fluturele,/ aş putea privi grâul, macii,/ dar trupul s-a scurs în culoarea roşie a florii,/ va veni toamna şi el, trupul,/ se va duce-n rădăcini ca frunza,/ te-aş putea îmbrăţişa cu toată fiinţa/ şi nu ne vor vedea, chiar dacă va fi pe lumină,/ pentru că trupurile se vor fi pierdut,/ aş putea striga toate acestea dacă aş mai avea trupul,/ trupul pe care

l-am primit la facerea lumii,/ ca pe o haină ţesută dintr-un singur fir,/ ca pe o haină netrasă la sorţi de soldaţi…"

Consider că toată această problematică a trupului şi a fiinţei, a vremelniciei omului, precum şi apropierea tot mai evidentă de Dumnezeu constituie elementele clare de lirică experienţială în poezia recentă a lui Constantin Stancu, aceeaşi dimensiune putând fi identificată şi în creaţia altor poeţi hunedoreni, exemplele cele mai relevante fiind cazul lui Ioan Barb (prin ***Babilon*** şi ***Sabatul interior***) şi al lui Nicolae Crepcia (prin volumele ***Scrisorile de la Brotuna***, ***Durerea ca fericire*** ori ***În intimitatea frigului***).

Se pare că la acest început răvăşit de secol XXI, poezia îşi redobândeşte, după o perioadă relativă de confuzie, locul cuvenit în destinele noastre, înţelegerea ei, pentru noi, cititorii, fiind o aleasă cale de înţelegere a propriilor noastre universuri, dar şi rătăciri.

- **Adrian Botez**

OUROBOROS-UL, DE PE „DRUMUL TOIAGULUI": „*Pe masa de operaţie*", de CONSTANTIN STANCU

De mulţi ani, admiram (aproape extatic – pentru că autorul este un şlefuitor desăvârşit al Verbului Orfic...precum Spinoza, care şlefuia lentile, pentru Re-iniţierea Orbilor Lumii!) scânteierile lirice din poemele lui Constantin Stancu...: **Fructul oprit**, **Păsările plâng cu aripi**, **A privi cu ochiul inimii**, **Pomul cu scribi**...

...Când am primit, de la Haţeg, o carte de proză (cu aspect de roman) din partea domniei sale, autorul sus-zis – prejudecăţile mele (cu totul ruşinoase!) au şi scos capul, obraznice, degrabă, la suprafaţă (mai ales că eu fac alergie la cam toate cărţile premiate, din ultima vreme... – ...pentru că, zdrobitoarea lor majoritate, reflectă gradul de rudenie sau amiciţie al autorului, cu vreo autoritate municipală, ceea ce n-are nimic de-a face cu esteticul!): „***Eh, nu poate atinge, nici măcar râvni – Desăvârşirea, umblând după doi iepuri, deodată...!***"

...Tot ce pot să vă mărturisesc este că, după ce am deschis volumul „**Pe masa de operaţie**" (Editura Rafet, 2011 – premiul „***Octavian Moşoiu***", al Festivalului Internaţional „***Titel Constantinescu***", ediţia a IV-a, Rm. Sărat, 2011 – acordat de Asociaţia „***Renaşterea râmniceană***" – preşedinte Constantin Marafet, cu sprijinul financiar al Consiliului Municipal Rm. Sărat şi al Asociaţiei) – nu l-am mai lăsat..., până când n-am întors pagina şi-am văzut scris: **Cuprins**...Nici nu am cuvinte (şi nici nu cred că există, în vreo limbă a lumii!) să exprim dezamăgirea că „***s-a terminat***" cartea...cât am regretat că jocul dramatic al ideilor, „montat" în Teatrul Cosmic – încetase...

...Titlul nu pare deloc îmbietor, pentru cine se opreşte la copertă... – şi nici titlurile celor 12 capitole nu sunt prea îmbietoare... – ...cel mult, ciudate: **Boala nevăzută, Moartea ca un fel de naştere, Ghimel, Dalet, Misterul frigului, Het, Pâinea cea de toate zilele, Visul, Lamed, Toiagul, Tau, Epistola**...

...Dar, iată: Nichita Stănescu – **Măreția Frigului**...Deja, începea să se întrevadă „**fântâna**" dintre lumi! Interesant, zguduitor - dar...nu suficient, încă, pentru interesul Omului Viu. Omului Care Se Caută...întru Veşnicie!

...Noroc că, într-o vară de tare demult, începusem să descifrez tainele fascinante ale limbii ebraice vechi/veterotestamentare (nici până azi nu am lămurit sumedenie de simboluri...) şi studiasem, cu nesaţ, „***Cheilor majore şi Pantaclul lui Solomon***", de Eliphas Lévi.

Apoi, pe măsură ce parcurgeam primele (dintre cele 105) pagini ale cărţii (care, de la început, vorbea despre un om care se pregătea, spiritual, să înfrunte o operaţie de extirpare (?!) a unui neoplasm, fixat la un rinichi – şi, parcă era Hristos, încărcat de toate păcatele şi durerile Lumii, înainte de CRUCIFICARE!), mi-am adus aminte de Mircea Eliade şi a lui nuvelă despre „**cancer**": **Les Trois Grâces**...Şi, abia atunci, am avut, deodată, Revelaţia... – ...şi m-am dezlănţuit, cu mintea şi sufletul deschise, asupra cărţii lui Constantin Stancu...

... "*Dumnezeu n-a putut distruge propria sa creaţie(...). În corpul omenesc totul s-a păstrat, părinte, deci s-a păstrat şi taina vieţii veşnice, cu care fusese dăruit Adam... (...)Păcatul originar n-a putut distruge mecanismul regenerării, ci numai l-a modificat, în aşa fel încât să nu mai poată fi recunoscut. Mai mult, l-a camuflat în nişte procese fiziologice care, aparent, indică exact contrarul regenerării, l-a camuflat în anumite maladii şi mai ales în cea mai primejdioasă afecţiune organică: proliferarea celulelor, neoplasma*" (n.n.: tumoarea canceroasă) – spunea Aurelian Tătaru, din nuvela eliadescă.

…Iată cheia! Se întâlneau, de fapt:

- Omul/POETUL-RE-ARMONIZATOR DE LUMI (Suprafiinţa/Supra-Eul Spiritual, MAGUL INVIZIBIL, multiplicat în ecouri/magi, al "Crăciunului" solstiţial!), cu
- Dumnezeul Demiurg şi Mântuitor – dar şi cu…
- "Cancerul"/probă iniţiatică, Taină Mistică, prin care străbaţi tot infernul, spre a răzbi în Paradis. "Masa de Operaţie" este Cosmosul Fiinţial, în/pe care "operează" Dumnezeu. Supremul Taumaturg/MEDICULCOSMIC/MÂNTUITORUL! Poate fi Masa Cinei Celei de Taină - Poate fi Suprema Masă Resurecţională – CRUCEA!

"Cancerul", deci, devine Răul cu faţă dublă (precum orice simbol al Marii Tradiţii Terestro-Paradisiace): este puroiul păcatelor noastre: "*Îţi indic să te operezi cât mai repede, să scoţi mizeria de acolo, de la rinichi…*" – dar şi şansa de a te mântui, prin suferinţă, prin lacrimi lustraţionale, care "curg în sus", prin misteriul "comunicării mistice" – IUBIREA SUPREMĂ/EROS AGAPÉ: "*Aş scrie sau aş plânge poeţii, ei sunt aici, nu-i vedem pentru că sunt sub val, dar lacrimile lor ajung la noi, sunt lacrimi care curg în sus. Ceea ce-i face însemnaţi este durerea lor de a nu ajunge cuvintele lor până la noi*" – cf. Boala nevăzută, p. 9.

…Şi de ce, neapărat, "*rinichii*" sunt canceraţi? Rinichii, care parcă sunt doi foetuşi, faţă în faţă, unul către altul privind, curioşi… încă stagnând în uterul paradisiac…! Sau… numai unul ŞTIE? – iar celuilalt îi este frică, încă, să afle că se află, s-a aflat, mereu, TOTDEAUNA, logic şi legic, în Paradis (cum afirmă şi personajul Orbului Borges – Paracelsus, din "Roza lui Paracelsus", adresându-se potenţialului ucenic: "*- Şi în care alt loc ne aflăm atunci? Crezi, oare, că divinitatea ar putea să creeze un spaţiu care să nu fie Paradisul ? Crezi, oare, că prăbuşirea constă în altceva deciă în a ignora tocmai faptul că ne aflăm în Paradis ?*)!

Iată ce-i zicea Durckheim – eminentei psihoterapeute şi scriitoare, Annick de Souzenelle (cf. Simbolismul corpului uman, Amarcord, Timişoara, 1999) : *"Noi evocăm descrierea biblică a corpului <<Fiului Omului>>, în care rinichii formează o evidentă frontieră între două etaje ale fiinţei. Şi atunci Durckheim izbucneşte de o nouă profunzime din el şi, luând prima hârtie care îi vine la îndemână, trasează desenul pe care l-am păstrat mereu cu religiozitate şi pe care îl transmit pentru prima dată în aceste pagini: el plasează omul aşezat în hara lui, în postura de lotus şi îmi spune: <<Dedesubtul rinichilor, Annick, nu se petrece încă mare lucru. Aceasta trebuie repede integrat. Dar deasupra, da, totul se petrece; şi acolo, la nivelul inimii, acolo numai, ÎL întâlnim, pe Celălalt!>>"*

Acum abia înţeleg şi simbolistica desenului de pe Coperta I a cărţii lui Constantin Stancu – un porumbel...cu imaginea dublată-reflectată! Este imaginea întâlnirii ego-urilor – „deasupra", îl întâlnim, totdeauna, pe „Celălalt"!

...Evident, e cazul să organizăm, de-acum, discuţia despre cartea „*cu cheie*" a lui Constantin Stancu.

Un ORB misterios (şi la fel de misterios, VINDECAT DE CĂTRE MARTORII CERULUI!), Ilie Roman (care îşi aminteşte, trudnic, terapeutico-magic şi soteriologic, originea divină a NUMELUI PARADISIAC/"NUMA", deci şi a Formei Iniţiale/"RUPA"!: "*Mi-am propus ca la durere, în loc să ţip (...) să mă rog, să strig spre Dumnezeu, gândul meu era astfel spre Cel Prea Înalt, Cel Care Stă Pe Un Munte Înalt, adică – şi mă întrebam cum suna numele acesta, în limba veche, făceam un effort să-mi amintesc, era important pentru mine. (...) până la urmă am realizat că numele era în mine – ELI ELION*" – cf. Moartea ca un fel de naştere, p. 14), lasă un text/"epistolă", unui novice (după modelul borgesian… sperând măcar într-UN ucenic destoinic semantic!) – şi, apoi, dispare în necunoscut (sau, poate, se "transplantează" în… "CELĂLALT"/Cititorul Epistolei Sacre/Mesajului Mântuitor?): "*De fapt, autorul lor* (n.n.: al semnelor de pe "*o coală pătată cu sânge, un sânge care nu s-a evaporate…*") *dispăruse în toamna aceea, sau a fugit undeva, în munţi, la o mânăstire* (n.n.: manolic-cosmică!), *sau într-un sat cu garduri de lemn, ţărăneşti* (n.n.: Paradisul) (…) *Dacă textul a ajuns la mine, înseamnă că mai trăiesc, sau, cine ştie… Eu trăiesc, Ilie Roman cel real şi cel din vis fac, într-un fel, legătura… Îmi este frică, uneori…*" (cf. Epistola, p. 101).

Şi, prin infiltrarea „**Celuilalt**" (cel din **Scrisul/Hieroglifa Omului şi Lumii-Epistolă**!), novicele, căutând oameni, într-o veritabilă „**questă**" a Sfântului GRAAL - află cine este, prin ceilalţi – află, întru frica Sinelui, cine este SINEA! - deci, cine SUNTEM: „***Am încercat să-i vizitez pe cei pe care i-a descris în text, să înţeleg simbolurile din numele lor, dar mi-a fost greu să fac o astfel de vizită. Treptat, am înţeles că fiecare reprezenta o literă dintr-o limbă veche şi că era în joc un cuvânt, un mesaj, poate, pentru că literele apropiate, după cum oamenii se apropie de viaţă, pot forma un cuvânt, exact ca în prietenia dintre ei, legătura lor era secretul***" – cf. **Epistola**, p. 102.

Fraza Divină a Lumii, revelată prin IUBIREA-TEXT, produce **metanoia (schimbare şi/sau transformare /restructurare de personalitate)**! Re-centrarea/Re-orientarea Fiinţei, spre Eul Divin. Prin „**kenoză**"! (Gr. ***Kenosis: deşertare, smerire, umilire***. Starea de "deşertare" sau de "golire", pe care Fiul lui Dumnezeu o asumă în Întruparea Sa, ca act de ascultare, faţă de Dumnezeu-Tatăl). Sau, una prin cealaltă… ! "***Mi-am propus să-mi schimb viaţa, în urma acestui text, să mă retrag undeva la ţară, într-o căsuţă modestă, cu o grădină plină de pomi, cu fântână în curte (…). Şi nu era greu, pe apartamentul din centru voi încasa o sumă***

***bună, o casă la ţară era mult mai ieftină, cu mult mai ieftină…Dar care este preţul cu adevărat?*" – cf. **Epistola**, p. 103.

"**Preţul**" Paradisului este însăşi **Metanoia/Kenoza**. "**Aparatamentul**" Cărnii – să ne lepădăm de el… pentru că nesfârşirea o întrezărim prin "**culoarul**" dintre lumi (**Fântâna/Styx**, plătită cu "parola" AUM/OM!!!) – până la Grădina Merelor de Aur/Hesperidelor/Akes Samenos.

…De ce a orbit…ORBUL? Din pricina Cuvântului Radioactiv (şi dez-dumnezeit, ieşit din Logos-ul/Rânduiala Sacră, întru "*praful*" eminescian: "***Toate-s praf... Lumea-i cum este... şi ca dânsa suntem noi!***") - al Arhivei/Bibliotecii Babilonice-Cosmos Borgesian…: "***Praful era mult şi arhiva neîngrijită (…) se pare că de la praf i s-a tras, era praf de minereuri şi asta vine din toată lumea…***" – cf. **Visul/Pietre preţioase**, p. 64.

Dar ORBIREA (…ca revelare a **V.I.T.R.I.O.L.-ului – Otrava METANOIEI, întru Revelarea PIETREI FILOSOFALE**!) înseamnă, de fapt, **INIŢIEREA întru REVELAŢIA LUMII "*DE DINCOLO*"…!**

...Şi cum se numeau oamenii/semenii, **Slove ale Frazei Divine a Lumii –** dacă ştii să iubeşti, la modul mistico-hristic?

...**GHIMEL** (p. 17): TERNARUL-MAMA GENERATOARE-GENERAREA – **Împărăteasa/APA: *„Era mândru de lucrurile rare şi valoroase din casa sa (...) erau acolo adunate tablouri, vase vechi, ceasuri, medalioane, BUMERANGUL (...). Mi-a arătat un ceas vechi (...) dintr-un sat uitat de lume, dar nu şi de Dumnezeu*"** şi ***„subiectul lui era Femeia***" – adică, **APA**! – cf. p. 17)!!! Primul Număr Sacru, Triunghiul lui Jehovah. Mercurul Înţelepţilor: ***„Vezi, când Dumnezeu are musafiri, le pune muzica aceasta, ca să-i îmblânzească pe oameni, care au nevoie să fie schimbaţi şi muzica poate face minuni...***"

...Şi cu Cine nunteşte ***„GHIMEL" (APA)***? Cu Cine – decât cu **DALETH/FOCUL**? Cuaternarul-Cvadratura. Numele Cercului Perfect. Crucea filosofică. Focul Elementar al Înţelepţilor: ***„Dalet (...) călător prin lume după jumătatea care dă sens, care rotunjeşte viaţa***" (cf. **Dalet**, p. 22) – o „rotunjeşte" până la **OUROBOROS COSMIC**...Şarpele Care-şi Înghite Coada, echivalent, în Cosmos, cu Fulgerul Care Uneşte Contrariile, aduce Revelaţia: „...***adolescent la aproape cincizeci de ani...(...) Uneori am senzaţia că el mai trece pe străzile oraşului, strâns lângă femeia iubită, două umbre ireale (...) şi nimeni nu pricepe de ce toate acestea trec ca un fulger scurt întere O ZI şi ALTĂ ZI, o lumină ce nu există decât în ochii PRINŢULUI***"! (cf. **Dalet**, p. 26).

...Şi unde se întâlnesc „Ghimel" şi „Daleth"? Altfel decât întru Echilibru, întru **Desăvârşirea ARMONIEI/DEZ-ÎMPREJMUIRE** (...pentru a re-ctitori **DIZARMONIA/RE-ÎMPREJMUIREA** ... – totul, adică ceea ce ne-a revelat Coloana Infinitului Brâncuşiană... - până la **DE-PERSONALIZARE**!) - NU SE POATE!

Deci, **CHET**! Echilibrul Universal/JUSTIŢIA. Tetragrama cu reflactarea sa. Dublul Stauros (n.n.: STAVROS=CRUCEA!). Cuaternarul multiplicat de binar: „...***avea un vers ca un cântec şi un cântec ca un poem (...) părtea că le are pe toate (...) dincolo de aparenţe era drama. (...) Era hăituit, nu o spunea, dar o arăta (...). Iar noi înconjuraţi de gard stăm într-o lume care nu ne mai aparţine de mult. Gardul ne înconjoară, deşi credem că versul ne-a eliberat...***"(cf. **Het**, p. 35).

...Până unde, **TOTUL**? Pe **Axa Lumii/FIRUL DE BUSUIOC**, ni se revelează, dincolo de Orb şi Ne-Orb – dincolo de persoana civilă Ilie Roman, sunt Martorii DOI, care-l atenţionează pe Om că nu-i locul lui „aici”, ci în **„Biserică”/”ACOLO”/”VISUL SACRU”** („***De ce stai aici? Stai degeaba, nici nu intri, nici nu părăseşti locul, mai bine ai fi intrat în Biserică***” – cf. **Martorii**, p. 53)... Taumaturgii/**STRĂINII Divini**, care „croiesc” existenţial Coloana/Spirala Infinită, nu sunt, de fapt, ci...**EXISTĂ ESENŢIAL/TRANSSUBSTANŢIAL**: „***Dar cei doi au fost uitaţi, parcă, nu mai contau, străinii păreau a nu fi din cercul oamenilor, ci erau parcă în plus. Ilie a observat asta într-un fel ciudat, umbrele care stăteau prinse în plasa unei iluzii, aşa erau străinii***” – cf. **Visul**, p. 55).

Este/EXISTĂ, deci, Depersonalizatul Final şi Demiurg... - ...**ELI ELION**!

...Orbul devine, acum, **Cel din IZVORUL /REVELAŢIA LUMII/FEREASTRA CERULUI TERESTRU, Cel care VEDE CU INIMA**: „*FEREASTRA (...) pentru că de aici s-a relevat Planul Lui Dumnezeu pentru om, prin Adam şi Eva, pentru cunoaşterea şi stăpânirea Pământului*” – cf. **Visul**, p. 60.

...Dar nu fără de **Suferinţa Izbăvitoare/LACRIMA**: „***Ioan i-a adus aminte că are un loc în Biserică, unul special pentru el...O lacrimă i-a apărut în ochi...parcă plutea...***” – ...ca în Crăiasa Zăpezii, când Lacrima i-a redat lui Kay iubirea pentru Gerda...! – ajungând la **TOIAGUL/Axa Lumii**, la **COPACUL PARADISIAC**...mereu, însă, cu „**toporul**” lângă RĂDĂCINĂ, „**toporul-FULGER al lui THOR**” fiind, de fapt, **NOUA RĂDĂCINĂ**...adică, Satana-Spirală va însoţi toate „demiurgiile” Sinelui, devenit SINE...! - şi, prin **LAMED**/Spânzuratul (Desăvârşirea. Sacrificiul. Trecerea. Crucificarea. Spiritul care se separă se materie) – se ajunge la **TAU** (numărul 21/22, ultima literă a Lumii: **Cheia Tarotului Lumii, de TREI ori ŞAPTE. ABSOLUTUL. Rezumatul întregii ŞTIINŢE UNIVERSALE**...).

...Nu. Nu e bine ce-am făcut....O carte iniţiatică este **DESCOPERITĂ/REVELATĂ**, iar nu...**povestită/explicată**! Dar...ce-am făcut e, de-acum, bine (sau foarte prost!) făcut!

...Această greşeală a mea, însă, sper să nu-i împiedice pe cititorii cărţii să-şi reveleze, mult mai departe decât a reuşit entuziasmul meu...”**MESAJUL DIVIN**”, simbolurile/litere/semne, către **ELI ELION**.

...Fără să ne dăm seama, am uitat de Călăuză...adică, de **Autorul Constantin STANCU**! Da, aceasta este „**Condiţia BUNEI/AUTENTICEI CĂLĂUZE**”: să fie uitată, atunci când a condus bine, exact, „corect”... - **...către Grădină, prin Labirintul-Fântână, vărsând LACRIMA SOTERIOLOGICĂ, pe Drumul Toiagului, până la Rădăcina Copacului-cu-Topor-la-Rădăcină...!**

...**Ouroboros-ul-Romanul Iniţiatic (şi Eternă Spirală!), care tentează Labirintul Perfecţiunii**...! Prin **LACRIMA OGLINDIRII EULUI DIVIN**... - adică, a...”***Celuilalt***”...! – pe care eu eram gata să-l alung din Oglinda Mântuirii mele...atât de prostesc ignorant şi suficient ajunge să devină omul, în lumea asta **jalnic**-„***cezarică***”!!!

Adrian Botez

- **Radu Igna**

A FI ÎN SITUAȚIA DE A NU MAI FI…

Constantin Stancu (n. 1954), poet trăitor în Haţeg, membru al USR, Filiala Alba-Hunedoara, este absolvent al Facultăţii de Ştiinţe Juridice a Universităţii din Cluj-Napoca şi al unui curs postuniversitar

de economie. A debutat concomitent cu poezie (1988) în revistele *Orizont* şi *Braşovul literar şi artistic*. Până în prezent a publicat volumele de versuri *Păsările plâng cu aripi, Pomul cu scribi, A privi cu ochii inimii,* eseurile *Poetul la castel (pretexte critice şi eseuri la opera lui Eugen Evu), Abisul de lângă noi, De la Neantia la Vâltoarea sufletelor (operele unor scriitori din Haţeg)*. Este prezent cu poezie şi articole de critică literară în numeroase ziare şi reviste din ţară. Ultima sa carte, romanul *Pe masa de operaţie,* (editura „Rafet", Râmnicu Sărat, 2011, premiat la Festivalul internaţional "Titel Constantinescu", ediţia a IV-a) „abordează, precizează autorul într-un articol publicat, tematica bolilor personale pe fundalul bolilor spirituale ale lumii, cu accent pe valoarea fiecărui om şi pune în lumină destinul special al poetului într-o vreme a căderilor."

Personajul narator, un anonim bolnav de cancer este operat cu succes într-un spital de prima mână. În scurte secvenţe din carte se configurează atmosfera din acel mediu al suferinţei şi vindecării, prin câteva detalii, cum sunt revenirea pacienţilor din adormire după operaţie, vizita permanentă a medicului, a asistentelor.

În planul real al cărţii aflăm că rinichiul afectat de cancer i-a fost eliminat, operaţia a decurs bine, a reuşit, şi că soţia şi-a revenit din starea sa de disperare. Planul spiritual, unde povestirea se împleteşte cu meditaţia, visul şi dragoste, este realizat prin rememorarea unor secvenţe din viaţa personajului narator, adevărate poeme în proză, căruia autorul nu-i menţionează numele în ideea că acesta ar putea fi oricine.

Puţine fapte din biografia naratorului aflăm pe parcursul lecturii. Astfel, vedem că nu este un om obişnuit, ci un autor de apreciate volume de versuri şi că a trebuit să-şi părăsească neînsemnatul său oraş transilvănean pentru a se stabili împreună cu soţia în capitală unde i s-a oferit un loc de muncă. Naratorul insistă mai mult asupra destinului său ca poet. Atunci când a citit poeziile lui Nichita Stănescu şi alţi scriitori a simţit că va deveni poet. „Gândisem toate acestea pe patul de spital în

noaptea ceea, le rememoram, încercam să uit, erau câteva ore în care puteam zbura, doream să înving moartea prin poezie; în Evanghelie este scris că la început a fost logosul, Cuvântul şi cuvântul este Dumnezeu". Pe patul de spital, prin mintea sa se derulează cu intermitenţe un lung film ale cărui personaje sunt maeştrii poeziei care i-au marcat existenţa. Numele sunt simbolice, sugerează ceva anume pe care cititorul este îndemnat să le descopere.

Ghinel, un subtil descendent al liricii romantice, îşi retrăieşte drama într-o garsonieră înconjurat de obiecte şi cărţi vechi, ascultând muzică clasică şi transpunându-şi stările sufleteşti în poezie.

Subiectul său predilect „era femeia pe care o iubise, care l-a trădat pentru altul mai tânăr"...

Poezia însă l-a salvat, a putut rezista datorită versurilor, datorită marilor poeţi.

„Pentru că, spune naratorul, era o vreme pe care o regreta, în care şi-a pierdut tinereţea,

dar când o carte costă puţin, cât o pâine a săracului şi puteai citi, te puteai refugia undeva, în peisajul acesta abstract al iluziilor şi al cuvintelor vii".

Un alt maestru al poeziei care i-a influenţat creaţia se numeşte Het, ins prezent prin revistele literare, nevoit, pentru a-şi asigura existenţa, să presteze diferite munci, care nu au legătură cu poezia. Acesta, mărturiseşte naratorul, „a intuit şi mi-a dat drumul în lume, mi-a propus publicarea în revista de literatură şi a scris destul de exact despre poemele mele. Cuvintele acelea au rămas şi pentru mine a însemnat confirmarea a ceea ce era pus în mine".

Lamed, evocat în final prin redarea amănunţită a unui dialog la o cafea, evocă, cu accente dramatice, momente din viaţa sa în anii comunismului, cum, urmărit şi tracasat de securitate, oamenii puterii i-au distrus familia. Acum, când altfel de oprelişti îi stau în faţă, nu cele ideologice şi politice, scoate cu mari sacrificii o revistă apreciată de confraţi.

„Aş scrie sau aş plânge poeţii, ei sunt aici, nu-i vedem pentru că sunt sub val, dar lacrimile lor ajung la noi, sunt lacrimi care curg în sus. Ceea ce-i face însemnaţi este durerea lor de a nu ajunge cuvintele lor până la noi. Mereu îşi fac planuri că vor veni marii bogaţi ai lumii să le publice versurile, adesea, săraci, rămân cu visele, privesc lumea, citesc cărţi pe care le iubesc şi le urăsc în acelaşi timp, iar seara târziu, când oboseala le roade fiinţa, scriu despre limitele umane, despre ţări pe care nu le-au văzut dar care par mai reale decât cele vizitate de preşedinţi, de regi, de mesageri**"**.

Trupul bolnavului „începe să prindă o nouă stare". Se obişnuia cu simetria fiinţei**.**

Are sentimentul că operaţia încă nu s-a încheiat, altfel de medici îi fac acum altfel de operaţie, cea spirituală**.** Apoi l-a cuprins un vis „în norul lui spiritual". Visul telepatic ne transpune în lumea imaginară ceea ce presupune viziune, un anume nivel al conştiinţei în fiinţa umană. În salon este adus un orb, Ilie Roman. Cei din familie au convenit că este bine să-l aşeze aproape de biserică. Acolo oamenii sunt mai miloşi. Orbul este un inginer fost şef într-o uzină. Văzuse cândva, avea amintiri

despre oameni, lucruri, case, oraşul. Oamenii care treceau stau de vorbă cu el şi-l miluiau. Într-o zi, doi străini îi spun că „Celui de Sus nu-i este ascuns". Asemenea apostolilor, ei îi redau vederea. Scena pare scoasă din Biblie. Mulţimea priveşte şi comentează minunea. Cei

doi au fost uitaţi, păreau a nu fi din lumea oamenilor. Pentru Ilie a fost o altă naştere şi se mira „ce capacitatea are creierul uman de a putea să refacă prima zi din viaţa sa".

Refăcut, poetul înţelege acum cum „Dumnezeu Îşi rescria numele în interiorul nostru încă de la facerea lumii".

Povestea lui Ilie Roman este o parabolă din care trebuie să înţelegem altceva decât ceea ce ni se spune. Faptul că el a primit textul cu povestea operatului de rinichi, un anonim, şi că acesta a dispărut fără urmă ascunde o altă poveste. Ilie Roman ar putea fi un alter ego al autorului readus la viaţă. Ilie cel real, orbul care şi-a recăpătat vederea, înţelege că numele poeţilor reprezintă ceva, poate o literă

dintr-o limbă veche, poate un cuvânt, sau un mesaj al puterii divine care i-a arătat ce este şi cine este cu adevărat. Drept urmare îşi propune să-ş schimbe viaţa.

Ceea ce face valoarea acestui text, 103 pagini, este subtextul care oferă multe posibilităţi de interpretare în plan religios.

În primul rând credinţa în Cel de Sus, tămăduitorul atotputernic. „Dumnezeu este cel care cercetează omul, inima lui şi rinichii, mă gândeam la acest lucru, ce puteam face pe un pat de spital, ceilalţi nu prea vorbeau, erau marcaţi de eveniment şi eu eram aproape copleşit, dar a vorbi cu El însemnă mult, durerea nu mai avea puterea, sau puterea ei era mult umbrită, aşteptam mângâierea în toate acestea, trupul părea că nu-mi mai aparţine, era al altuia, dar unde putea locui decât acolo, în carnea aceea slabă şi totuşi care rezistă, durea şi poate căuta la ea în orbirea ei de carene ceva care s-o facă mai altfel… ".

Poetul Constantin Stancu se dovedeşte a fi şi un prozator original. Un suflu al poeziei moderne înviorează momentele de tristeţe din această proză. Inspiraţia sa vine din direcţia lui J.L. Boges, legendarul scriitor argentinian, ori din semnele desenate de Umerto Ecco în literatura universală şi din textele creştine vechi, unde simbolurile dau măsura valorii vieţii.

- ***Ladislau Daradici:***

UN POET PRIN EXCELENŢĂ AL VALORII

În ultimii ani, tot mai mulţi poeţi se încumetă să-și alcătuiască antologii relevante pentru întreaga lor creaţie lirică. Dintre scriitorii hunedoreni i-aş aminti pe Mariana Pândaru, Raul Constantinescu, Ioan Barb, Miron Țic sau Ion Urda. Aceste antologii sunt binevenite pentru cei interesați de fenomenul poetic, un autor oferindu-ne astfel, după o întreagă carieră, propria selecție reprezentativă.Un aspect comun al acestor lucrări ține de numărul poemelor incluse, care rareori depășește o sută. În plus, deși reunesc titluri publicate la intervale considerabile, ele surprind prin echilibru și coerență, fiind puternic închegate ideatic și stilistic, creând impresia unor volume inedite.

Şi iată că, după trei decenii de activitate pe tărâmul literelor, a venit rândul poetului, romancierului şi criticului Constantin Stancu să ne propună propria sa antologie de autor. Intitulat *Fructul din fruct* (2015), lucrarea preia titlul grupajului de debut din volumul colectiv *Argonauţii*, realizat şi publicat în 1988 de Eugen Dorcescu (Editura Facla, Timişoara). Pe lângă ciclul de debut, antologia reuneşte poeme adăugite şi revizuite din cărţile publicate între 1988 şi 2015: *Păsările plâng cu aripi* (1988), *Pomul cu scribi* (2006), *Greutatea gândului nerostit* (2012), respectiv, *Eteminanki* (2014). În plus, este inclus poemul introductiv *Argumentele antimateriei*, precum şi alte zece lucrări nepublicate în volume (într-un ciclu final intitulat *Alte poeme*). Şi ca antologia, purtând un subtitlu demn de Socrate (*Adio, ne vedem pe străzile de aur*) să fie completă, aceasta cuprinde, în anexă, note literare, cronici şi referinţe despre lirica autorului, precum şi câteva (sumare) date biobibliografice.

Despre lirica lui Constantin Stancu s-a scris mult în ultimele două decenii, subliniindu-se de fiecare dată robusteţea, miza gravă şi responsabilitatea liricii sale, precum şi perspectiva aparte, prin excelenţă spirituală (estetică, filozofică şi umană) a abordării fenomenelor lumii, atât cele prezente, cât şi cele istorice,esenţiale pentru devenirea noastră. Există o anumită detaşare cu care *scribul* de la Haţeg abordează aceste aspecte, cu accent nu atât pe individual ori cotidian (s-a vorbit despre o anumită*obiectivare* în poemele sale), ci mai degrabă pe trăsăturile general-umane care şi-au pus amprenta asupra evoluţiei noastre de-a lungul mileniilor, definindu-ne şi astăzi.

Parcă indiferent faţă de curentele şi experimentele ce au urmat modernismului, având ca notă comună *stranietatea, anxietatea, demistificarea, descompunerea, ironia* sau *perversiunea* (ca să amintesc doar câteva din trăsăturile definitorii ale literaturii postmoderne), poetul refuză tendinţele demolatoare şi livreşti, construindu-şi discursul pe un fundament incontestabil al valorii. Erudit şi cu o înţelegere aparte a lucrurilor, domnia sa este adeptul poemului statuar, cerebral, prin excelenţă estetic. Nefiind elegiac ori nostalgic şi ridicându-se întotdeauna deasupra experienţelor existenţiale proprii, poemul său s-a conturat încă de la debut într-un gest de maturitate reflexiv, caracterizat prin seninătate şi împăcare, trecând pe nebănuite de la căutarea identităţii personale şi colective, la faza conştientizării şi permanentizării sentimentului declinului şi al morţii.

Astfel, Constantin Stancu nu a fost niciodată un poet al intimităţii, al marilor nelinişti sau al exuberanţelor personale, ci mai degrabă un *poet filozof* şi *istoric*, transformându-se, odată cu *Greutatea gândului nerostit* şi *Eteminanki* în ceea ce se poate considera un *poet/ scrib teolog* (în sens pur intelectual). Privind dinspre grupajul său de debut şi până la recentele volume amintite - şi mai cu seamă pretenţioasa (şi complexa) lucrare *Eteminanki* -, evoluţia poetului se înscrie între elementul specific (şi pur) *naţional* (vezi poeme ca *Toamnă latină, Ţara Haţegului, Şoapta lui Manole, Cer de iarbă la Ponorici* etc.) şi cel *universal* (*Facerea, Piramida ca trup, Depozitul de fluturi din Babilon, Memoria luminii, Flacăra verde şi câmpia Şinear* sau *Singurătatea codului generic*).

Dintotdeauna, Constantin Stancu a fost acelaşi *poet cugetător*. Cu o aleasă cumpănire a lucrurilor, destinul, credinţa, creaţia şi timpul sunt temele sale de căpătâi. Poemele sunt solid fundamentate ideatic, metafora fiind profund ancorată în spaţiul cultural şi, implicit, spiritual. De remarcat este şi faptul că, deşi între volume au trecut decenii, la nivelul expresiei diferenţele sunt minime, poetul rămânând acelaşi versificator aşezat şi econom, înclinat spre o metafizică aparte a ideilor şi fenomenelor, cu o anumită predilecţie către parabolă. Abordarea se face exclusiv dintr-o perspectivă diacritică,

dincolo de simboluri şi imagini, poemele grăindu-ne întotdeauna despre Timp, fie că este vorba despre efemeritatea prezentului ori dimensiunea incomensurabilă a veşniciei.

În poemul-prolog intitulat *Antimateria pe raftul de sus*, poetul încearcă o posibilă istorie a călătoriei cuvintelor peste veacuri. Prin timp, slovele ajung la noi prin sacrificiul celor "mai iubiți" (scribii). Odată combinate, ele formează cărți (prin gravitația lor *imposibilă*), ca acestea, născute în "aburul răsuflării" noastre, să nu mai depindă la un moment dat de noi, avându-şi propria lor poveste, propriul lor destin. Şi dacă în vălmăşagul veacurilor unele cărţi dispar, în locul lor rămâne, de-a pururi,*antimateria.* În pofida timpului crud, netrăit, menirea omului este să-și asume viața, căutând frumusețea în lume, în oameni, inefabilul. Zborul păsărilor este plânsul lor, al nostru este însăşi viața pe care avem datoria s-o trăim, aşteptând ca, desprinzându-se de trup, ființa noastră să-și desăvârșească devenirea.

Un nivel consistent al poemelor este cel biblic, respectiv, mitologic. Pornit în căutarea divinităţii, ca în poemul *Labirint vertical* ("Sunt prea efemer pentru a mai avea timp/ pentru ce-a fost și, Doamne, ce lumină în/ labirint!// Nu caut ieșirea, te caut pe Tine și labirintul urcă-n cer"), poetul însuşi sfârşeşte prin a deveni un poem scris, de această dată, de Dumnezeu: „Scrie-mă, Doamne, repede, pe ceva, scrie-mă,/ nu refuza poemul care sunt în vârful degetelor Tale" (*Scriere*). Privind miturile autohtone, Ana lui Manole rămâne un simbol al femeilor sacrificate de-a lungul istoriei, dar zidurile înalte vor cădea ele însele pradă acţiunii corozive a timpului, în urma lor rămânând câte o frescă veche în iarbă, pe care se odihnește un fluture (*Zid cu fereastră*).Pornit în căutarea acestor mărturii ale civilizaţiilor de odinioară, poetul descoperă, în *Alfabet imponderabil*, "ciobul acoperit de lacrimi" pe care era imprimat şi cea dintâi literă dintr-un „alfabet străin".

Dar alte și alte *urme* vor fi revelate de *scribul-arheolog* fascinat de această perpetuă revelație de identificare și regăsire a sinelui în amprentele spirituale ale veacurilor trecute, fie aceasta imagine a unui cal pe o monedă veche (*Cal pe o monedă veche*), fie o lampă rămasă din alte timpuri la a cărei lumină se întrezăresc soldații din cele două războaie mondiale (*Lampa veche*). Alteori, un apus de soare pune în mișcare vechile gramofoane (*Desene pe asfalt*) sau, la o margine de drum, „o cruce veche de lemn" sfârşeşte prin a se transforma într-una *de carne*: „La margine de drum este crucea veche de lemn,/ sfântul o atinge cu palmele albastre,/ el știe că ploaia va destrăma lemnul,/ că arşiţa va răni lemnul/ şi cu cât trec mai mulţi oameni pe drumul acela/ cu atâta crucea de lemn se face de carne" (*Crucea de carne*).

Astfel, deşi trăitor în prezent, pentru poet totul tinde spre trecut, un trecut devenit eternitate, omniprezent în lucrurile din jur, în însăşi alcătuirea noastră. Spre acest trecut este îndreptată atenția sa, chiar conştient că, de cele mai multe ori, dintr-un mileniu sau un veac uneori mai rămân doar câteva "resturi" risipite prin piețele orașului: "Bate secolul al XX-lea și cinci minute în/ turnul primăriei și/ noi suntem în Piața Sfatului/ unde porumbeii ciugulesc resturile secolului/ risipit/ printre ziare murdare și coji de pepeni galbeni" (*La cinci minute după*).

În truda sa de redescoperire/ recuperare a istoriei, poetul își imaginează o *Maşină de făcut timp:* „Pui o monedă în bancomatul de restituit timp,/ alegi timpul pe care îl vrei,/ din trecut sau viitor,/ timpul trăit de alţii sau murit de alţii". Însă cea mai fidelă păstrătoare a *memoriei* rămâne lumina, căci „nimic nu se pierde în valul ei,/ nimic nu se

câştigă în laptele ei./ E lumina care îşi aduce aminte de/ începuturile lumii şi de obsesiile tale oranj sau mov,/ de insomniile galbene în care se odihnesc gutuii." Şi asta, pentru că „lumina înfloreşte în braţele lui Dumnezeu/ ca un buchet de floarea-soarelui imens" (*Memoria luminii*).

Platon spunea că timpul este imaginea mobilă a eternităţii imobile. Comprimându-se, el ar face posibilă întâlnirea poetului cu sinele (într-un poem amintind de o celebră narațiune a lui Borges): „M-am întâlnit cu mine cel tânăr, chiar în dreptul ferestrei,/ priveam și nu mă sătura imaginea proaspătă,/ afară se făcuse toamnă, un arbore îmi făcea/ semne prin ninsoarea timidă." Poetul nu se va opri însă aici, într-un final, întâmpinându-l „pe cel matur" care a fost, participând şi la propria sa înmormântare(*Imposibila întoarcere*). Astfel, lirismul, într-un dozaj strict, devine un apanaj al ineditului ideii, impactul poemelor fiind prin excelență cerebral/ spiritual. Stancu nu vizează omenescul perisabil din noi, ci are ca punct de reper dimensiunea umană dintotdeauna, totul fiind raportat la acelaşi Timp, la parcursul nostru predestinat și multimilenar.

Închei cu acest *Sfârşit de veac în ninsoare*, poem relevant pentru lirica înaltă şi consistentă (departe de a fi însă optimistă) a lui Constantin Stancu: „Albul zăpezii ar putea însemna o simplă naştere,/ te întorci cu faţa spre timp, de parcă ar ninge cu timp,/ vine o vreme de sfârşit de an,/ de sfârşit de veac sau chiar de zi, un sfârşit al sfârşitului…/ După felul de a fi al oamenilor timpul se măsoară cu veacul,/ după starea Celui Preaînalt vremurile se măsoară/ cu vieţile noastre, sau cu un singur cuvânt…// Învăluit în lumină ca floarea în mireasma ei,/ pe un drum care începe şi se termină într-un alt secol,/ vine spre tine prietenul cel apropiat, fratele tău,/ cu picioare de foc peste zăpada neatinsă…".

- **Ladislau Daradici**

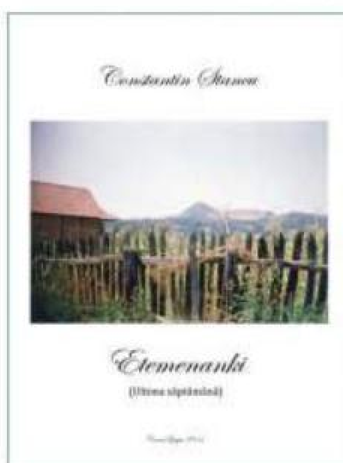
LADISLAU DARADICI

ÎNTRE OMUL DE CARNE ȘI OMUL DE GÂND...

***Etemenanki** (ultima săptămână)* este volumul de poeme al lui Constantin Stancu, publicat la Editura CronoLogia, Sibiu, în 2014. Etemenanki, ne explică autorul în preambul, reprezintă „clădirea platformei de temelie a cerului și a pământului al cărei vârf ajunge în cer" sau „clădirea al cărei vârf este în cer" (limba sumeriană).

Premisa este ambițioasă: dacă resursele planetei pentru un an se sfârșesc în septembrie și dacă a existat o ultimă săptămână pentru Iisus în care a lăsat câteva principii esențiale, cu toate că știa că într-o vineri va fi dat la moarte, oare există o ultimă săptămână, în septembrie, pentru fiecare dintre noi? Astfel, septembrie va fi perceput ca o cumpănă, apogeu și crepuscul (vezi *Septembrie cu ore moi*), când din zi și an a mai rămas puțin („anul se sfârșește în luna septembrie"), iar „timpul cade în locul frunzelor/ și copacii înnebunesc,/ zăpada e în alt veac,/ moartea nu este a noastră, e străină,/ dar o trăim flămânzi până la ultimul cer,/ până la ultima moarte din moarte."

Volumul este conceput pe patru secțiuni: *Turnul Babel (I), Semn într-o lume de fosfor (II), Ultima săptămână (III)* și *Starea de veghe (IV)*. Dacă primele trei cuprind câte un poem, ultimul conține circa treizeci de titluri.

Constantin Stancu s-a consacrat, prin volumele publicate în ultimii ani, ca un poet religios care își fundamentează poezia pe cunoașterea profundă a străvechilor mituri biblice. Simbolistica volumului depășește și de această dată pragul înțelegerii comune, semnificațiile parabolelor copleșind prin varietate și încărcătură semantică. Raportarea lor la destinul nostru se produce subtil, neofensator, învățătura vechilor pilde și imagini răzbătând, mereu actuale, peste milenii.

Istoria continuă, pare să ne spună poetul, repetându-se, reluându-se cu destinul fiecărui individ, cu fiece nouă generație, însă noi refuzăm să învățăm dintr-însa. Imaginea capetelor noastre ajungând pe aceeași „tavă a Salomeii", în ciuda eforturilor medicilor care „au descoperit o tehnică de a transplanta/ capetele obosite pe trupuri tinere", este, pe cât de dezarmantă, pe atât de relevantă: suntem trupuri în derivă, *oameni-de-carne*, pierzându-ne capetele, în aceeași neostenită ambiție de a mima continuarea existențelor noastre cu iluzia de a fi stăpâni pe propriile noastre vieți: „toți cei reîntorși pe trupuri tinere vorbesc între ei,/ au congresul lor, biserica lor,/ muzeul lor de tăvi de argint", în final nedeosebindu-ne cu nimic de cei care s-au ambiționat cândva a ridica Turnul Babel: „Unii ajung în vârf/ și-n plină orgie își amestecă trupurile între ei,/ privesc de acolo, din înalt, câmpia Șinear,/ lacrimile lor picură în cer și/ șoptesc: etemenanki, etemenanki..." (*Flacăra verde și câmpia Șinear...*).

În viziunea poetică propusă de Constantin Stancu, revine apăsat această imagine a omului în divorț cu trupul său, această delimitare dureroasă dintre carne și spirit (întâlnită și în volumele anterioare), trupul devenind doar o materie amorfă din care noi înșine vom putea, într-o zi, „înmuguri": „E o absență melodioasă în catedrala de frig/ și eu o știu și nu știu,/ cântând am să mă eliberez de trup...// E cântecul pietrelor care visează/ celulele trupului meu,/ din care mă trag,/ din care am înmugurit..." (*Catedrala de frig*).

Povestea este istorie, de-acum. Se pare că mai întâi trebuie să sfârșești pentru a (re)începe. Moartea cărnii prilejuiește eliberarea și devenirea spiritului („de carne sunt în căutarea cântecului flămând de carne" mărturisește poetul în *Cu vârful aripii*). În cele din urmă, *omul-de-carne* ar trebui să devină *om-de-gând*: „când oamenii mor, atunci începe totul:/ dintr-o rădăcină umilă/ se avântă noile universuri, plus infinitul.../ Intră-n poveste cu toate slăbiciunile tale,// fă-te gând, omule de gând" (*Calendare imperfecte*). De altfel, lumea întreagă în care ne amăgim că viețuim este o lume de carne în care „trupurile își aleg orele din ceasul cel mare/ de pe zid și/ nu înțeleg cine pe cine învinuiește,/ cine este moștenitorul sau martorul,/ precis cel bătrân ar dori să locuiască în trupul/ adolescentului,/ ei nu pot găsi echilibru între moarte și moarte/ pentru că toți au murit în clipa/ în care au intrat în carnea prezențelor" (*Carnea prezențelor*).

Astfel, fără a înțelege măcar, oamenii își pierd treptat identitatea, nici măcar morții nefiind scutiți de acest blestem

în această lume în care zadarnic strigăm la stele, la arbori şi vecini (căci nu mai există oameni, nici vecini, nici măcar duşmani), ca în cutremurătorul poem intitulat *Singurătatea codului genetic*: „Individul acela e surprins,/ cineva i-a luat locul în mormânt,/ pe bucăţica aceea de pământ/ pe care era atât de sigur şi atât de singur...” Şi abia atunci, în singurătatea morţii sale, realizează că totul începuse cu mult înainte, predestinat, chiar înainte de a se naşte: „A înţeles greu că era mort de multă vreme,/ îngropat în trupul său până la umeri,/ până la ochi, până la gând.../ Aşteaptă ca cineva să-i scrie Apocalipsa pe frunte.../ Nimic în plus, nimic în minus,/ doar singurătatea codului genetic...”

Într-un poem, o tânără se simte „străină în trup străin”, în altul scribul nădăjduind că se reîntoarce într-o altă fiinţă, uitând că „nu te poţi baza pe trup” şi aşa mai departe.

Deşi religios, credinţa, după mine, însemnând speranţă, se pare că, cel puţin în poemele din *Etemenanki,* Constantin Stancu nu ne acordă nouă, indivizilor, vreo şansă. Şi asta, pentru că am încetat să ne mai înţelegem între noi, nu ne mai cunoaştem, fiecare vorbind în felul său. Ar exista o cale, desigur, comunicarea cu Dumnezeu, fiind „cel mai accesibil,/ poţi sta cu El de vorbă oricând” şi nu e nevoie decât de „câteva cuvinte” care, „puse cap la cap/ ar putea forma un trup de carne” (*Câteva cuvinte*). De altfel, cuvântul/ vorba, devine motiv esenţial al volumului, căci dacă nimicul se sprijină „pe o infinitate de cuvinte” (*Sfârşitul lumii*), şi raiul începe „cu un singur cuvânt” (*Nimicul înmugureşte*), profeţii care au scris în „cartea veche” sunt prefăcuţi în cuvânt (*Catedrale albastre*), însuşi scribul sfârşind prin a fi înghiţit de propriile-i cuvinte (*Umbra scribului*). Imaginile se succed cu repeziciune: „un bărbat şi o femeie scriu istoria lumii” până se transformă în îngeri, un om scrie cu degetul pe nisip numele lui Moise, Dumnezeu scrie cu degetul în carnea şi sângele nostru, poetul îşi scrie poemul „cuvânt cu cuvânt”, acesta destrămându-se însă...

Un alt motiv este lumina, aproape blagiană, păstrătoare a memoriei („nimic nu se pierde în valul ei,/ nimic nu se câştigă în laptele ei”), aducându-şi aminte atât de începuturile lumii, cât şi de obsesiile şi insomniile noastre: „Lumina este aceeaşi ieri, azi şi mâine,/ în prezenţa ei lumea se face încăpătoare,/ cuvintele dau rădăcini subţiri şi/ vocale discrete de clorofilă”. Lumina doar lasă urme, precum „urechea lui van Gogh,/ capul lui Caravaggio,/ oul din care a fugit Brâncuşi” (vezi poemul-argument *Memoria luminii*, cu care se deschide volumul).

Ca şi alcătuire, în unele poeme din cea de-a patra secţiune, *Starea de veghe*, Constantin Stancu reia o formulă de-acum consacrată în alcătuirea pieselor sale: începutul constă în schiţarea unui fapt, a unei mici întâmplări care prilejuieşte şi, implicit, motivează devenirea, ramificarea poemului (sunt poeme arborescente, răsărind şi sprijinindu-se pe aceste acte lumeşti ca pe nişte rădăcini): „În seara aceasta s-a întâmplat ceva,/ am uitat caietul deschis pe masă,/ apoi am regăsit paginile scrise,/ un scris cumva cunoscut...” (*Istorie*); „Aventura începe/ după ce flăcăii au aruncat ultima fărâmă de pământ/ peste mormânt” (în *Pământ şi gigabytes*). Începuturile textelor devin, astfel, pretexte pentru ceea ce va urma.

Alte poeme se deschid cu definiţii metaforice: omul e doar „umbra pe memoria sa” (*Diamantul*), întoarcerea acasă, „un ritual din care redescoperim numele dintâi al lucrurilor”, acestea conturând aria tematică şi fixând motivele ideatice pe care se vor clădi ulterior imaginile-idei. Dar există şi poeme prilejuite de note ale observaţiilor pe care le face scriitorul în „rătăcirile” de peste zi, posibile însemne dintr-un *pseudojurnal liric*: „Iarna s-a retras în nori,/ răspunsul meu nu a venit la chemarea glasului” (*Catedrala de frig*) sau „Pisica stă pe covor, tolănită,/ ne privea cu ochi sinceri” (*Secretul*) şi aşa mai departe.

Lumea noastră este „locul unde se poate întâmpla orice”, „nu mai avem timp”, „suntem muritori în uniforme de aer”, mereu ne scapă ceva important şi din pricina asta nu ne zărim umbra „pe mâinile lui Dumnezeu”, preocupaţi de „sfârşitul lumii”, ne scapă „adevărul miriapod”... Acestea fiind doar o mică parte din semnificaţiile din *Ementenanki*, această carte pe cât de dureroasă, pe atât de necesară.

L-am rugat pe Constantin Stancu să-mi scrie câteva cuvinte despre cum a început povestea acestui volum atât de grav, atipic, singular. Iată cuvintele domniei sale:

....

„Cartea reprezintă viziunea consolidată în mintea unui om la o anumită vârstă (în cazul meu, 60 de ani). Fiecare, singuri sau în asociere cu alţii, construim turnuri pentru gloria zilnică, încercăm să-l prindem pe Dumnezeu de picioare, nu observăm că el a venit la noi, e în câmpia sângerie. Energii risipite care topesc resursele de orice fel mai repede, rămâne omul gol în faţa istoriei. Cartea este optimistă, există valorile care sunt prezentate în poemul care sparge povestea: ultima săptămână a lui Iisus pe pământ când, sub presiunea morţii iminente ca om, agresat de cei din jur, prin răspunsurile şi faptele sale, ne lasă valorile de care avem nevoie pentru viaţa noastră, acestea încep cu dragostea şi arată sensul, ieşirea de serviciu din istorie. Evidenţa acestei ultime săptămâni ne scapă, ar trebui să fie în aprilie, dar omul o găseşte în septembrie, luna în care resursele planetei şi plantei de pe această planetă s-au epuizat pentru anul pe care tocmai îl trăim citind aceste poeme... Nimic deosebit, sunt ştirile noastre de fiecare zi, iar starea de veghe este soluţia... În loc să fim atenţi la mesaj, ne lăsăm prinşi în plasa cuvintelor care nu mai pot fi zicere... Poezia, misterul acestor zile...”.

Adrian Botez despre romanul Vadul ars

„*PASĂREA DODO*", „*IARBA REALĂ*" A LUI DUMNEZEU şi EXISTENŢIALISMUL CONTEMPORAN: ROMANUL „*VADUL ARS*", de CONSTANTIN STANCU[1]

Încă din 2011, când îşi editase romanul ***Pe masa de operaţie*** (Ed. Rafet, Rm. Sărat, 2011, carte premiată la concursul internaţional „***Titel Constantinescu***"), remarcasem calităţile de excepţional prozator „***creator de profunzimi abisale, parabolico-metaforice***" (în linia lui Jorge Luis Borges), ale lui **CONSTANTIN STANCU** – într-o vreme în care proza românească a intrat „***în colaps***" - ... parcă scriitorii de azi ar fi uitat şi să povestească, şi să facă introspecţie/analiză introspectivă, şi să construiască dialoguri credibile, şi să construiască o naraţiune metaforico-parabolică – şi, mai ales, să dea un mesaj fundamental (prin importanţă şi urgenţă existenţială) unui text.

Noul său roman, ***Vadul Ars*** (Ed. Rafet, Rm. Sărat, 2016), dovedeşte, din plin, că subsemnatul nu s-a înşelat asupra excepţiei, întru ale prozei româneşti contemporane - excepţie numită **CONSTANTIN STANCU**.

Cartea este structurată pe XXXII[2] de „***paliere narative***"/capitole, adăugând sau reluând mesajele unor personaje (aflate, majoritatea, în plin vârtej involutiv moral-spiritual!) – capitole prin care tema capătă variaţiuni, schimbări ale unghiului de viziune – reuşindu-se o adevărată frescă interioară a mentalului unei ţări, al unui **spaţiu** (în speţă, România...**dar aceasta numai pentru credibilitatea unei demonstraţii extrem de minuţioase şi curajoase**, făcută în zona „***descinderii spre infernalitate***"!), aflate/aflat în plină implozie moral-spirituală, din pricina doborârii tuturor reperelor existenţiale interioare: omenie, credinţă, loialitate, stabilitate armonios-creatoare etc.

Romanul pare, la prima vedere, un roman social, realist. În realitate, pe măsură ce este citit şi, apoi, recitit - romanul lui **CONSTANTIN STANCU** devine **o parabolă a convertirii cosmosului în haos, prin prăbuşirea sistemului axiologic interior-uman**.

Localitatea „***Vadul Ars***" este un topos metaforic, ca şi „***pasărea Dodo***":

1-„***Vadu Ars – localitate monoindustrială, modelată de industrializarea forţată şi rigidă, practicată în anii 1947-1989, în România. Oamenii dependenţi de o singură intreprindere, de resursele ei*** " – cf. p. 6;

2-„***În oceanul Indian, pe insula Mauritius, a trăit o pasăre ciudată: pasărea dodo, personajul Dodo. Era cam mare, nu zbura, grea, cam la 20-25 kg, se trăgea din lumea porumbeilor. Aşa era firul ei. Prin anul 1507, nişte portughezi au ajuns la ţărm, erau multe păsări, era frăţia Dodo, ca să zic aşa. Frăţia a dispărut fără soluţie, pasărea nu mai există. S-au făcut defrişări, câinii şi alte animale de casă au dat năvală în zonă, vânătoarea păsării, cuiburile ei deranjau pe oamenii de bine, apoi totul s-a topit, lanţul nu s-a putut susţine. Prin anii 1690 mai era pomenită, apoi, nimic! În 150 de ani, în contactul cu omul, pasărea a dispărut. Ce atinge omul neinstruit, omul flămând, cuceritorul, ca să zic aşa, se duce pe apa sâmbetei...Apoi alte istorii, cu animale...Dacă în natură, şi natura este o forţă, se petrec dispariţii, cu atât mai mult în lumea noastră, a oamenilor moderni..." (fragment din roman)*** – cf. p. 5.

Se sugerează, în mod subtil, că „***omul flămând, cuceritorul***” („***omul modern***”) a ajuns la stadiul ultim, acela de epuizare creativă şi de apogeu distructiv...şi, deci, că **omul** ar putea să nu fie unica specie (biblică), prin care lumea să se împlinească în...lumi: pot apărea, mereu, noi specii „***conducătoare-cuceritoare***”, care să-şi transforme „***foamea***” în...**autofagie**! „***Pasărea Dodo***” devine, din **topos mental uman – mithos universal**, etern reiterativ, atât în „***greutate***”-echilibru relativ, cât şi în ...sinucidere.

Dar această parabolă despre „***arderea***” şanselor de umanitate şi de recosmicizare ale omului (metafora „***şansei***” este „***vadul***”, locul de **trecere/salvare/depăşire a unui obstacol**, interior sau exterior: „***Vremea investiţiei s-a dus,*** *a ars*” – cf. p. 135, sau: „***trece timpul şi noi*** *ne ardem*” – cf. p. 190) demonstrează şi altceva:

1-„***a schimba***” nu este, legic, niciodată, garanţia binelui, a restaurării paradisului uman. Dimpotrivă, „***a schimba***” poate, foarte uşor, să devină sinonimul îmbolnăvirii grave a organismului socio-spiritual („***În lume apăreau boli, alte mişcări de oameni dintr-un loc în altul; cu alte motive, alţi învingători***” – cf. p. 90 - de fapt, alţi **Cavaleri ai Apocalipsei**...) – sinonimul **cancerului**, al proliferării haotice şi fatale/letale, a unor celule bolnave:

-„***Cancerul este o boală caracterizată printr-o diviziune necontrolată a unui grup de celule, care au capacitatea de a invada alte ţesuturi din organism, fie prin creştere directă în ţesuturi adiacente, prin invazie, sau prin migraţia celulelor spre locuri mai îndepărtate în organism, se ajunge la metastază. (...) Bătrânii îi zic RAC***” (s.n.) – cf. p. 206. „***Rac***”, adică **involuţie fatală/letală** a moral-spiritualităţii umano-divine. Este simptomatic că fascinanta frivolă, Bianca Drăguţ, moare de cancer/**RAC**: Bianca Drăguţ este tocmai personajul care, la restaurantul „***Macarena***” („***buricul neo-infernalităţii***” **Vadului Ars**...), deţine, ca-ntr-un seif uman (pentru eternitate rămas misterios, prin moartea ei...) secretele sufletelor tuturor personajelor din Vadul Ars („***Împreună cu Bianca murea o lume...multe secrete se duceau împreună cu ea...Nu se va şti niciodată ce era în sufletul ei...*** ” – cf. pp. 205-207) – dar şi face legătura între diversele paliere social-umane, între diversele caractere umane - de la proteiformele şi, până la urmă, informele personaje **Sorin Militaru**, comisarul de poliţie, ajuns primar...sau **Ion Ardelean**, directorul subminativ al propriei uzine...sau **Ion Jude**, ziaristul-scriitor, care are cel mai sinuos parcurs, dintre personajele cărţii... – şi până la tragicul **Ilie Talan**, iubitorul de dreptate şi de raţionalitate cosmică, sfârşind zdrobit de **pământul-Mamă Geea**, în pântecul căreia a intrat toată **UZINA-MAMELĂ VITALĂ A LUMII**, de unde se „***alăptează***” şi „***drepţii***”-antecesorii „***revoluţionari***”, care vor/voiau să păstreze un echilibru cosmic, fie şi relativ, prin retehnologizarea/reorientarea existenţială a **uzinei-lume**... – dar şi „***ne-drepţii***”, adică aceia care fură tot fierul uzinei, pentru a-l preface în bani rapid câştigaţi...ucigând **SURSA VIEŢII-UZINA**! - ...neţinând cont, fireşte, că, de fapt, prin „***fierul vechi***” (în care au lăsat să se prăbuşească **mama-uzină**), adică prin **fierul corupt de exerciţiul infernal milenar**, se integrează, perfect, în „***derdeluşul***” fatal al lui **Kali Yuga, Vârsta Neagră**...ultima etapă involutiv-umană, extrem de scurtă, care duce la dispariţie lumea...”***noua lume***”, transformată într-o „***pasăre-personaj Dodo***”!

2-„***a fi liber***” presupune cea mai severă asumare existenţială, iar nu inconştienţă distructiv-haotică (de „***beţiv***”, ajuns să-şi „***strige personalitatea în întuneric***”!) - inconştienţă care duce, ireversibil, la **starea de noapte/înnoptare a Duhului**: „***Era târziu, deja. Se înnoptase...Întunericul era destul de intens, lui Ilie*** (n.n.: **Talan** – greoi, precum „***boul de jug***”, dar, prin urmare, stabil şi loial umanităţii din el, chiar şi în regimul catastrofic mundan...o „***pasăre Dodo***” nefericită, **deşi el ar dori să asigure fericirea tuturor**...) ***i s-a părut ciudată, acea zonă era aşa de slab luminată, dar era o zonă mai puţin interesantă, era***

vorba de cultură, nu de politică, sau afaceri...În aerul nopţii, străbătea glasul unui beţiv: ÎŞI STRIGA PERSONALITATEA ÎN ÎNTUNERIC" (s.n.) – cf. p. 120.

3-„***a schimba***" poate foarte uşor deveni sinonimul lui „***a corupe infernalo-plutonic***", a distruge spiritualitatea, în favoarea forţei oarbe şi brutale, care întâi aneantizează exteriorul, pentru ca, ulterior, să devină forţă suicidară (**anomia** nu poate duce decât, întâi, la **stadiul entropic-haos** şi, apoi, în final, la **neant**... la „***smulgerea şinelor***" şi dispariţia „***semnelor***" **Marelui Drum Existenţial**): „***Banii aduceau putere, automobile frumoase, poziţie în societate, influenţă, angajaţi care te linguşeau, care stau dependenţi de tine. Deveneau un fel de dumnezei pentru ei şi asta însemna putere. Puterea era un drog la care puţini puteau rezista, era drogul perfect atât în capitalism, cât şi în orice fel de societate (...). O parte din combinat se ducea, se rupea, oamenii erau puşi pe liber, urma un alt destin: meseriaşi de excepţie, ingineri, specialişti, erau lăsaţi ÎN CĂDERE LIBERĂ***" (s.n.) – cf. pp. 121-122. În această situaţie, se atinge stadiul apocaliptic, când „***se zice binelui, rău – şi răului, bine!***": „***Moartea este subiectul care aduce mulţi bani!" –*** cf. interviul luat de **Ioan Cristache**, lui **Bebe Apostol** (bucureştenizatul care sună, mereu, din „***capitala de judeţ***"...pentru tot soiul de „***antamări***" şi aranjamente, care de care mai dubioase şi mai „***cu substrat***"...mafiotic!...**Bebe**-„***GURU, mai pe scurt***"[cf. p. 189]...o imagine „***modernizat-reactualizată***" a dracului-Chirică!), devenit, din Hermes-ul/Arielul lumii, dezintegratorul spiritual al **lumii**-„***pasăre Dodo***"...

Iată şi consecinţele anomiei: „***Banul fascina, nu mai erau reguli, sau au fost amânate intenţionat. Se putea citi în ziare de accidente, de morţi, calea ferată era smulsă, semnele industriale, tot ce era metalic dispărea peste noapte, lumea era în cădere. (...) Era o prăpastie între două epoci, nu era criză, era o prăpastie. Tranziţie? Ce tranziţie? Era saltul peste epoci, golul era sub noi, cine îl umple, când va trece vremea? Oare ce va fi în Vadul Ars? – gândea Ilie***" – cf. p. 157. Ce va fi, după arderea şanselor existenţiale? Dispariţia şi...**Adevărata Revoluţie**... - căci cuvântul „***revoluţie***" nu înseamnă „***schimbare***", ci **revenire/reîntoarcere la stadiul iniţial/ORIGINILE SACRALE**. Eventual, numit/e „***paradis***"... dar şi „***re-integrare cosmico-mioritică***"!

Visătorii-vizionarii oneşti-„***păsări Dodo***", precum **Ilie Talan**, sunt excluşi de la festinul infernalităţii entropice: „***Nu contează, Ilie, eşti un visător, atât, un visător. Cei care visează vor plăti un preţ mare, aşa a fost dintotdeauna, aşa va fi, în continuare...***" (afirmă **Ana Nor**, iubita lui **Ilie Talan**...care chiar se dăruieşte „***norilor***"-informului acestei lumi destructurate moral-spiritual...) – cf. 124. Şi, într-adevăr, amanta lui **Ilie Talan**, **Ana Nor**, are dreptate, în felul ei: fostul consilier al directorului uzinei-„***pasăre Dodo***" va sfârşi... - ...de fapt, îşi va reîncepe existenţa, într-un nou ciclu (imposibil de vizualizat de monştrii acestui stadiu terestru degenerativ...), asimilat fiind de **pământul-Mamă Geea**, intrând în „***unicul anotimp***" al stadiului extra-mundano-paradisiac: „***Trupul lui a mai stat pe pământ, inert, fără viaţă, mai multe ore – l-a încălzit soarele, păsările au zburat peste el, mineralele din pământ i-au primit sufletul...La Vadul Ars era un singur anotimp..."*** (cf. p. 158).

Iubirea autentică/iubita autentică nu există, în romanul lui **CONSTANTIN STANCU** (**Bianca Drăguţ**, cea misterioasă şi frivolă, **Ana Nor**, amanta lui Ilie Talan, **Angela Pop**, amanta lui **Ioan Jude** ...sunt mai curând nişte fantoşe, care apar doar în momentele de criză spirituală şi hormonală ale bărbaţilor, conţinuţi în zona lor de proximitate...) - deci, nici măcar pentru **Ilie Talan-„*visătorul*"**! - ci numai ca formă/mijloc de evadare temporară, iluzorie, dintr-o realitate absurdă şi revoltătoare, cu care personajele (cele care mai au un rest de conştiinţă, de responsabilitate şi de luciditate...dar şi o hipersensibilitate, care face din **Ilie**

Talan un personaj teribil de vulnerabil!) nu se pot adapta, o realitate ca „***lume pe dos***"/lume tiranico-„***ubu***"-escă, de care fug, pentru că nu află, în ele, forţa de a o înfrunta, de a se lupta, **până la capăt**, pentru re-instaurarea nomos-ului sacru...

Ioan Jude, jurnalistul scriitor, devine, în finalul romanului, din fostul jurnalist curajoso-agresiv (de fapt, „***orientat***", către senzaţionalul bine plătit!), din „***afaceristul cu spirit***" (scrie doar pentru bani, „***gâdilând***", cu efemeride literare, stil „***colecţia submarinul Dox***", „***libidoul***", josnic şi penibil, al maneliştilor socialo-aculturali! - ...dar „***dezvoltă***" şi alte afaceri, „***pe picior***"!), din aparent „***asimilatul/adaptatul la infern***" **–** devine ***raisonneur***-ul şi „***judele***"-judecătorul (dacă nu cu funcţie **soteriologică**, măcar cu funcţie **alertiv-ultimativă**, pe fondul unui **penetrant vizionarism...de „*ultimă oră*"**!), asimilatorul adâncimilor semantice ale parabolei lumii-„***pasăre Dodo***" (povestită de personajul echivoco-proteic **Ioan Hora**) **–** parabolă oferită nouă, tuturor ***„oamenilor moderni",*** ca „***temă acasă***" ultimativă, de către eruditul (etern meditativ, asupra temeliilor lumii şi asupra legilor cosmico-divine, precum şi a efectelor încălcării Nomos-ului Cosmico-Divin!) **CONSTANTIN STANCU**.

Întâlnindu-l **Ioan Jude** pe **Ioan Hora** (la prima vedere, cei doi „***ioani***" şi-ar fi, unul altuia, alter-ego-uri...în realitate, vom vedea, imediat, că nu este decât o nouă iluzie, creată de Marele Iluzionist-Satana, la orice final de lume...cu scopul aducerii deznădăjduirii, deci a pierzaniei spirituale, fie şi în ultima clipă existenţialo-mundană, în conştiinţa omului dezasamblat/demontat spiritual şi scindat, la modul schizofrenic...), un creştin evanghelic, trăieşte două experimente succesive:

1-Ioan Hora îi oferă atât o nouă imagine, a unei alte variante posibile de stabilizare nomotică a lumii (subminată, însă, mereu, de „***guvernul lumii***", care „***trage cu tunul în satele-cercuri ale stabilităţii***"!) - cât şi parabola „***păsării Dodo***" - sfârşită prin concluzia judicioasă: „***Omul trebuie să reînveţe totul. A pierdut multe...Centrul*** [n.n.: se sugerează, prin topica frazei şi virgulă, faptul că esenţa autodistrugerii lumii este pierderea **CENTRULUI EI - DIVINUL!**], ***ne-am implicat pentru a ne întâlni aici. E un mod de viaţă. Oamenii au nevoie de Dumnezeu, nu o spun, dar o au…Acută nevoie. Au existat prin anii treizeci comunităţi în Brazilia, care s-au grupat şi au făcut sate. Guvernul a tras cu tunul în colibe, în şandramalele lor; şi aveau de toate, dar nu a convenit celor puternici… Se înţelegeau, se ajutau, conflictul era exclus. Cu tunul au tras, dorau să lichideze comunităţile care le stăteau în cale…***". Deci, răul este printre noi, îl purtăm cu noi, lângă noi, „***îl alegem***"..."***democratic***" pe diavol, şi el ne guvernează cu tunul stricător de cercuri stabil-armonioase! - şi ne subminează orice încercare de re-facere a Armoniei Paradisiace, aici, pe Pământ...

Imaginea unei variante (tolstoiste[3]) de soluţionare spirituală a apocalipsei lumii este interesantă: prin centrul său evanghelic re-unificator şi restaurator nomotic (...centru care este situat extra-sanctuaric, extra-eclezial), totul pare a-şi fi redobândit locul şi rostul, **Ioan Hora** definind, foarte critic (dar just!), dintr-un **adăpost-interior existenţial** (precar încropit), **exteriorul-lume pierdută** în anomie şi schizofrenie a conştiinţei: „***Oamenii nu prea mai au răbdare, vor totul acum! Intră în laţ*** (n.n: laţul **CONSUMISMULUI ATOTÎNROBITOR**!) ***şi nu mai au soluţii, nu pot ieşi din capcana personală. Îşi ipotechează viaţa pe zeci de ani! Au dreptul să ştie tinerii, oamenii se duc acolo*** (n.n.: la Centrul Evanghelico-tolstoist) ***să socializete, să se închine, deşi nu o declară, apoi dependenţa de tehnologie... Multe probleme...Copiii sunt afectaţi, se pare că o parte a creierului nu se mai dezvoltă, calculatorul le blochează voinţa, nu mai simt durerea, nu le mai au cu sentimentele***

curate...Ceva îi marchează” (n.n.: Apocalipsa vorbeşte despre „***marca-pecetea***” Anti-Hristului!);

2-dar **Ioan Jude** constată că **Ioan Hora** (deşi emite judecata de valoare absolută, exprimată, însă, în termeni şovăielnici...puşi sub semnul particulei adverbiale „***cam***”: „***Ce e de la om se*** *cam* ***topeşte, ce e de la Dumnezeu, rămâne!***” – cf. p. 214) - era, de fapt, un individ extrem de bine adaptat la lumea socială anomică: era perfect pus la punct cu birocraţia şi se „***mula***” uluitor de bine, pe această formă perversă de moarte spirituală („***birocraţia e necesară, că aşa e pe lume, acte, aprobări, situaţii***”), precum **cameleonul** sau **paiaţa depersonalizată**, mândră că devine centrul atenţiei **derizorii** a membrilor unei lumi **derizorii**...era perfect nepăsător la provenienţa banilor pentru „***centru***”...primea bani-donaţii „***fără miros***”, de la americani, „***de prin toate ţările***” („***Am bani, vor veni din toate ţările, unii sunt curioşi, alţii, mă rog...***”) - iar culmea cameleonismului lui **Ioan Horea** este sesizată şi parabolizată/metaforizată de **CONSTANTIN STANCU** prin „***iarba artificială/sintetică”*** a tuturor spaţiilor şi terenurilor „***centrului***”: „***Jude...privi iarba sintetică, bobiţele de cauciuc din iarbă, totul părea la locul lui...***” – cf. p. 212.

Finalul romanului restabileşte, însă, prin ochii lui **Ioan Jude**, autenticitatea nomos-ului cosmico-divin, cu valenţe soteriologice – şi „îndepărtarea de cameleonismul tip **Ioan Hora**:

„***Jude se îndepărtă de Ioan Hora, o luă spre ieşirea din centrul acela. Mergea şi se gândea. Mintea intră într-o febră profundă, incontrolabilă. Adevărul trebuia să fie profund...Îi reveni în faţa ochilor iarba aceea sintetică, ea imita bine iarba naturală. Privi spre dealul vede din apropiere, iarba reală îi mângâia ochii. Se încărca de energie privind iarba. Învingătoare, de neoprit...***” – cf. p. 215.

Da, doar **Iarba Verde/REALĂ**, a **Lui Dumnezeu-Cel-Veşnic-Viu**, mai poate salva această lume socio-umană, intrată pe calea neagră a entropizătrii finale: da, **Iarba Verde/REALĂ**, a **Lui Dumnezeu-Cel-Veşnic-Viu**, prin modelul ei de afirmare plenară, ca model al luptei pentru **Adevărul-Viaţă** - „***Eu sunt Calea, Adevărul şi Viaţa!***”, se autodefineşte Hristos-Dumnezeu... - ...prin modelul vigorii sale auto-constructive şi reiterativ-existenţiale, cosmico-divine – **după modelul arhetipal al Coloanei Brâncuşiene!**) – ne poate re-aduce la originile sănătoase/însănătoşitoare de fiinţă, replasându-ne într-un „***egou-fără-egoism***” – **NE POATE, DECI, „*REVOLUŢIONA*”**, în autenticul sens al acestei vocabule latineşti!

Această lume socio-umană, care pare, de mult, intrată în ultimii ani ai ceea ce ocultismul şi antroposofia numesc „***KALY YUGA***” - se arată ochilor noştri cumplit debilizată şi, aparent, ireversibil destructurată, dez-energetizată, la toate nivelurile (mai ales la cel al Logos-ului: de observat cum un politician, în discursul său către alegători, foloseşte exact aceleaşi expresii degradat-golăneşti, ca şi analfabetul-„***lider al romilor***”, Faţă Neagră: „***Votaţi-mă! I-AM RUPT!***” – s.n. – cf. p. 107)!

Victoria **IERBII VERZI A LUI DUMNEZEU** (opusă „***lumii sintetice***”, artificializate prin completa debusolare şi degenerare a sistemului de valori!) este singura speranţă că „***pasărea Dodo***” (exterminată de suicizii oameni, infectaţi de răul-entropie, de răul anti-nomotic, de răul-trădării şi făţărniciei cvasi-infinite!) - poate re-deveni **FRĂŢIE COSMICĂ**!

...Toţi criticii contemporani, obedienţi, concomitent, „***culturii politice***” valahe şi aberant-dictatorialei formule „***euro-atlantice***”: „***political correctness***” ... - se pot da peste cap (ori chiar n-au decât să stea şi cu dosu-n sus...), de revoltă şi de invidie non-profesională...da,

aceşti „*ciocoi ai condeiului*” pot striga, din fundul bojocilor: „*Să se răstignească Hristosul!*” – căci tot nu vor putea schimba realitatea: **CONSTANTIN STANCU** a realizat, prin romanul său, ***Vadul Ars***, cea mai valoroasă şi cea mai convingătoare (prin profunzimea semantică şi prin polisemantismul, tinzând spre infinit, al „***rosturilor***” şi direcţiilor de interpretare ale cărţii...) structură narativă parabolică, din epoca postdecembristă!

CONSTANTIN STANCU, cel puţin prin aceste două romane (***Pe masa de operaţie*** şi ***Vadul Ars***) este, deocamdată, câştigătorul cursei, pentru afirmarea romanului parabolic contemporan românesc. Depăşind, cu multe „***lungimi de barcă***”, fireşte, toate „***postmodernismele***” valahe...încă la modă!

prof. dr. **Adrian Botez**

[1] -Constantin Stancu, ***Vadul Ars***, Editura Rafet, Rm. Sărat, 2016.

[2] -Numărul literelor-hieroglife ale alfabetului ebraic, în care forma lumii se converteşte în înţelepciunea lumii... prin care se sugerează sfericitatea-împlinire a lumii, a spiritului, dar şi ...ajungerea la finalul unei „***lumi-Dodo***”...legic, reiterative!

[3] - **Tolstoism** – Lev Tolstoi, genialul scriitor şi gânditor rus, vedea rezolvarea problemei sociale în „***împăcarea dintre mujic şi moşier***”. După părerea lui Tolstoi, aşa cum reiese din operele scrise şi, în special, din povestirea „***Dimineaţa unui moşier***”, mujicul trebuie să dea ascultare, mai departe, boierului - iar acesta din urmă, credincios „***principiului autodesăvârşirii***”, trebuie să dea dovadă de generozitate faţă de fratele-mujic şi să facă tot ce-i stă în putinţă pentru a-i îmbunătăţi viaţa. Pentru Tolstoi, **feudalismul nu constituia un rău social**; era şi el de acord că trebuie înlăturat cu orice preţ, dar asta nu din motive de ordin politic sau social, ci spiritual. **El nu vedea în feudalism o piedică în calea dezvoltării fireşti a Rusiei, ci izvorul chinurilor morale ale nobilimii**.

Pentru înlesnirea apropierii dintre ţăran şi moşier, Tolstoi considera că pasul de început trebuie să fie făcut cu ajutorul răspândirii culturii în popor. În acest scop el înfiinţează la Iasnaia Poliana o şcoală, întemeindu-şi un sistem propriu de educaţie liberă, „***ce avea la bază metoda conversaţiei libere cu şcolarii***”. În scopul răspândirii principiilor sale pedagogice, Tolstoi înfiinţează revista „***Iasnaia Poliana***”, având drept colaboratori pe învăţătorii şcolilor din împrejurimi.

Ionuț Caragea

Mesager şi călăuză

Pe scriitorul Constantin Stancu l-am cunoscut, în primul rând, datorită site-ului său personal, Costyabc-Hatzegworld, folosit atât pentru postarea propriilor creaţii, cât şi pentru promovarea literaturii contemporane (reviste, autori, poeme, ştiri etc.). Tot acolo am observat că are şi un grup de prieteni foarte apropiaţi cu care rezonează din punct de vedere artistic şi spiritual,

prieteni care i-au analizat cărţile cu răbdare şi minuţiozitate (Eugen Dorcescu, Adrian Botez, Ioan Evu, Dumitru Hurubă etc.). Am fost plăcut impresionat de activitatea acestui om de litere din Haţeg, un om destul de discret, dar foarte generos.

Constantin Stancu a debutat publicistic în 1981, a scris aproape 30 de cărţi (incluzând şi cărţile pe suport electronic) şi este membru al Uniunii Scriitorilor din România (filiala Alba-Hunedoara) din anul 2009. Având o asemenea activitate literară, realizarea unei antologii care să incorporeze cele mai reprezentative dintre poemele sale a fost un lucru firesc şi necesar. Prin urmare, în anul 2015, apare la editura Princeps Multimedia antologia *„Fructul din fruct"*, cu subtitlul *„Adio, ne vedem pe străzile de aur"*, cuprinzând poeme din volumele: *Fructul din fruct (Ed. Facla,* 1988), *Păsările plâng cu aripi (Ed. Helicon,* 1988), *Pomul cu scribi (Ed. Eubeea,* 2006), *Greutatea gândului nerostit (Ed. Realitatea Românească,* 2012) şi *Eteminanki (Ultima săptămână) (Ed. CronoLogia,* 2014). Pe lângă poemele din aceste volume mai sunt incluse şi câteva poeme nepublicate în volum (ciclul „Alte poeme") precum şi poemul de început *„Argumentele antimateriei"*. În total, antologia de 204 pagini conţine 93 de poeme. Trebuie menţionat că peste 50 de pagini din antologie sunt dedicate referinţelor critice şi notelor biobibliografice.

Plecând de la faptul că numele antologiei este acelaşi cu numele primului volum din conţinut, cititorul poate intui că autorul elaborează prin metafora *„fructul din fruct"* o concepţie metafizică ce ţine de ciclicitate (cu trimitere la Oswald Spengler). Poetul se hrăneşte din fructul inspiraţiei, înfloreşte prin poezia sa, devenind la rândul lui, prin această metempsihoză, rodul poeziei, sursă de inspiraţie pentru alţi oameni, dar şi ofrandă pentru divinitate. Inspiraţia provine din interior (fără a se oblitera conexiunea cu realitatea exterioară), pe fondul unei atente introspecţii, aşa cum şi *„fructul are ochiul deschis spre sine"*, dar poetul „nu-şi uită carnea" (v. Cezar Ivănescu), deoarece *„O mână s-a întins dinspre ziduri, / avea degetele umede, picurau silabe din vârful lor, / mi-a desenat inima, / mi-a scris numele pe o bucată de carne.."* (Poemul se scrie singur). Spre deosebire de fructul interzis, acest fruct este la dispoziţia tuturor, *„e pretutindeni, / în crăpăturile luminii, carne fecundată de ploaie, / retină în misterul oglinzii în care te priveşti în / fiecare dimineaţă"*, numai că cei mai mulţi dintre noi, incapabili să-i desluşim forma şi esenţa, *„tăcem închişi sub membrana lui / în care curg semne peste semne şi tăceri."*

Dacă la Matei Vişniec poemul se citeşte pe sine, autodevorându-se (motivele fiind mai multe, printre care şi indiferenţa sau lipsa de înţelegere a celor din jur), la Constantin Stancu se simte nevoia transcendentală de ocrotire divină, nevoia de a rămâne în atenţia creatorului suprem: *„Scrie-mă, Doamne, repede, pe ceva, scrie-mă, / nu refuza poemul care sunt în vârful degetelor Tale..."* (Scriere). Acest lucru ne poate face să credem că teama poetului de a fi privat de poezie este mai mare decât teama de „dincolo", poetul voind să-şi asume, până la capăt, rolul de „mesager al sufletului" (după cum afirma şi Ioan Evu într-o cronică): *„mesager fără ştire... // O, mesagerul care nu ştie ce faţă a văzut şi unde, / învăţând veşnicia, dar limitat de cuvintele sale, / închis în cetatea cuvintelor sale, / pe care le-a primit de la cei dinaintea sa şi / ei le-au primit de la Dumnezeu... // El, poetul mesager, păstrându-se curat într-un timp ce alunecă / spre putrezire..."* (Schimbarea inimii). Dar, pe lângă rolul de mesager, poetul îşi asumă şi rolul de călăuză, invitându-ne să degustăm metafore pentru hrana sufletului nostru, încât să fim pregătiţi pentru momentele în care *„trupul va trece dintr-o vreme în alte vremi.."* (Călătoria). Şi tot el ne avertizează că sunt *„capcane peste tot, / în piaţa publică, pe ape adânci, capcane de fier, / de aur, albastre, de vis, de aer, / capcane invizibile..."*. Titlul poemului care conţine aceste versuri, *„Pete de sânge pe un cuvânt"*, are

tentă fatalistă şi ne aduce aminte de celebrele cuvinte ale lui Nichita Stănescu: „*Eu nu sunt altceva decât o pată de sânge care vorbeşte*".

Dacă poetul va reuşi sau nu ceea ce şi-a propus, depinde şi de noi ceilalţi. Într-o lume ultratehnologizată, într-o lume decăzută spiritual, într-o lume în care poezia a devenit o biată cerşetoare care stă cu mâna întinsă în faţa bibliotecilor şi a librăriilor, poeţii ajung, cel mai adesea, la capătul puterilor şi al inspiraţiei, fără să găsească un corespondent metafizic. Tocmai din acest motiv, ei ajung să se retragă într-o dimensiune a claustraţiei şi a resemnării, din care nu mai pot ieşi niciodată. Ce le mai rămâne de făcut în această situaţie? Constantin Stancu, un fin observator al sufletului uman şi un poet veritabil, cu neaşteptate resurse extrasenzoriale, are răspuns şi la această întrebare: „*Mi-a rămas doar atât: / să-mbrac umila cămaşă a poemului, / să caut capătul firului din care a fost ţesută, / începutul acela alb, luminos, / aflat în cealaltă parte a vieţii, / acolo unde este o floare de sânge, / strivită de strigătele călăului, / cu trupul moale de timp în ruină...*" (Cămaşa poemului).

Ionuţ Caragea

3 mai 2017, Oradea

Ladislau Daradici:

VADUL ARS, UN ROMAN AL TRANZIŢIEI

Din 1988, de când a debutat cu volumul de versuri *Fructul din fruct* (Editura Facla, Timişoara), Constantin Stancu este o prezenţă constantă printre scriitorii transilvani contemporani. Pe lângă cărţile sale de poezie, dintre care amintim *Păsările plâng cu aripi* (1988), *Pomul cu scribi* (2006), *Greutatea gândului nerostit* (2012) şi *Eteminanki* 2014), *scribul* haţegan s-a făcut cunoscut şi prin numeroase monografii şi studii critice, publicate în volume şi în periodice, iar în ultimul deceniu, prin două romane. Cel dintâi, *Pe masa de operaţie* (2011), a apărut la Editura Rafet, Râmnicu Sărat, fiind premiat la ediţia a IV-a a Concursului „Titel Constantinescu".

Iată că după cinci ani, Constantin Stancu publică, la aceeaşi editură, al doilea roman al său, *Vadul Ars* (2016), a cărui scriere o începuse încă din toamna lui 2009.

Într-o notă de început, autorul ţine să ne precizeze că *Vadul Ars* „tratează viaţa unor oameni în perioada tranziţiei de la un mod de organizare a societăţii la un alt mod, pe o perioadă de mai mulţi ani, din 1991 până în 2013". Din aceeaşi notă aflăm că acţiunea se petrece într-o

localitate monoindustrială, bazându-se „pe fapte trăite de unii, citite de alţii în ziare”; un roman document, aşadar, istoria declinului unei comunităţi întregi implicând eforturile de supravieţuire ale locuitorilor săi, numiţi de scriitor, simplu, „oamenii tranziţiei”.

Vadul Ars este un roman polifonic, urmărind o diversitate de aspecte ale celor două decenii imediat următoare evenimentelor din 1989 („aglomeraţia din decembrie”, cum le numeşte autorul). Chiar dacă în centrul naraţiunii rămâne oraşul de provincie şi complexul său industrial (*Mastodontul*), atenţia romancierului este focalizată mai cu seamă pe destinele semenilor săi, dependenţi, în majoritate, de această întreprindere (un *rău necesar* care le asigura traiul, fiind în acelaşi timp şi o sursă majoră de poluare), siliţi de noile realităţi ale tranziţiei (odată cu falimentarea uzinei) să se adapteze, să emigreze ori să dispară.

Toate aceste categorii (de la oportuniştii politici, afacerişti îndoielnici, oameni plecaţi în străinătate în căutare de lucru şi până la sinucigaşii deznădăjduiţi) sunt reprezentate în roman, în final ieşind în evidenţă şi categoria acelor cetăţeni responsabili şi dezinteresaţi (încă puţini la număr), care cred în renaşterea (spirituală cel puţin) a comunităţii, canalizându-şi resursele în slujba ajutorării celorlalţi.

Vadul ars este un roman al supravieţuirii, al parvenirii şi corupţiei, al dragostei şi-al morţii deopotrivă, dar (şi nu în ultima instanţă) al credinţei şi speranţei, căci dincolo de dramele existenţiale şi tragediile oamenilor simpli umiliţi şi abandonaţi de sistem ori ale artiştilor şi intelectualilor marginalizaţi, romancierul surprinde cu măiestrie şi realism fauna pestriţă a profitorilor, fie aceştia hoţi amărâţi şi înfometaţi, organizaţi în clanuri, politicieni, şefi de poliţie şi de instituţii, primari şi consilieri locali, afacerişti ocazionali, patroni de localuri ori prostituate de lux.

Personajul central este Ilie Talan, un inginer tânăr, inteligent, consilierul lui Ardelean Ion, directorului *Mastodontului*. Liniştit şi la locul său, cu o atitudine constructivă şi „idei de milioane” (dar şi „prost de cinstit” în acelaşi timp), şefii se bazează pe el, delegându-i cele mai importante şi mai delicate sarcini. Naiv, Ilie crede până în ultima clipă că întreprinderea poate fi salvată, pleacă la Bucureşti, semnează contracte pentru investiţii, nebănuind că în subteran directorul combinatului împreună cu câţiva politicieni parveniţi şi oameni ai legii (în cârdăşie cu cei din capitală) puseseră deja la cale desfiinţarea uzinei pentru profitul uriaş, dar imediat, rezultat din vânzarea fierului vechi.

Relaţia lui Ilie Talan cu avocata Ana Nor este de o frumuseţe tragică. Sunt doi adulţi neputând trăi unul fără celălalt, aşteptându-se şi dorindu-se cu aceeaşi ardoare. Iubirea lor este surprinsă în pagini emoţionante, relevând capacitatea romancierului de a înţelege oamenii, de a releva omenescul personajelor sale, nedezminţindu-şi statutul de poet. Două sunt motivele pentru care această dragoste nu poate da vieţilor celor doi tineri un sens: indecizia privind căsătoria (din pricina nesiguranţei vremurilor, dar şi a propriilor convingeri), dar mai cu seamă neputinţa bărbatului de a se reseta după falimentarea uzinei (după ce, idealist, se luptase cu toată energia cu morile de vânt ale noii puteri şi ale corupţiei): „Se întâlneau destul de des, dar erau şi zile când nu se vedeau. Ilie Talan era mereu ocupat, dar iubirea era ceva serios pentru el. Ana simţea, era de acord, dar regreta că nu s-au căsătorit. Fiecare îşi dedicase viaţa, într-un fel, carierei”. Anei „îi făcea plăcere să fie *soţia* răbdătoare care îşi aşteaptă soţul, era un rol care îi plăcea cu adevărat”.

Prin dragoste (întemeindu-şi o familie) şi credinţă, Ilie Talan ar fi putut renaşte, moartea sa în urma unui banal accident (clasată drept sinucidere) fiind pur simbolică, practic el sfârşindu-se odată cu dispariţia uzinei.

Vadul ars devine astfel şi un roman al unei iubiri eşuate. Ilie n-a putut trece peste schimbările bruşte ale tranziţiei, acestea bulversându-i viaţa. În final, Ana va reuşi să se adapteze, emigrând în Anglia şi stabilind o serie de legături cu românii de acolo, aparent găsindu-şi rostul, marcată însă definitiv de dragostea pentru Ilie.

Drame şi uneltiri, interese şi trădări, lăcomie şi depravare – toate îşi găsesc loc în această frescă a lui Constantin Stancu. Romanul e clădit pe mai multe planuri, ca un scenariu cinematografic, întâmplările fiind relatate lucid, cu simplitate şi empatie.

Foametea şi sărăcia îi împinge pe oameni la gesturi disperate. Haldele de zgură devin câmpuri de bătălie între clanuri, ţiganii fură noaptea fier vechi, sapă tuneluri în zgură căutând, murind îngropaţi de viu. Anchetele poliţiei stagnează, conflictele se agravează… Pentru a le aplana şi a nu se face vâlvă, se fac compromisuri, după moartea unei tinere ţigănci de douăzeci şi opt de ani, de exemplu, directorul promiţând şefului violent al clanului ajutor de înmormântare şi loc gratuit în cimitir.

Astfel, de la înălţimea aranjamentelor dintre şefi, politicieni şi poliţişti, al afacerilor de miliarde, romancierul coboară şi la nivelul muritorii de rând, rămaşi fără vreo sursă de venit, siliţi să fure, catalogaţi de oficialităţi simple „probleme sociale". Există şi o categorie a neadaptaţilor disperaţi, turnul de pe care Ilie Talan cade, accidental, fiind folosit deja de alţi sinucigaşi.

Se relevă în roman câteva episoade emblematice. În prima parte, în timp ce idealişti ca Ilie Talan încercau să salveze combinatul, şeful poliţiei judeţene, poreclit Capo, şi Sorin Militaru, şeful poliţiei locale, se întâlnesc în cimitir pentru a nu fi ascultaţi şi pentru a pune la punct câteva „istorii viitoare". Vorba lui Capo: „Viitorul începe într-un cimitir". Afacerea: se autorizare o firmă de recuperare a deşeurilor (condusă de Vodă Maria). Banii ajungeau unde trebuie, ei alegându-se cu promovări (în final îi regăsim pe amândoi în funcţii mai mari: Capo devine prefectul judeţului, iar Militaru, primarul oraşului).

Un alt moment-cheie este acela în care Ilie Talan se urcă în turnul de echilibru, înalt de peste o sută de metri, de unde poate vedea uzina, oraşul. Locul e devastat, pe unele porţiuni fiind furată chiar şina ferată. Un grup de oameni, cu o căruţă, săpau de zor după fier vechi. Ei erau săracii. Pentru că bogaţii furau altfel: „Era o prăpastie între două epoci, nu era criză, era o prăpastie", conchide Ilie Talan. Dezechilibrat de o uşă care se deschide, cade de la înălţime („combinatul l-a chemat în pământul său" – notează autorul –, „ca-ntr-un pântec, pentru a doua naştere"). Finalul e poematic: „Trupul lui a mai stat pe pământ, inert, fără viaţă mai multe ore, l-a încălzit soarele, păsările au zburat peste el, mineralele din pământ i-au primit sufletul…".

Vadul ars nu vizează doar aspectul economic şi social al tranziţiei, ci şi de fenomenul cultural şi artistic postdecembrist. Ca şi în primul roman al lui Constantin Stancu, unde ne erau prezentate destinele zbuciumate ale unor poeţi, întâlnim şi de această dată câteva *studii de caz* relevante. Unul este cel al scriitorului Duminică (amintind de un personaj de-al lui Llosa), părăsit de soţie şi devenit dependent de internet, la un moment dat nemaifăcând diferenţa

dintre textele sale şi cele selectate din lumea virtuală, publicând carte după carte, practic „dizolvându-şi” personalitatea.

Un alt personaj interesant este Ioan Jude, jurnalist cu ambiţii de scriitor. Se învârte printre politicieni, face rost de sponsorizări pentru cărţile sale, în cele din urmă reuşind să intre în uniunea scriitorilor (deşi revistele nu-i acceptă lucrările, fiind ca un *cerc închis*, accesibile doar sponsorilor, politicienilor şi universitarilor). Jude este tipul omului care se adaptează schimbărilor, incomod la început pentru oamenii legii: smulge informaţii de la oameni (şi chiar SRI), publicând reportaje despre furtul de fier vechi, despre implicarea politicienilor, managerilor şi a poliţiei. Capo vrea să-l cumpere, primeşte bani pentru un ziar, devine şef de campanie la partid, în cele din urmă optând pentru literatură şi reuşind să dea sens destinului său: se pregăteşte de însurătoare, apropiindu-se de Ioan Hora, conducătorul unui centru creştin care doreşte să le ofere o alternativă tinerilor (dar nu numai) la ceea ce le rezervă societatea de consum (mall-uri, dependenţa de lucruri, credite fără limite, faliment material, dar mai cu seamă spiritual).

Vadul ars este un roman complex, emblematic pentru majoritatea zonelor industriale din România, falimentate de mafia politică, zone catalogate de guvern „defavorizate”, lăsând în urmă zeci şi sute de mii de familii fără vreo sursă de venit, ajunse în pragul disperării. Un gest literar curajos şi necesar, realizat cu dăruire de Constantin Stancu.

Ion Pachia-Tatomirescu

ION PACHIA-TATOMIRESCU

Ars poetica opurilor de sub raftul de sus al antimateriei deturnate din bibliotecă

Încorolând poeme publicate între „anul de debut editorial-colectiv“, 1988, şi anul 2014, sub un titlu angajator de atentă selectivitate, ***Fructul din fruct – Adio, ne vedem pe străzile de aur*** (Iaşi, Editura Princeps Multimedia [ISBN 978-606-8510-60-60], 2015), atrăgând atenţia Distinsului Receptor asupra faptului că în această antologie auctorial-stancuană se întâlnesc „texte“, „poame“, „roade“, dintre cele mai bune între toate cele ale sale de până în „timpul prezent“ al respectivei lucrări „eternizator-tipografice“, mai exact spus (v. p. 4), cele din volumele: ***Argonauţii*** (II, antologie „făclist-socialistă de debut editorial-colectiv“, unde i se cuprinde ciclul ***Fructul din fruct*** – Timişoara, Editura Facla, 1988), ***Păsările plâng cu aripi*** (1998), ***Pomul cu scribi*** (2006), ***Greutatea gândului nerostit*** (2012) şi ***Etemenanki – Ultima săptămână*** (2014), Constantin **Stancu** (n. 2 noiembrie 1954) face şi o „deschidere de zile mari“, botezată ***Argumentele antimateriei / Antimateria pe raftul de sus*** (pp. 5 – 8), de fapt, o ***ars poetica***, „autoprefaţatoarea“ unui modern aed reflux-generaţionist-paradoxist bine ancorat în(tre) principiile estetice din vecinătatea stănesciană a deja-celebrului ***paradoxism ontologic al limbii***

(paradoxism cu indiscutabilă cristalizare încă din anul 1966, prin cele «11 elegii», căci doar aici ***antimateria*** face să se nască ***non-ens***-ul desemnat prin sintagma ***Omul-Fantă***, cel ce – în comunicarea [în]sinelui / eului, ori cu ceilalţi semeni – apelează la ***necuvânt***, după cum se ştie de către o mulţime de distinşi receptori de poezie valahă din cea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea, exceptându-se danubiana colonie de pelicani ai „deltoasei“ critici literare),

însă, în „argumentarea“ sa, autorul opului în discuţie – spre deosebire de Nichita Stănescu – se fereşte să apeleze la ***non-verb***, constatând, în schimb – între „argumentele ***antimateriei***“, fireşte –, „golul“ instalat pe etajera superioară a papirusurilor celeste, „vidarea“ / „aneantizarea“ operelor trudit-caligrafiate pe câmpurile albe ale colilor de hârtie (la contactul / impactul cu antimateria), „locul fără cărţi“:

«Cuvintele se ţin de mână în mii de cărţi scrise pe hârtie, / papirus, lut, metal, în electronii nervoşi care se cabrează, / în aerul înalt cu aburul răsuflării tale. // Cărţi pentru care au murit câţiva dintre noi / [...] / Cuvinte îmbrăţişate formând cărţi / [...] / Unele au zburat, alte cărţi au murit cum mor / piloţii în zbor, / altele au fost vândute cum se vând sclavele / la târgul de sclavi, / sclave cu trup frumos, fără apărare în faţa urii, / cu ochi de diamant... / Pe un perete, în camera cărţilor tăcute / a rămas ***un*** **loc gol** ***pe raftul de sus***, / ***un loc*** **fără cărţi**, / am întins mâna dreaptă, sau poate cea stângă, / era un gest de îndrăgostit irecuperabil, / ***degetele mele au întâlnit*** **antimateria** / care ***luase locul acelor cărţi dispărute***, / mâna s-a topit, anihilată în golul acela de pe / raft...// [...] / **antimateria** ***a intrat adânc în mintea mea*** şi / ***mintea s-a făcut ţăndări***, / ca un vas de sticlă pură, în care / sticlarul scăpase o lacrimă...» (**Antimateria pe raftul de sus** – p. 7; s. n.).

Aşadar, este de reţinut că ***antimateria*** intrată în profunzimile raţiunii face mintea să explodeze ca o grenadă, ca „vasul de sticlă pură“, conturându-se şi cocându-se incandescent pe tubul / „tâlvul“ însufleţitor al maestrului în cristale de ultrafină glajă.

Odată făcută astfel „deschiderea noului întreg“, a propriei cetăţi lirice, ***primul ciclu al antologiei*** (pp. 9 – 26), extras, de fapt, din primul său volum, ***Păsările plâng cu aripi*** (1998), deci publicat peste un deceniu de la „editorialu-i debut colectiv“ – proiectează „în panoul central-antologator“, imediat după **două simboluri** incandescent-wolframic-existenţiale, ***cel al*** **seminţei** (neexpresionist-blagiene) ***pe care este clădită duminica postgenezică*** («în această zi de duminică pe-o sămânţă clădită») ***şi cel*** tangent bacovianului „plâns al materiei“, dar ***de alt soi***, **plânsul cu aripi*****le căderii în cer***, mai mult ca sigur, graţie păsărilor psihopompe («în cer, păsările plâng cu aripi...» – p. 11), o altă profund-nuanţatoare ***ars poetica***, «Poesia», potrivit căreia: (**a**) ***poezia*** «nu rezistă [ispitei] nămolului din adâncul râului, / precum puietul de peşte» (p. 12); (**b**) ***poezia-dans / balet*** «între cuvinte, nu se ridică la puterea / peştilor abisali / care transformă sută la sută întunericul în lumină»

(***idem / ibidem***; reamintim Distinsului Receptor că, pentru lamura textului recenziei / cronicii, în citate, inclusiv în cele stancuane, integrate frazei de faţă – ca în majoritatea cazurilor, pentru că fraza-i a noastră, a criticului / teoreticianului, „cu meandre cu tot“, nu a autorului cărţii la care se face „radiografia“ –, recurgem la „a noastră“ normat-academică ortografie / punctuaţie, nepermiţându-se astfel „deturnări semantice“, nici în fraza-pivot, nici în

„propoziţia-radicelă“, ori chiar în fraza „rădăcinos-rămuroasă“; „adaosurile nedeturnant-semantice“, pentru „o mai profundă limpiditate“ – sunt puse, după cum bine se ştie, între „paranteze drepte“).

Nu mai puţin interesant se face „intrarea“ în cel de-***al doilea ciclu poematic*** al antologiei (pp. 27 – 68), un buchet de poeme din ***Pomul cu scribi*** (2006) –, de unde se reţine, mai întâi, concepţia stancuană despre ***misi(une)a Poetului*** în ipostază hristologică / mesianică –

Poetul «vă pune pe masă, în plină lumină, / în chiar miezul zilei, / printre boabe de piper şi felii de pepene, / printre ezitări şi iluzii, / printre o iubire sau alta, printre o moarte sau / alta, / căpăţâna unui lup cu mandibule / care-ţi pot muşca degetele îngheţate de ger...» (p. 29), fireşte, numai dacă respectivul autor / erou liric nu este atent la „veridic-bunele direcţii ale Neamului-cu-Ereditară-Ştiinţă-de-a-Se-Face-Nemuritor“, luând-o, prin belicoasele mii de ani, „pe căi greşite“, când „magnificul ***lup cogaionic-zalmoxian***“ este obligat să coboare din stindardul Daciei spre a-şi face sacra datorie împotriva celui ce trădează Sarmisegetusa –,

şi, imediat, după aceasta, **sfântul rost *hrănitor de Spirit* / *Duh de Neam* / *Popor* al arborelui literar (*pomul cu scribi*) al Pelasgimii > Valahimii**:

«A înflorit pomul cu o mie de scribi, / toţi tineri, purtând în mâini albe coli nescrise, / pleoapele noastre precum aripile; / păsări carnivore se rotesc deasupra; / ieri purtam un nume obişnuit, / astăzi sunt deja un număr, / mâine voi fi o culoare, / dar să credem în tăceri – / există un limbaj al tăcerii / săpat pe muntele acesta născut de alba zăpadă...» (***Pomul cu scribi***, p. 30).

Roşul fir al artei poetice stancuane se vede şi mai în „valea textelor“ din acest ciclu: (**1**) în ***Cămaşa poemului*** (p. 35) odată „îmbrăcată de poet / erou liric“, sunt căutate «capătul firului din care a fost ţesută» şi «începutul acela alb, luminos, / aflat în cealaltă parte a vieţii, / acolo unde este o floare de sânge»; (**2**) «de la începutul [până] la sfârşitul cuvântului, / dincolo de cuvânt» (***Călătoria***, p. 37); (**3**) pe gândurile poetului «ca nişte munţi pe care / rezistă zăpada şi în miezul verii», fiindcă el, poetul, se păstrează – în spiritul dogmei Zalmoxianismului – drept ***parte*** pură din sacrul ***Întreg Dumnezeiesc***, mereu «curat într-un timp ce alunecă spre putrezire», «urcă pe scările de piatră», întrucât «piatra rezistă şi vorbeşte folosind cuvintele poetului» (***Schimbarea inimii***, p. 38 sq.); (**4**) în capcanele ce fac să se ivească «pete de sânge pe un cuvânt în care te zbaţi» (p. 44), ori «pe care nu-l rosteşti» (***id.***, ***ibid.***); (**5**) în **conceptele „de nedispărut“**, ***trecut***, ***prezent***, ***viitor***, ***datorită apelării / rostirii acelor cuvinte alcătuitoare de poem***, de sistem comunicaţional, fiindcă toate «aceste cuvinte au o viaţă a lor, secretă, / precum vietăţile unicelulare sub microscop» (***Ştergerea memoriei***, p. 57); (**6**) în insecta ce se acuplează cu literele dumnezeiescului „pământ-cer“ etc.:

«O insectă se opri pe cuvântul abia scris, / cerneala proaspătă nu se uscase / şi ea, insecta, se acuplă cu semnele acelea vechi, / era atâta dragoste în jur, un aer nerespirat, / apoi insecta îşi deschise aripile şi zbură spre / un alt manuscris...» (***Insecta***, p. 68).

În cel de-***al treilea ciclu poematic*** al antologiei (pp. 69 – 84), cu alese texte din volumul publicat în anul 2012, ***Greutatea gândului nerostit***, suntem întâmpinaţi de o artă poetică, unde se cuprinde / iţeşte demiurgologica idee de **holopoem**, cu un erou liric angajându-se în „ieşirea din mineral“ (cel puţin, în frământarea pe limită tragic-existenţială), în „transgresarea“ mineralului, în – dacă Distinsul Receptor ne îngăduie şi un etern-arhaic-nou infinitiv lunguieţ – ***„înduhuirea“ mineralului*** :

«Încerc să mă rup de ceea ce am fost, / mă sprijin cu mâinile de marginea stâncii, / sunt deja jumătate mineral, jumătate om, / [...] // Încerc să mă smulg, dar tăcerea mineralului / mă ţine legat încă de-nceput, / [...] / dar va veni vremea de apoi, / când piatra va vorbi într-o limbă veche, / pe care-a învăţat-o cândva, demult, când literele / i-au fost săpate în carnea ei de piatră, / chiar de mine...» (***Facerea***, p. 71).

În ceea ce priveşte ***ars poetica*** paradoxist-stancuană şi cele trei „etemenankiene meridiane" din ***cel de-al patrulea ciclu***, „apoteoticul", selectat din volumul apărut în anul 2014, ***Etemenanki – Ultima săptămână***, asupra căruia ne-am pronunţat în capitolul ***De la cuneiforma babelizare la scribocraţia haosului doinitor***, din lucrarea noastră, ***Pagini de istorie literară valahă de mâine*** (vol. al II-lea / Timişoara, Waldpress [ISBN 978-606-614-091-1 / vol. II – ISBN 978-606-614-128-4], 2015, pp. 242 – 254), reluăm pentru Distinsul Receptor (în caz că nu are la îndemână lucrarea amintită) câteva aserţiuni „de închidere a cronicii de faţă".

Ars poetica stanciană relevă, în ultimă instanţă, «...un cântec care schimbă lumea / cu sunete subţiri», pe când tace şi priveşte uimit cum îi «ard buzele ***melodios***, / cum se evaporă umerii cu îngeri cu tot, / [...] / ... Şi la început a fost începutul, / la sfârşit e tot începutul, / până şi la mijloc e începutul... // Din această cauză cerul şi pământul / se cuprind într-un cântec, / şoaptă în furtună, // ţipăt pur / ca mintea din afara minţii...». Entropic – fie ca „mărime de stare a poeziei", cu creştere în procesul de „ireversibilitate a metamofozelor", ori cu „constanţă" în cursul „schimbărilor ireversibile", fie indicându-se „cantitatea de informaţie" din orizontul cunoaşterii metaforice prin raportare la „elementul mesajului transmis" –, şi numai în «catedrala de frig» (mai ales în cea „din euro-nordul-celorlalţi"), ***distanţa*** «dintre chemare şi răspuns» ***este numită de poet***, „după învăţătura bătrânului eremit", drept ***timp melodios***; tot într-o astfel de misterioasă catedrală întemeiată de parnasienii fiordurilor de sub aurora boreală, dar trecută din anul 1965, al „marii explozii lirice", în proprietatea paradoxiştilor, se constată chiar şi „absenţa de gamă majoră": «E o absenţă melodioasă în catedrala de frig / şi eu o ştiu şi nu ştiu, / cântând am să mă eliberez de trup...», dacă „nimicul se sprijină" «pe o infinitate de cuvinte...». Dar nu numai „melodios timp" există, ci şi ***spaţiu melodios*** (spaţiu-capcană în care poetul mai respiră «prin poeme ca Iona în chitul său», spaţiu de Fată Morgană etc.), „Turn Babel", palat / labirint reverberant, camere ***melodioase***, fără / cu ***Prinţ*** şi ***Scribi*** ce «aleargă pe coridoare lungi, strigă, / se cheamă unii pe alţii – / ecou labirintic într-un palat / în care s-au rătăcit mulţi. // Se opresc, brusc, uimiţi: / Prinţul este manuscrisul, / [...] // Prinţul ieşea din camerele melodioase, / ei, scribii, nu înţelegeau, / fiecare se străduia să-şi amintească / limba în care au rostit primele cuvinte, // prin arterele lor curge cerneala nemuririi, / plângeau cu lichide cuvinte... »; ***scribul*** – cel ce satisface «foamea de scribi din univers», cel cu umbra-i «pe cuvintele sale nescrise» –, în ultima instanţă a textului, se declară „monovalent-potenţial": «Atât pot face: scriu textul / cu un stilet vechi pe tăbliţă de pământ uscat, / apoi textul mă înghite...»; cauza-i analfabetismul „polivalent-potenţial", faptul că scrie «într-o vreme când nimeni nu citeşte».

Fie poet, fie scrib, ori, în general, ***ens*** din orizontul cunoaşterii ştiinţifice / metaforice, întotdeauna «s-ar întoarce la Dumnezeu, / dar îl împiedică trupul», pentru că-ntotdeauna «îi scapă ceva important, / [şi] din cauza aceasta nu-şi vede umbra / pe mâinile lui Dumnezeu».*

---

* Cronica ***Ars poetica opurilor de sub raftul de sus al antimateriei deturnate din bibliotecă***, de Ion Pachia-Tatomirescu, a fost publicată în revista online, „Confluenţe literare" (ISSN

2359-7593), anul al VII-lea, ediţia nr. 2388, sâmbătă, 15 iulie 2017 – **http://confluente.ro/ion_pachia_tatomirescu_1500094686.html**.

Foto: Constantin Stancu

